

ΝΙΚ. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ—ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΘΕΟΔ. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ. Α.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1943

Κύρου Κωριανί

40613

15-10-1945

2.2.2.2.2.2.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Επιταγή

1000

ΝΙΚ. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ — ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΘΕΟΔ. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ.Α.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1943

ΑΤΑΜΕΣΤΩΤΑ

Α΄.
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Ἐδῶ εἰμ' Ἐγώ, τῶν Οὐρανῶν ἡ Πλατιτέρα
γὰρ ἴλους Μητέρα . . .*

Ν. Πετιμεξᾶς—Λαύρας.

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

[Τὸ ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ἐκτίθεται εἰς τὸ κατωτέρω διήγημα, ἀνάγεται εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1868.]

Τὸ χωρίον ὄλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν μὴ ἔχον δυνάμεις, διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του. ἀπὸ τινῶν δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας* εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἦρκουν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὄπῃν, ἡ ὁποία κρυμμένη ἐντὸς τῶν βάτων, ἐχρησίμευε, ὡς ἡ μόνη εἴσοδος.

Ἐκατοντὰς ἀνθρώπων εὐρίσκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγούντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γράται κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἦκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὀγκῶδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος ὅμως συνήνωνεν ὄλους εἰς ἓνα ὄμιλον πυκνόν. Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροὶ, ἀλίμονον...

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωρίου ἕν τέταρτον περίπου· ἀλλὰ ἕν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωρίου οἱ ἐχθροί.

Σιγὴ ἐπεκράτει μεταξύ τῶν φευγόντων.

Πότε καὶ πότε, ἐνῶ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἔμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἐπανίδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντός ἴσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανέβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θέαν ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἢ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὁποῖος θ' ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θέαν τοῦ χωριοῦ. Καὶ ἐστρέφοντο, διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερότερα καὶ θλιβερότερα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— Ἄχ, τί ἔπαθα! Ἦκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

Ὅλοι ἐστράφησαν. Ὡμίλει ὁ Μανόλης, ὑψηλὸσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἕν ἀπὸ τὰ καλύτερα παλικάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴν μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὤρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γιέ μου ;

— Μάνα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάνα, ξέχασα τὸ κόνισμα τῆς Παναγιᾶς.

Ἦ γυνὴ ἐταράχθη· τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασεν.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ὁ Μανόλης, ἀτενίζων * αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω !

Ἦ μήτηρ ὠχρίασε περισσότερο. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱὸν τῆς.

— Γιέ μου, μὴ, γιέ μου, κατώρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἱκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

—Θά γυρίσω, μάνα.

—Μή, γιέ μου, μή! Ἐπανέλαβε, κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ἢ δυστυχῆς γυνή.

—Μανόλη, εἶπε παρεμβαίνων ἕνας γέρον, ὅτι ἔγινε, ἔγινε. Πᾶμε, θά σκοτώσης τὴ μάνα σου, ἂν γυρίσης.

Ὁ Μανόλης ἀπεσπᾶσθη ἡρέμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλλουσιν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

—Ἡ μάνα μου εἶναι μάνα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους, ὤρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμῆσῃ νὰ στρέψῃ ἔν ἀκόμη βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως ὅ,τι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἢ ἀπειλή, θά τὸ κατῶρθονον οἱ δακρυοσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανόλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. Ὅλαι αἱ αἰσθήσεις της συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὄμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανόλης, θά τὸν ἀνέμενον, καίτοι δὲν ἦτο ὄλως ἀκίνδυνος ἢ στάσις.

Ἦδη ταχὺς ὡς χελιδὼν ὁ Μανόλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὀλίγον ἔτι καὶ θά τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των, κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερὰ διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πεδηήματα ἀκόμη καὶ δὲν θά τὸν βλέπη πλέον... Θά τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

—Μανόλη μου! Ἐκραζεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἔχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον

τάς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. Ἦλπιζον, ὅτι θὰ εὕρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον, ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ χριστιανοί.

Ὁ Μανόλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμη· ἤκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσηλθὲν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἓνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνημα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

«Ἡ μάνα μου εἶναι μάνα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία!» Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπεῖ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων! Αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ μάνα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των:

«Μανόλη, τα μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσης τὸ εἰκόνημα!»

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανόλης ἠσπάσθη καὶ πάλιν τὸ εἰκόνημα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου «θὰ σκοτώσης τὴ μάνα σου» ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι τῆς ἡ Παναγίας;

Στιγμαὶ μόλις παρήλθον. ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανόλη ἐκραγεῖσα εἰς ὄλοφυρμόν, ἔκραζε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τῆς. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνη αὐτὴ πυροβολισμούς, χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἔβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἷματα, ... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἴφνης χαρμόσουνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανόλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωριοῦ οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

—Γειά σου, Μανόλη! Ἐφώναξαν ὄλοι.

—Ἡ Παναγία μαζί του, ηὐχήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανόλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἄλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὄλους, κεραυνὸς διὰ

τὴν μητέρα: δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες σὺτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὄπλα τῶν ὄλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωληνες τῶν γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς.

— Ἐχάθηκε! Κράζει ἡ δυστυχῆς.

— Παναγία μου. . . !

Τὰ ὄπλα ἐκपुरσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανόλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινουῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἄλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νέοι σωληνες ὄπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμὸς ἀντηχεῖ. Ἄλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε!

Τὸ εἰκόνημα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανόλην ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνημα. Ἐκτοτε ὁμως ἐγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς ἁγίας Τῆς χάριτος.

Ἰωάννης Δαμβέρρης.

«Οἱ Κοῆτες μου».

ΤΟ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙ ΜΑΣ

Γιὰ νὸ μῶ στο δωματίό μου, ἔπρεπε νὰ περάσω ἀπὸ ἓνα ἄλλο δωματάκι. Ἐκεῖ προσευχόμεον, ἦταν τὸ οἰκογενειακὸ εἰκονοστάσι.

Πολλὲς πολλὲς εἰκόνες ὑπῆρχαν στο σπίτι. Ἡ μητέρα μου εἶχε φέρει κι ἄλλες ἀπὸ τὴν Πόλη. Κι' ὄλες αὐτὲς ἦταν κρεμασμένες στον τοῖχο πρὸς τὸ βάθος, ἴσαμε τὸ ταβάνι. Ὑπῆρχε ἀκόμα μιὰ ἐταξέρα στον ἴδιο τοῖχο, σὰν τραπεζάκι μὲ κόκ-

κινο σκέπασμα, πού βάσταζε τὸ ἀκοίμητο καντήλι, τὸ θυμιαστήρι κι ἓνα παμπάλαιο Εὐαγγέλιο.

Ἡ μητέρα μου ἦταν πολὺ φιλόθρησκη. Καὶ κάθε βράδυ, πού ξημέρωνε Κυριακὴ ἢ γιορτὴ, λιβάνιζε τὸ εἰκονοστάσι καὶ διάβαζε πολλὴ ὥρα ἀπὸ τὴ σύνοψή της. Μικρός, τὴ συνόδευα πάντα σ' αὐτὲς τὶς «ιεροτελεστίες» καὶ θυμοῦμαι μὲ τί κατά-νυξη προσευχόταν καὶ ποιά ἔκφραση ἔπαιρνε τὸ πρόσωπό της—ἔκφραση δέους, ἀγάπης, συντριβῆς—σάν νὰ μιλοῦσε καθ'αυτὸ μὲ τὸ Θεό.

Κι ἄλλες ὄρες ἔβλεπα τὴ μητέρα μου νὰ κάνη τὴν προσευχή της. Τὸ πρῶτ' «ἐξανίστατο * ἐκ τοῦ ὕπνου» καὶ εὐχαριστοῦσε τὴν Ἁγία Τριάδα. Ἄλλὰ στὸ εἰκονοστάσι εἶχα τὴ ζωηρότερη ἐντύπωση. Στὸ κοκκινωπό, στὸ τρεμάμενο φῶς τῆς καντήλας, μοῦ φαίνονταν σάν ζωντανὰ τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων εἰκόνων κι ἡ καμαρούλα γέμιζε ἀπὸ Παναγίτσες, Χριστούληδες, ἀγγελάκια—φαντάσματα κι αὐτά, μὰ πού δὲν τὰ φοβόμουν καθόλου. . .

Ἀπὸ τὶς εἰκόνες ἐκεῖνες μιὰ βυζαντινὴ μεγάλης τέχνης—ζωηρὰ χρώματα, χρυσαλοιφές καὶ ψιλοδουλειὰ—ἦταν χωρισμένη σὲ τέσσερα καὶ παρίστανε τὴ Γέννηση, τὴ Βάφτιση, τὴ Σταύρωση καὶ τὴν Ἀνάσταση, τόσο ὑποβλητικὰ ὅλα, πού τάβλεπα σάν ἀληθινὰ. Τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση μοῦ ἔκανε τὸ χρυσὸ ἄστρο, πού ἔλαμπε πάνω ἀπὸ τὴ Φάτνη καὶ τὸ νεογέννητο Χριστό. Μὰ κι ἐκεῖνος ὁ καρβαλάρης, πού λόγγιζε τὸ νεκρὸ Ἐστιαρωμένο, τί μίσος πού γεννοῦσε!

Ἦπῃρχε ἀκόμα ἓνας ἅγιος Ἰωάννης, εἰκόνα μαύρη ἀπὸ τὸν καιρὸ, πού σὲ μιὰ της γωνιά εἶχε ἓνα ἐξόγκωμα ἀπὸ κερὶ μαῦρο. Σὲ κάθε βάφτιση πού γενόταν στὸ σπίτι, ὁ παπᾶς ἔκοβε λίγα μαλλάκια τοῦ μαροῦ, τὰ ζύμωνε μὲ ἀναλυτὸ κερὶ ἀπ' τὴ λαμπάδα του καὶ κολλοῦσε τὴ μπαλίτσα στὴ γωνιά τῆς εἰκόνας. Στὸ ἐξόγκωμα διακρίνονταν οἱ μπαλίτσες, ἢ μιὰ ἐπάνω στὴν ἄλλη. Κι ἂν τὶς μετροῦσε κανένας, θὰ ἔβλεπε πόσα παιδιὰ εἶχαν βαφτιστῆ στὸ σπίτι τοῦ παπποῦ μου. Ἄλλὰ ἢ συνήθεια ἦταν παλιά, οἱ γονεῖς μου δὲν τὴν ἀκολούθησαν καὶ

καμιά νεώτερη μπαλίτσα δέν προστέθηκε πιά στο μαυροκιτρινομένο άπ' τó χρόνο έξόγκωμα.

Καί τέλος ήταν ή 'Αγία Παρασκευή, μιά θαυματουργή εικόνα, ή προστάτρια άγία τής οικογενείας! Αύτην έπικαλούμαστε όλοι μας. Για τά μεγαλύτερα καθώς και για τά μικρότερα δέν άκουγες παρά «'Αγία μου Παρασκευή». Για νά γίνη καλά ή μητέρα μου, τήν 'Αγία Παρασκευή παρακαλούσα. Τό ίδιο και για νά πώ καλό μάθημα στο σχολείο. 'Η 'Αγία γιατρευε πάντα, όχι μόνο όσους άρρώσταιναν στο σπίτι, αλλά και στή γειτονιά. Όπου είχαν άρρωστο, στέλναμε τή θαυματουργή εικόνα κι άπό τήν ίδια ώρα ó άρρωστος έπαιρνε τήν καλύτερη. Τήν κρατούσαν κοντά του λίγες ήμέρες κι έπειτα μάς τήν έστελναν πίσω, συνήθως μ' ένα «τάμα» άσημένιο, κρεμασμένο μαζί με πολλά άλλα σε μιά κορδέλα, που τήν έζωνε ξεπίτηδες για τά τάματα.

Τά πρώτα χρόνια ή 'Αγία Παρασκευή ήταν «άντυτη» —άπλή ζωγραφιά σε σανίδι, με μιά άσημένια κορώνα μονάχα. Άργότερα ή μητέρα μου τής έκαμε «άσημένιο πουκάμισο», που τή σέπασε όλάκερη έκτός άπό τó πρόσωπο και τήν έβαλε σε μιά καρυδένια θήκη με γυαλί. Διατηρήθηκε όμως ή παλιά άσημένια κορώνα, καθώς κι ή κορδέλα με τά τάματα.

Τώρα τήν έχω στο σπίτι μου, στην 'Αθήνα, στο δωμάτιό μου. Μαζί με άλλα οικογενειακά κειμήλια τήν έφερε ή άδερφή μου, όταν διαλύθηκε τó οικογενειακό μου σπίτι στή Ζάκυνθο.

'Αλλά κι έδω ή εικόνα έξακολουθει νά είναι θαυματουργή. Πρό όλίγου καιρού, όπως έκανε κι ή μητέρα μου, ή άδερφή μου τήν έστειλε στο σπίτι μιάς βαριά άρρωστης φίλης μας, σχεδόν έτοιμοθάνατης. Με τή βοήθειά της ή άρρωστη έγινε καλά. . .

Γρηγόριος Ξενόπουλος.

«'Η ζωή μου σά Μυθιστόρημα»

ΣΤΑ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Εικόνοστάσι έγκαρδιακό,
 στόν τοίχο έπάνω κρεμασμένο,
 στο σπίτι μας τό πατρικό
 που πάντα φως εիրηνικό
 γύρω σκορπίσ εύλογημένο.

Ω Παναγιά μου σπλαχνική,
 που σ' έβλεπα στ' άθώα μου χρόνια
 να κατεβαίνης από εκεί
 και με μιάν όψη θεϊκή
 να μοι χαμογελάς αιώνια,

ιδές με έδω γονατιστό
 πως σκύβω έμπρός Σου τό κεφάλι!
 Για σένα και για τό Χριστό
 στο στήθος τό λαχταριστό
 νιώθω τήν πίστη μου και πάλι.

Έκείνη ή φλόγα μου ή κρυφή,
 που ή μάνα μου σάν Έστιάδα*
 πάντα τής έδινε τροφή
 μπρός στην αίθέρια Σου μορφή,
 με καίει πάλι σάν λαμπάδα.

Με καίει, γιατί ώσάν πετώ
 στα χρόνια μου τά περασμένα
 και τή ζωή μου μελετώ,
 αλήθεια όπου κι άν ζητώ,
 παντοῦ τό Γιό σου θαύρω ή Σένα.

Παντοῦ τὴν ὄψη Σου θωρεῖ
 τ' ἄγρυπνο τῆς ψυχῆς μου μάτι,
 πότε Σὲ βλέπω σοβαρῆ
 κι ἄλλοτε πάλι θλιβερῆ
 καὶ πάντα ὑπομονὴ γεμάτη.

Καὶ στὴ δική μου τὴ ζωὴ
 καὶ στοῦ σπιτιοῦ τὴν ἱστορία
 ἢ μυρωμένη Σου πνοὴ
 μᾶς χύνει βράδυ καὶ πρωὶ
 εἰρήνη, φῶς, παρηγορία.

Εἶδα μιὰ μόνη Σου ματιὰ
 νὰ λυώση τῆς ψυχῆς τὰ χιόνια
 καὶ τὴ γλυκιὰ Σου τὴ φωτιὰ
 νὰ γιάνη τὴ λαβωματιὰ,
 ποῦ ἀνοίγουν τῆς ζωῆς τὰ χρόνια.

Στῆς μάνας μου τὴν ἀγκαλιὰ
 καλὴ μου Παναγιὰ Σὲ εἶδα
 καὶ στὰ θερμά της τὰ φιλιὰ
 καὶ στοῦ πατέρα τὰ μαλλιὰ
 νὰ χύνης κάποια ἀχνὴν ἀχτίδα.

Παντοῦ κι αἰώνια Σὲ θωρῶ
 νὰ τριγυρνᾷς ὀλόγυρά μου
 καὶ μὲ στεφάνι λαμπερὸ
 μὲς στῶν πνευμάτων τὸ χορὸ
 νὰ μοῦ χρυσῶνης τὰ ὄνειρά μου.

Γεώργιος Στρατήγης.

»Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ«

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

“Οξω πέφτει ἀδιάκοπο καὶ πυκνὸ τὸ χιόνι,
κρύα καὶ κατασκότεινη κι ἀγριωπὴ νυχτιά.
Εἶναι ἡ στέγη ὀλόλευκη, γέρνουν ἄσπροι κλῶνοι,
μὲς στὸ τζάκι ἀπόμερα ξεψυχᾶ ἡ φωτιά. . .

Τρέμει στὰ εἰκονίσματα τὸ καντήλι πλάγι
καὶ φωτᾶει στὴ σκυθρωπὴ, στὴ θαμπὴ ἔμορφιά.
Νὰ ἡ φάτνη, οἱ ἄγγελοι κι ὁ Χριστὸς κι οἱ Μάγοι
καὶ τὸ ἀστὲρι ὀλόλαμπρο μὲς στὴ συννεφιά!

Κι οἱ ποιμένες, ποὺ ἔρχονται γύρω ἀπὸ τὴ στάνη,
κι ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ στὸ Χριστὸ μπροστά.
Τὸ μικρὸ τὸ εἰκόνισμα ὄλ’ αὐτὰ τὰ φτάνει,
μαζεμένα ὅλα μαζὶ καὶ σφιχτὰ σφιχτὰ.

Πέφτει ἀκόμη ἀδιάκοπο κι ἄφθονο τὸ χιόνι,
ὅλα ξημερώνονται μ’ ἄσπρη φορεσιά·
στὸν ἀγέρα ἀντιλαλοῦν τοῦ σημάντρου οἱ στόνοι*,
κάτασπρη, γιορτάσιμη, λάμπει ἡ ἐκκλησιά...

Τέλλος Ἄγρας.

«Νέα ποιήματα»

Τ' ΑΓΙΟΥ ΤΟ ΚΑΝΤΗΛΙ

- Ποῦ βρέθηκες ἐδῶ ἐπάνω, κυρά;
- Ἄμὴ τοῦ λόγου σου ποῦ βρέθηκες;
- Ἐγὼ ἦρθα νὰ προσκυνήσω τὸν Ἄι-Λιά.
- Κι ἐγὼ ἦρθα νὰ τ’ ἀνάψω τὸ καντήλι του.
- Καὶ ξεκινᾶς ἀπὸ τὸ χωριό, γριὰ γυναίκα, τόσο δρόμο καὶ
τόσον ἀνήφορο;

—Πάλι νά μείνη τὸ καντήλι του σβηστό ; Κάθε Σαββατόβραδο, πού λές, γυρίζω μὲ τὴν μπουκάλα μου στὶς νοικοκυρές τοῦ χωριοῦ καὶ μοῦ ρίχνουν μέσα κάθε μιὰ ἀπὸ ἓνα ροῖ λάδι—τίς ἔχω μὲ τὴν ἀράδα—καὶ τὴν Κυριακὴ ξημερώνοντας ξεκινάω κι ἔρχομαι.

Γεμίζω καλὰ τὸ καντήλι κι ἀφήνω καὶ τὴν μπουκάλα στὴ γωνιά, γιατί δὲ λείπουν στρατοκόποι, λοιόμοι, βοσκοί, πού φροντίζουν καὶ τὸ ξαναγεμίζουν. Ποτὲ δὲ βρῆκα σβηστό τὸ καντήλι. Ξανακαινουργώνω τὸ φυτίλι του μονάχα, γιατί ἀλλιῶς θὰ σβήση. Παίρνω τὴν ἄδεια τὴν μπουκάλα—γιατί ἔχω πού λές δυὸ—καὶ γυρίζω πάλι στοῦ χωριό.

—Κι ὅταν δὲν μπορῆς πιά ν' ἀνεβαίνης ;

—Πές το λοιπόν ! Θέλεις νά πῆς, σάν πεθάνω, τί θὰ γίνῃ ὁ Ἅγιος ; Ἔ ! ἀπὸ τώρα βλέπω δυὸ τρεῖς, πού κοιτάζουν νά δοῦν πῶς πᾶν τὰ κότσια μου.

Ἔννοια σου δὲν τ' ἀφήνουν τ' Ἁγίου τὸ καντήλι σβηστό !

Δημήτριος Καμπούρογλου

«Διηγήματα»

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΒΑΛΑΡΗΔΕΣ

Μεσάνυχτα ἦταν—μαῦρο τ' ἄλογο
καὶ μαύρ' ἢ νύχτα σάν τὸν Ἄδη.
Μεσάνυχτα ἦταν—ἄσπρο τ' ἄλογο
κι ἔν' ἄστρο λάμπει στοῦ σκοτάδι.

Ἄπο βοριά τὸ μαῦρο τ' ἄλογο
καὶ τ' ἄσπρο τ' ἄλογο ἀπὸ νότο.
Σάν ποιὸ θὰ φτάση γοργοπόδαρο
στὴ σφαλιστὴ τὴν πόρτα πρῶτο ;

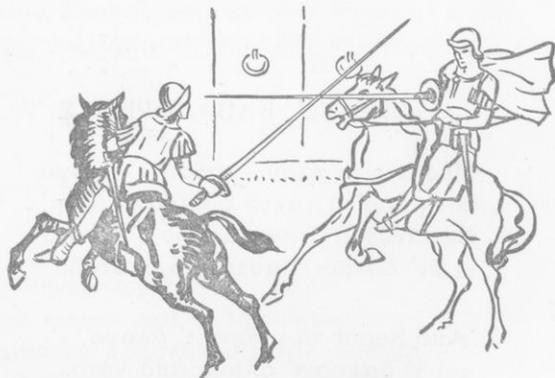
Στὴ σφαλιστὴ τὴν πόρτα ἀπόμερα
 κείτεται ἡ κόρη ἡ πονεμένη·
 θὰ ζήση, ἂν φτάση τ' ἄσπρο τ' ἄλογο,
 τὸ μαῦρο ἂν ἔφτανε, πεθαίνει!

Ἄλογο μ' ἄλογο ἀντικρίστηκαν
 δαγκώνοντας τὰ χαλινάρια
 κι ἀπάνω ἀπ' τ' ἄλογα σταυρώθηκαν
 δυὸ καβαλάρηδων κοντάρια.

Ὡς τὴν αὐγὴ κονταροπάλεψαν
 ἀθάνατοι κι ἀντρειωμένοι:
 Ἅι·Γιώργης νίκησε τὸ Χάροντα
 κι ἔζησ' ἡ κόρη ἡ πονεμένη.

Γεώργιος Δροσίνης.

«*Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος*» 1923

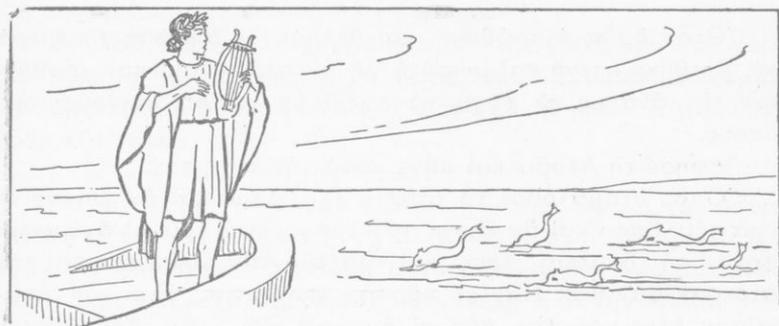

Β.
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Χρυσᾶ τὰ φύλλα, πὸν μιλοῦν
γιὰ τὴ δική σου δόξα!*

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΑΡΙΩΝ

Ἡ Λέσβος, τὸ ὄμορφο λουλουδισμένο νησί τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μετροῦσε ἀνάμεσα στὰ παιδιά της ποιητές, ποὺ τὰ τραγούδια τους τὸν κόσμον συγκινοῦσαν.

Στοὺς πράσινους λόφους τῆς Μυτιλήνης γεννήθηκε ὁ Πιττακός, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ μεγάλους σοφοὺς * τῆς Ἑλλάδος. Στοὺς ἄγριους βράχους τῆς Ἐρεσσοῦ ἔζησε ἡ ποιήτρια Σαπφώ. Στὴ Μέθυμνα ὅμως ἀνήκει ἡ δόξα τοῦ Ἀρίωνα.

Τώρα τ' ὄνομά του δὲν μᾶς λέει πιά τίποτε. Ἴσως μόνονὰ ξυπνᾷ καμιά ἀμυδρὴ ἐνθύμηση, ὅτι ἦταν κι αὐτὸς ποιητὴς σὰν τόσους ἄλλους, ποὺ ἀκοῦμε, πῶς ἔζησαν καὶ ποτὲ δὲν γνωρίσαμε. Καὶ ὅμως ἦταν ἓνας καιρὸς, ποὺ ἀπ' ὄλες τὶς γωνιὲς τῆς γῆς ξεκινοῦσαν ἄνθρωποι, γιὰ ν' ἀκούσουν τὰ τραγούδια του καὶ ὅταν τ' ἀκουαν, ξεχνοῦσαν καὶ κόπους καὶ πίκρες καὶ μαγεμένοι κάθονταν στὰ πόδια του καὶ κοίταζαν τὸ πρόσωπό του καὶ δὲν τοὺς ἔμελε πιά τίποτε ἄλλο στὸν κόσμον.

Ὁ Ἀρίων γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴ Λέσβο.

Ἐκεῖ πρώτη φορὰ τραγούδησε, ἐκεῖ ἔνωσε τὴ μεγάλη του δύναμη, ποὺ τὸν ἔκανε ἀνώτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀθρώπους.

“Όταν όμως άντρώθηκε και θέλησε ν’ άπλώση τὰ φτερά του, βρέθηκε στενή και μικρή ή γή ή πατρική του και αίσθάνθηκε τήν ανάγκη νά φύγη, νά ταξιδέψη, νά ίδη καινούργιους τόπους.

“Άφησε τή Λέσβο και πήγε κατά τήν τύχη του.

“Όπου σταματούσε τὰ ταξίδια του, όπου και άν έλεγε τὰ τραγούδια του, οί άνθρωποι άφηναν τή δουλειά τους και μαζεύονταν γύρω του και τόν λάτρευαν σαν θεό. Παντού εύρισκε φιλοξενία, όλοι τόν άγαπούσαν, λένε μάλιστα, πώς οί άγριοι λύκοι τών βουνών τόν άκολουθούσαν πιστά, ήμερεμένοι άπό τήν τέχνη του.

“Ένας όμως τόν άγαπούσε και τόν θαύμαζε περισσότερο άπό όλους· ήταν ό Περίανδρος, ό άρχοντας τής Κορίνθου, ένας άπό τούς έπτά σοφούς τής Έλλάδος, πού σ’ όλη τή ζωή του στάθηκε φίλος πιστός κοντά του.

“Έτσι έγινε, πού τό παλάτι του βασιλιά κατάντησε σπίτι του Άρίωνα και, όταν γύριζε ό τραγουδιστής άπό τις περιδείξεις του, πάντα εκεί κατέληγε και έμενε κοντά στο φίλο του, ως τήν ώρα πού τόν έπιανε πάλι ή όρεξη του ταξιδιού και έφευγε με τή λύρα στο χέρι και τή φωτιά τής έμπνευσης στα μάτια.

Μιά μέρα έμαθε, ότι στη Σικελία θα γινόταν μεγάλος άγώνας μουσικός.

“Έφυγε άμέσως και έφθασε στο νησί λίγες μέρες πριν άπό τόν άγώνα. Άπ’ όλα τὰ μέρη τὰ έλληνικά είχαν μαζευτεί εκεί ποιητές και μουσικοί, φημισμένοι και άγνωστοι, νέοι και γέροι, άλλοι με λύρες, άλλοι με φλογέρες, όλοι μαστόροι στην τέχνη τους. Ό Άρίων όμως τούς νίκησε όλους.

Με τό τραγούδι του μάγεψε όσους τόν άκούσαν, ακόμα και τούς πιο φανατισμένους αντιπάλους του. Τούς τραγούδησε για άνοιξη, για ήρωισμό κι ένθουσιασμό· τούς έκανε για μιá στιγμή νά νιώσουν όλα τὰ όνειρα, όλη τή νοσταλγία τής καρδιάς του, τούς έρριξε στα γόνατα εμπρός του, δούλους και δαμασμένους άπό τήν άνώτερη ψυχή του.

Καὶ τοῦ ἔδωσαν τὸ χρυσὸ στεφάνι τῆς νίκης καὶ τοῦ χάρισαν πλοῦτη καὶ σὰ θέλησε νὰ φύγη, τοῦ ἀρμάτωσαν καράβι δικό του καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοῦ εὐχῆθησαν εὐτυχία καὶ δόξα καὶ χαρά.

Συγκινημένος στεκόταν ὁ Ἄριων στὴν ὕψηλὴ τὴν πρύμη καὶ ἔβλεπε τὴν κιτρινόχρυση γῆ νὰ χάνεται στὸν ὀρίζοντα καὶ, ὅταν δὲν φαινόταν πιά τίποτε, μόνο ἡ θάλασσα, ποὺ ἄστραφτε στὸν ἥλιο, στέναξε καὶ γύρισε νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὴν πρύμη.

Ἐμπρὸς τοῦ ὅμως εἶδε τοὺς ναῦτες ὅλους μαζεμένους, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, ποὺ τὸν κοίταζαν μὲ μάτια σκληρά, ἔχθρα γεμάτα.

Ὁ Ἄριων σταμάτησε.

—Τί θέλετε; ρώτησε.

—Πολλὰ πράματα θέλομε ἐμεῖς, φώναξε ἕνας, καὶ πρῶτα πρῶτα θέλομε νὰ σὲ ρίξωμε στὴ θάλασσα.

—Τί σὰς ἔκαμα; ρώτησε πάλι ὁ Ἄριων. Ἐὰν ζητᾶτε χρήματα, νά, ἐκεῖ στὰ πόδια σας εἶναι τὰ δῶρα, ποὺ μοῦ χάρισαν οἱ πατριῶτες σας. Ἐκεῖ ἔχετε στολίδια, χρυσάφια καὶ πλούσια ροῦχα, πάρετέ τα, τί τὰ θέλω ἐγώ; Τὴ ζωὴ μου ὅμως, ἂν μοῦ τὴν πάρετε, τί ὄφελος θὰ εἶναι γιὰ σὰς;

—Πῆς καλύτερα, τί θὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἂν σοῦ τὴν ἀφήσωμε, φώναξε ἄγρια ἕνας ἄλλος. Ζωντανός, μπορεῖς νὰ μᾶς μαρτυρήσῃς στὸ πρῶτο λιμάνι, ποὺ θ' ἀράξωμε καὶ νὰ μᾶς στείλῃς στὴν κρεμάλα· πεθαμένος ὅμως στὰ βάθη τῆς θάλασσας, τί κακὸ μπορεῖς νὰ κάμῃς;

—Βέβαια, φώναξαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἂν τὸν φᾶνε τὰ ψάρια, ἂν τὸν πνίξουν τὰ κύματα, ἂν τὸν θάψουν τὰ φύκια, ποιὸς θὰ τὸ μάθῃ ποτέ; Πήδα μοναχός σου, τραγουδιστὴ, μὴ σὲ ρίξωμε μὲ τὰ χέρια μας στὸ νερό!

Ὁ Ἄριων τοὺς κοίταζε μαζεμένους ἔμπρὸς του, ποὺ φώναζαν καὶ φοβέριζαν, ἐνωμένοι ὅλοι στὸ φθόνο τους γιὰ κεῖνον, ποὺ τὸν αἰσθάνονταν ἀνώτερό τους, καὶ τὸν ἔπιασε ἀηδία.

—Μὴ μ' ἐγγίξετε, φώναξε, μόνος μου θὰ πεθάνω, μὰ πρῶτα θὰ πῶ τὸ τελευταῖο μου τραγούδι!

Τους γύρισε τὴν πλάτη, ἀνέβηκε στὸ ψηλότερο σκαλί κι ἐκεῖ στάθηκε, ὄρθιος, μὲ τὸ χρυσὸ στεφάνι στὸ κεφάλι, στὸ χέρι τὴ λύρα του, ὁμορφος ὡς θεὸς τοῦ Ὀλύμπου.

Ἐμπρὸς του ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα ἡσυχῆ, ἀπέραντῆ μὲ ὁμορφιά αἰώνια. Τότε ξέχασε τὴν ἀνθρώπινη προστυχιά, ἡ πίκρα ἔφυγε ἀπὸ τὴν καρδιά του. Ἔνα μόνο ἤξερε, ὅτι θὰ πέθαινε, ὅτι θὰ χανόταν, ὅτι ἦταν τελευταία φορά, πού ἔβλεπε τὴ φύση, τελευταία φορά, πού ἡ ὁμορφιά της θὰ ξυπνοῦσε μέσα του ἀπάντησῃ.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ τραγούδι του ἦταν τὸ τελειότερο, πού εἶπε ποτέ. Μόνος μὲ τὴ φύση, πού ἀγάπησε καὶ τραγούδησε, ἔλεγε γιὰ τελευταία φορά τὸν πόθο του, τὴ χαρὰ του, πού μποροῦσε ἀκόμα νὰ τῆς τὰ πῆ, τὸν πόνο του, πού θὰ ἔφευγε καὶ δὲν θὰ ξανάβλεπε πιά ποτέ.

Τραγουδοῦσε καὶ ἡ φωνὴ του ἦταν πότε σιγανὴ καὶ χαδιάρικη, πότε δυνατὴ, ὥσπου ὁ ἀέρας γέμιζε μελωδία. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ἀντηχοῦσε τὸ τραγούδι του, τὰ ξύλα τοῦ καραβιοῦ ἄρχισαν νὰ τρέμουν, ἡ θάλασσα νὰ ταράζεται. Τότε μ' ἓνα μεγάλο πῆδημα ρίχτηκε ὁ Ἀρίων στὸ θάνατο, μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, τὸ τραγούδι στὰ χεῖλη καὶ τὰ κύματα ἐκλείσαν ἐπάνω του.

Μὰ τὸ τραγούδι του ἀκόμα ἤχοῦσε στὸν ἀέρα. Λὲς καὶ ἀμέτρητες φωνὲς τὸ εἶχαν πάρει καὶ τὸ ἐξακολουθοῦσαν θρηνώντας τὸ χαμό. Καὶ οἱ ναῦτες τρομαγμένοι ρίχτηκαν στὰ κουπιά καὶ βιαστικὰ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο ἐκεῖνο μέρος.

Ὁ Ἀρίων ὅμως δὲν πνίγηκε.

Μιὰ στιγμὴ εἶδε τὸ βαθυγάλαζο νερὸ ὀλόγυρά του, εἶδε ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του φοῦσκες πράσινες νὰ φεύγουν, σὰ νὰ βιάζονταν νὰ βγοῦν στὸν ἀέρα καὶ μιὰ σκέψη πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του· ἄχ, νὰ μποροῦσε κι ἐκεῖνος μιὰ φορά ἀκόμα νὰ δῆ τὸν ἥλιο, τὸν οὐρανό. . .

Μ' ὅλη του τὴ δύναμη κλώτσησε τὸ νερὸ κι ἄξαφνα αἰσθάνθηκε κάποιον σῶμα, πού τὸν ἔσπρωχνε, τὸν ἀνέβαζε στὴν ἐπιφάνεια. Ζαλισμένος κοίταξε γύρω του. Ἡ θάλασσα εἶχε γεμίσει δελφίνια καὶ ὁ ἴδιος καθόταν σὲ μιὰ πλάτη μαύρη

καί γυαλιστερή, σ' ένα δελφίνι μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα. Τὰ ψάρια τὸν εἶχαν σώσει καί τώρα τὸν πήγαιναν ὅσο γρήγορα μπορούσαν στὴν Κόρινθο.

Ἄφοῦ μὲ τὸ τραγούδι του καί ἄψυχα πράγματα συγκινοῦνταν, περίεργο βέβαια δὲν ἦταν νὰ συγκινηθοῦν καί τὰ δελφίνια.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἔζησε ἀκόμα ὁ μέγας μουσικός καί, ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα του νὰ πεθάνη, οἱ θεοὶ τὸν ἔβαλαν ἐκεῖνον καί τὴ λύρα του ἀνάμεσα στὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου λαμποκοποῦν ἀκόμη σήμερα. ✕

Ἀλεξάνδρα Σ. Δέλια.

«Μύθοι καὶ θρύλοι»

ΠΩΣ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Τὸ Βυζάντιο ἦταν ἀπὸ τίς ὠραιότερες ἀποικίες, ποὺ ἴδρυσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Στὴ θέση του ἀργότερα, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες, χτίστηκε ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ μεγάλη αὐτὴ πρωτεύουσα, ποὺ κυριάρχησε σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή καί θάμπωσε μὲ τὸ μεγαλεῖο της ὅλο τὸν κόσμο.

Τοῦ Βυζαντίου τὴν τοποθεσία ἐπίτηδες διάλεξε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, γιὰ νὰ ἰδρύσῃ τὴ βασιλίςσα τῶν πόλεων, γιὰτι ἔχει ἐξαιρετικὰ χαρίσματα ἀπὸ τὴ φύση.

Πῶς ὁμως ἀνακάλυψαν τὴν τόσο ἀπομακρυσμένη αὐτὴν τοποθεσία οἱ Μεγαρεῖς, οἱ ἰδρυτὲς τῆς ἀποικίας τοῦ Βυζαντίου; Πῶς ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα, γιὰ νὰ φτάσουν στὸ ἄκρο τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης;

Ἡ παράδοση ἀπαντᾷ στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μὲ μιὰ πολὺ περίεργη διήγηση.

Ἦταν πολὺ ἀρχαία πολιτεία ἡ πολιτεία τῶν Μεγάρων. Σιγὰ σιγὰ οἱ κάτοικοι πλήθυναν πολὺ. Ὁ κάμπος ὁμως τῆς πολιτείας αὐτῆς δὲν ἦταν πολὺ πλούσιος. Οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ ὑποφέρουν. Τότε σκέφτηκαν νὰ φύγουν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καί νὰ πᾶνε κάπου ἄλλοῦ, νὰ χτίσουν ἀποικία. Ἔτσι ἔκα-

ναν και από όλες τις άλλες ελληνικές πολιτείες οί κάτοικοι.

Ἄλλὰ ποῦ θὰ πήγαιναν οἱ Μεγαρεῖς ἄποικοι νὰ χτίσουν τὴ νέα πατρίδα τους ; Ἔστειλαν καὶ ρώτησαν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Οἱ ἀπεσταλμένοι γύρισαν κι ἔδωσαν τὴν ἀπάντησιν τῆς Πυθίας :

— Νὰ πᾶτε νὰ βρῆτε τὴν πόλιν τῶν τυφλῶν καὶ ἀπέναντι σ' αὐτὴν νὰ χτίσετε τὴν ἀποικία σας !

Κανεὶς ὅμως δὲν ἤξερε σὲ ποῖο σημεῖο τῆς γῆς εἶναι αὐτὴ ἡ πόλις τῶν τυφλῶν. Πρῶτη φορὰ ἄκουαν τέτοιο πρᾶμα.

Ξεκίνησαν λοιπὸν οἱ ἄποικοι μὲ ἀρχηγὸ τὸ Βύζαντα. Πήγαιναν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος στὸ ἄλλο ρωτώντας ποῦ εἶναι ἡ πόλις τῶν τυφλῶν. Γύρισαν ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ. Πέρασαν ὅλες τὶς πολιτείες καὶ τὰ χωριά τῆς Εὐρώπης. Πουθενὰ δὲ βρῆκαν αὐτὸ ποῦ ζητοῦσαν. Σκέφτηκε τότε ὁ Βύζας νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἀποίκους σ' ἄλλη ἡπειρο. Μ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ τοὺς ἔφερε στὴ Θράκη. Ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ βγήκαν, περπάτησαν ἀκολουθώντας τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Περπάτησαν ἀρκετὲς μέρες ὄλο καὶ ρωτώντας ὅσους συναντοῦσαν, μήπως εἶχαν ἀκούσει ποῦ βρίσκεται ἡ πόλις τῶν τυφλῶν. Κανεὶς δὲν ἤξερε. Κι ὄλο περπατοῦσαν.

Τέλος ἕνα βράδυ ἔφτασαν πολὺ κουρασμένοι στὴ Χρυσούπολι, στὸ σημερινὸ Σκούταρι. Βρῆκαν ἕνα μέρος καὶ ξεκουράστηκαν τὴ νύχτα.

Τὸ πρωὶ ξύπνησε πρῶτος, ὅπως πάντα, ὁ Βύζας. Σὰν ἀρχηγὸς εἶχε τὸ βάρος τῆς φροντίδας πρὸ μεγάλο. Κατέβηκε μόνος του καὶ ἔφτασε στὴν παραλία. Κάθισε σὲ μιὰ πέτρα περιμένοντας νὰ περάσουν διαβάτες, ποῦ ἴσως νὰ τοῦ ἔδιναν καμιά χρήσιμη πληροφορία.

Ἄλλὰ σηκώνοντας τὰ μάτια του τί βλέπει μπροστά του ; Ἐνα ὠραιότατο θέαμα ! Μιὰ στενὴ θάλασσα χωρίζε τὴν παραλία, ὅπου ἔστεκε, ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ἀκτὴ, ποῦ παρουσίαζε μιὰ φύση ἐξαισία καὶ μαγευτικὴ. Παράδεισος ἀληθινὸς φάνταζε ἡ ἀπέναντι χώρα. Ἐπτά λόφοι ὑψώνονταν ἐκεῖ πέρα

σκεπασμένοι με πλούσια θεϊκιά βλάστηση, με πρασινάδα, με φυτεία και με δένδρα, όλα χαρωπά σά σέ ὄνειρο. Τὰ πρασινοσκεπαστα πόδια τῶν λόφων αὐτῶν τὰ ἔλουζε ἤσυχα ἤσυχα ἢ θάλασσα, σχηματίζοντας ὄμορφα λιμανάκια. Πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους ἀπλωνόταν κάμπος στολισμένος με λογιῆς λογιῆς δένδρα.

Τότε σὰν κάτι νὰ μίλησε στὴν ψυχὴ του. Κοιτάζει καλά. Σκέπτεται πολλὴ ὥρα, σὰν νὰ τὸν μάγεψε κάποιον ὄνειρο. Ἐπειτα σηκώθηκε ἀπότομα, φώναξε τοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς εἶπε :

— Τὴ βρήκαμε τὴν πόλη τῶν τυφλῶν. Εἶναι αὐτὴ ἐδῶ, ποὺ βρισκόμαστε τώρα. Ὑπάρχουν ἄλλοι πρὸ τυφλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, ποὺ ἤρθαν κι ἔχτισαν τὰ σπίτια τους ἐδῶ καὶ δὲν εἶδαν τὸν ὥραϊο αὐτὸν παράδεισο, ποὺ ἀπλώνεται ἀπέναντί τους ;

“Ὅλοι συμφώνησαν, πῶς ἀλήθεια ἦτανε τυφλοὶ οἱ Χρυσουπολίτες. Ἐφοῦ λοιπὸν τὸ μαντεῖο τοὺς εἶπε, πῶς ἔπρεπε νὰ χτίσουν τὴν ἀποικία τους ἀπέναντι στὴν πόλη τῶν τυφλῶν, σηκώθηκαν, ἄφησαν τὴ Χρυσούπολη, πέρασαν ἀπέναντι κι ἔχτισαν ἐπάνω στοὺς ἔρημους λόφους τὴν ἀποικία τους, ποὺ τὴν ὀνόμασαν Βυζάντιο ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

Γλωσσικὴ διασκευὴ Μιχ. Χ. Οἰκονόμου.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

[Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος νικηφόρος ἐφθασεν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὑδραῶτου καὶ Ὑφάσιος, ὅπου κατοικοῦσαν οἱ Μαλλοὶ, λαὸς κατ' ἐξοχὴν πολεμικός. Μετὰ μακρὰν καὶ πείσμονα ἀντίστασιν κυριεῖει ὄλας τὰς πόλεις τῶν, ἀντέχει ὁμως ἀκόμη ἡ ἀκρόπολις τῆς πρωτευούσης τῶν, τὴν ὁποίαν καὶ προσβάλλει].

Μόνος μεταξὺ τῶν Μαλλῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Μαλλῶν ἔκειτο εἰς ἓνα λόφον καὶ ἦτο ὄχυρωτάτη με ὑψηλὰ τεῖχη, με πύργους καὶ ἐπάλξεις*.

Ὁ Ἀλέξανδρος εὕρσκει εἰς αὐτὴν δρόμον, ἀλλὰ πλῆθος πολεμιστῶν ἀπὸ τοὺς πύργους καὶ τὰς ἐπάλξεις τοξεύει ἀδικόπως· οἱ στρατιῶται τοῦ ἀρχίζου νὰ ὑποσκάπτουν τὰ τεῖχη, πυκνοτέρᾳ ὅμως βροχῇ βελῶν τοὺς ἀπομακρύνει· ἡ ἔφοδος φαίνεται ἀκατόρθωτος.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ κλίμακα· ἐπειδὴ δὲ δὲν σπεύδει ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος τὴν φέρει — ὅσον θέλει ὁ βασιλεὺς — τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ, τὴν στηρίζει εἰς τὸ τεῖχος καὶ ἀναβαίνει. Κρατεῖ μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ ξίφος καὶ μὲ τὴν ἄλλην προφυλάσσεται μὲ τὴν ἀσπίδα τοῦ· τὸν ἀκολουθεῖ ὁ Πευκέστας * μὲ τὴν ἀσπίδα *, ὅπως πάντοτε, τοῦ Ἀχιλλέως· κατόπιν τούτου ἀναβαίνει ὁ στρατηγὸς Λεονάτος * καὶ εἷς διμοιρίτης παλαίμαχος, ὁ Ἀβρέας.

Φθάνει εἰς τὸ ὕψος τοῦ τεῖχους, ἀλλὰ θέσιν δὲν εὕρσκει νὰ πατήσῃ εἰς αὐτό· τόσος εἶναι ἐκεῖ ὁ συνωστισμὸς τῶν Μαλλῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἄλλους διατρυπᾷ μὲ τὸ ξίφος καὶ ἄλλους ρίπτει κάτω μὲ τὴν ἀσπίδα τοῦ· εὕρσκει τοιουτοτρόπως μέρος καὶ πατεῖ· ἀπὸ ἐκεῖ πηδᾷ εἰς τὰς ἐπάλξεις. Κάτω, ἐνῶ πολλοὶ ὑπασπισταὶ συνωθοῦνται, διὰ ν' ἀναβοῦν, θραύεται ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἡ κλίμαξ.

Εὕρσκεται λοιπὸν μόνος ὁ βασιλεὺς ἀπέναντι χιλιάδων· τὸν ἀναγνωρίζουν οἱ Μαλλοὶ ἀπὸ τὰ πτερὰ τῆς περικεφαλαίας τοῦ, ἀπὸ τὰ λαμπρά τοῦ ὅπλα, νὰ τὸν πλησιάζουν ὅμως δὲν τολμοῦν, ἀπὸ παντοῦ ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ μέσα ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν γίνεται ὁ στόχος ὄλων.

— Ὅπισω! Φωνάζουν εἰς αὐτὸν ἀπὸ κάτω οἱ φίλοι τοῦ. Πήδησε νὰ σωθῆς ἀπὸ βέβαιον θάνατον!

Ἄλλ' αὐτὸς νὰ ὀπισθοδρομήσῃ; ἀδύνατον!

Μὲ τὸ γοργόν τοῦ βλέμμα ἀναμετρᾷ τὸ βάθος κάτω τῆς ἀκροπόλεως καὶ πηδᾷ μέσα· φθάνει κάτω ὄρθιος, εὐθυτενῆς. Καθῶς ἐπήδησεν, ἡ ἀστραπὴ τῶν ὄπλων τοῦ ἀπομακρύνει πρὸς στιγμήν τοὺς Μαλλοὺς· τὸν ἐνόμισαν ὡς ὑπερφυσικὴν ἐμφάνισιν, ἀλλ' οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι ἀναλαβόντες τὸ θάρρος τῶν ὄρμου· πρῶτος ὁ ἀρχηγὸς τῶν.

Ἐνῶ στηρίζει εἰς τὸ τεῖχος ὁ Ἀλέξανδρος τὰ νῶτα τοῦ,

τὸν διαπερᾶ συγχρόνως μὲ τὸ ξίφος· ἄλλον, ὁ ὁποῖος φθάνει εἰς βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ, ρίπτει νεκρὸν μὲ λίθον· τρίτον φονεύει πάλιν μὲ τὸ ξίφος. Δὲν τολμοῦν πλέον οἱ Μαλλοὶ νὰ πλησιάζουσιν, ἀλλ' ἀπὸ μακρὰν ἐξακοντίζουν λίθους, βέλη, ἀκόντια.

Ἡ θέσις του εἶναι δεινὴ, προφυλάσσεται ὁμως, ὅπως ἤμπορεῖ μὲ τὴν ἀσπίδα του, ἀλλ' ὁ βραχίον του τελείως ἀποκάμνει. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν πηδᾶ πλησίον του ὁ Πευκέστας, κατόπιν ὁ Λεονάτος καὶ τέλος ὁ Ἀβρέας. Πρὶν προφθάσῃ ὁμως ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ πλησιάσῃ, πίπτει νεκρός· τὸν ἐτόξευσαν εἰς τὸν ὄφθαλμόν.

Ἄλαλάζουν τώρα ἀπὸ χαρὰν οἱ βάρβαροι καὶ πυκνότεροι ἦδη τοξεύουν. Ἐξαφνα βέλος διαπερᾶ τὸν θώρακα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν πληγώνει σοβαρῶς εἰς τὸν πνεύμονα. Ἄλλ' εἰς τὴν ζέσιν τοῦ ἀγῶνος δὲν ἀντιλαμβάνεται τίποτε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τοξεύῃ, ἕως ὅτου ἡ αἱμορραγία τὸν ἐξαντλεῖ, ὅπότε κλονίζεται καὶ πίπτει ἀναίσθητος ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα του.

Οἱ Μαλλοὶ μὲ λύσσαν τοξεύουν, τὸν καλύπτει ὁμως ὁ Πευκέστας μὲ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν προφυλάττει μὲ ὑπερανθρώπους προσπαθείας ὁ Λεονάτος. Ἄλλ' εἶναι τόσον πυκνὴ ἡ βροχὴ τῶν βελῶν, ὥστε μόλις κατορθώνουν οἱ δύο οὗτοι νὰ στέκουν εἰς τοὺς πόδας των· καὶ τὸ χειρότερον, πίπτει ἕξαφνα καὶ ὁ Πευκέστας.

Ἡ ἄλωσις τῆς ἀκροπόλεως.

Ἐν τούτοις τὸ τί γίνεται ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη, εἶναι ἀπερίγραφτον. Οἱ στρατιῶται εἶδον τὸν βασιλέα των νὰ πηδᾶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν, γνωρίζουν, ὅτι κάθε στιγμὴ ἰδικῆς των χρονотριβῆς εἶναι δι' ἐκεῖνον θανάσιμος καὶ ὅλοι μαζί ζητοῦν ν' ἀναβοῦν, ἀλλὰ πρόχειρα μέσα δὲν ὑπάρχουν.

Τρέχουν νὰ φέρουν κλίμακας, ἐνῶ ἄλλοι σύρουν πρὸς τὸ τεῖχος μηχανάς, κορμούς δένδρων καὶ δι' αὐτῶν ἀναβαίνουν. Οἱ βιαστικώτεροι ἀναβαίνουν ὁ εἰς ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἄλλου

καί σχηματίζουν τοιουτοτρόπως στήλην ὑψηλήν· ἀπ' αὐτὴν πηδοῦν εἰς τὰς ἐπάλλξεις.

Ἐκκεῖ βλέπουσιν ἀναίσθητον κάτω τὸν βασιλέα των καὶ πυκνοὺς γύρω του τοὺς ἐχθροὺς· βλέπουσιν τὸν Πευκέσταν νὰ πίπτῃ καὶ δὲν ἀντέχουσιν· μαίνονται, ὀλολύζουσιν*, ρίπτονται κάτω, συνασπίζονται γύρω ἀπὸ τὸν βασιλέα των καὶ ἀπωθοῦν τοὺς Μαλλοὺς.

Ἄλλοι πάλιν τρέχουσιν εἰς τὴν πλησιεστέραν πύλην τοῦ τείχους καὶ κατορθώνουσιν ν' ἀνασηκώσουν μὲ τοὺς ὤμους των τὰ θυροφύλλα· τὴν ἀνοίγουσιν καὶ μὲ κραυγὰς εἰσέρχονται πυκναὶ αἱ τῶξεις τοῦ στρατοῦ.

Ἐπειδὴ νομίζουσιν τὸν βασιλέα των νεκρὸν, ἐξηγηριωμένοι ἀνατρέπουσιν καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ἀκόμη. Καὶ μέσα εἰς τὴν φρικτὴν ἀναστάτῳσιν φέρουσιν ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα του τὸν βασιλέα ἔξω τῶν τειχῶν εἰς τὸ γύρω τῆς πόλεως στρατόπεδον.

Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἔδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἑλληνας.

Μετὰ τὴν νίκην.

Τὸ τραῦμα εἶναι τόσοσιν σοβαρὸν καὶ ἡ ἐξάντλησις τοῦ βασιλέως τόσοσιν μεγάλη, ὥστε εὐρίσκεται μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου· ἀπηλπισμένοι ἀγρυπνοῦν παρὰ τὸ πλευρόν του οἱ φίλοι, περίλυπος ἀγρυπνεῖ γύρω ἀπὸ τὴν σκηνὴν του ὁ στρατός.

Μετὰ ἡμέρας, ἂν καὶ ἀνοικτὸν ἀκόμη τὸ τραῦμα, δὲν ἠπείλει θάνατον· ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε σωθῆ.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταφερθῆ εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη σκηνὴ εἰς τὸ μέσον τῆς τριακοντόρου * ἐπίτηδες διὰ τὴν κλίνην του· καὶ διὰ νὰ μὴ ταράττῃ τὸν ἀσθενῆ ὁ παραμικρὸς κλονισμὸς, ἀφήκαν τὸ πλοῖον νὰ σῦρεται χωρὶς κωπηλασίαν, ἀπὸ τὸ ἤσυχον ρεῦμα τοῦ Ὑδραῶτου.

Μόλις τὴν τετάρτην ἡμέραν φθάνει.

Ἄν καὶ ἐγκαίρως εἶχον πληροφορήσει τοὺς στρατιώτας, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔρχεται, δὲν τὸ ἐπίστευσαν. Καὶ ὅταν εἶδον διὰ

μέσου τῶν πυκνῶν δασῶν νά προχωρῆ εἰς τὸν ποταμὸν ἢ τριακόντορος, μὲ τὴν σκηνὴν εἰς τὸ μέσον, ἐνόμισαν, ὅτι νεκρὸν φέρουν τὸν βασιλέα· σιωπηλοὶ λοιπὸν ἐτάχθησαν εἰς τὰς δύο ὄχθας καὶ μὲ ἀγωνίαν ἐπερίμεναν νά φθάσῃ.

Ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ τριακόντορος, διατάσσει ὁ Ἀλέξανδρος ν' ἀφαιρέσουν ἀπὸ τῆς κλίνης του τὴν σκηνήν· καὶ ὅταν ἔγινε τοῦτο, ὑψώνει τὴν χεῖρα, διὰ νά τοὺς χαιρετήσῃ. Κραυγὴ χαρᾶς ἐξέρχεται ἀπὸ χιλιάδας στόματα, χεῖρες ὑψώνονται πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νά εὐχαριστήσουν τοὺς θεοὺς· ἄλλοι ἀπλώνουν τὰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν ὡς παιδία.

Μετ' ὀλίγον τὸ πλοῖον προσορμίζεται καὶ οἱ ὑπασπισταὶ φέρουν κλίνην, διὰ νά τὸν μεταφέρουν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ ἵππον. Καὶ ὅταν τὸν βλέπουν οἱ στρατιῶται νά προχωρῆ ἔφιππος, ἡ χαρὰ των γίνεται τρέλα· ἡ βοή, τὰ χειροκροτήματα, ἡ κλαγγὴ τῶν ἀσπίδων, ἀντηχεῖ εἰς τὰς ὄχθας, εἰς τὰ δάση, ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς λόφους.

Πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν του, ζητεῖ νά τὸν βοηθήσουν νά καταβῆ ἀπὸ τὸν ἵππον, διὰ νά τὸν ἴδουν οἱ στρατιῶται καὶ νά βαδίζῃ. Εἶναι συγκινητικὴ ἡ στιγμή· τρέχουν γύρω του, ψηλαφοῦν τὴν χεῖρα του, τὰ γόνατά του, τὸ ἔνδυμά του! Ἄλλοι, διὰ νά μὴ τὸν ἐνοχλοῦν, τὸν βλέπουν ἀπὸ μακρὰν μὲ σιωπηλὴν λατρείαν. Πολλοί, καθὼς ἀργὰ ἀργὰ βαδίζει, τὸν ραίνουν μὲ ἄνθη ἢ μὲ πολυτίμους ταινίας ἀπὸ τὰ λάφυρά των.

Οἱ στρατηγοὶ σπεύδουν νά τὸν ὑποδεχθοῦν.

— Βασιλεῦ, λέγουν, εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ σ' ἀφήσωμεν νά κινδυνεύῃς πρῶτος· μόνον τὴν μάχην νά διευθύνῃς — ὅπως δηλαδή οἱ σημερινοὶ στρατηγοί.

Τότε γέρων στρατιώτης, Βοιωτός, ἀντελήφθη ἀπὸ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι τοῦτο δὲν τὸν ηὐχαρίστησε· πλησιάζει λοιπὸν καὶ μὲ θάρρος λέγει μὲ τὴν χονδρὴν του βοιωτικὴν προφορὰν: «Τὰ μεγάλα ἔργα εἶναι μόνον διὰ τοὺς ἥρωας· δι' αὐτὸ περισσότερο τῶν ἄλλων πρέπει νά κινδυνεύουν αὐτοί».

Μειδίμα χαρᾶς ἐφώτισε τὸ ὤχρον πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ηὐχαρίστησε τὸν στρατιώτην καὶ ποτὲ δὲν ἐλησμόνη-

σεν, διτι ὁ ἀπλοϊκὸς ἐκεῖνος γέρων εὔρε με τὴν ἀγαθὴν του καρδίαν λόγον τόσης βαθείας ἐννοίας, διὰ νὰ τὸν παρηγορήση.

* Ἀρσινόη Παπαδοπούλου.

«Ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους»

ΦΙΛΟΠΟΙΜΕΝΟΣ ΑΣΧΟΛΙΑΙ

Τὸ μεγάλον τέκνον τῆς Ἀχαιοῦ συμπολιτείας, ὁ Φιλοποίμην*, δὲν ἦτο μόνον ἔξοχος καὶ μεγαλοφυῆς στρατηγός, ἀλλὰ καὶ ἐξαίρετος πολίτης καὶ γεωργός. Ὅχι μόνον εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ βαδίζῃ πρῶτος ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἀπέρχεται τελευταῖος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ μὴ μένη ἀργὸς ποτέ.

Δι' αὐτό, ὡσάκις δὲν ἦτο μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ δὲν ἤσχολεῖτο μετὰ τὰ δημόσια πράγματα, ἢ θὰ ἐκυνηγοῦσε ἢ θὰ ἐγεωργοῦσε, διὰ νὰ ἀσκῇ τὸ σῶμα του καθιστῶν αὐτὸ ἐλαφρὸν καὶ ρωμαλέον καὶ διὰ νὰ ἔχη ἐξ ἰδίων πόρους ζωῆς.

Εἶχε λοιπὸν ἓνα ἀγρὸν ὄχι μακρὰν τῆς πατρίδος του. Μεγαλουπόλεως, μίαν ὥραν περίπου ἔξω αὐτῆς, ὅπου ἐπήγαινε καθ' ἐκὸστην μετὰ τὸ γεῦμα ἢ μετὰ τὸ δεῖπνον. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀνεπαύετο μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν τοῦ ἀγροῦ, ἤρχιζε τὴν ἐργασίαν του.

Πρῶι πρῶι δὲ τὴν ἐπομένην ἐξυπνοῦσε καὶ μετὰ τὴν σκαπάνην εἰργάζετο πάλιν, παροτρύνων διὰ τοῦ παραδείγματός του τοὺς ἀμπελοουργοὺς καὶ τοὺς γεωργοὺς, ποτίζων μετὰ τὸν ἰδρωτὰ του τὴν γῆν, πού τοῦ ἔδιδε τοὺς τιμίους πόρους τῆς ζωῆς. Καὶ ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέβαινεν ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἔφευγε πάλιν καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου μετὰ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ἄρχοντας ἤσχολεῖτο εἰς τὰ δημόσια. Οὔτε μίαν στιγμήν ὁ ἔξοχος αὐτὸς ἀνὴρ δὲν ἤθελε νὰ μένη ἀργός.

Καὶ ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του ἐδαπανοῦσε διὰ τὴν ἀγορὰν ἵππων ἐκλεκτῶν καὶ ὄπλων διὰ τοὺς πολίτας, ἄλλα

δέ, διὰ τὰ ἐξαγοράζῃ αἰχμαλώτους, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἄλλα τέλος ἔδαπανοῦσε, διὰ τὰ ἀγοράζῃ συγγράμματα, ὅχι βέβαια βιβλία, ἀλλ' ἐκεῖνα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνόμιζεν, ὅτι ἤθελεν ὠφελῆθῃ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνδρείας.

Τὸν οἶκον τοῦ ἐπροσπάθει νὰ ὠφελῆσῃ μόνον διὰ τῆς λιτότητός του καὶ τῆς γεωργίας, ἣ ὁποία ἐπίστευεν, ὅτι εἶναι ὁ δικαιοῦτατος ἐκ τῶν πόρων τῆς ζωῆς. Διότι εἶχε στερεὰν τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ ἔχῃ ἴδια κτήματα, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀπέχῃ τῶν ξένων.

Τόση δὲ πάλιν ἦτο ἡ λιτότης καὶ ἡ ἀφέλεια αὐτοῦ, ὥστε οὐδόλως διέφερε τῶν ἄλλων πολιτῶν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν. Κάποτε μάλιστα μία μεγαρική γυνὴ ἐπρόκειτο νὰ δεχθῆ εἰς τὸν οἶκον τῆς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν.

Ἔσπευσε λοιπὸν αὕτη, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἀπουσιάζῃ ὁ σύζυγός τῆς, νὰ παρασκευάσῃ δεῖπνον ἀντάξιον τοῦ στρατηγοῦ. Ἐνῶ δὲ ἐκείνη θορυβημένη διὰ τὴν ἔκτακτον ἐπίσκεψιν τοῦ στρατηγοῦ ἠτοίμαζε τὰ τοῦ δεῖπνου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Φιλοποίμην ἀθορύβως μόνος, φορῶν εὐτελὲς χλαμύδιον*.

Ἡ ἀπλοϊκὴ ἐκείνη μεγαρική γυνή, ἐπειδὴ ἐνόμισεν, ὅτι ὁ ξένος θὰ ἦτο ἡ στρατιώτης ἢ ἄγγελος τοῦ στρατηγοῦ, τὸν παρεκάλεσε νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὴν διακονίαν * τοῦ δεῖπνου. Ἐκεῖνος ἀμέσως, ἀφοῦ ἀπέβαλε τὸ χλαμύδιον, ἤρχισε νὰ σχίζῃ ξύλα καὶ νὰ ὑπηρετῇ τὴν οἰκοδέσποιαν.

Ἐξαφνα ὁμως εἰσῆλθεν ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ὁποῖος, ὅταν τὸν εἶδεν, ἐξεπλάγῃ καὶ εἶπε :

—Τί εἶναι αὐτά, Φιλοποίμην ;

—Τί ἄλλο εἶναι, φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ ἐξαιρετος ἀνὴρ, παρὰ ὅτι τιμωροῦμαι διὰ τὴν κακὴν μου ὄψιν ;

Κατὰ Πλούταρχον (Ἀπόδοσις Ν. Α. Κοντοπούλου.)

«Φιλοποίμην» κερ. β' καὶ δ'.

ΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

Ἡ Ρώμη πιά σὲ δύναμη ἦταν ἀκαταγώνιστη, ἄμα ἄρχισε ὁ πόλεμος μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας.

Ἴσως ἡ ἀπελπίσια νὰ ἔσπρωξε κυρίως τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναλάβουν ἓνα τόσο δύσκολο ἀγώνα, γιατί ἔβλεπαν, ὅτι ἡ ἔθνικὴ ἐλευθερία τοὺς πλέον ἔδουε. . .

Τὰ συμπολιτειακὰ στρατεύματα μὲ ἀρχηγὸ τὸν γενναῖο στρατηγὸ Δίαιο * συγκρουστήκανε λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Πολέμησαν μὲ πείσμα καὶ μὲ ἀνδρεία, ἀλλὰ τοὺς ἔκλεψε τῆ νίκη ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὰ πολλὰ πολεμικὰ μέσα ποὺ διέθετε ὁ Ρωμαῖος ὕπατος Λεύκιος Μόμμιος *. Ἡ ἑλληνικὴ παράταξη ἔσπασε καὶ ἓνα μέρος τῆς ἔστρωσε τὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ ἄλλο σκορπίστηκε. . .

Στρατὸς ἑλληνικὸς, φρουρὸς τῆς ἑθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἔπαψε ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη νὰ ὑπάρχη. . .

Πρῶτο λάφυρο στὸ νικητὴ ἔμεινε ἡ πλουσία Κόρινθος. Ὁ ἄξεστος * Ρωμαῖος στρατηγός, μπαίνοντας σ' αὐτὴ, στάθηκε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἡ πόλη, γεμάτη ἀπὸ λαμπρὰ οἰκοδομήματα καὶ καλλιτεχνήματα, παρουσίαζε θέαμα ὑπέροχο. Σχολές γλυπτικῆς, σχολές ζωγραφικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ποὺ ἀπὸ αἰῶνες πρὶν ἀκμάζανε ἐκεῖ καὶ εἶχαν ἀναπτυχθῆ ἀφάνταστα ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ὅσον σώριαζε στὸν τόπο ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριο, εἶχαν δημιουργήσει μιὰ «Κόρινθον ἀφνειὸν» *. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἡ ὡραία πόλη εἶναι πολιτικῶς πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ σὲ τέχνη, σὲ γράμματα, εὐγένεια καὶ κομψότητα, πρωτεύουσα τοῦ κόσμου ὅλου.

Εἶναι, ναί, πρωτεύουσα ὡς τὴν ὦρα, ποὺ περνᾷ τίς πύλες τῆς ὁ Ρωμαῖος ὕπατος. . . Ἐπειτα ὄλα χάνονται καὶ ἡ ἴδια ἡ πόλη. . .

Οἱ ρωμαϊκὲς λεγεῶνες * ρίχτηκαν στὴν ἀπροστάτευτὴ Κόρινθο σὰ θύελλα. Ὅ,τι ἄφησε ὀρθὸ ἢ φωτιά, τὸ γκρέμισε ἢ σκαπάνη. Ἐφόσον ὑπῆρχε Ρώμη στὸν κόσμον, δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ βρῆσκειται στὸ φῶς μιὰ τέτοια ἀντίζηλος.

Οἱ κάτοικοι ἔγιναν ἀνδράποδα *. Οἱ θησαυροὶ συνάχτηκαν, γιὰ νὰ μοιραστοῦν ἀπὸ τοὺς νικητὲς. Στράγγισε τότε ἡ Ἑλλάδα τὸ πικρότερο ποτήρι καὶ κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ τὴν ἔδειρε τὸ πένθος ἀλύπητα.

Οἱ στρατιῶτες δὲ σεβάστηκαν τίποτε, οὔτε ἱερό, οὔτε ὄσιο. Τραβοῦσαν βάρβαρα τὶς νέες ἀπὸ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν, χτυποῦσαν καὶ σώριαζαν γέρους, γυναῖκες, παιδιὰ. Ἄρπαζαν, κατέστρεφαν, ἀκόμη καὶ σπάνια ἔργα τέχνης.

Κάποιος παλιὸς συγγραφεὺς διηγεῖται, πὼς εἶδε Ρωμαίους νὰ ἔχουν κάτω στὴ γῆ τὴν εἰκόνα τοῦ Διονύσου, τὸ περιφημὸ ἔργο τοῦ Θηβαίου ζωγράφου Ἀριστείδου καὶ νὰ παίζουσαν ἐπάνω του τοὺς πεσσούς *. . .

Ἡ καταστροφὴ τῶν τειχῶν, τῶν μαρμαρένιων κτιρίων, τῶν στοῶν, τῶν ναῶν, ποὺ γινόταν ἐμπρὸς στὰ μάτια τῶν αἰχμαλώτων πᾶς κατοίκων, καὶ μ' ἀδιάκοπα πολεμικὰ σαλπίσματα, βάσταξε μέρες. Τὴν τελευταία μέρα παρακολουθώντας τὸ φριχτὸ ἔργο ὁ ἴδιος ὁ στρατηγὸς στάθηκε μὲ τὴν ἀκολουθία του ἀπέναντι στὰ μαζεμένα Ἑλληνόπουλα, ποὺ σὲ λίγο θὰ στέλλονταν στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ρώμης, γιὰ νὰ πουληθοῦν. Φαινόταν νευρικός. Τὸν ἐρέθιζε ἓνα πράγμα, ποὺ ἦ χοντρὴ ψυχὴ του δὲν τὸ συγχωροῦσε. Τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, χτυπημένα ἀπὸ τὶς στερήσεις, ψυχικὰ τσακισμένα, δείχνανε βέβαια θλίψη καὶ ὀδύνη βυθιά, ἀλλὰ καὶ θάρρος ἀρκετὸ καὶ ἀξιοπρέπεια εὐγενικὴ, πράγματα, ποὺ δὲ συμβιβάζονταν καὶ τόσο μὲ τὴν τραγικὴ θέση τοῦ σκλάβου.

Ἄν δὲν ἦταν μορφωμένος ὁ Μόμμιος, ἦτανε πονηρὸς καὶ χαιρέκακος.

Σ' ἓνα νόημά του πλησίασε ὁ ὑπασπιστὴς του. Ἔσκυψε καὶ τοῦ ψιθύρισε κάτι. Ὁ ἄλλος κατάλαβε, χαιρέτησε καὶ ἐνῶ ὁ ἀνωτέρος του ἀποτραβιόταν, αὐτὸς σίμωσε τὰ παιδιὰ. Σηκώθηκαν τὰ θλιμμένα μικρὰ πρόσωπα καὶ τὸν πρόσεξαν. Ἄρχισε νὰ γυρίζῃ στὸ στόμα του μιὰ ἐρώτηση :

— Ποιὸς ξέρει γράμματα :

Πόση ἀφέλεια ! Καί μάλιστα ἀπό ἄνθρωπο, πού καί ἑλληνικά γνώριζε πολὺ λίγο καί τὸ λαὸ τὸν ἴδιο.

“Ὅλα σχεδὸν τὰ παιδιὰ ἤξεραν γράμματα. Ἡ Κόρινθος εἶχε τὰ μέσα ἄφθονα καί σοφοὺς καί ἔθνικοὺς πνευματικοὺς θησαυροὺς ἀνεκτίμητους, γιὰ νὰ μορφώσῃ τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς της.

Διάταξε τότε ὁ ὑπασπιστὴς καί φέρανε ἀβάκια * καί εἶπε νὰ γράψῃ τὸ καθένα παιδί δυὸ λόγια. Νὰ γράψουν ; ποῦ ὄρεξι ! Τὰ πιὸ πολλὰ μείνανε ἀδιάφορα, λίγα ὅμως κατὰ ἔγραψαν.. Κάμποση ὥρα ὕστερα, κρατώντας ὁ Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς τὰ ἀβάκια, τὰ διάβαζε μεταφράζοντας στὸ Μόμμιο.

Ἡ μορφὴ τοῦ τελευταίου ὄλο καί σκοτείνιαζε. Ἐπὶ τὰ γραφόμενα ἀποδείχονταν οἱ ψυχῆς τῶν μικρῶν περήφανες, ὅπως καί ἡ ἔκφρασή τους.

Μιά στιγμὴ κοίταξε καλὰ τὸν ὑπασπιστή.

—Γιατί σταμάτησες ; ρώτησε. Τί γράφει αὐτὸ τὸ ἀβάκιο ;

—Στίχους, ὕπατε. . . Στίχους τοῦ Ὀμήρου !

—Στίχους τοῦ Ὀμήρου ;

“Ὅσο μεγάλη κι ἂν ἦτανε ἡ ἀμορφωσιά του, ἡ φήμη τοῦ θείου ποιητῆ τὴν ξεπερνοῦσε. Μικρὸς ἀκόμη στὴ Ρώμη εἶχε ἀκούσει γιὰ τὸν τυφλὸ γέρο, πού τὸν λάτρευε ὅλη ἡ Ἑλλάδα.. Τραγουδιστάδες, ψάλλοντας παθητικὰ τίς ραψωδίες του, ἀνιστοροῦσαν τίς παλικαριές τῶν πολεμιστῶν στὴν Τροία καί ἐκθειάζανε τίς εὐγενεῖς καρδιές τους.

—Διάβασε ! Εἶπε ξερά.

“Ὁ ὑπασπιστὴς ἀργὰ ἀργὰ μετάφραζε :

«Χαρὰ στοὺς Δαναοὺς καί δυὸ καί τρεῖς φορές χαρὰ στους, πού γιὰ χατήρι χάθηκαν τῶν Ἀτρειδῶν στὴν Τροία. Δὲν ἦτανε νὰ πέθαινα καί νὰ μὲ πάρῃ ὁ Χάρος, τὴ μέρα πούπεφταν βροχὴ τὰ χάλκινα κοντάρια τῶν Τρώων ἐπάνω μου κοντὰ στὸ σῶμα τοῦ Ἀχιλλέα ; Καί μνημῆα θάχα κι οἱ Ἀχαιοὶ τὴ δόξα μου θὰ ἔλεγαν' μὰ τώρα μὲ πικρὸ χαμὸ μοῦ εἶναι γραφτὸ νὰ λιώσω».

[Μετὰφρ. I. Οἰκονομίδου].

Τελείωσε. Ἀνασήκωσε τὰ μάτια. Φανερὴ ταραχὴ μαρτυροῦσε ἢ μορφή τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Λεύκιος Μόμμιος ἦταν ἄξεστος· ὄχι καὶ κουτός. Ἐνόησε λοιπὸν τί ἤθελε νὰ πῆ μὲ τοὺς στίχους αὐτοὺς τὸ παιδί. Διάταξε καὶ τὸ φέρανε ἔμπρός του.

Στάθηκε ὑπερήφανα καὶ ἄτρομα.

—Γιατί τὰ ἔγραψες αὐτά ; ρώτησε μαλακά.

Τὸ Ἑλληνόπουλο τὸν κοίταξε ἄφοβα, ἀλλὰ πονεμένα καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι. Τί νὰ τοῦ ἀπαντοῖσε ; ἂν εἶχε ἀνθρώπινη συναίσθηση μέσα του ἐκεῖνος, ἂν ἀγαποῖσε τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς δικούς του, θὰ μάντευε γιατί εἶχε γράψει τοὺς θλιμμένους στίχους.

Ὁ ὕπατος σώπαινε. Κάτι γύριζε στὸ μυαλό του, κάτι ἀναδευόταν στὴν ψυχὴ του. Σ' αὐτὴ τὴν τελευταία βρισκόταν, στὰ κατὰβαθα χωμένη, μιὰ μικρούλα χορδὴ. Αὐτὴ τὴ χορδὴ ἄγγιξαν ζωηρὰ τὰ λόγια καὶ ἡ στάση τοῦ γενναίου παιδιοῦ. Ἔτσι δίχως καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ καλοθέλη, θυμήθηκε τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ, πού τὸν πατοῦσε τώρα στὸ λαιμό, τὴν παλιά του εὐγένεια, τὴν προκοπὴ του, ἀλλὰ καὶ τὴν τωρινὴ τύχη του. Σχεδὸν συγκινήθηκε ! Ἔσκυψε, εἶπε κάτι στὸν ὑπασπιστή, ἔπειτα κίνησε τ' ἄλογό του καὶ τὸ ἄρμα βαρὺ κύλησε κι ἀπομακρύνθηκε.

Ὁ ὑπασπιστὴς ἔψαξε μέσα στοὺς αἰχμαλώτους βρῆκε ὄλους τοὺς συγγενεῖς τοῦ παιδιοῦ καὶ τοὺς εἶπε :

—Πάρτε τὸ παιδί καὶ πηγαίνετε. Ὁ ὕπατος σὰς ἐλευθερώνει !

Θεόδωρος Μακρόπουλος

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΠΩΣ ΘΥΣΙΑΖΑΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

Ἔφεξ' ἡ ροδοδάχτυλη τῆς νύχτας κόρη Αὐγούλα
 κι ὁ ἀλογολάτης * Νέστορας σηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνη,
 κι ἦρθ' ὄξωθε καὶ κάθισε στὰ σκαλιστὰ λιθάρια,
 πὺ ὄλομπροστὰ στίς ἀψηλές βρισκόντουσαν τίς θύρες,

- ἄσπρα, γυαλιστερά. Ἐκεῖ καθόταν ὁ Νηλέας
 στὰ παλιὰ χρόνια, ποῦ ἦτανε στὴ γνώση θεὸς μονάχος.
- 410 Ὅμως ἐκειόνε ὁ θάνατος τὸν ἔφερε στὸν Ἄδη
 καὶ τώρα φύλακας ἐκεῖ τῶν Ἀχαιῶν καθόταν
 ὁ ρήγας Νέστορας· σιμὰ κι οἱ γιοὶ του μαζευτήκαν
 ἀπὸ τὴν κλίνη ὅ,τι ἦρθανε· ὁ Ἐχέφρονας, ὁ Στράτης,
 μὲ τὸν Περσέα ὁ Ἄρητος, κι ὁ ὁμοιοθεὸς Θρασυμήδης.
 Ἄδερφι ἔχτο ὁ ἥρωας Πεισίστρατος τοὺς ἦρθε.
 Κι ἀντάμα τὸ θεόμοιαστο Τηλέμαχο σὰ βάλαν,
 ὁ ἀλογολάτης Νέστορας ἀρχίζει, ὁ Γερηνιώτης *.
 «Παιδιά μου, γλήγορα ἄς γενῆ ἢ ἀποθυμιά μου ἐτούτη,
 »τὴν Ἀθηνᾶ ἀπὸ τοὺς θεοὺς νὰ ξιλεώσω πρώτη,
 »ποῦ μοῦρθεν ὀλοφάνερη πὰ στὸ λαμπρὸ τραπέζι.
- 420 »Ἔνας νὰ τρέξῃ στὴ βοσκὴ νὰ βρῆ καλὴ δαμάλα,
 »ποῦ ὁ ἀγελαδάρης ὡς ἐδῶ κεντώντας θὰ τὴ φέρῃ
 »στὸ πλοῖο τοῦ μεγαλόψυχου Τηλεμάχου ἄς πάῃ ἄλλος·
 »νὰ φέρῃ τοὺς συντρόφους του καὶ μόνο δυὸ ἄς ἀφήσῃ·
 »τρίτος ἐδῶ τὸν χρυσοχὸ Λαέρκη νάρθῃ ἄς κράξῃ,
 »τοῦ δαμαλιοῦ τὰ κέρατα νὰ τὰ μαλαματώσῃ.
 »Μεῖνετ' οἱ ἄλλοι ἔσεῖς αὐτοῦ καὶ στὰ παλάτια μέσα.
 »τραπέζια νὰ τοιμάσουνε στὶς παρακόρες πῆτε,
 »νὰ φέρουν καὶ καθίσματα, ξύλα, νερὸ καθάριο».

- Αὐτὰ εἶπε, κι ὄλοι τρέξανε· ἦρθε ἡ δαμάλα ἀπ' ἔξω,
 ἦρθαν τοῦ μεγαλόψυχου Τηλεμάχου οἱ συντρόφοι
 ἀπ' τὸ καράβι τὸ γερὸ, ἦρθε ὁ χαλκίης κρατώντας
 στὰ χέρια του τὰ σύνεργα τῆς χρυσαϊκῆς· ἀμόνι *,
 σφυρί, καλόφτιαστη μασιά *. Ν' ἀποδεχτῆ ζυγώνει
 τὴν προσφορὰ κι ἡ Ἀθηνᾶ, δίνει χρυσάφι ὁ γέρος·
 δουλεύει το καὶ χύνει το στὰ κέρατα ὁ τεχνίτης,
 γιὰ νὰ χαρῆ τερώντας το ἡ Ἀθηνᾶ καὶ σέρνουν
 ἀπὸ τὰ κέρατα τὸ ζῶ ὁ Ἐχέφρονας κι ὁ Στράτης.
- 440 Κι ἔφερνε ὁ Ἄρητος νερὸ σὲ πλουμιστὸ * λεγέμι *,
 τριπτὸ κριθάρι πανερία * κρατώντας στ' ἄλλο χέρι·
 πελέκι κράταε κοφτερὸ ὁ λεβέντης Θρασυμήδης,

τὸ ζῶ νὰ κόψη. Σήκωνε ὁ Περσέας τὴ γαβάθα *
 κι ὁ γέρος μὲ τὸ νίψιμο καὶ τὸ τριφτὸ κριθάρι
 ἔκανε ἀρχὴ καὶ τὴ θεὰ θερμοπαρακαλοῦσε,
 σιτὴ φλόγα ἀπάνω ρίχνοντας τοῦ κεφαλιοῦ τὶς τρίχες.
 Καὶ σὰν ἐπροσευχήθηκαν κριθάρι πασπαλώντας,
 τότε τοῦ Νέστορα μὲ μιᾶς ὁ γιὸς ὁ ἀντρειωμένος
 ὁ Θρασυμήδης ζύγωσε καὶ βάρεσε· τὰ νεῦρα
 450 κόβοντ' ἀμέσως τοῦ λαιμοῦ καὶ παραλεῖ ἡ δαμάλα·
 κόρες καὶ νύφες σκούζουνε. σκούζει κι ἡ Εὐρυδίκη,
 τοῦ Κλύμενου ἡ πρῶτότοκη, τοῦ Νέστορα τὸ ταίρι.
 Κι οἱ ἄλλοι καθὼς κράταγαν τὸ ζῶ ἀνασηκωμένο,
 τοὺς τόσφαξε ὁ Πεισίστρατος, τὸ πρῶτο παλικάρι.
 Κι ἀπὸ τὰ κόκκαλα ἡ ψυχὴ μὲ τὸ αἷμα σὰν τοῦ βγήκε,
 μεμιᾶς τὸ κομματιάσανε καὶ τὰ μεριὰ λιανίσαν,
 ὅλα σωστὰ τὰ τύλιξαν μὲ σκέπη *, τὰ διπλώσαν,
 ὦμὰ κομμάτια ἀπὸ παντοῦ τοὺς θέσανε κι ὁ γέρος
 στὶς σκίζες * τάκαιε μὲ κρασί φλογάτο ραίνοντάς τα
 460 κι οἱ νέοι τὰ πεντόσουβλα κρατούσανε σιμά του.
 Καὶ σὰν καῖκαν τὰ μεριὰ καὶ γεύτηκαν τὰ σπλάγχνα,
 κόψαν καὶ τ' ἄλλα, στὸ σουβλὶ τὰ πέρασαν καὶ τότε
 τὰ ψήσανε τὰ μυτερά σουβλιὰ ἔχοντας στὰ χέρια.

Μετάφρ. ᾽Αργύρη ᾽Εφταλιώτη.

Ραψωδία Γ'.

Τ Α Π Α Λ Α Τ Ι Α Τ Ο Υ Α Λ Κ Ι Ν Ο Υ

᾽Ἦρθε στοῦ ᾽Αλκίνου τ' ἀκουστὰ παλάτια κι ὁ ᾽Οδυσσεύς
 κι ὁ νοῦς του σάσιζε, πρὶν πάη στὰ χαλκωτὰ κατώφλια·
 τί σὰ φῶς ἥλιου ἢ φεγγαριοῦ στὰ μάτια του φαινόταν
 τοῦ ᾽Αλκίνου τοῦ τρανόκαρδου τὸ θεόρατο παλάτι.

Χαλκένιοι τοῖχοι στέκονταν ἀπ' τὸ κατώφλι ὡς μέσα
 στὰ βάθια καὶ ζωνόντανε μὲ λαζουρὶ * στεφάνι·

- θύρες χρυσές σφαλνούσανε τὸ στεριωμένον χτίριο,
 μὲ παραστάτες * ἀργυροῦς στὸ χαλκωτὸ κατώφλι,
 90 μὲ ἀνώφλι * ὀλάργυρο κι αὐτὸ καί μὲ χρυσὴ κρικέλα *.
 Εἶχε καὶ δυὸ ἀργυρόχρυσους ἀπ' τὰ δυὸ πλάγια σκύλους,
 ποὺ ὁ Ἥφαιστος τοὺς ἔφτιαξε μὲ τὴ σοφὴ του τέχνη,
 τὸν πύργο νὰ φυλάγουνε τοῦ Ἄλκινου τοῦ μεγάλου,
 ἀθάνατοι κι ἀγέραστοι γιὰ πάντα καὶ γιὰ πάντα.
 Θροنيὰ στὸν τοῖχο ἀραδιαστὰ κι ἀπὸ τὰ δυὸ τὰ πλάγια,
 ἀπ' τὸ κατώφλι ὡς τὰ βαθιὰ, μὲ ντύματα ἀποπάνω,
 ἔργα ψιλὰ καλόγνεστα * τῶν γυναικῶν, βαλμένα.
 Σ' ἐκεῖνα ἀπάνω οἱ προεστοὶ καθόνταν τῶν Φαίακων,
 καὶ τρώγανε καὶ πίνανε, τί εἶχαν πολλὰ ὀμπροστά τους.
 100 Σὲ στυλοβάτες * δουλευτοῦς χρυσὰ ἀγοράκια στέκαν
 καὶ κράταγαν στὰ χέρια τους λαμπάδες ἀναμμένες
 ποὺ φέγγονε τῶν σύδειπνων * τὴ νύχτα στὰ παλάτια.
 Πενήντα μὲς τοὺς πύργους του γυναικὲς εἶχε ἐργάτριες·
 ἄλλες τοὺς στὸ χερόμυλο ξανθὸ σιτᾶρι ἀλέθουν,
 ἄλλες τοὺς φαίνουνε πανί καὶ κλώθουν καθισμένες,
 σὰ φύλλα λεύκας ἀψηλῆς σαλεύοντας· καὶ τόσο
 κρουστόφαντα εἶναι τὰ λινὰ, ποὺ τρέχει ὀγρὸ τὸ λάδι.
 Τί ὄσο περνοῦν οἱ Φαίακες στὸν κόσμον ὄλους τοὺς ἄλλους
 σὲ караβιοῦ κυβέρνημα, τόσο ἐπιδέξιες εἶναι
 110 στὸ φάδι * κι οἱ γυναῖκες τους, ποὺ ἢ Ἀθηναῖα νὰ φτιάνουν
 ὄρια * δουλειὰ τοὺς ἔμαθε καὶ νοῦ λαμπρὸ ἔδωσέ τους.

- Παρόξω ἀπ' τὴν αὐλή, σιμὰ στὴ θύρα, ἔχει περβόλι,
 τεσσάρω ζευγαριῶν παντοῦ καλοφραγμένον γύρω,
 ποὺ δέντρα πληθὸς φαίνονται ἀψηλὰ καὶ φουντωμένα·
 ἐκεῖ ἀπιδιές, ροδιές, μηλιές μὲ τὰ λαμπρὰ τὰ μῆλα,
 συκιές γλυκόκαρπες κι ἐλιές γερὲς καὶ φουντωμένες.
 Δὲ λείπει ὀλοχρονίς καρπός, χειμῶνα, καλοκαίρι·
 τί ἄλλα τ' ἀγέρι τὸ γλυκὸ γεννάει κι ἄλλα ὄριμάζει.
 120 Μεστῶνει ἀπίδι κι ἄλλο ἀνθεῖ καὶ μῆλο πὰ στὸ μῆλο,
 πὰ στὸ σταφύλι ἄλλο τσαμπί, καὶ σύκο πὰ στὸ σύκο.

Βρίσκεται φυτεμένο ἐκεῖ καὶ πλούσιο ἀμπελοκήπι,
 μὲ ἀλώνι μέσα λιακωτὸ * σὲ γῆς καλοστρωμένη,
 ποὺ ἀπὸ τὸν ἥλιο δέρνεται· στοφύλια ἄλλοι τρυγιοῦνται,
 ἄλλοι πατιοῦνται· παραμπρὸς κρεμιένται οἱ ἀγουρίδες
 στοῦ ξάνθισμά τους· παρακεῖ νὰ βάφουν ἀρχινᾶνε.

Ἔχει κι ὠριόπλουμες βραγιές * στοῦ περβολιοῦ τίς ἄκρες,
 κάθε λογῆς, ποὺ ὀλοχρονὶς φαντάζουσε * στοῦ μάτι·
 καὶ βρύσες δυό· σκορπιέται ἢ μιὰ μὲς σ' ὄλο τὸ περβόλι

130 κι ἡ ἄλλη κάτω ἀπ' τῆς αὐλῆς διαβαίνει τὸ κατώφλι,
 πρὸς τὸ παλάτι, κι ἔπαιρναν κεῖθε νερὸ οἱ πολῖτες.
 Τέτοια οἱ θεοὶ χαρίζανε λαμπρὰ τοῦ Ἀλκίνου δῶρα.

Μετάφρ. Ἐργύρη Ἐφταλιώτη.

Ραψωδία Η'.

Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ

Ἄν Ὀδυσσεὺς σὰ σκότωσε τοὺς ἄνομους μνηστήρες,
 κινάει μὲ τὸν Τηλέμαχο καὶ τὸ χοιροβοσκὸ του
 νὰ πάη νὰ βρῆ στήν ἐξοχὴ τὸ γέροντα Λαέρτη,
 τὸ σεβαστὸ πατέρα του. Σὲ πρόσχαρο κηπάρι

5 τὸν βρίσκει, ἐκεῖ ποὺ σκάλιζε, μὲ λιγδερό χιτῶνα,
 τίς κνήμες μὲ βοῖδόδερμα ὀλόγυρα ντυμένες
 τ' ἀγκάθια νὰ μὴν τὸν τρυποῦν καὶ στοῦ κεφάλι σκοῦφο
 ἀπὸ τομάρι γίδινο. Κι ἔτσι, καθὼς τὸν εἶδε
 κομμένον ἀπ' τὰ γηρατειά, στὴ θλίψη βυθισμένο,
 10 σὲ μιὰ ἀχλαδιὰν ἀκούμπησε κι ἀρχίνησε νὰ κλαίη.

Ἔπειτα συλλογίστηκε, ἂν ἔπρεπε νὰ πάη
 νὰ πέση στήν ἀγκάλη του καὶ νὰ τοῦ πῆ, πὼς ἦρθε,
 ἢ θάητον τὸ καλύτερο σὰν ξένος νὰ μιλοῦσε.

Τὸ δεύτερο προτίμησε κι ἔτσι στὸ γέρο λέει :

- 15 « Γειά σου, χαρά σου, γέροντα. Μ' ὄλα τὰ γηρατειά σου
 » βαστᾶς τὸν κῆπο μιὰ χαρά. Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσης
 » νὰ σὲ ρωτήσω κατιτί : Σὺ μοιάζεις βασιλέας
 » καὶ σὲ μορφῆ κι ἀνάστημα. Κι ἂν ἦσουν καὶ σκλάβος
 » δὲ-θ' ἀμελοῦσαν ἔτσι δὰ τέτοιον καλὸν ἐργάτη.
- 20 » Γιατί ἔτσι βασανίζεσαι ; γιατί εἶσαι πικραμένος ;
 » Καὶ κάτι ἄλλο νὰ μοῦ πῆς : ἂν εἶναι δῶ τὸ Θιάκι. . .
 » Κάποιον ἐρώτησα, μ' αὐτὸς ξάστερα δὲ μοῦ τόπε,
 » ὁ φίλος μου τί γίνεται, στοὺς ζωντανοὺς ἂν εἶναι.
 » Χρόνια τώρα στὸν τόπο μου ἦρθε ἓνα παλικάρι,
- 25 » ποὺ τέτοιο δὲν ἐγνώρισα στὴ λεβεντιά, στὴ χάρη.
 » Τὸν φίλεψα στὸ σπίτι μου. Θιακὸς πὼς ἦταν, μοῦ εἶπε,
 » τοῦ βασιλιᾶ Λαέρτη γιός. Τοῦ χάρισα καὶ δῶρα,
 » πλοῦσια κι ἀλογάριαστα. . . »

Κι ὁ γέρος ὁ Λαέρτης

- τοῦ ἀπαντᾶ δακρύζοντας : « Στὴ γῆς, ποὺ λές, παιδί μου,
 30 » ἔφτιασες. Μὰ τὸ φίλο σου ἐδῶ δὲ θὰ τὸν εὔρης.
 » Χαμένο πάει τὸ φίλημα, τὰ δῶρα σου χαμένα.
 » Ποιὸς ξέρει σὲ ποιά πέλαγα πνίγηκε τὸ παιδί μου
 » ἢ ποιά θεριά τὸν σπάραξαν ! Μὰ πές μου τὴν ἀλήθεια :
 » τὸν γνώρισες τὸν ἄτυχο καὶ πᾶνε πολλὰ χρόνια ; »

- 35 Κι ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ ἀπαντᾶ : « Χαρὰ στὴν τύχη πούχω !
 » Τὰ πέντε χρόνια κλείσανε, ποὺ ὁ Ὀδυσσεὺς ἦρθε
 » στὸ σπίτι μου. Μὲ τὸ καλὸ τὸν πῆγα στὸ καράβι
 » κι αὐτὸς ἐμπῆκε μὲ χαρὰ κι ἐλπίζαμε καὶ πάλι
 » γρήγορα ν' ἀνταμώσωμε, νὰ ξαναφιλευτοῦμε ».

- 40 Κι ὁ γέρος καθὼς τ' ἄκουσε, τῆς γῆς τὸ μαῦρο χῶμα
 μὲ τὰ δυὸ χέρια χούφτιασε κι ἔριχνε στὸ κεφάλι.
 Καὶ κείνος δὲν κρατήθηκε. Πέφτει στὴν ἀγκαλιά του
 καὶ σφιγγοντάς τον, ἔλεγε : « Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου,

» πατέρα μου ! Τὰ κλάματα καὶ τὰ παράπονά σου
 45 » ἄς πάψουν τώρα κι ἄκουσε, γιὰ νὰ χαρῆ ἡ καρδιά σου.
 » «Ὅλοι οἱ μνηστήρες βρήκανε τὸ θάνατο ἀπὸ μένα ! »

« Ἄν εἶσαι ὁ Ὀδυσσεύς μου κι ἂν εἶσαι τὸ παιδί μου,
 » κάποιο σημάδι φανερό πές μου, γιὰ νὰ πιστέψω ».
 Εἶπε ὁ Λαέρτης, κι ἀπαντᾷ ὁ θεῖος Ὀδυσσεύς :
 50 « Νά, τὸ σημάδι πούμεινε ἀπ' τὴν πληγή, ποῦ ὁ χοῖρος
 » μούκανε κεῖ στὸν Παρνασσό. Καὶ τώρα, ἐδῶ στὸν κῆπο,
 » ὄλα τὰ δέντρα θὰ σοῦ πῶ, ποῦ μούχεις χαρισμένα,
 » σὰν ἤμουνα μικρὸ παιδί κι ἐρχόμουνα κοντά σου
 » παρακαλώντας νὰ μοῦ πῆς ποιὰ θάναι τὰ δικά μου.
 55 » Τίς δεκατρεῖς τίς ἀχλαδιές καὶ τίς μηλιές τίς δέκα
 » καὶ τίς σαράντα τίς συκιές καὶ τίς πενήντα ἀράδες
 » ἀπὸ τ' ἀμπέλι κλήματα », Τοῦ εἶπε ὁ Ὀδυσσεύς.

Κι ἐκεῖνος τότε χύθηκε, τὸ γιό του ἀγκαλιάζει
 καὶ λιγοθύμησε μεμιᾶς. Μὰ μὲς στὴν ἀγκαλιά του
 60 ὁ Ὀδυσσεύς τὸν κρατᾷ, γιὰ νὰ μὴν πέση κάτω.
 Κι ἀφοῦ συνηρθε κι ἄνοιξε τὸ στόμα του καὶ πάλι,
 σηκώνοντας τὰ χέρια του εὐχαριστεῖ τὸ Δία,
 ποῦ τὸν ἀξίωσε νὰ δῆ τὸ γιό του, πρὶν πεθάνῃ.

Ἀπόδοσις Κλ. Παράσχου.

Ραιρωδία ψ'.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ἄρχαιτο Πνεῦμα ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
 τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
 κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε δῶ πέρα
 στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ τὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγῶνων λάμψε τὴν ὄρμη
καὶ μὲ τ' ἄμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου
σὰν ἕνας λευκοπόρφυρος, μέγας ναὸς
καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητὴς σου,
Ἄρχατο Πνεῦμα, ἀθάνατο, κάθε λαός.

Κωστής Παλαμᾶς,

« Ἡ Ἀσάλευτη Ζωὴ »

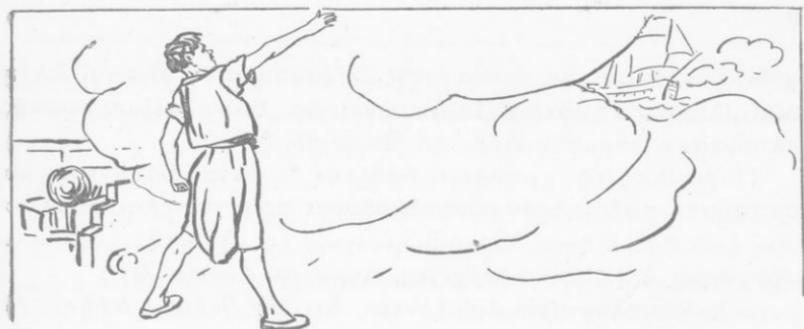

Γ.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ
ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*ὦ Τριακόσιοι! Σηκωθῆτε
καὶ ξανάρθετε σ' ἐμᾶς·
τὰ παιδιά σας θέλ' ἰδῆτε,
πόσο μοιάζοντε μὲ Σᾶς.*

Δ. Σολωμός

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ὁ μικρὸς ναυτόπαις.

Ὁ μικρὸς ναυτόπαις Νικολῆς Ἀργύρη Μανιάτης ὑπρέτει εἰς τὸ Ναυτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

Ἦτο ἀπὸ τὰ Ψαρά. Τὸ 1826, δώδεκα μόνον ἐτῶν, ἐπέβαινε τῆς «Ἀθηνᾶς». Καὶ μεταξὺ τῶν ναυτοπαίδων τοῦ σκάφους ἐκείνου διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἀφοβίαν του.

Ἡ ναυμαχία τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826 καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη θὰ προασπίσουν τὸ ὄνομά του κατὰ τῆς λήθης.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Γεωργίου Σαχτούρη, ἀρχηγοῦ τῆς «Β' Ὑδραϊκῆς Μοίρας» τοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος τὰς πρῶτας ἡμέρας τοῦ 1826 παραπλέων τὴν Ὀξείαν νῆσον ἐπεζήτηει τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅπως ῥίψη τροφᾶς καὶ πολεμοφόδια εἰς τὸ ἀπεγνωσμένως μαχόμενον Μεσολόγγι.

Τὸ τουρκικὸν ναυτικὸν συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις του εἰς τὸν μυχὸν * τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου πολλὰ καὶ δυσάρεστα

σχεδιάζον, όταν την πρωίαν τῆς 8 Ἰανουαρίου ὄλαι αἱ ἑλλη-
νικαὶ μοῖραι, ἐπωφεληθεῖσαι εὐνοϊκῆς τοῦ ἀνέμου τροπῆς,
ἐπλησίασαν ἀπροσδοκῆτως τὸ Βασιλάδι *.

Παρευθὺς τὰ μεγάλα ἐφόλκια * καταβιβάζονται καὶ
κατάφορτα παξιμαδιῶν ρυμουλκοῦνται πρὸς τὴν λιμνοθάλασ-
σαν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου δύο ἀξιωματικοὶ τῆς ἠρωικῆς φρουρᾶς
ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, κομισταὶ ἐπιστολῶν :

«Οἱ Μεσολογγῖται ὀρκίζονται, ὅτι δὲν θέλουν ἀφήσει Αἰ-
γύπτιον ζωντανὸν νὰ γυρῶσιν εἰς Μωρέαν. Ἀλήθεια, ζητοῦν
«ψωμί»· ἀλλέως βέβαια δὲν ἤμποροῦν νὰ ὑποφέρουν. Πολ-
λοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πείναν. Ἐφαγον καὶ τρεῖς ὄνους καὶ
τρεῖς καμήλους, ποὺ ἄρπαξαν τοῦ Ἰμπραήμ *».

Εἰς ταῦτα ὁ ναύαρχος ἀπεκρίνετο :

—Θάρρος ! Εἴμεθα ἐδῶ καὶ πάσχομεν μαζὶ σας !

Μὲ ὄλον δὲ τὸ φλέγμα * τῶν ἀτρομήτων ἐκείνων πολε-
μιστῶν προσέθετε :

—Μᾶς κάμνετε μεγάλην χάριν, νὰ μᾶς στείλετε καὶ καμ-
μῖαν νέαν ἐφημερίδα.

Διότι ὁ βομβαρδισμὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστρέψει τὸ
τυπογραφεῖον τῶν «Χρονικῶν» *.

Τὴν ἐπαύριον ἡ θάλασσα ἐξεμάνη· μόλις δύο ἄγκυραι
κατὰ σκάφος κατορθώνουν νὰ συγκρατήσουν τὴν παράταξιν.
Τῆς εὐκαιρίας ἐπωφελοῦνται παρατόλμως οἱ Τοῦρκοι· δεκα-
τρεῖς φρεγάται * καὶ κορβέται *—πρωτοπορία—ἀναφαίνον-
ται πλέουσαι μὲ οὐριον * ἄνεμον. Καὶ ὁ ναύαρχος δὲν προ-
φθάνει σχεδὸν νὰ ὑψώσῃ τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σήμματα :

« Ὁ ἐχθρὸς ! », « Ὁ ἐχθρὸς ἔρχεται ἀπάνω ! », « Τ' ἄρ-
ματα στὴν κορβέτα * », « Ὅσοι εἴσθε εἰς ἀπόστασιν κανονιοῦ,
ἀρχίσετε πῦρ ! »

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἕλληνες φρονίμως σκεπτόμενοι κόπτουν
τὰς ἀγκύρας των, ἡ δὲ τρικυμία ἀναλαμβάνει νὰ χωρίσῃ τοὺς
ἀντιμαχομένους.

Τὴν μεθεπομένην δευτέρα συνάντησις. Ὁ πυρπολητὴς
Πολίτης ἀνατινάσσει εἰς τὸν ἀέρα τὴν κορβέταν τοῦ Μου-

σταφᾶ Τζεμελῆ. Τὴν 16ην ἡ μάχη μετατίθεται πρὸς τὴν ἄκρην τοῦ Ἀράξου *. Οἱ Τοῦρκοι κλίνουν πρὸς τὰς Πάτρας καὶ οἱ Ἕλληνες διώκουν πληροῖστίοι *. Ὁ ἄνεμος μετοβάλλεται καὶ τότε διώκουν οἱ Τοῦρκοι « μεῖ ὄλα τους τὰ πανιά ».

Αἴφνης οἱ Ἕλληνες ἀθρόως ἀνοκωχεύσαντες ἀναμένουν. Εἶναι ἡ πέμπτη καὶ ἡμίσεια τῆς ἑσπέρας τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826· ἡ πάλῃ ἀρχίζει πεισματωδεστάτη. Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικόν, ὡς εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς ἀκτίνος τῆς ἀπυτελεσματικῆς τοῦ ἐνεργείας, δεικνύει τὴν ἀναμφοβήτητον ὑπεροχὴν του.

Ἡ τουρκικὴ ἐν τούτοις ναυαρχίς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγῶνος σημαίνει παραγγέλματα ἀπροσδόκητα· καὶ ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν προστρέχουν τέσσαρα τουρκικὰ πυρπολικά ! Οἱ Τοῦρκοι φαίνονται σχεδιάζοντες νὰ ποδίσουν * ὑπὸ τὴν σκέπην των· τοῦτο δὲ φέρει εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς Ἕλληνας πυρπολητάς. Διῶκουν μεῖ ὄλας των τὰς δυνάμεις· δύο δὲ ἐφόλικιά των μετὰ πυροβολικοῦ καὶ τυφεικιστῶν ἐπιπίπτουν ἐναντίον ἑνὸς τῶν τουρκικῶν πυρπολικῶν καὶ τὸ καταλαμβάνουν αὐτάνδρον * ὑπὸ τὰς φρενιτιώδεις ζητωκραυγὰς τῶν πληρωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου . . .

Τραυματίας.

Μετὰ τῆς παροιμιώδους ὀρμῆς τῆς ἡ μοιραρχίς « Ἀθηνα » μάχεται εἰς τὸ πυκνότερον σημεῖον τῆς παρατάξεως. « Τοὺς δαιμονίσαμε μετὰ τὰ κανόνια μας », λέγει τὸ ἡμερολόγιον. Ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης μετὰ τὸ τηλεσκόπιον εἰς τὴν χεῖρα, μετὰ τὸ πρᾶον ἐκεῖνο ὕψος του, τὸ ὁποῖον οὐδ' εἰς τὴν μάχην ἐγκατέλειπε, παρακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα ἐκ τοῦ ἐπιστέγου * τῶν ἀξιωματικῶν του.

Ἐπὶ νέφῃ καπνοῦ κρύπτεται ἡ πρῶρα· ὁσάκις δὲ ὁ ἄνεμος τὰ παρασύρει εἰς στροβίλους καὶ ἀναφαίνεται πρὸς στιγμὴν τὸ πρόστεγον, * οἱ ἐπὶ τοῦ πρυμναίου διακρίνουν ἕνα ναυτόψιδα ὄρθιον ἐμπρός, παρατόλμως ἐκτεθειμένον εἰς τὴν χάλαζαν τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός.

Εἶναι ὁ μικρὸς Ψαριανὸς Νικολῆς Μανιάτης. Μετὰ τὴν κε-

φαλήν ύψηλά, με τήν μικράν του χεῖρα εἰς τήν τσέπην, με τὸ ὕφος ἀνθρώπου διοικήσαντος εἰς δέκα τουλάχιστον μάχας, παρακολουθεῖ τὰς περιπετείας τοῦ ἀγῶνος. Σπανίως κατέβαινε ἀπὸ τὸ πρόστεγον καὶ τοῦτο, μόνον διὰ νὰ μεταφέρῃ ὕδωρ καὶ γομώσεις διὰ τοὺς πυροβολητὰς καὶ πυριτιδοβολὰς εἰς τοὺς ἐκ τῶν θωρακίων * βαλλοντας.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος τουρκικοῦ πυρπολικοῦ φαίνεται τρέχων τρελὸς ἀπὸ χαράν, κραυγάζων ἐπανειλημμένως :

— Ἀπάνω τους, μπουρλοτιέρηδες !

Ἐν τούτοις ἡ «Ἀθηνᾶ», φοβηθεῖσα διὰ τὴν τύχην τῶν παρατόλμων πυρπολητῶν, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν γραμμὴν καὶ ἐντείνει τὸ πῦρ ! Εἰς μάτην μερικοὶ ναῦται νεύουν * εἰς τὸν μοῖτσον * νὰ κατέλθῃ ! Ὁ μικρὸς εἶναι ἐκεῖ ἐπευφημῶν, κινῶν τὸν σκοῦφον του εἰς τὸν ἄερα.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν φοβερὰ ἐκπυρσοκρότησις συγκλονίζει τὴν «Ἀθηνᾶν» καὶ ἐνσπείρει τὸν θάνατον ἐντὸς αὐτῆς· ἔν ἀπὸ τὰ πρῶραῖα πυροβόλα τῆς διαρραγὲν ἀνατρέπει καὶ πληγώνει σωρείαν ναυτῶν, τοῦ δὲ μικροῦ Νικολῆ πληγώνει τὰς κνήμας. Ἡ «Ἀθηνᾶ», ἀδυνατοῦσα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην, ἐξέρχεται κατὰ μικρὸν τῆς παρατάξεως, ἐνῶ ἤδη περὶ τοῦ ἔληγεν ὁ ἀγὼν . . .

Ὁ ἀντιναύαρχος, προσελθὼν πρὸς τοὺς κατακειμένους εἰς τὴν πρῶραν τραυματίας καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦς μούτσου, τὸν παίρνει μετὰ συμπάθειαν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ καλεῖ τὸν χειρουργόν. Ἐκεῖνος προλέγει μετὰ στόμφου * τὸν βέβαιον θάνατον τοῦ τραυματίου, ἂν δὲν ἐκτελεσθῇ παρעυθὺς ἡ ἀποκοπὴ τῶν ποδῶν. Ὁ ναυτόπαις ὁμως ἀνθίσταται μετ' ἐνεργητικότητος ἀνδρός. "Ὅχι, δὲν θέλει νὰ τοῦ κόψουν τὰ πόδια του, ἀπῶθεῖ τὸν ἰατρόν, ἱκετεύει τὸν ναύαρχον:

— Μή, καπετάν Γιώργη μου ! Μὴ μοῦ κόψετε τὰ ποδαρᾶκια μου, κι ἂς πεθάνω ! . . .

Τέλος ὑπερισχύει. Ὁ ναύαρχος συγκινηθεὶς εἶπεν εἰς τὸν

πατρών : «Μάζεψε τὰ ἐργαλεῖα σου, ἐξοχώτατε !» Καί ἔσται. λεν ὑπὸ ἴδιαν του εὐθύνην τὸ παιδί εἰς τὴν Ὑδραν πρὸς τοὺς ἰδικοὺς του συγγενεῖς μὲ αὐστηρὰν ἐντολὴν νὰ φροντίσουν διὰ τὴν θεραπείαν του, ὡσάν νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἰδικοῦ των τέκνου. Ἐκτοτε δὲν τὸ ἐπανεῖδε πλέον, οὔτε αἱ περιπέτεια τοῦ ἀγῶνος τὸν ἀφήκαν νὰ σκεφθῆ περὶ αὐτοῦ . . .

Ἄγνωστος.

Ἐν ἔτει 1838, ὁ παλαιὸς ἀντιναύαρχος τῆς Ὑδρας διετέλει διευθυντὴς τοῦ πολεμικοῦ Ναυστάθμου τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἦτο ὡραία ἡμέρα τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ὁ γηραιὸς θαλασσόλυκος ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖον του μὲ ὀρθάνοικτα παράθυρα. Ἡ τρέχουσα ὑπηρεσία εἶχε τελειώσει· καὶ ὁ παλαίμαχος ναυτικός συνωμίλει φιλικῶς μὲ τὸν ὑπασπιστὴν του περὶ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν τῆς δόξης, καθ' ἃς καὶ τὰ παιδιά ἀκόμη εἶχον ἥρωισμὸν παλαιῶν πολεμιστῶν. Καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, ὅτι ποτὲ δὲν ἤκουσέ τι περὶ τοῦ ἥρωικοῦ ναυτοπαιδοῦ τῆς «Ἀθηνᾶς».

Αἴφνης διακόπτεται ἀπὸ φωνὰς προερχομένας ἐκ τοῦ προαυλίου. Ἔτεινε προσεκτικὸν τὸ οὖς καὶ φράσις ἀπευθυνομένη ἀπὸ κάποιον ἄγνωστον πρὸς τὸν δίοπον τῆς φυλακῆς ἔφθασεν εὐκρινῶς μέχρις αὐτοῦ.

—Σὲ παράκαλῶ νὰ μὲ ἀφήσης ν' ἀνεβῶ ! . . . Θέλω νὰ ἰδῶ τὸν καπετὰν Γιώργη, νὰ τὸν εὐχαριστήσω διὰ τὴν μεγάλην ἐκδούλευσιν, ποῦ μοῦ ἔκαμεν εἰς τὸν Ἄγωνα ! . . .

Εἶχεν ἀκούσει καὶ ὁ ὑπασπιστὴς· εἰς τὸ νεύμα * δὲ τοῦ ἀντιναυάρχου κατῆλθε δρομαῖος τὴν κλίμακα, ἐνῶ ὁ Σαχτούρης ἀορίστως προησθάνετο κάτι τὸ συγκινητικόν, κάτι τὸ εὐχάριστον. Μετὰ δύο λεπτὰ εἶς νέος κύριος, κομψὸς καὶ ζωηρός, εἰσῆρχετο ἢ μᾶλλον εἰσώρμα εἰς τὸ δωμάτιον. Χωρὶς πολλὰς ἐθιμοτυπίας, ἀρπάσας τὴν δεξιάν τοῦ ναυάρχου τὴν κατεφίλει· καὶ μόλις κατῶρθωσε, διακοπτόμενος ἀπὸ τοὺς λυγμούς, νὰ τοῦ δώσῃ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι εἶναι ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μοῦτσος, ὁ τραυματίας τῆς ἔξω τοῦ Καβο-Πάπα * ναυμαχίας.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ναυστάθμου τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ σιοργὴν πατρικὴν καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὁ πάλαι ποτὲ μικρὸς μαχητὴς ἦτο τῶρα εἷς ἐκ τῶν πλέον εὐπολήπτων Ἑλλήνων ἐμπόρων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ηὐχαριστήθη βαθύτατα, ὅτι ἔσωσεν ἓνα ἔντιμον καὶ χρήσιμον ἄνθρωπον.

Πολλὰς ἡμέρας τὸν ἐκράτησεν εἰς τὸν Πόρον, μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, ποῦ συνέπεσε νὰ εἶναι τῶν Χριστουγέννων—καὶ ἡ ὁποία μοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ—ἔστρωσεν ἓν μεγάλο « τραπεζι » εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἡρωισμοῦ τοῦ μικροῦ Ψαριανοῦ δι' ὅλους τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τοῦ Πόρου καὶ δι' ὅλους τοὺς ναυτόπαιδας. Ὑπῆρξε δὲ πράγματι διὰ τὴν ὥρασαν νῆσον καὶ τὸ Ναυτικὸν μας μοναδικὴ ἐκείνη ἡ πανήγυρις.

Παναγυρικὸν τεῦχος « Ν. Ἑστίας » 1934

Κ. Ράδος.

ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

[Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας πολλοὶ Ἕλληνες, μὴ ἀνεχόμενοι τὰς πιέσεις τῶν κατακτητῶν καὶ ἀισθανόμενοι ἀνδρικήν ἀγανάκτησιν, ἔφευγον εἰς τὰ βουνά. Ἐκεῖ ἔζων βίον ἐλεύθερον καὶ δὲν ὑπῆκουον πλέον εἰς τὰς προσταγὰς τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν. Οὗτοι ὠνομάσθησαν κλέφτες καὶ ἐθαυμάσθησαν διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὰ δημοτικὰ ἄσματα τὰ ὑμνοῦντα τὴν ζωὴν τῶν κλεφτῶν, τὰ λεγόμενα κλεφτικὰ τραγοῦδια, εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ κοινοῦ τούτου θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἥρωας, εἰ ὅποιοι ἀργότερα ἀπετέλεσαν τὰς πρώτους ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἔθνους μας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Δικαίως ἐλέχθη, ὅτι τὰ κλεφτικὰ τραγοῦδια εἶναι χεῖμαρροι ἀφρισμένοι, ἐκρέοντες ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπινα χεῖλη, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς Οἴτης καὶ τῆς Ὀσοης.]

Ἡ ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

Παιδιά, σὰ θέτε λεβεντιὰ καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε,
ἐμένα νὰ ρωτήσετε νὰ σὰς ὁμολογήσω
τῆς κλεφτουργιάς τὸ βάσανα καὶ τῶν κλεφτῶν τὰ ντέρτια*.

Μαύρη ζωή που κάνουμεν ἔμεῖς οἱ μαυροὶ κλέφτες !
 Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε.
 Ὅλημερίς τὸν πόλεμο, τὴ νύχτα καρσούλι *.
 Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος.
 Ζεστό ψωμί δὲν ἔφαγα, δὲν πλάγισσα σὲ στρώμα,
 τὸν ὕπνῳ δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα,
 τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρώμα.

ΤΟ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΟ

- Βασίλη, κάτσε φρόνιμα, νὰ γίνης νοικοκύρης,
 γιὰ ν' ἀποκτήσης πρόβατα, ζευγάρια κι ἀγελάδες,
 χωριά κι ἀμπελοχώραφα, κοπέλια * νὰ δουλεύουν.
- Μάνα μου, ἐγὼ δὲν κάθομαι νὰ γίνω νοικοκύρης,
 νὰ κάμω ἀμπελοχώραφα, κοπέλια νὰ δουλεύουν
 καὶ νάμαι σκλάβος τῶν Τουρκῶν, κοπέλι στοὺς γερόντους.
 Φέρε μου τ' ἀλαφριὸ σπαθί καὶ τὸ βαριὸ τουφέκι,
 νὰ πεταχτῶ σὰν τὸ πουλί ψηλὰ στὰ κορφοβούνια,
 νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, νὰ περπατήσω λόγγους *,
 νὰ βρῶ λημέρια τῶν κλεφτῶν, γιστάκια καπετάνιων
 καὶ νὰ σουρίξω κλέφτικα νὰ σμίξω τοὺς συντρόφους,
 ποὺ πολεμοῦν μὲ τὴν Τουρκιά καὶ μὲ τοὺς Ἀρβανίτες.

Πουρνὸ * φιλεῖ τὴ μάνα του, πουρνὸ ξεπροβοδιέται.

- Γειά σας, βουνά, μὲ τοὺς γκρεμούς, λαγκάδια μὲ τίς πάχνες.
 —Καλῶς το τ' ἄξιο παιδί καὶ τ' ἄξιο παλικάρι !

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
 λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρά σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
 πόχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλὰ, τίς ἀσημένιες πάλες *,

τις πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τις ἔξι τὰ τσαπράζια**
ὁποῦ δὲν καταδέχονται τῇ γῆ νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλα πολεμᾶνε,
καβάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλα προσκυνᾶνε,
καβάλα παίρν' ἀντίδωρο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Φλωριά* ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν
[στοὺς ἄγιους

καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες.

—Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια !

Δημοτικά.

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.
Τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα καὶ τῶρ' ἀποσταμένος
θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρεψ' ἡ καρδιά μου.
Βρύση τὸ σῆμα τόχουσα, σταλαματιά δὲ μένει.
Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόφτε κλαρί ἀπ' τὸ λόγγο*,
νάναϊ χλωρὸ καὶ δροσερό, νάναϊ ἀνθοὺς γεμάτο
καὶ στρώστε τὸ κρεβάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.
Ποιὸς ξέρει ἀπὸ τὸ μνήμα μου τί δένδρο θὰ φυτρώσῃ !
Κι ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἴσκιο του ἀποκάτω
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
νὰ τραγουδοῦν τὰ νιάτα μου καὶ τὴν παλικαριά μου.
Κι ἂν κυπαρίσσι ὁμορφο καὶ μαυροφορεμένο,
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μήλα μου νὰ παίρνουν,
νὰ πλένουν τὶς λαβωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σχωρᾶνε.

Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀντρεία μου.
Ἦρθε κι ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
Τ' ἀντρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.
Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,
τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχή μου.

Κι ἔν' ἀπὸ σᾶς τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεβῆ τὴ ράχη,
 ἄς πάρη τὸ ντουφέκι μου, τ' ἄξιο μου καριοφίλι
 κι ἄς μοῦ τὸ ρίξη τρεῖς φορές καὶ τρεῖς φορές ἄς σκούξη*:
 «Ὁ γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!»

Θ' ἀναστενάξ' ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξ' ὁ βράχος.
 Θὰ βαργωμήσουν* τὰ στοιχεῖα, οἱ βρύσες θὰ θολώσουν
 καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περνᾷ δροσάτο,
 θὰ ξεψυχήσει, θὰ σβηστή, θὰ ρίξη τὰ φτερά του.
 Γιὰ νὰ μὴν πάρη τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρη
 καὶ τήνε μάθη ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούση ὁ Πίνδος
 καὶ λιώσουνε τὰ χιόνια του καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.
 Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα ψηλά στὴ ράχη
 καὶ ρίξε τὸ τουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
 θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.

Ἔτρεξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰ νάτανε ζαρκάδι,
 ψηλά στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φορές φωνάζει:
 «Ὁ γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!»

Κι ἐκεῖ π' ἀντιβοοῦσανε οἱ βράχοι, τὰ λαγκαδία,
 ρίχνει τὴν πρώτη τουφεκιά κι ἔπειτα δευτερώνει·
 στὴν τρίτη καὶ τὴν ὕστερη τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι
 βροντᾷ, μουγκρίζει σὰ θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
 φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρνεται στὸ χῶμα λαβωμένο,
 πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸ γκρεμνό, χάνεται, πάει, πάει.

Ἄκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μὲς στὸ βαθὺ τὸν ὕπνο·
 τ' ἀχνό' του χεῖλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...
 Ὁ γερο - Δῆμος πέθανε, ὁ γερο - Δῆμος πάει!
 Τ' ἀντρειωμένου ἡ ψυχὴ, τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη,
 μὲ τὴ βοή τοῦ ντουφεκιοῦ στὰ σύγνεφ' ἀπαντιέται,
 ἀδελφικὰ ἀγκαλιάζονται, χάνονται, οβηῶνται, πᾶνε.

Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης.

« Μνημόσυνα »

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Όταν αποφασίσανε οί Έλληνες νά ἐλευθερωθοῦν καί ἀρπάξανε τὰ ὄπλα, ἔτυχε ὁ φοβερός Ὀδυσσεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄνδρουτίσου, νά πολιορκῆ τὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου εὐρίσκοντο κλεισμένοι οἱ Τούρκοι καί τὴν ὑπερασπιζοντο μὲ μεγάλη καρτεροψυχία.

Τότε εὖτε οἱ ἰδικοί μας εἶχαν ἀκόμη ἀρνηθῆ τὴ φουστανέλα, οὔτε οἱ Τούρκοι εἶχαν λάβει τὸ νέον βάπτισμα, ὅπου ἠθέλησε νά τοὺς δώσῃ ἡ Εὐρώπη· ὁ πόλεμος ἐγένετο καθὼς εἰς τὸν καιρὸ τοῦ Ὀμήρου. Μάλιστα στὶς πολιορκίες προχωροῦσε ἀργά. Οἱ ἄνθρωποι ἐσκοτώνοντο μὲ τὴν ἡσυχία τους, δὲν ἐγνωρίζοντο ὅλα ἐκεῖνα τὰ καταστρεπτικὰ μέσα, ὅπου ἡ φιλανθρωπία τῶν ἀνθρώπων ἤρε μετὰ ταῦτα, καί δὲν ἦτο σπᾶνιο νά βλέπῃς τὰ ἐνάντια χέρια σταυρωμένα καί ἄνεργα διὰ τὴν ἔλλειψη ἀπὸ πολεμοφόδια. Κάτι πορόμοιο θὰ συνέβαινε βέβαια καί τὴν ἡμέρα, ὅπου εἶτυχε τὸ ἀκόλουθο περιστατικό.

Ἐξύπνησαν κάποια παλικάρια τοῦ Ὀδυσσεῦς πρῶτῃ πρῶτῃ καί ρίχνοντας κατὰ τύχῃ τὰ μάτια ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολη, ροδοκόκκινη ἀπὸ τὸ πρῶτο γλυκοχάραγμα, ἔμειναν ἐκστατικοὶ βλέποντας τοὺς Τούρκους ἀνεβασμένους ἐπάνω εἰς τὸν Πρθενῶνα καί μὲ μεγάλη βία νά χαλοῦν τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα μνημεῖα. Τόσο παράξενη καί ὀκαταιόγητη τοὺς ἐφάνη τέτοια ἀνωφελὴς βρβιρότης, ὅπου ἔτρεξαν ὁμέσως νά εἰδοποιήσουν τὸν Ὀδυσσεά.

Ἄφοῦ ὁ στρατηγὸς βεβιωθήκε μὲ τὰ μάτια του, ἀπόλυσε τρία τέσσαρα ἀπὸ τὰ παλικάρια του νά πλησιάσουν στὴν Ἀκρόπολη καί νά ρωτήσουν τοὺς Τούρκους, διατὶ ἔδειχναν τέτοια ἀγριότητα στὰ μάρμαρα, τὰ ὁποῖα δὲν τοὺς προξενούσαν καμιὰ βλάβη.

Πέταξαν μεμιᾶς ἐκεῖνοι οἱ γενναῖοι καί ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἔφεραν στο στρατηγὸ τὴν ἀπόκριση, ὅτι οἱ Τούρκοι μὴν ἔχοντας ἄλλο μολύβι, διὰ νά χύσουν βόλια καί ξέροντας, ὅτι

μέσα εις ἐκεῖνα τὰ μάρμαρα εὐρίσκετο τοῦτο τὸ μέταλλο, χυμένο ἐπίτηδες, διὰ νὰ δίνη δύναμη καὶ σταθερότητα, εἶχαν ἀποφασίσει νὰ προστρέξουν εις ἐκεῖνο τὸ χαλασμό, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμο.

Τέτοια ἀπόκριση προξένησε μεγάλη ἀπελπισία εις τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀφοῦ ἐστοχάστηκαν τί νὰ πράξουν, διὰ νὰ σώσουν ἀπὸ τὸν ὄλεθρο τὰ μνημεῖα τοῦ μεγαλείου των, ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ἀποφάσισαν νὰ μηνύσουν εις τοὺς ἀποκλεισμένους νὰ παύσουν τὴν καταστροφή καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ τοὺς προμηθεύσουν ὅσο μολύβι τοὺς ἐχρειάζετο διὰ τὴν ὑπεράσπισή τους. Ἔτσι καὶ ἔγινε.

Ἔτρεξαν οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἑλληνας ἐξαγόρασαν μὲ τὸ αἶμα τους, δίδοντας εις τοὺς ἐχθροὺς βόλγια, διὰ νὰ τοὺς σκοτώσουν, τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μάρμαρα, τὰ ὁποῖα ἦσαν προωρισμένα νὰ ζήσουν, διὰ νὰ ἴδουν καὶ πάλιν ἀναστημένο ὀλόγυρά τους ἐκεῖνο τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοὺς τόσους αἰῶνες ἐφαίνετο βυθισμένο σὲ λήθαργο.

Ἄξιθαύμαστο παράδειγμα ἀρετῆς, γενναιότητος καὶ ζήλου διὰ τὴν πατρίδα! Ἡ διαγωγή ἐκείνη τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρουτσοῦ τὸν ἀπαθανατίζει περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνδραγαθήματα, τὸν καθαρίζει ἀπὸ κάθε τυχὸν ἀμάρτημα, ἀπαθανατίζει καὶ τὸ ἔθνος, ὅπου ἔχει νὰ διηγηθῆ τέτοιες ἱστορίες.

Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης.

« Ἔργα » Τόμος Β'.

Η 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

Τέτοιαν ἡμέρα διάλεξεν ἡ σπλαχνικὴ Μαρία
νὰ εἰπῆ στὸν Κύριο τοῦ Παντός, πού τ' ἄψυχα ἐμψυχώνει :
« Κοίτα στὴ γῆ τοὺς Χριστιανούς, πού μὲ ἄπειρη λατρεία
ἐμὲ γιορτάζουν σήμερα, πόση σκλαβιὰ πλακώνει ! »

Καί πνεῦμα θεῖο χύθηκε μεμιᾶς εἰς τὴν ἀγία
 ψυχὴ τοῦ ἐνδόξου Γερμανοῦ, π' ἀτρόμητος ἀπλώνει
 τὸ ξακουστὸ τὸ Λάβαρο κι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία
 πρῶτος προβαίνει ἀγωνιστῆς καὶ πρῶτος ξεσπαθώνει.

Φεύγουν ἀπ' ὄλες τὶς μεριᾶς οἱ Τοῦρκοι τρομαγμένοι,
 ἐνῶ προφέρει ὁ Γερμανὸς κι ἠχολογοῦν οἱ ἄλλοι
 τὸν ὄρκο, π' ὄλην ἔσεισε βαθιὰ τὴν οἰκουμένη.

Μέρα γλυκιὰ, μέρα λαμπρὴ, μέρα χαριτωμένη!
 Κάθε φορὰ ποῦ ἡ λάμψη σου στὴν ἐκκλησιὰ προβάλλει,
 πάντα μὲ δάφνη ἐλεύθερη θὰ τὴν ἰδῆς σπαρμένη.

Γεώργιος Μαρτινέλλης.

« Ἐθνικαὶ εἰκόνας »

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἡπείρου ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φρον-
 τὶς τῆς Πατρίδος ἀπὸ τὴν ἡμέραν, ποῦ ἀπεινόμαζε τὰ δεσμὰ
 τῆς. Ἄλλὰ ἡ μοῖρα μόλις τὸ 1912 — 1913 ἐπέτρεψε νὰ πραγμα-
 τοποιηθῆ ὁ φλογερὸς αὐτὸς πόθος ἐλευθέρων καὶ σκλάβων
 Ἑλλήνων.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐδῶ τὰς καθημερινὰς μάχας καὶ τὰ ἀνα-
 ρίθημα ἥρωικὰ ἐπεισόδια ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπάνω εἰς τὰ
 βουνὰ καὶ μέσα εἰς τὰς χαράδρας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν
 Ἰωαννίνων, ἡ ὁποία ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δουλωμένην
 Ἡπειρον.

Ἄλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω, μικροὶ μου φίλοι, μίαν
 ἀρετὴν τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου, ἡ ὁποία πρὸ πάντων ἀνεδει-
 χθη κατὰ τὸν μακρὸν καὶ ἐπίπονον αὐτὸν ἀγῶνα. Καὶ ἡ ἀρετὴ
 αὐτὴ εἶναι ἡ καρτερία.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ὁ ὁποῖος ἐμάχητο εἰς τὴν Ἡπειρον,
 δὲν ἀντιμετώπιζε μόνον ἐχθρὸν ἰσχυρὸν, μάχιμον καὶ ἀνδρεῖον.

Ἐπολέμει ἀκόμη καὶ ἐναντίον ἄλλου ἐχθροῦ ἀοράτου καὶ φοβερωτέρου, δηλαδή ἐναντίον αὐτῆς τῆς Φύσεως, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ τέλος ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσε.

Τὸ κλίμα εἰς τὴν ὄρεινὴν αὐτὴν χώραν δὲν εἶναι συνήθως εὐκρατον· κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες ἀφθονοῦν, τὸ δὲ ψυχὸς εἶναι δριμύ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου.

Καὶ ὁ χειμῶν τοῦ 1912 ἦλθε πολὺ ἄγριος. Κατὰ τὸ διάστημα τριῶν περίπου μηνῶν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου μέχρι τῆς δοξασμένης ἡμέρας τῆς 21 Φεβρουαρίου, ποὺ ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας ἐκυμάτισεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, αἰραγδαῖαι βροχαί, αἱ θύελλαι, αἱ χιόνες καὶ τὸ δριμύτατον ψυχὸς ἐπεκράτουν σχεδὸν συνεχῶς.

Ἡ θέσις τῶν στρατιωτῶν μας ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ καὶ δυσπολεμήτου αὐτοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε δεινὴ. Τραγικὴ ἰδίως ἦτο ἡ δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλλοντο οἱ ἄνδρες τῶν προφυλακῶν.

Ἐμμενον ἐκεῖ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπάνω εἰς βράχους καὶ μέσα εἰς χαράδρας, εἰς πρόχειρα ὄχυράματα, χωρὶς στέγην, βρεγμένοι, παγωμένοι, συνήθως δὲ καὶ νηστικοί. Διότι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν ἦτο πολὺ δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος· τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἀδιακόπως ἐσάρωνε τὰ πάντα. Καὶ τὸ χειρότερον, ἔμμενον ἄυπνοι, διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν καὶ τὴν νύκτα ἕνεκα τῶν συνεχῶν αἰφνιδιασμῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Παγωμένοι λοιπὸν ἀπὸ τὸ ψυχὸς καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνάπτουν πυράς, διὰ νὰ θερμανθοῦν, διότι ἡ λάμψις τῶν θὰ ἐχρησίμευεν ὡς στόχος ἀσφαλῆς εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, μόλις εὔρισκον ἀνάπαυσιν ἐπάνω εἰς τὰ ὑγρά χώματα ἢ εἰς τὰ χιόνια. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τραυματῖαι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ περιμένουν πολλὰς ὥρας χωρὶς γογγυσμοὺς ἢ διαμαρτυρίας, ἕως ὅτου γίνῃ δυνατόν νὰ μεταφερθοῦν μὲ πολλὰς προφυλάξεις εἰς τὸ πλησιέστερον χειρουργεῖον.

Καὶ τὰς κακουχίας αὐτὰς τὰς ὑπερανθρώπους καὶ τὰς στερήσεις ὑπέφεραν μὲ ἥρωικὴν καρτερίαν ἄνδρες ὄχι σκλη-

ραγωγημένοι, ἀλλὰ συνηθισμένοι πολλάκις εἰς τὴν εὐζῳίαν καὶ τὴν ἄνεσιν. Ἡ ἀδαμάντινος ψυχὴ τῶν ἔμενεν ἀλύγιστος, καὶ διὰν ἀκόμη τὸ σῶμα ἐκάμπτετο διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀγρυπνίας.

Πῶς οἱ μέχρι τῆς χθὲς ἀβροδίαιτοι* ἔγιναν διὰ μιᾶς Σπαρτιαῖται τοῦ Λεωνίδα ἢ παλαίμαχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου; Μόνον ἢ Πίστις καὶ ἡ ὑπέροχος φιλοπατρία, τὴν ὁποῖαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐγκλείη ἡ γῆ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, δύνανται νὰ κάμουν παρόμοια θαύματα ὑπομονῆς καὶ καρτερίας.

Ἄλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ τὰ ἀκούσετε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδίων μαρτύρων τῆς ἀθανάτου ἐποποιίας, διὰ ν' ἀντιληφθῆτε τὸ μέγεθος τῆς θυσίας τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς Ἠπείρου. Πρὸς τοῦτο σταχυολογῶ μερικὰς περικοπὰς, ἐξ ὧσων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας.

« Τὴν ἡμέραν ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς προφυλακὰς, μένουν διαρκῶς κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ προχώματα. Οὔτε σηκώνονται ἐπάνω οὔτε κυκλοφοροῦν διόλου. Οἱ ἄλλοι εὐρίσκονται ὀπίσω εἰς τὰ ὑψώματα. Πέραν εἰς τὴν γραμμὴν τὰ πράγματα εἶναι κάπως διαφορετικά.

» Ἐκεῖ ὄμως — εἰς τὰς προφυλακὰς — κοιμώμεθα μὲ τὰ ἀντίσκηνα καὶ μὲ τὰς κουβέρτας μας ὡς στέγην. Βοηθοῦν καὶ τὰ πουργοῖα καὶ αἱ πέτραι, ὅπου μένομεν. Ὅταν βρέξη, τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἐνοχλητικόν. Ἐπίσης, ὅταν χιονίζῃ. Ἐπανελημμένως τὸ χιόνι ἔχει σκεπάσει καὶ ἡμᾶς καὶ τ' ἀντίσκηνά μας.

» Ὁ στρατὸς μας ζῆ, κυκλοφορεῖ, πολεμεῖ ἐπάνω εἰς ἓνα λευκὸν ἀπέραντον τάπητα.

» Καὶ ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐφεδρείας ἢ εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν μετριάζουν τὴν κακουχίαν τοῦ ψύχους μὲ τὴν φωτιάν, ἢ ὁποῖα νυχθημερὸν καίει. Εἰς τὰς προφυλακὰς ὄμως οὔτε φωτιὰν ἠμποροῦν ν' ἀνάψουν οὔτε τ' ἀντίσκηνά των νὰ στήσουν. Ἐκεῖ διὰ στῶμα καὶ διὰ σκέπασμα ἔχουν μόνον καὶ διορκῶς τὸ χιόνι!

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Εϋζωνοὶ χορτάζοντες τὸ Πάσχα εἰς τοὺς στρατώνας. [Φωτογρ. Νέλλης].

» Τὴν νύκτα ἔρχονται καὶ μᾶς φέρουν ἕως τὰς προφυλακὰς τὴν κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον. Πρέπει νὰ σημειώσετε, ὅτι δὲν μαγειρεύουν κοντὰ εἰς τὰς γραμμάς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωτιά καὶ ὁ καπνὸς καὶ ἔτσι διδεται στόχος εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ. Μαγειρεύουν εἰς μακρινὰ μέρη ἀφανῆ. Ἐνεκα τούτου βραδύνει νὰ ἔλθῃ τὸ συσσίτιον εἰς τὰς προφυλακὰς, ὅταν τὸ πῦρ εἶναι σφοδρὸν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ. Ἐννοεῖται, ὅτι βρέχεται συχνὰ ἡ κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον καὶ χαλοῦν ».

Ἴδου καὶ μερικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς των εὔθυμα. . .

« Κουβεντιάζομε στὶς προφυλακὰς διαρκῶς μὲ τοὺς Ἄρβανίτες. Τοὺς λέμε νὰ παραδοθοῦν. Μᾶς λένε καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια. Τοὺς λέμε ὕστερα, ὅτι θὰ πάρωμε τὰ Γιάννινα. Δὲ θὰ τὰ πάρετε ! Μᾶς ἀπαντοῦν. Ἐμεῖς ἐπιμένομε, πὼς θὰ τὰ πάρωμε. Μᾶς βρίζουν τότε· ἐμεῖς τοὺς κοροῖδεύομε· κι ἔτσι περνᾷ ἡ ὥρα. . .

» Εἶναι ὥραϊα, ὅταν καμιά φορὰ τὴ νύχτα ρίχνη τὸ πυροβολικόν. Εἶναι πανόραμα οἱ φωτιές του. Ἐπειτα ἀκοῦς καὶ βουίζουν οἱ λαγκαδιές καὶ ἀκούονται σὰ μουγκρητὰ ἀπὸ μακριὰ οἱ κρότοι του.

» Ὡραϊα εἶναι ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἡσυχία. Σιγοτραγουδοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τραγουδοῦν ἀμανέδες ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ Τοῦρκοι ».

Ἡ ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τὰ ἴδια χρώματα ποικίλλεται πάντοτε· διότι ὁ χαρακτήρ τῆς ἰσχυρᾶς ἐλληνικῆς φυλῆς μένει ἀναλλοίωτος· τουλάχιστον κατὰ τὰ κύρια αὐτοῦ γνωρίσματα.

Τοὺς αὐτοὺς περίπου λόγους ἀντήλλασον οἱ Ἄχαιοι τοῦ Ἄγαμέμνονος μὲ τοὺς Τρῶας εἰς τὰ τεῖχη τοῦ Ἰλίου. Τοὺς αὐτοὺς ἀστεῖσμούς ἀντήλλασον οἱ ἥρωικοὶ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου μὲ τοὺς Ἄραβας τοῦ Ἰμπραήμ, οἱ ἥρωικοὶ ὑπερασπισταὶ τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τοὺς Τουρκαλβανούς τοῦ Κιουταχῆ*.

Ἄλλ' ἡ ἅγια ἡμέρα τῆς 21 Φεβρουαρίου ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐσκόρπισε χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Ὅ,τι ἔγινεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον αὐτὴν ἡμέραν, ἢ ὅποια εἶδε τὴν Ἐλευθερίαν νὰ στήνῃ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰ θρυλικά Ἰωάννινα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγραφῆ.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἄλωσησιν τῶν Ἰωαννίνων, ἦτο ὁ μυριόστομος στεναγμὸς ἀνακουφίσεως, ὁ ὁποῖος ἐχαιρέτιζε τὸ θριαμβευτικὸν τέρμα τοῦ μακροῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος.

Τὰ καημένα τὰ παιδιά — τὰ ὅποια τόσους μῆνας ὑπέφεραν, ἐκρῶσαν, ἐπάγωσαν, ἠσθένησαν — ἐπολέμησαν ὡς μῦθικοὶ ἥρωες, διὰ νὰ δώσουν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν σκλαβωμένην Ἠπειρον. Εἶπαν, ὅτι θὰ πάρουν τὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἐπήραν! Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χαρὰ ὄλων τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων εἶναι ἀνέκφραστος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἕως χθὲς ὑποδούλων, ἀρχοντικῶν καὶ ταπεινῶν, ἡ χαρὰ δὲν ἦτο μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὅποیان ἐδοκίμασεν ἡ ἐλευθέρα Πατρίς.

Ἀπὸ τὰς σκηνάς, αἱ ὅποια ἔγιναν εἰς τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μία πρὸ πάντων ὑπερέχει διὰ τὸ δραματικὸν μεγαλεῖον τῆς καὶ δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς διὰ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὅποیان καὶ ἀναφέρω.

Τὴν στιγμήν πού εἰσῆρχοντο εἰς τὴν παραδοθεῖσαν πόλιν οἱ ὑπερήφανοι νικηταί, εἷς ἐκ τῶν κατοίκων, πατριώτης, ἀφοῦ ὤρμησεν, ἤρπασε τὸν πόδα τοῦ ἵππου ἑνὸς τῶν εἰσερχομένων Ἑλλήνων προσκόπων ἵππέων· ἀφήρσεν ὀλίγον χῶμα ἀπὸ τὸ πέταλον τοῦ ζώου, ἔτρεξεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γηραιοῦ πατρὸς του. Καὶ ἀφοῦ ἐπυροβόλησε διὰ τοῦ περιστρόφου του εἰς τὸν ἄερα, ἐφώναξε συγκινημένος.

— Πατέρα, τὸ χῶμα τοῦ κοιμᾶσαι,
ἔγινε ἑλληνικό!

Καὶ θὰ ἤκουσε βεβαίως ὁ κοιμώμενος γέρων τὸ εὐφρό-
 συνον ἄγγελμα καὶ τοὺς ἀναστασίμους πυροβολισμούς, καὶ
 θὰ ἐσκίρτησεν εἰς τὸ μνήμα του, διὰ νὰ πληρωθῆ ὁ ψαλμός :

« Ἄγαλλιάσονται ὅστέα τεταπεινωμένα. . . »

[Ψαλμός Ν στίχ 10]

X. Ἄννης (Διασκευή Ν.Α.Κ.)-

« Νῆκαι κατὰ βαρβάρων »

ΣΤΟ ΜΠΙΖΑΝΙ

Μπροστά στὸ κάστρο τὸ τρανό, ποὺ φράζει του τὸ δρόμο
 καὶ σπέρνει μπρὸς τὸ χαλασμό καὶ γύρω του τὸν τρόμο,
 ὁ γιὸς τοῦ Ρήγα πολεμᾷ νὰ τὸ ξεθεμελιώση,
 νὰ μῆ στὰ μαῦρα Γιάννενα, πνοὴ ζωῆς νὰ δώση
 στῆς λίμνης τὴν κοιμούμενη Κυρὰ τῆ μαγεμένη.
 Μὰ εἶναι τὸ κάστρο Δράκοντας κι οἱ τοῖχοι στοιχειωμένοι. . .

Ξάφνω τὸ βασιλόπουλο σέρνει φωνὴ στὸ κάστρο :
 —Κάστρο κι ἂν εἶσαι Δράκοντας, τῆς μέρας εἶμαι τ' ὄστρο,
 τοῦ Ρήγα γιὸς, τῆς Μοίρας γιὸς. Κι εἶναι γραφτὸ σου, τέρας,
 νὰ πάρη ἀπὸ τὸ χέρι μου τὰ λέπια σου ὁ ἀγέρας!

Ρίχνεται ὁ Ρήγας τοῦ στοιχειοῦ καὶ τὸ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου.
 Τρεῖς μῆνες ἔτσι πολεμοῦν στὸ ἀλώνι τοῦ ἔρμου τόπου.
 Κι ἀπὸ στοὺς τρεῖς κάποιαν αὐγὴ καὶ κάποιαν ἄγια μέρα,
 ποὺ χαμηλῶναν οἱ οὐρανοὶ κατὰ τὴ γῆ ἐδῶ πέρα
 κι ὁ Ἄδης εἶχε Ἀνάσταση κι ὁ κόσμος πανηγύρι,
 τὴν ὥρα ὅπου ὁ Ὠρίωνας* πάει λαμπρὸς νὰ γύρη,
 καθὼς ποὺ πέφτει ἀπάντεχα καὶ ποὺ ψοφάει ὁ ἀγέρας,
 σ' ἓναν ἀπέραντο σπασμὸ παράδωσε τὸ τέρας.

Πάει ή ψυχή του 'Αλή Πασᾶ, του 'Αλή τὸ μίσος πάει.
 Καί νά στης λίμνης τὸ βυθὸ ή ὠρια Κυρά ξυπνάει.
 Τοῦ Ρήγα γιέ, τῆς Μοίρας γιέ, χρυσέ σάν καλοσύνη,
 δικά σου εἶναι τὰ Γιάννενα μέ τήν Κυρά Φροσύνη.

Ἀγγελος Σημηριώτης.

«Τραγούδια τοῦ Αντρωμοῦ»

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί τὸ γαλανὸ καί τ' ἄσπρο
 κομμάτι ἅπ' ἀνοιξιάτικο καί ξάστερο οὐρανὸ,
 ποὺ εἶναι λευκὸ σάν τὸν ἄφρὸ τοῦ κύματος, ποὺ ἀνθίζει
 σὲ περιγιάλι δλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινὸ.
 Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, ποὺ ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
 ὑγραίνονται τὰ βλέφαρα καί σπαρταρᾷ ή καρδιά μας.

Δέν εἶναι ή αὔρα, ποὺ ἔρχεται γλυκὰ νά τὸ χαϊδέψη,
 δέν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ή αὔρα ή σιγανή,
 εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποὺ ὀρμαίει νά ζωντανέψη
 μέ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
 Τὸ πήρε κάποια μάγισσα καί τόκαμε χλαμύδα
 καί ζῆ σ' αὐτὸ καί πάλλεται δλόκληρη ή Πατρίδα.

Εἶναι ή Σημαία ! Τῆ βλόγησαν παπάδες μ' ἄσπρα γένεια
 μέσ στης σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό·
 ἔκλαψαν μάτια καί καρδιές ἐπάνω της κι οἱ κόρες
 τῆ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
 Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στή Λαύρα μιὰν ἡμέρα
 κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα . . .

Στέφανος Δάφνης.

«Διάπλασις τῶν Παίδων» 1917

ΕΘΝΙΚΗ ΛΙΤΑΝΕΙΑ

Σκορποῦσε σπάταλα χρυσάφι ὁ ἀπτικός ἥλιος ἐκεῖνο τὸ πρωί, ὅταν ἀντίκρισα τὴ μικρὴ φάλαγγα. Ἦτανε τριάντα περὶπου ἐπαρχιώτες μαθηταὶ μὲ τὸ δάσκαλό τους καὶ πήγαιναν ἀργὰ στὸ πεζοδρόμιο, ἀνεβαίνοντας τὴν κεντρικὴ λεωφόρο.

Μὲ τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας στὴν ὄψη, μὲ τὸ ὀξύ καὶ παρατηρητικὸ βλέμμα τοῦ ἐπαρχιώτη, μὲ τὴ δροσιὰ, τὴ χάρη, τὴν ἀφέλεια, ποὺ συγχωρεῖ τὸ χάζεμα, βάδιζαν ἡσυχοὶ κι εὐχρηστημένοι. Βάδιζαν ὅμως σηκώνοντας, γυρίζοντας, κάμπτοντας ἐπάνω, κάτω, πίσω τὰ κεφάλια. Ὁ κεντρικὸς δρόμος τῆς μεγαλουπόλεως, ποὺ σφύζει ἀπὸ ζωὴ, ἀποτελοῦσε γιὰ τὰ ἄβγαλτα βλαστάρια τῆς ἐπαρχίας πρωτοφανὲς ἀλλὰ καὶ ἀπολαυστικὸ θέαμα.

Τοὺς παρακολούθησα. Ἔβλεπα τὸ θαυμασμὸ ἔκδηλο στὶς παιδικὲς μορφές, τὸν ἐνθουσιασμὸ ὀλοφάνερο. Δὲν θὰ ἴκανοποιόνταν στὰ παιδιὰ μόνο ἢ περιέργεια, ἀλλὰ ἀσφαλῶς θὰ θεραπεύονταν καὶ ὁ ἐθνικὸς ἐγωισμὸς. Βλέπανε, ὅτι ἡ Ἀθήνα ἢ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, εἶναι πραγματικὰ μιὰ πόλη ὠραία καὶ πολιτισμένη, ἢ πρώτη σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή.

Καὶ προχωροῦσε ἡ μαθητικὴ συνοδεία ἀργὰ ἀργὰ πρὸς τὰ ἐπάνω, κινώντας λίγο καὶ τὴν περιέργεια τοῦ κόσμου. Ἔβλεπα τὸ δάσκαλο, σοβαρὸ καὶ σεβαστὸ κύριο, κάθε τόσο νὰ δίνει ὀδηγίες στὸν ἐπικεφαλῆς μεγαλύτερο μαθητὴ, ποὺ δὲ θὰ ἦτανε ἀκόμη δεκατεσσάρω χρονῶ.

Σκέφτηκα : «Ποῦ νὰ πηγαίνουν, ἄραγε ;»

Τὴν ἴδια στιγμὴ διέκρινα τὸν πιὸ μικρὸ μαθητὴ νὰ κρατᾶ ἓνα στεφάνι ἀπὸ δάφνες καὶ ἄνθη. Κάτι φαντάστηκα καὶ ἐτάχυνα τὸ βῆμα.

Ἔφτασε ὁ ὄμιλος στὴν ἄκρη τῆς πλατείας. Τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν μονομιᾶς ἀγκάλιασαν τὸν ἐπιβλητικὸ ὄγκο τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων καὶ τὸ γραφικὸ περιβάλλον γύρω. Μεγαλόπρεπη ἢ ἱστορικὴ πραγματικότητα γέμισε τὴν ψυχὴ τους ἀπὸ θαυμασμὸ γοήτεψε !

Λίγο σὰ χαμένοι βάδισαν ἀκόμη, διάσχισαν κάθετα τὸν πλατὺ δρόμο καὶ σταμάτησαν στὸ πρῶτο μαρμάρينو κράσπεδο τοῦ περιβόλου. Ἡ πρώτη χαρὰ καὶ γοητεία ἀπὸ τὰ παιδικὰ πρόσωπα σβήστηκε, χάθηκε. Ξεχώρισα τὰ βλέμματά ὑγρά καὶ ταραγμένα νὰ διατρέχουν τὰ ὀγκώδη μάρμαρα, νὰ ἐξετάζουν τις ἀστραφτερές ἐντειχισμένες ἀσπίδες, τις ὠραίες πρασιές, τὰ θλιμμένα κυπαρίσσια καὶ ὄλο τέλος τὸ χῶρο τοῦ Ἄ γ ν ὡ σ τ ο ῦ Σ τ ρ α τ ι ὡ τ ο ῦ. Ἐνα μόνον δὲ φαινόταν ἀπὸ κεῖ. Γι' αὐτὸ κινήθηκαν λίγο ἀκόμη. Τότε ἀνατριχιάζοντας ἀντίκρισαν στὰ μαρμάρινα στέρνα τοῦ περιβόλου ἕκτυπο, ξαπλωμένο ἕνα σῶμα πολεμιστοῦ : Τὸ Σῶμα - Σύμβολο ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι στὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια πρόσφεραν στοὺς ἔθνικοὺς ἀγῶνες τὸ κορμί τους τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ θεμελιωθῇ ἐπάνω του τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας μας.

Φαντάζομαι, ὅτι ἀργότερα στὴν ἐπαρχία τὰ ἴδια τὰ παιδιά δὲ θὰ μπόρεσαν νὰ περιγράψουν στοὺς φίλους τους ποιά ἀναστάτωση δημιουργήθηκε μέσα τους ἀπὸ τὸ ὄραμα· τόσο θάμπωμα καὶ τόση ταραχὴ ἔδειξαν τὴν ὥρα ἐκείνη τὰ πρόσωπά τους.

Νέα προτροπὴ τοῦ δασκάλου ἔκανε τοὺς μαθητὰς νὰ πατήσουν τὸ λευκὸ δάπεδο καὶ νὰ πλησιάσουν περισσότερο. Στὴ νέα θέση παρατάχτηκαν σ' ἕνα στοῖχο δεξιά.

Ἄριστερά τους στέκονται ἀκίνητοι, ἀγάλματα μᾶλλον παρὰ ζωντανὰ σῶματα, ἑφτὰ λεβεντόσωμοι εὐζωνοί.

Συγκινημένος πλησίασα κι ἐγώ. Ἦταν ἐκεῖ κι ἄλλοι περίεργοι.

Στὸ παράγγελμα «προσοχή!», γυρίζοντας εἶδα τὸν μαθητᾶκο μὲ τὸ στεφάνι νὰ ξεκόβη καὶ νὰ προχωρῇ μ' ἀμηχανία πρὸς τὸ βωμό. Ἀντηχοῦσαν οἱ κτύποι τῶν βηματισμῶν του μὲ ζωηρὴ ἀπήχηση σ' ὄλων τις καρδιές. Ἔφτασε. Στάθηκε. Καὶ ἐνῶ, χαιρετώντας, ἔσκυβε ν' ἀποθέσῃ τὸ σεβασμὸ τῆς νεότητος ἐμπρὸς στὶς θυσίες τῶνων γενεῶν, οἱ εὐζωνοί, σὰν αὐτόματα, παρουσιάσανε ὄπλα.

Ὅλοι ὅσοι παράστεκαν, ὄλοι, μαθηταὶ καὶ περιπατηταί, βουβοί, ἀναταραγμένοι, χαιρέτησαν.

Λίγες στιγμές έπειτα ό μικρός ξαναβρήκε τή γραμμή του και οί φρουροί τήν άκινησία τους.

Τώρα, άσκεπής άκόμη, βγήκε μπρός ό δάσκαλος τών παιδιών. Στην άρχή ή φωνή του άκούστηκε βραχνή, ύστερα άπόχτησε καθαρότητα και παλμό. Μίλησε με λόγια θερμά. Και εΐπε στους μικρούς για τούς πολέμους μας, για τίς θυσίες μας, για αύτοθυσίες και καθήκοντα πρός τήν κοινή μας Μητέρα-

Θεώρησα τόν έαυτό μου εύτυχισμένο και για τó συγκινητικό θέαμα και γιατί άκουσα τόν άγνωστο δάσκαλο, τόν άφανη Νεοέλληνα ήρωα, πού στα νεώτερα χρόνια, προτοό-άκόμη άρχίσουν οί έθνικοί μας άγώνες, ύπήρξε ό πρώτος έξορμητής σ' ένθουσιασμό και πίστη.

Λίγο ύστερα ή μικρή φάλαγγα άποσύρθηκε και χάθηκε πρός τó δάσος τοϋ Ζαπτείου. Στάθηκα άκίνητος. 'Η σκέψη μου τήν παρέβαλε με μιá λιτανεία, λιτανεία έδω έθνική, πού διαγράφηκε στόν όρίζοντα, σταμάτησε μπρός στο έθνικό προσκυνητάρι, γονάτισε σέ εύλαβείας προσκύνημα και έφυγε . . . .

Ναί, έφυγε πίσω στην έπαρχία, στην ύπαιθρη χώρα, όπου όλοένα τρέφεται ή γνήσια έθνική γενεά και άπό όπου κατά καιρούς ξεκίνησαν οί τόσες συνοδείες τών έθνικών θυσιών . . .

Θεόδωρος Μακρόπουλος.

† ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σέ γνωρίζω άπό τήν κόψη
τοϋ σπαθιοϋ τήν τρομερή,
σε γνωρίζω άπό τήν όψη,
πού με βία μετράει τή γή.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ ! χαῖρε ἐλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή
κι ἓνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργιε νάρθη ἐκείνη ἢ μέρα
κι ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἢ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἢ σκλαβιά.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα χτύπαι τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά...

Ταπεινότητα σου γέρνει
 ή τρισάθλια κεφαλή,
 σά φτωχοῦ, πού θυροδέρνει *
 κι εἶναι βάρος του ή ζωή.

Ναί, ἀλλά τώρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου μέ ὄρμη,
 πού ἀκατάπαυστα γυρεύει
 ἢ τή νίκη ἢ τή θανή.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
 καί σάν πρῶτα ἀντρειωμένη
 χαῖρε, ὦ ! χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Διονύσιος Σολωμός-

« Ἄπαντα »

Δ.
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Ὡ σπίτι μας καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορές ἄς εἶσαι εὐλογημένο...
Γ. Στρατήγης.*

✠ ΦΥΛΑΞ ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΥ

[Τό θέρος τοῦ 1865 εἶχον καταπλεύσει εἰς τὴν Σκίαθον πολλὰ ἰστιοφόρα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἰς τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων εἶχον σημειωθῆ κρούσματα τῆς ἐπιδημίας χολέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἔθεσαν τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν* εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Τσουγγριάν καὶ ἀπηγόρευσαν πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων μὲ αὐτά.]

✠ Τὸ ἄγγελμα.

—Θεῖα - Σκεύω! Ὁ γιός σου εἶναι ἄρρωστος ἀπὸ χολέρα στὴν Τσουγγριά . . . ἤκουσε τὸ δυσάρεστον καὶ σκληρὸν ἄγγελμα ἀπὸ ἓν παιδίον ἀπὸ μίαν λέμβον, ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἡ πτωχῆ χήρα Σκεύω.

Ἡ Σκεύω δὲν ἤκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν μόνην, ἢ ὁποῖα ἀντηχοῦσεν εἰς τὰ ἐνδόμυχά τῆς καὶ εἶχε χαραχθῆ μὲ πύρινα γράμματα εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν.

Ἐπανῆλθεν ἔρημος εἰς τὸ «σπιτάκι» τῆς. Πῶς ἤυρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; Ἀπὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποῖος ἐνεθυμεῖτο! Ἦνοιξε τὴν θύραν τῆς. Πῶς ἠμπόρεσε νὰ γυρίσῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν; Εἰσῆλθε. Πῶς δὲν ἔπεσεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου;

Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν τῆς, τὴν μι-

κράν ἀσημωμένην Παναγίτσαν. Ἐγονάτισεν ἐμπρός εἰς τὸν Ἅι - Νικόλα της, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητῆς καὶ σωτῆρ εἰς τὰ ναυάγια.

Ἐκράτησε τὸ μέτωπόν της μὲ τὰς δύο χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἀνοίξη, τοὺς κροτάφους, διὰ νὰ μὴ ραγισθοῦν, τὴν καρδίαν της, διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐδοκίμασε νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ χεὶρ της ἠ δεξιὰ ἦτο μολυβδίνη. Ἐδοκίμασε νὰ εἶπῃ τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ» καὶ ἡ γλῶσσα της δὲν ἐγύριζε καὶ τὰ χεῖλη της δὲν ἐκινουῦντο· μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εὐτυχῶς εἰς τὸν νοῦν της.

Ἐπειτα ἄφησεν ἀφνης μίαν κραυγὴν καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυά της. Τότε ἠσθάνθη ἀνακούφισιν καὶ ἔλαβε μικρὰν ἐλπίδα.

Προσηυχῆθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τὸ παιδί της. Ἐμεινεν ἐπὶ ὤρας γονατιστὴ καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ κάματος καὶ ἐξηπλώθη ἀσυναίσθητως ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης της, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἶπε μεγαλοφῶνως :

— Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριον θὰ πάω ! Φύλακας
στὸ λοιμοκαθαρτήριον !

Ὁ διορισμός.

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας βραχύσωμον γερόντιον παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κ. ὑγειονόμου, τοῦ ἐπιστάτου τοῦ λοιμοκαθαρηρίου καὶ τοῦ λιμενάρχου, οἱ ὁποῖοι εἶχον συνέλθει εἰς συμβούλιον εἰς τὸ λιμεναρχεῖον. Εἰς τὸν προθάλαμον εὐρίσκοντο πέντε ἢ ἕξι ἄλλοι γηραιοί, πρῶν ναῦται, οἱ ὁποῖοι ἐπερίμεναν νὰ μάθουν ἂν ἔγινε δεκτὴ ἡ προσφορά των. Ἦσαν ἄλλοι ὑποψήφιοι φύλακες τῶν ὑπὸ κάθαρσιν πλοίων.

Τὸ γερόντιον ἐφαίνετο, ὅτι τὸ ἐπροστάτευεν ὁ φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρηρίου, ὁ μπαρμπα - Νίκας. Οὗτος εἰσήρχετο, ἐξήρχετο, ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ὅπου συνεδρίαζον οἱ τρεῖς δημόσιοι λειτουργοί, ἐπήγαινε πλησίον τοῦ

γεροντίου, έπλησίαζεν εις τὸ «αὐτί του», ἔλεγε δύο λέξεις καὶ ἀπεσύρετο.

Τέλος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῶσιν οἱ περιμένοντες. Οἱ ἔξ γέροντες, πρῶν ναυτικοί, ἐπλησίασαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν θύραν τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου, ἀφήρεσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τὰ χονδρὰ σκιάδιά* των, εἶπεν ἕκαστος τὸ ὄνομά του καὶ ἀνεγράφη εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυλάκων τῆς καθάρσεως. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς μικρὰν προκαταβολὴν ἀπέναντι τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον θὰ ἐλάμβανεν ὡς φύλαξ τοῦ λοιμοκαθατηρίου καὶ ἀπεσύρθη.

Τελευταῖος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῆ ὁ βραχύσωμος γέρον. Τὸ γερόντιον εἶχε ρυτίδας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἦτο σπανόν. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ξεθωριασμένα καὶ παμπάλαια.

Ἐσηκώθη μὲ βῆμα διστακτικὸν καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐσωτερικοῦ γραφείου. Ὁ μπαρμπα-Νίκας, ὁ προστατῆς του, τὸν συνῶδευεν ἐκ τῶν ὀπισθεν.

— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς πάλι; εἶπεν ὁ λιμενάρχης μὲ δύσπιστὸν βλέμμα. Πρῶτην φορὰν τὸν βλέπω.

— Ἄ! ἐσὺ εἶσαι, μπαρμπα-Σταμάτη Γυρατοῖνη, ἀνέκραξεν ὁ ὑγειονόμος, ἅμα εἶδε τὸ γερόντιον καὶ τὴν αἴτησίν του.

— Ἐγὼ εἶμαι, κύρ ὑγειονόμε, ἀπήντησε μὲ σταθερότητα τὸ γερόντιον.

— Δὲν μοῦ τὸν εἶπες Σταμάτη Γυρατοῖνη, μπαρμπα-Νίκα, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ὑπάλληλόν του ὁ ὑγειονόμος. Κάπως ἀλλιῶς μοῦ τὸν εἶπες.

— Ναί... ναί, Σταμάτης Γυρατοῖνης ἤθελα νὰ εἰπῶ, κύρ ὑγειονόμε, εἶπε τραυλίζων ὁ μπαρμπα-Νίκας· δὲν ἐνθυμούμην τὸ ὄνομα καλά.

Ὁ ὑγειονόμος ἐπαραξενεύθη.

— Τί συγγενῆς σου εἶναι αὐτός, ὅπου δὲν θυμᾶσαι τὸ ὄνομά του; εἶπε γελῶν.

Ὁ μπαρμπα-Νίκας ἤρχισε νὰ ξύη ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ τὸ

κρανίον του. "Εξαφνα τὸ βλέμμα του ἔλαμψεν ἀπὸ νοημοσύνης. Ἔκυψε πρὸς τὸν κ. ὕγειονόμον καὶ τοῦ εἶπε :

— Τὸν λένε καὶ Καρδαράκη. . . μὰ αὐτὸ εἶναι παρανόμι καὶ δὲν τὸ δέχεται ὁ ἴδιος. . . τὸ καθαυτὸ ὄνομά του εἶναι Σταμάτης Γυρατοῖνης.

— "Α ! ἔκαμεν ὁ ὕγειονόμος, ὁ ὁποῖος ἐπέισθη ἐντελῶς.

Μόνον ὁ λιμενάρχης, ὁ γηραιὸς πλωτάρχης τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ὑποψίαις. Ἐκοίταζε μὲ δυσπιστίαν τὸ γερόντιον καὶ ἔλεγεν : Αὐτὸς μοιάζει σὰ γριὰ ζαρωμένη ! Τέλος ἐπέισθη καὶ αὐτός.

"Εδωσαν λοιπὸν τὸν διορισμὸν εἰς τὸν Σταμάτην Γυρατοῖνην, τοῦ ἐμέτρησαν δύο τάλληρα ὡς προκαταβολὴν καὶ τὸν διέταξαν νὰ εἶναι εἰς τὴν θέσιν του ἐντὸς τῆς αὔριον.

Εἰς τὴν Τσουγγριάν.

Πράγματι ὁ Σταμάτης Γυρατοῖνης ἢ Καρδαράκης ἐπέθυμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον « σύνταχα πρῶι», νύκτα ἀκόμη, ἂν ἦτο δυνατόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο εὐκολον, διότι οἱ λεμβοῦχοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ μετέφερον, ἔτοιμα πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, διὰ τοῦτο τὸ μυστηριῶδες γερόντιον ἐκρύβη ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν φωλεάν του ἢ εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ μόνον τὴν ἑσπέραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπεβιβάσθη εἰς τὴν λέμβον τοῦ Ἀλέξη Παποράκη.

Ὁ Ἀλέξης Παποράκης τὸν μετέφερον εἰς τὴν ἐρημόνησον Τσουγγριάν, ὅπου ἦτο τὸ λοιμοκαθαρτήριον.

Εἶδον περὶ τοῦ υἱοῦ της — διότι θὰ τὸ ἐμαντεύσατε, ὅτι τὸ γερόντιον ἐκεῖνο ἦτο ἡ Σκεύω — δὲν ἠμπόρεσε νὰ λάβῃ οὔτε ἀπὸ τὸν Ἀλέξη, οὔτε ἀπὸ ἄλλον λεμβοῦχον, οὔτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὕγειονομικὴν ὑπηρεσίαν διὰ μέσου τοῦ Νίκα.

Αὐτὴ θὰ ἐπήγαινε εἰς τὴν « καραντίναν », τὸ λοιμοκαθαρτήριον, εἰς τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν. Ἄν ἔξῃ ὁ υἱὸς της, θὰ τὸν εὕρισκεν. Ἄν ἦτο διὰ ζωὴν, θὰ τὸν ὑπηρετεῖ, αὐτὴ καὶ

ὄχι ἄλλοις, θὰ τὸν ἐνοσήλευεν. Θὰ ἐβοηθοῦσε τὸ ἔργον τῆς Θείας Προνοίας, ἂν ἦτο ἀπὸ Θεοῦ νὰ ζήσῃ. Τὴν χολέραν αὐτὴ δὲν τὴν ἐφοβεῖτο. "Ἄς ἐκολλοῦσεν αὐτὴ, δὲν τὴν ἔμελεν. "Ἄς ἐζοῦσε τὸ « παιδάκι » τῆς καὶ ἄς ἀπέθνησκεν αὐτὴ. "Ἄν ἦτο πάλιν διὰ θάνατον—Θεὸς νὰ τὸ φυλάξῃ τὸ παιδί τῆς— τότε θὰ τὸ ἔβλεπε, θὰ ἀπέθαιναν εἰς τὰ χέρια τῆς, δὲν θὰ εἶχε παράπονον. Φθάνει νὰ τὸ ἐπρόφθανε μόνον ζωντανόν, καὶ δὲν θὰ εἶχε παράπονον! Τέλος ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὸ παράτολμον τοῦτο διάβημα, καὶ τὰ πράγματα ἤρχοντο εὐνοϊκὰ ἕως τώρα.

Ἡ λέμβος τέλος ἠγκυροβόλησεν εἰς τὴν Τσουγγριάν. Ἡ γραῖα Σκεῦω, ὡς νὰ ἐνεθυμήθῃ τὰ νιάτα τῆς, ἐπήδησεν ἐλαφρὰ εἰς τὴν ἄμμον, ἔβρεξεν ὀλίγον τὰ ὑποδήματά τῆς εἰς τὸ κῦμα, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ εἶπε: « Πάντα κατευόδιο ».

Ἡ καρδιά τῆς ἦτο ζεστή. Μόνον ἐκρύωσε κάπως, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐρημόνησον καὶ ἤυρε τὸν Γιάννην τὸν Μπρίκον, τὸν γείτονά τῆς, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Κατ' ἀρχὰς ἐχάρη, ὅταν τὸν εἶδεν. Ἄλλὰ πόσον ἄτυχα τῆς ἐφάνη, ὅταν ἐκεῖνος δὲν ἤξευρεν, ὅπως ἔλεγε, τί γίνεται ὁ υἱὸς τῆς, ὁ Σταῦρος. Αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν σημεῖον καὶ δι' αὐτὸ ἡ θερμὴ τῆς καρδιά ἐκρύωσε κάπως, ὅπως εἶπομεν. Ἡ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο καθησυχαστικόν, ἢ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Σταῦρος καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ μαρτυρήσῃ, ὅποτε ἦτο ἀπελπιστικόν.

εἰς τὸ ἔργον

Εἰς τὸ ἔργον

Ὁ Σταμάτης Γυρατοῖνης πολὺ θὰ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀπαλλάξουν, ἂν ἦτο δυνατόν, τῆς ἀνάγκης νὰ τὸν ἐξετάσῃ ὁ ἰατρός, ἀλλὰ δὲν ἦτο κατορθωτὸν πρᾶγμα. Ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος τοῦ εἶχε δώσει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι πᾶς ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον τῶν καθάρσεων* ὄφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ ἂν μάλιστα ἦτο φύλαξ, ὁ ἰατρός θὰ τὸν ἐδέχετο, θὰ τὸν ἀνεγνώριζε καὶ θὰ τὸν ἐτοποθέτει ὀριστικῶς εἰς ἓν τῶν

πλοίων ἢ ἔξω εἰς τὴν ξηράν. Δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς διαταγὰς τοῦ κ. ὑγειονόμου.

Αὐτὸς δὲ ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, διότι εἶχεν ἀναλάβει τὰ ἔργα τοῦ πορθημέως* ἐντὸς τοῦ τόπου τῶν καθάρσεων, εἶχεν ἀτομικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτου· καὶ ἂν παρέβαινε τὸ καθήκον του, θὰ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότατα μὲ φυλάκισιν. Τὸ καλὸν μόνον ἦτο διὰ τὸν Γυρατσίνην, ὅτι ἡ παρουσίαις ἔγινε νύκτα. Καὶ ἀκόμη καλύτερον ἦτο, ὅτι θὰ τοῦ ἐδίδοτο ἡ εὐκαιρία νὰ μάθῃ ἀμέσως παρὰ τοῦ ἱατροῦ ποῦ ἦτο καὶ τί ἐγένετο ὁ Σταυρὸς.

Ἔνεκα τούτου ἡ Σκεύω ἠκολούθησε μὲ ἐλπίδα καὶ φόβον τὸν Γιάννην Μπρίκον, ἐνῶ τὰ γόνατά της ἔτρεμον.

Ἄφοῦ ἔλαβεν ὁ ἱατρὸς τὸν φάκελλον, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωσεν ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, τὸν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφο. Τὸ ἔγγραφο ἦτο διορισμὸς καὶ πιστοποιητικὸν ταυτότητος τοῦ ἀποστελλομένου φύλακος, τὸν ὁποῖον ὁ ὑγειονόμος ἐπέμενε νὰ ὀνομάζῃ Σταμάτην Γυρατσίνην.

Ὁ ἱατρὸς ἔκαμε ζωηρὸν κίνημα δυσφορίας καὶ τὸ ἔγγραφο τοῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας.

—Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης; φέρε τον ἐδῶ.

Ὁ Γιάννης ἐστράφη πρὸς τὸν ὀπισθὲν του γέροντα καὶ τοῦ τὸν ἔδειξε.

—Νάτος, εἶπεν.

Ὁ ἱατρὸς ἐμειδίασεν, ἐστάθη ὀλίγον συλλογισμένος, ἐκάγχασεν, ἐκάπνισε θορυβωδῶς τὴν πίπαν του, ἐπλατάγισε τὰ χεῖλη, ἄφησε σύννεφον καπνοῦ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔπειτα εἶπεν:

—Ἔλα ἐδῶ· ποιὸς εἶσαι;

Ἡ θεια Σκεύω ἐπλησίασε τρέμουσα.

—Ἐγὼ εἶμαι, γιατρέ, εἶπε.

—Καὶ εἶσαι τοῦ λόγου σου ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης;

Ἡ Σκεύω ἔκαμε διφορούμενον νεύμα*, κάτι τὸ ὁποῖον ἠδύνατο τὰ νομίση κανεὶς ὡς ναὶ καὶ ὡς ὄχι.

‘Ο Ιατρός ὕψωσε τὸ κηρίον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐκοίταξε τὸ μυστηριώδες ἄτομον.

—Ἔλα πλησιέστερα, εἶπε.

Μὲ ἀποφασιστικότητα ἀξίαν θαυμασμοῦ ἢ θεία - Σκεύω δὲν ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν Ιατρὸν νὰ τελειώσῃ τὴν ἐπιθεώρησίν του, ἀλλ’ ἀφοῦ ἔσκυψε πρὸς τὸ «αὐτί του», τοῦ εἶπεν :

—Ἐγὼ εἶμαι ἡ Σκεύω ἢ Γιαληνίτσα . . .

‘Ο Ιατρός ἀνετινάχθη ὄλος ἐπὶ τοῦ καθίσματός του καὶ ἐκάγχασε θορυβῶδως.

—Χά, χά, χά! . . . Νά πάρῃ ἡ εὐχή! Ἐκεῖνος ὁ εὐλογημένος ὁ ὑγειονόμος, ποῦ εἶναι καὶ φίλος μου, δὲν ἠῦρε ἄλλο ὄνομα νὰ σοῦ δώσῃ, ἐνὸς ζωντανοῦ, μόνο σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα ἐνὸς πεθαμένου; Χά, χά, χά! . . . Ἐπειτα ἐπρόσθεσε :

—Καλά, τί λέω ἐγὼ; τὸ ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶναι κάποιου . . . τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου δὲν ἔχει ἰδιοκίτη, εἶναι ἔρημο . . . Ἐξυπνος ἐφάνῃ ὁ ὑγειονόμος, ποῦ σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου!

Καὶ ἀμέσως ἠρώτησε :

—Καὶ τί σοῦ ἦρθε, Σκεύω, νὰ τὸ κάμῃς αὐτό;

Ἡ Σκεύω τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἐπερίμενε.

—Γιὰ τὸ Θεό, γιατρέ, νάχῃς πολλὴ ζωὴ . . . καὶ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς ὅ,τι ἐπιθυμοῦν . . . νάχῃς καὶ καλὴ ψυχὴ . . . Δὲ μοῦ λές τί γίνεται ὁ γιός μου ὁ Σταυρός; εἶναι καλά; ζῆ; τὸν εἶδες τοῦ λόγου σου;

‘Ο Ιατρός, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθοῦσε τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν του, διεκόπη, ἀνεκάλεσε τὰς ἐντυπώσεις του τῆς ἡμέρας καὶ εἶπεν :

—Ἄ! ὁ Σταυρός . . . τοῦ Γιαλῆ . . . ὁ λαστρόμος . . . εἶναι γιός σου . . . Ἄ! ναί . . . εἶναι ἄρρωστος . . . ὑπέφερε πολὺ, . . . ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη . . . θὰ ζήσῃ.

—Ν’ ἀγίασῃ τὸ στόμα σου, γιατρέ, ἀπήντησεν ἡ Σκεύω, ποῦ εἶπε τὸν καλὸν λόγον.

‘Ο Ιατρός ἐκολακεύθη ἐκ τῆς εὐχῆς καὶ ἔπειτα ἐξαναγύρισεν εἰς τὸν φίλον του, τὸν ὑγειονόμον.

—Τί τοῦ ἦρθε τοῦ φίλου μου, τοῦ ὑγειονόμου, στραβός

ἦτο καὶ ἔστειλε φύλακα γυναῖκα ; Ἡ ἤθελες τοῦ λόγου σου ;
— Ἐγὼ ἤθελα ἦρθα νὰ μάθω γιὰ τὸ γιό μου, νὰ τὸν ἰδῶ
καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶ.

— Ἄ ! καὶ ἐγέλασες τὸν ὑγειονόμο ;

— Δὲν τὸν ἐγέλασα τόσο ἐγώ, εἶπεν ἡ Σκεύω μὲ ἀμηχανίαν, ὅσο γελάστηκε μοναχὸς του.

— Πῶς ;

Καὶ ὁ ἱατρὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ ροφᾷ μεγάλας εἰσπνοὰς καπνοῦ, νὰ ἐκβάλλῃ πυκνὰ νέφη, νὰ ἀκτινοβολῇ ἀπὸ χαράν, ν' ἀκούῃ καὶ πολλάκις νὰ γελάθῃ θορυβωδῶς μὲ τὴν διήγησιν τῆς Σκεύως.

Ἡ Σκεύω, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ θάρρος ἀπὸ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἱατροῦ, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς—πῶς ἐφόρεσε τὰ ἀνδρικά, πῶς συνεννοήθη μὲ τὸν Νίκαν νὰ τὴν προστατεύσῃ κ.τ.λ.

Μετὰ δύο ὥρας ἡ Σκεύω μετέφερεν ἀπὸ τὸ πλοῖον τὸν υἱὸν τῆς—εἶχε βάλει πάλιν τὰ γυναικεῖα φορέματα—καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μικρὸν κελίον τοῦ ἀγαθοῦ μοναχοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος τῆς τὸ παρεχώρησεν. Ὁ ἀσθενὴς ἦτο πολὺ καλύτερα καὶ ὁ ἱατρὸς συνεκέντρωσε μέγα μέρος τῆς ἐπιμελείας του εἰς τὸν υἱὸν τῆς Σκεύως.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἱατροῦ καὶ ἡ μητρικὴ στοργὴ συνετέλεσαν, ὥστε πολὺ γρήγορα νὰ ἀναρρώσῃ ὁ Σταῦρος.

Ἡ ἐπάνοδος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔδωσε τὴν ἄδειαν ὁ ἱατρὸς νὰ ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς τῆς χήρας, ὁ ὁποῖος εἶχε δυναμώσει ἀρκετά. Τὴν ἐπομένην ὁ Σταῦρος καὶ ἡ μήτηρ του ἀνέβησαν εἰς τὸν λόφον, διὰ ν' ἀποχαιρετήσωσι τὸν πάτερ Νικόδημον, καθόσον ἠτοιμάζοντο νὰ ἐλευθεροκοινωνήσωσι *. Ὑποκάτω εἰς ἕνα γηραιὸν πεῦκον, ἀνάμεσα εἰς πυκνοὺς θάμνους, εἶρον τὸν μοναχὸν νὰ κάθηται καὶ νὰ δροσίζεται.

Ἦτο δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας. Ὁ ἥλιος ὑψώνετο εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἡ θερμότης ἠϋξανεν, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς πρασίνους θάμνους ἦτο δρόσος καὶ εὐωδία καὶ τὸ πρῶτον φθινόπωρον — δευτέρα ἀνοιξίς — ἤρχιζε νὰ στολίζῃ μὲ λευκὰ ἀνθύλλια τὴν χλόην πλησίον εἰς τὰς ρίζας τῶν σχοίνων.

Ἄμα εἶδεν ὁ Νικόδημος τὴν Σκεύω καὶ τὸν υἱὸν τῆς, ἐσηκώθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῆ. Ἔβαλε τὸν ἐν ἀναρρώσει ἀσθενῆ νὰ καθίσῃ ἐπὶ μιᾶς κάπας, διὰ νὰ μὴ τὸν βλάβῃ ἡ δρόσος καὶ ἡ ὑγρασία τῶν δένδρων.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν βοσκὸν του, τὸν διέταξε νὰ σφάξῃ τὸ μόνον ἐρίφιον, τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε μείνει, διὰ νὰ φιλεύσουν τοὺς ἐπισκέπτας.

Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ ἰατρός. Ἐφθασεν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, πού ἦτο ἐτοιμον τὸ «κοκορέτσι». Διότι ὁ βοσκὸς εἰς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας εἶχε θυσιάσει τὸ μικρὸν ἐρίφιον, τὸ εἶχε περάσει εἰς τὴν σούβλαν, εἶχεν ἀνάψει πῦρ, εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ «κοκορέτσι» καὶ ἔψηνε συγχρόνως τὸ ἐρίφιον.

Εὐθὺς παρετέθη ἐπάνω εἰς στρῶμα ἀπὸ φτέρην τὸ «κοκορέτσι» καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ ψητὸν ἐρίφιον. Ὁ μοναχός, ὁ ἰατρός καὶ ἡ Σκεύω μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐκάθισαν παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου καὶ ἔφαγαν...

Μετὰ τινὰ ὥραν ἠκούσθησαν γλυκεῖς φθόγγοι φλογέρας, τὴν ὁποίαν ἔπαιζεν ὁ βοσκός, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ὅπισθεν τῶν θάμνων, ὅπου ἦτο ἡ μάνδρα του. Οἱ φθόγγοι τῆς συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸν σύριγμα τῆς αὔρας, ἡ ὁποία ἐφύσα εἰς τοὺς κλώνους τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀπετέλουν θείαν ἁρμονίαν.

— Ἀκούς, ἰατρέ; εἶπεν ὁ Νικόδημος.

— Τὸ ἀκούω. Ἔτσι μ' ἀρέσουν ἐμένα οἱ ἄνθρωποι...

Ἦναψε τὴν πίπαν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔφευγαν τώρα σύννεφα καπνοῦ, ἔγειρεν ἐπὶ τοῦ ὄχθου πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου καὶ κατενθουσιοσμένος ἔβλεπε τὸ βαθυπράσινον καὶ ψιθυρίζον ἀπὸ τὴν πρωινήν αὔραν βελονωτὸν φύλλωμα τοῦ δένδρου...

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπῆλθον ἐκ τῆς μικρᾶς νήσου ὁ Ια-
τρός, ἡ Σκεύω καὶ ὁ υἱὸς τῆς. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπέπλευ-
σαν ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ τελευταῖα καθαρισθέντα πλοῖα.

Ἄλέξανδρος Παπαδιαμάντης. [Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου.]
« Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Τεμπέλη »

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγος τὸ κοιμισμένο,
φύσα, ἀγεράκι μου ἔσπερινό!
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό!

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγη πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάι μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρη γέρνει,
σ' ἀγέρι ἤσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας * πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

Τὸ παραμύθι τῆς γιαγιάς.

[Ἐικὼν Ν. Γκόγγη.]

Μές ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
 βγαίν' ἢ πατρίδα μου! ὦ, τί χαρά!
 Ἐκεῖ ἢ μανούλα μου μὲ περιμένει,
 θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἄπ' τ' ἀκρογιάλι
 ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
 Πές της, πὼς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι,
 ἐσὺ ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτιά.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος.

« Ποιήματα »

ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΔΕΛΦΙΑ

Ἦταν περασμένα μεσάνυχτα. Καμιὰ φωνὴ δὲν ἀκούοταν. Κανένα ζωντανὸ δὲ σάλευε στὰ ρημαγμένα μέρη. Κι ἂν κάπου κάπου κανένα τριζόνι* ἔκανε, πὼς θ' ἀρχίσῃ τὸν παραπονιαρικό σκοπὸ του, ὡς κι αὐτὸ σώπαινε ἀπ' τὸ φόβο του.

Μακριὰ ἀκούστηκε ἓνα πετεινάρι νὰ λαλή πίσω ἀπὸ κάτι χαλάσματα. Μὰ κι αὐτουνουὶ ἢ φωνὴ τρομαγμένη πνίγηκε στὸ λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ Κάστρο*. Οἱ Βενετσάνοι* τριγυρίζουν σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρωπόμενοι στὰ σπίτια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Σβηστὸ ἦταν τὸ καντήλι τῆς Ἁγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι*. Κανένας δὲν πάει νὰ προσκυνήσῃ. Μόνο τὸ κυπαρίσσι τῆς ἐκκλησιάς, ποὺ τὸ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, πῆγαινε κι ἐρχόταν κι ὁ ἴσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλόγερος τυλιγμένος στὸ ράσο του.

Τὸ ἀγιασμένο τὸ νερὸ κατρακυλοῦσε μурμουρίζοντας τὸν κατήφορο καὶ πότιζε ὅ,τι ἔβρισκε στὸ δρόμο του.

Μὰ ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Ὁμορφῆς Ἐκκλησιᾶς τὸ δρόμο κάποιος προβάλλει.

Φτάνει σὲ κάτι χαλάσματα, βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμὸ κι ἀκούει πέρα ἀπὸ τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλό του μονάχα.

Ἔρχεται γύρω γύρω ἀπ' τὰ χαλάσματα, κινώντας λυπητερὰ τὸ κεφάλι του...

Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηναῖε, θὰ μπορούσε νὰ γνωρίση τὸ σπῖτι σου!

Χαϊδεύει τὸ ἀγιόκλημα, ποὺ εἶχε φυτεμένο μὲ τὴ δύστυχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει, παραμερίζει τίς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεύη... ὕστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ... Πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιά, στέκει, γονατίζει σ' ἕναν τάφο μπροστὰ καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Χορτάριασε τοῦ γονιοῦ του ὁ τάφος!

Τ' ἀγριολούλουδα χύνουν γύρω τὴ μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴ γῆ καὶ ἀκουμπάει τὸ κεφάλι του στὸν τάφο. Ἔμεινε ἔρημος καὶ μοναχὸς στὸν κόσμο!

Ξάφνου ἀπ' τὰ Τουρκοβούνια* κάποιος ἄλλος προβάλλει. Οἱ νυκτερίδες τρελὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του... Κατεβαίνει μονοπάτι μονοπάτι, πηδάει ἕναν ἕναν τοὺς βράχους καὶ κοιτάζει ὀλοῦθε, σὰν κάτι νὰ γυρεύη.

Ἡ ἀγριεμένη ἢ θωριά του φαίνεται πιὸ ἄγρια μὲς στὸ σκοτάδι. Ἀλίμονο σ' ἐκεῖνον, ποὺ θὰ βρεθῆ στὸ δρόμο του.

Μὰ ὅσο ζυγώνει στὴν ἐκκλησιά κοντὰ, τόσο ἡμερώνει,...

Γιατὶ κιτρινίσες καὶ τρέμεις σὰν τὸ ψάρι, ἄγριε Γενίτσαρε* ;

Σὲ λίγο βλέπει ἕνα μαῦρο πράμα νάρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος... Βαθὺ σκοτάδι, καὶ δὲν ξανοίγει τί νάναι. Μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπὴ βλέπει, πὼς ἦταν ἄνθρωπος. Ἦταν Βενετσάνος.

Ὁ Γενίτσαρος ἔγινε πάλι Γενίτσαρος. Βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται κατεπάνω του. Μὰ κι ὁ Βενετσάνος δὲ χωρατεύει. Τὰ χτυπήματα τοῦ ἐνὸς βρίσκουν ὅλο τὸ σίδερο τοῦ ἄλλου, Πιάνει ὁ Γενίτσαρος μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι τὸ δεξι τοῦ

Βενετσάνου, μὰ τὴν ἴδια στιγμή πιάνει κι ὁ Βενετσάνος μὲ τὸ ζερβὶ του τὸ δεξὶ τοῦ Γενίτσαρου... Σκουντιοῦνται σὰν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ πολλὰ ἔρχονται σιμὰ στὸν τάφο...

Πετιέται ὁ Ἀθηναῖος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ βρίσκεται ξάφνου μπροστὰ τους.

— Ἐμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει ρωμέικα ὁ Βενετσάνος, νὰ σκοτώσωμε τὸν Τοῦρκο τὸν ἄπιστο!

— Ἐμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει ρωμέικα κι ὁ Γενίτσαρος, νὰ σφάξωμε τὸ Φράγκο τὸν ἄπιστο!

— Κανένα δὲ βοηθάω! "Ὅποιος εἶναι πιὸ γερός, ἄς φάη τὸν ἄλλο. Μὰ τραβηχτήτε ἀπὸ δῶ! Δὲ θ' ἀφήσω νὰ χυθῆ αἷμα ἀνθρωπινὸ στοῦ πατέρα μου, τοῦ γερο-Χωραφᾶ τὸν τάφο.

Γιατί μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούεται: «ἀδελφέ μου!» Γιατί μεμιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω; γιατί ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες;

Ποιὸς τόλπιζε; Ὁ πρῶτος ποῦ μικρὸ τὸν πῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεῦτερος, ποῦ παιδάκι τὸν ξαγόρασαν οἱ Βενετσάνοι καὶ ὁ μικρός, ποῦ τάχατ' ἐστάθη πιὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμιξοῦν καὶ μάλιστα σὰν ἐχθροὶ στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο!

Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους βγάζοντας χαρωπὴ λαλιά. Τὸ νυχτοπούλι κρύφτηκε στὰ χαλάσματα, νὰ μὴ τὸ βρῆ ἡ μέρα. Τὰ ἄστρα τρεμοσβήνουν. Ἡ νυχτερίδα ἔγινε ἀφαντῆ.

Πόσο θ' ἀποροῦσε κανένας διαβάτης, ἂν περνώντας ἔβλεπε ἕνα Γραικό, ἕνα Γενίτσαρο κι ἕνα Βενετσάνο γονατισμένους σιμὰ σιμὰ νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἕνα τάφου λιθάρι!

Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους.

« Ἡ Τρισεύγενη καὶ ἄλλα διηγήματα »

ΣΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΛΗ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 τὸ κοινότερο χορτάρι
 γίνεται τὸ πιὸ ὄμορφο
 τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.
 Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 τὸ χειρότερο πουλὶ
 λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγοῦδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 τοῦ ἡλιοῦ κάθε φιλι
 γίνεται κι ἀπόνθα θάμα.
 Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
 μάγισσες τίς κάνουνε
 τίς γριῆς μουριῆς τὰ βράδουα!

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 τ' ἀγριοβόρι τοῦ Γενάρη
 τσουχτερό δὲν τόνιωσα,
 πάντα μαλακώνει...
 Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 σὰ νυφιάτικη-στολὴ
 πέφτει ἀργὰ καὶ πού τὸ χιόνι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
 γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.
 Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
 τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
 ἔσπειρε καὶ τάγισε
 τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

Γεώργιος Ἀθάνας

«Πρωινὸ ξεκίνημα»

ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ

(ΛΑΪΚΟΣ ΜΥΘΟΣ)

Ἔχουν καὶ τὰ πουλιά τὸ σχολειό τους.

Ἐκεῖ πηγαίνουν καὶ μαθαίνουν γράμματα ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ πουλάκια. Κάποτε ὅμως ἕκαμαν πολλές ἀταξίες καὶ ὁ δάσκαλός τους τὰ τιμώρησε νὰ μένουν ὅλη τὴν ἡμέρα κλεισμένα στὸ σχολειό.

Ἡ κουκουβάγια, σὰν εἶδε, πῶς τὸ παιδάκι τῆς ἄργησε ναρθῆ στὴ φωλιά, κατάλαβε τί ἔγινε. Πῆρε λοιπὸν ἕνα κομμάτι ψωμί καὶ πήγαινε στὸ σχολειό, γιὰ νὰ τὸ δώση τοῦ παιδιοῦ τῆς. Στὸ δρόμο συναντᾷ τὴν πέρδικα, ποὺ πήγαινε κι αὐτὴ στὸ δικό της τὸ παιδί ἕνα κομμάτι σιταρόπιτα, νόστιμη κι ἀφράτη. Ὅταν ἡ πέρδικα εἶδε τὴν κουκουβάγια, τὴ ρώτησε :

—Γιὰ ποῦ μὲ τὸ καλό, κυρὰ γειτόνισσα ;

—Δὲ βλέπεις ποὺ δὲ σκόλασαν τὰ πουλάκια μας; πολὺ ἀνησυχῶ καὶ πάω νὰ ἰδῶ τὸ παιδάκι μου. Τοῦ πηγαίνω κι αὐτὸ τὸ ψωμί νὰ φάῃ τὸ καημένο.

—Ἄ, κυρὰ κουκουβάγια μου! Ἄφοῦ θὰ κάμης τὸν κόπο νὰ πᾶς, δὲν παίρνεις καὶ τούτη τὴν πίτα νὰ τὴ δώσης τοῦ παιδιοῦ μου ;

—Δὲν τὸ γνωρίζω, κυρὰ πέρδικα, τῆς λέει ἡ κουκουβάγια.

—Νὰ σοῦ δώσω νὰ καταλάβης, κουκουβάγια μου, τῆς λέει ἡ πέρδικα. Ὅποιο παιδί ἰδῆς, ὅτι εἶναι τ' ὀμορφότερο ἀπ' ὅλα, ἐκεῖνο εἶναι τὸ δικό μου.

Πηγαίνει ἡ κουκουβάγια στὸ σχολειό καὶ δίνει τὸ ψωμί στὸ παιδάκι τῆς. Ὑστερα κοιτάζει νὰ ἰδῆ ποῖο εἶναι τ' ὀμορφότερο. Μὰ ἀνάμεσα σὲ τόσα πουλάκια δὲν ἔβλεπε κανένα ἄλλο ὀμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό της. Πηγαίνει λοιπὸν πίσω στὴν πέρδικα, τῆς δίνει τὴν πίτα τῆς καὶ τῆς λέει :

—Πάρε, κυρὰ μου, τὴν πίτα σου, γιατί δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ τὸ παιδάκι σου· ἔψαξα πολὺ, μὰ δὲν εἶδα ἐκεῖ μέσα ἄλλο παιδί ὀμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό μου !

Γλωσσικὴ διασκευή Μιχ. Χ. Οἰκονόμου.

ΝΑΝΑΡΙΣΜΑ

Φύσ' άγεράκι δροσερό,
 μέσ στών δεντρών τά φύλλα.
 Πάρ' άπ' τά ρόδα τόν άνθό,
 άπ' τή μηλιά τά μηλα
 καί φέρτα στο παιδάκι μου.
 Εΐναι καλό καί κάνει
 ήσυχο νάνι νάνι.

Άρχίνησε τó λάλημα,
 άηδόνι παινεμένο·
 νανάρισέ το τó φτωχό,
 εΐν' άποκοιμισμένο,
 σάν τή γλυκιά σου συντροφιά
 μέσ στη φωλιά σάν κάνει
 τή νύχτα νάνι νάνι.

Άνοιξε, νυχτολούλουδο,
 άνοιξε καί μήν κλείσης,
 τήν όμορφή σου μυρουδιά
 ώσότου νά τή χύσης
 όλη μέσ τά μαλλάκια του.
 Τό μικρούλι ίδές πώς κάνει
 μαζί μου νάνι νάνι

Και σεΐς με τά χρυσά φτερά.
 όνειρατά μου, έλατε
 στο έρμο τó καλύβι μας
 άγάλια άγάλια έμπάτε,
 σιγά μήν τó ξυπνήσετε·
 κοιτάξετε πώς κάνει
 άγγελος νάνι νάνι.

Άποκοιμήθη τó μικρό κι ή μάνα άποκοιμήθη
 βαστώντας το σφιχτά σφιχτά στα μητρικά της στήθη...

«Μνημόσυνα»

Άριστοτέλης Βαλαωρίτης.

“Η ΣΑΛΠΙΓΓΑ,,

(Ζωγραφικός πίνακας Γεωργίου Ίακωβίδου).

Δέν ὑπάρχει ζωγράφος, ποιητής, γλύπτης, πού νά μὴν ἔχη ἀντλήσει τὴν ἔμπνευσή του ἀπὸ τὴν πλοῦσια πηγὴ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς.

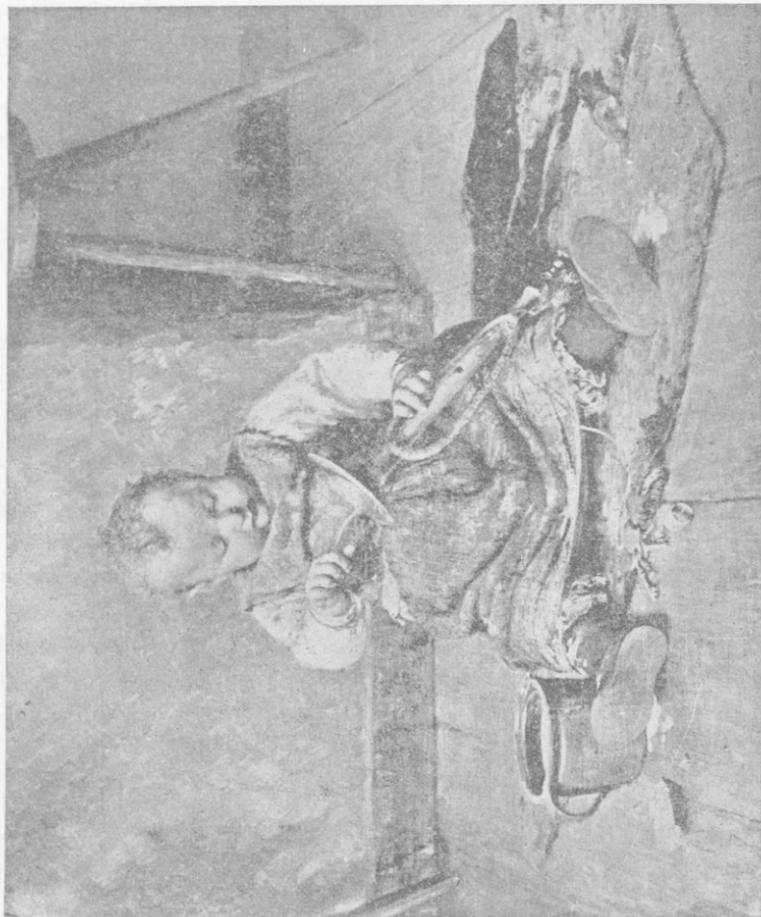
Νὰ ἔνα ὠραῖο δείγμα τέτοιας ὑπέροχης ἔμπνευσης. Εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξαιρετικοῦ “Ἑλληνα ζωγράφου Γεωργίου Ίακωβίδη.

Μᾶς παρουσιάζει ἓνα μικρό, ἓνα παχουλὸ καὶ καλοθρεμμένο ἀγοράκι. Θὰ εἶναι ἕως δυὸ χρονῶ τὸ πολὺ. Ξέρετε τί θὰ πῆ ἓνα σκανταλάκι δυὸ χρονῶ μέσα στὸ σπίτι; Ποιὸς δὲν ξέρει τί χαρά, τί πανηγύρι, τί τρέλα εἶναι γιὰ τὸ σπίτι, ὅταν ἔχη τὴν εὐτυχία νὰ ζῆ μέσα σ’ αὐτὸ ἓνα χαριτωμένο ἀγοράκι, σὰν αὐτὸ πού βλέπομε στὴν εἰκόνα τοῦ Ίακωβίδη.

Τὸ βλέπεις μέσα στὸ ζωγραφικὸ πίνακα τὸ κεφαλάκι του καὶ θαρρεῖς πὼς αἰσθάνεσαι νὰ μοσχοβολᾷ. “Ἐχει ἓνα ὀλοκάθαρο καὶ ὀλόφεγγο προσωπάκι μὲ κάτι μαγουλάκια φουσκωμένα. “Ἐχει κι ἓνα μεγάλο μέτωπο ἀπαλὸ κι ἀσυννέφιαστο. Τὰ μαλλάκια του ὅμως δὲν εἶναι πολὺ καλὰ χτενισμένα, γιὰτί ὄλα κι ὄλα. Ὁ μικρὸς δὲν ἀνέχεται συχνὰ τὴν περιποίηση τῆς χτένας. Κάνει τὴν ὑποχώρηση νὰ τὸν χτενίσουν, μόνον ὅταν εἶναι γιὰ νὰ βγῆ περίπατο! Μὰ κι ἔτσι ἀχτένιστα τὰ μαλλιά του εἶναι τόσο χαριτωμένα, φαίνονται σὰ μαλλάκια μεταξένια, ὅπως λέει γιὰ τὸ παιδί του ὁ Παλαμᾶς σ’ ἓνα του ποίημα.

Εἶναι πολλὰ καὶ κάπως βαριά τὰ ρουχαλάκια, πού φορεῖ, γιὰτί εἶναι χειμώνας κι ὁ μικρὸς κρυολογεῖ εὐκολα, βραχνιάζει μὲ τὸ πρῶτο κι ἡ μητέρα του φοβᾶται, τρέμει μὴν κρυώση πάλι ὁ Τοτός. Τοῦ ἔχει στρώσει ἓνα χαλάκι καὶ τὸν ἔβαλε ἐπάνω σ’ αὐτὸ νὰ καθίση. Τοῦ ἔδωσε καὶ μερικὰ πραμστάκια, γιὰ νὰ παίξῃ. Καὶ παίζει μιὰ χαρούλα μοναχὸς του ἐκεῖ πέρα καθισμένος ὁ Τοτός.

Πρῶτα ἔπαιξε λιγάκι μὲ τὰ κλειδιά, γιὰτί τοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ παίξῃ μ’ αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κουδουνάη μαζεμένα. Γρή-

‘Η σάβρα.

[Εἰκὼν Γ. Ἰακωβίδου.]

γορα όμως τὰ βαρέθηκε καὶ τὰ παράτησε. Πῆρε τότε στὰ χέρια τὴ σάλπιγγα.

Εἶναι μιὰ ὥραία σάλπιγγα, ποὺ τὴν εἶχε χαρίσει στὸν Τοτὸ ὁ μπαμπὰς του τὴν πρωτοχρονιά. Καταλαβαίνετε βέβαια τί θὰ τράβηξαν τ' αὐτιά ὄλων μέσα στοὺ σπῖτι, ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ πῆρε ὁ μικρὸς στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ ἠχηρὸ ὄργανο. Τὶς πρῶτες μέρες ἀσφαλῶς ὁ Τοτὸς θὰ κοιμόταν μὲ τὴ σάλπιγγα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο. Τὸ πρωὶ θὰ ξυπνοῦσε μὲ τὴν ἔννοια νὰ σημάνη «ἐγερτήριο». Μὲ τὴν πολλὴ χρῆση ὁμως σὲ λίγες μέρες ἡ φωνὴ της τοῦ φαίνεται σὰ βραχνιασμένη.

—Μαμά, γιατί δὲ σημαίνει καλά, ὅπως πρῶτα; ρώτησε μιὰ μέρα ὁ Τοτὸς τὴ μαμά του,

—Γιατί βράχνιασε. Εἶπε λιγάκι ἀφηρημένη ἡ μαμά.

Αὐτὸ τὸ λόγο δὲν τὸν ξέχασε. Καὶ τώρα ποὺ παίζει, μέσα στοὺ μικρὸ του μυαλὸ σκέπτεται πῶς θὰ ξεβραχνιάση τὴ σάλπιγγά του.

Ἡ μαμά του ἐκείνη τὴ στιγμὴ τοῦ ἔφερε νὰ πιῇ τὸ γάλα του. Τοῦ τὸ ἔφερε ζεστὸ ζεστὸ σ' ἓνα κύπελλο καὶ τὸ κύπελλο αὐτὸ τὸ τοποθέτησε δεξιά του κατάχαμα. Ὁ Τοτὸς εἶναι ἀρκετὰ μεγάλος πιά. Πίνει μόνος του τὸ γάλα. Παίρνει μὲ τὸ κουταλάκι του ἀρκετὲς φορὲς καὶ πίνει. Βέβαια χύνεται καὶ λιγάκι ἔξω, μὰ αὐτὸ δὲν τὸν νοιάζει καὶ πολὺ. Στὴν εἰκόνα φαίνεται ὅτι τὰ ροῦχα του, τὸ χαλὶ καὶ τὸ πάτωμα γευτήκανε μαζί του ἀπὸ τὸ γάλα μὲ τὶς πρῶτες κουταλιές ποὺ πῆρε. Εἶναι περιχυμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ μ' ἄσπρες βουλες.

Λίγο ὁμως ἔπια καὶ σταμάτησε. Στὸ κύπελλο φαίνεται ἡ ἄσπρη ἐπιφάνεια τοῦ περιεχομένου του κι ἀπ' αὐτὸ καταλαβαίνομε, ὅτι δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὁ Τοτὸς, ὅταν τοῦ ἦρθε κάποια ἰδέα. Παίρνει ἔξαφνα μὲ τὸ κουταλάκι του γάλα ἀπὸ τὸ κύπελλο καὶ τὸ χύνει μέσα στὴ σάλπιγγά του. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ στάση μᾶς τὸν παρουσιάζει ὁ ζωγράφος.

Μὰ τί ἔπαθε ὁ μικρὸς; Γιατί χύνει τὸ γάλα στὸ στόμα τῆς σάλπιγγας; γιατί;

Μὰ δὲν τοῦ εἶπε ἡ μαμά, πῶς ἡ σάλπιγγα εἶναι βραχνιασμένη; Λοιπὸν, προχτὲς ποὺ ἦταν κι αὐτὸς βραχνιασμένος, ἡ

μαμά του είχε δώσει ζεστό γάλα με ζάχαρη άρκετή, για να ξεβραχνιάσει. Γιατί να μην κάμη λοιπόν το ίδιο και για τη σάλπιγγα; Άφου είναι βραχνιασμένη, καλό θά της κάμη λίγο ζεστό και γλυκό γάλα. Παίρνει λοιπόν με το κουτάλι και χύνει στην καημένη τη σάλπιγγα. Και το κάνει αυτό με τόση σοβαρότητα, με τόση προσοχή!

Αυτή είναι η ωραιότερη κίνηση από όλες, όσες έχει κάμει ο Τοτός σ' αυτό το διάστημα, που είναι εκεί καθισμένος, Αυτή λοιπόν την εξαιρετική στιγμή την άπαθανατίζει και μας την παρουσιάζει ο καλλιτέχνης στον πίνακά του. Είναι μια τόσο χαριτωμένη σκηνή, που αλήθεια μας κινεί το θαυμασμό και για τη σύλληψη, αλλά και για την τόσο έπιτυχημένη εκτέλεση.

Ο ζωγραφικός αυτός πίνακας μιλεί τόσο πολύ στην ψυχή μας, ώστε απ' αυτόν έμπνεύστηκε ο ποιητής Ίωάννης Πολέμης το ωραίο ποίημά του «Η σάλπιγγα», που περιέχεται στην παιδική ποιητική συλλογή «Τά πρώτα βήματα». Το ποίημα αυτό του Πολέμη, που έρμηνεύει την τρυφερή σκηνή της ζωγραφιάς είναι το ακόλουθο :

«Γιατί, Τοτό, γιατί δέν πίνεις
το γάλα σου σάν πάντα έσύ,
μόνο σά σπάταλος το χύνεις
στη σάλπιγγά σου τη χρυσή;»

«Γιατί σά βράχνιασα μιά μέρα
και το λαιμό μου είχα κλειστό,
έτρεξ' άμέσως ή μητέρα,
και γάλα μούδωσε ζεστό.

Κι ή σάλπιγγά μου κρυωμένη
τρείς μέρες τώρα είναι βραχνή
και τη φυσώ κι αυτή σωπαίνει
σά νάχη χάσει τη φωνή.

Κι ἄφοῦ κρυώνει καὶ βραχνιάζει
 μὲ τὸ λαϊμό της τὸν κλειστό,
 γιὰ νὰ τὴν κάνω νὰ φωνάζη,
 γάλα τῆς ἔδωσα ζεστό».

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἡ Ποίηση δανείζεται ἀπὸ τὴ Ζωγραφικὴ τίς ἰδέες της, ὅπως κι ἡ Ζωγραφικὴ ἀπὸ τὴν Ποίηση. Κι οἱ δυὸ τέχνες ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μᾶς παρουσιάζουν εἰκόνες ὀλοζώντανες. Ἡ Ζωγραφικὴ μὲ τὴ μαγεῖα τῶν χρωμάτων, ἡ Ποίηση μὲ τὴ δύναμη τοῦ Λόγου. Εἶναι κι οἱ δυὸ ἰσάξιες ἀδελφές...

Μιχ. Χ. Οἰκονόμου

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐφές ὁ ἥλιος ἔδυνε στὴν ἅγια μου πατρίδα
 κι ἓνα τοῦ δῶσαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχτίδα
 νὰ μοῦ τὸ φέρ' ἐμένα.

Θέλω νὰ ἰδῶ τὴ μάνα μου, τ' ἀδέρφια νὰ φιλήσω,
 στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ χελιδνάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου,
 γιὰ μιὰ σταλιά λυπήσου με καὶ δῶσ' μου τὰ φτερά σου,
 τὰ λεπτοκαμωμένα !

Θέλω τὸ δύστυχο κι ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,
 θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νὰ φάγω,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Ἐντρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλώστε,
 γιὰ λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δώστε
 σὲ πόδια κουρασμένα !

Πεθύμησα νὰ στολιστῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι
 νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Φύσα, κοσμογυρίστρα μου, χαριτωμένη μ' αὔρα,
 κι ἂν δῆς μιὰ μάνα αὐτοῦ ποῦ πᾶς, βαμμένη μὲς στὰ μαῦρα,
 μὲ μάτια δακρυσμένα,
 μ' ἕνα κρυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτὴ της,
 πηγαίνω πιά νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Καὶ σεῖς, ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
 ἔσεις, ποῦ δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενιτιᾶς ἀγέρας,
 καθὼς μὲ τρώγει ἐμένα,
 μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε, σὰν κλαίγω τὸν καημὸ μου,
 καὶ ψάλλω τὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμὸ μου!
 «Βαρέθηκα τὰ ξένα!»

Γεώργιος Βιζυηνός.

«Ποιήματα»

X Ο ΓΑΤΟΣ

X Ο γάτος ποῦ φέρανε φέτος τὰ παιδιά ἀπὸ τὴν ἐξοχή, εἶναι ἕνα ὠραῖο γατί, μὲ τρίχωση ἀνοιχτὴ γκριζα, μὲ ραβδώσεις γνησίου αἰλουροειδοῦς κι ἕνα μουτράκι νοητικὸ καὶ ὄμορφο. Ὡρες ὦρες ἡ ἔκφρασή του εἶναι ἐκπληκτικὴ. X Ο Κάγια ἔχει δυὸ στρογγυλὰ μάτια χρυσὰ καὶ ἀπὸ τὶς ἄκρες τοὺς ξεκινᾶνε δυὸ γραμμὲς σκοῦρες πρὸς τ' αὐτιά. "Ἐτσι νομίζει κανεῖς, πὼς φορεῖ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν ἀπὸ ταρταρούγα. Γι' αὐτὸ εἶναι φορὲς ποῦ ὁ Κάγια κοιτάζει ἐμβριθῶς *, ἄλλες φορὲς μοιάζει νὰ σὲ βλέπη εἰρωνικὰ καὶ πάντα ὑπάρχει τρυφερότητα καὶ τεμπελιὰ ἐκεῖ μέσα. Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἡ τεμπελιὰ ἀποτελεῖ τὸ πιὸ σπουδαῖο μέρος τῆς προσωπικότητος τοῦ Κάγια.

"Ὅταν τὸν βαστᾶ ἡ τρέλα τῆς κινήσεως, παίζει. Μὲ ὅλα τὰ πράματα, μὲ ὅλους τοὺς τρόπους, μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅταν δὲν εἶναι κανένα παιδί κοντὰ του αὐτὲς τὶς ὥρες, παίζει περίφημα μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Κυνηγᾷ τὴν οὐρά του μα-

νωδῶς καὶ παραμονεύει μουλωχτὰ τὶς κινήσεις της. "Όταν τέλος πάντων ἐξορμήσει, γὰρ νὰ τὴ συλλάβῃ, ἀπομένει κατάπληκτος, γιατί δὲν τὴ βρίσκει πιά στὴ θέση της. Καθίζει τότε καὶ τὴ βλέπει μὲ προσοχὴ γεμάτην ἀπορία. Τὴ βλέπει μιά, κατόπι γυρίζει καὶ μὲ βλέπει καὶ μένα μὲς ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν. Καταλαβαίνω τότε τὸ πρόβλημα ποῦ τὸν ἀπασχολεῖ: «Πῶς εἶναι δυνατόν, θὰ λέῃ, μὲ τόσα τσαλίμια ποῦ κάνω, νὰ μὴν μπορῶ νὰ τρέξω ἀπὸ πίσω της;»

Σὰ βαρεθῆ πιά νὰ κάνῃ συλλογισμοὺς καὶ πῆδους ὁ Κάγια, τεμπελιάζει. Μὰ εἶναι κάτι ἀπόλυτο ἢ τεμπελιά του. Κουλουριάζεται στὸ ντιβάνι ἢ στὸ βάθος μιᾶς πολυθρόνας. Ἐκεῖ ὄνειροπολεῖ ἢ κοιμᾶται. "Όταν ὄνειροπολεῖ, ἔχει μισόκλειστα τὰ μάτια του. Τοῦ φωνάζεις τ' ὄνομά του καὶ βλέπεις τ' αὐτὸ του, ποῦ σαλεύει γιὰ μιὰ στιγμή, βλέπεις καὶ μιὰ χρυσιὰ ἀκτίνα τῆς ματιᾶς του νὰ σοῦ ἀπαντᾷ, πῶς καλὰ, σὲ ἄκουσε, ἀλλὰ τί νὰ σοῦ κάμῃ, ποῦ τὸν βαστᾷ ἢ τεμπελιά του! "Ἄς τὸν ἀφήσουν ἡσυχὸ λοιπὸν. "Όταν τὸν ἐνοχλήσῃς μὲ τὸ χέρι σου, σοῦ τὸ χαΐδεύει παρακαλεστὰ.

—Μὰ ἄφησέ με, λοιπὸν. Δὲ βλέπεις ποῦ βαριοῦμαι νὰ κουνήσω τὴν οὐρά μου;

"Όταν εἶναι σ' αὐτὰ τὰ χάλια τῆς ἀπολύτου τεμπελιάς, μπορεῖς νὰ δώσης στὰ μέλη του τὶς πιὸ ἀπίθανες τοποθετήσεις. Ἐγκαταλείπεται στὰ χέρια σου ἔτσι, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ κουράγιο νὰ τὰ ἐπαναφέρῃ στὴ φυσικὴ τους θέση. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ ξανακοιμηθῇ ἔτσι ἀνάσκελος ἢ μὲ τὸ κεφάλι γυρισμένο πλάι, ἢ μὲ τὰ μπροστινά του πόδια σταυρωτὰ ἐπάνω στὴ μαλλιαρὴ κοιλιὰ του.

Καμιά φορά, ἐκεῖ ποῦ κοιμᾶται, ἀνάστενάζει. Ὑπάρχει πολὺ μεράκι μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς βαθιοὺς στεναγμούς του. Τότε ὅλοι ξέρομε, πῶς ὁ Κάγια ὄνειρεύεται. Καὶ ὁ νοῦς του τρέχει πίσω στὴν ἀκρογιαλιά του, στὴ σκάλα τῆς Συκαμνιάς, στὸ γαλάζιο λιμάνι τῶν ψαράδων. Ἐκεῖ ὁ Κάγια εἶχε κάθε μέρα, καὶ καμιά φορά δυὸ φορές τὴ μέρα, σπαρταριστὰ ζωντανὰ ψαράκια γιὰ τὸ γεῦμα του. "Ἐβλεπε τὶς τράτες, ποῦ

ἔρχονταν καὶ τίς περίμενε ἡσυχος, ὥσπου ν' ἀράξουν καὶ νὰ ξεψαρίσουνε. Μαριδίτσες, λιθρινάκια, ζαργάνες κι ἓνα σωρὸ πετρόψαρα. Τώρα πᾶνε κείνα τὰ μπερκέτια*. Ὁ Κάγια ἔγινε πιά ἀστός. Τὸν συνεπῆρε κι αὐτὸν τὸ κύμα τῆς ἀστυφιλίας*.

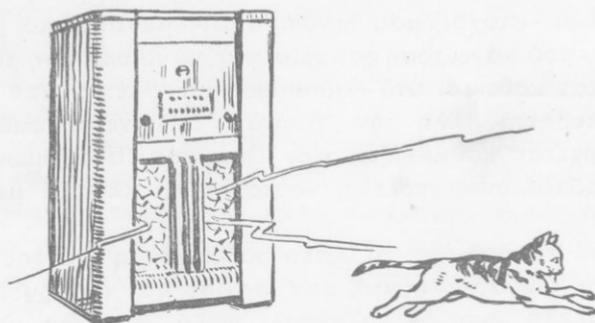
Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἔως δτου νὰ καταντήση κάτοικος ἀθηναϊκῆς πολυκατοικίας, εἶχε κάμποσες ἐκπλήξεις. Τὴν πρώτη του τρομάρα τὴν πῆρε, ὅταν πρωτομπήκε στ' αὐτοκίνητο. "Ἦθελε νὰ τσακισθῆ νὰ φύγη μέσα ἀπὸ κείνο τὸ θηρίο, ποὺ μούγκριζε, ρουθούνιζε καὶ ὀρμούσε ξεφρενιασμένο ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δάση τῆς ἐλιᾶς καὶ τοῦ πεύκου. "Εβλεπε ἀπὸ τὸ γυαλί τὰ δένδρα νὰ τρέχουν κατεπάνω του καὶ τὸν ἔπιανε τρέλα. Τότε τοῦ σκεπάσανε τὸ κεφάλι μ' ἓνα κολυμβητικὸ σκουφο καὶ ἔτσι ἡσύχασε. Στὸ βαπόρι τὰ κατάφερε καλύτερα. "Εφυγε ἀπὸ τὴν κουσέτα* καὶ πῆγε καὶ ἀνεκάλυψε τὸ μαγειρεῖο. Ἐκεῖ ἀπόχτησε πολλές φιλίες μὲ τὸ προσωπικό.

Ἡ Ἀθήνα δὲ φαίνεται νὰ τοῦ ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση. Αὐτὸ εἶναι, στοχάζομαι, λιγάκι ἀπογοητευτικὸ γιὰ μιὰ πρωτεύουσα, ποὺ κάνει τόση φασαρία, γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὸ θαυμασμό. "Ὅταν κάθωμαι στὸ παράθυρο καὶ βλέπω ἀπὸ τὴ ράχη τοῦ Λυκαβηττοῦ ὅλη τὴν Ἀθήνα ν' ἀπλώνεται ἀπὸ κάτω, ὁ Κάγια ἔρχεται καὶ καθίζει στὸν ὄμο μου. Ἐκεῖ ὅμως δὲ βλέπει. Κοιμᾶται, ὀνειροπολεῖ ἢ νοσταλγεῖ μὲ κλειστὰ μάτια.

Μόνο τὸ ραδιόφωνο ἔξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ τοῦ προξενῆ ἐντύπωση. Πηγαίνει κοντά, σὰν ἀρχίσῃ νὰ τραγουδᾷ καὶ τὸ βλέπει πολλὴ ὥρα μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, πρὸς τὸ μεγάλφωνο, προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ, σὲ κοιτάζει νὰ τὸν βοηθήσῃς καὶ στὸ τέλος βαριέται καὶ δὲν ἐπιμένει. Φεύγει σιγὰ σιγὰ, γυρίζοντας κάποτε νὰ κοιτάξῃ ἀκόμα πίσω του αὐτὸ τὸ μυστήριο. Χτὲς ὅμως πῆρε μιὰ ζωηρότατη λαχτᾶρα ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. "Ἀρχισε ξαφνικὰ νὰ κελαδῆ τὸ ἀηδόνι τοῦ Ἰταλικοῦ σταθμοῦ. Τότε ὁ Κάγια τινάχτηκε ἠλεκτρισμένος, ἓνα ρίγος πόθου διέτρεξε τὸ λυγερὸ κορμί του καὶ χύθηκε πρὸς τὸ ἀόρατο πουλί. Γύριζε νευρικά γύρω στὸ μὴχάνημα καὶ τὸ μύριζε ἀπὸ

παντοῦ μὲ μεγάλη ὄρεξη. Προφανῶς τὸ πήρε γιὰ κλουβὶ μὲ πολὺ ὀρεκτικὸ περιεχόμενον. Ἄλλὰ ἡ τρυφερὰ αὐτὴ συγκίνησις τοῦ μετεβλήθη εἰς τρόμον, ὅταν σὲ λίγο τάραξε τὴν ἀτμόσφαιρα ἕνας τρομερὸς ὀρυμαγδὸς* ταμπούρλων καὶ χαλκίνων μιᾶς μπάντας. Ἐτράπη τότε εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ πήγε, γιὰ νὰ σωθῆ, εἰς τὸ χῶλ. Ἐκεῖ ἔβγαζε μὲ προσοχὴ τὸ κεφάλι τοῦ κάτω ἀπὸ τὸν μπουφὲ καὶ κοίταζε δειλὰ πρὸς τὸ μαγικὸ κουτί, ἕτοιμος νὰ τὸ βάλῃ καὶ πάλι στὰ πόδια ἐν περιπτώσει νέου κινδύνου.

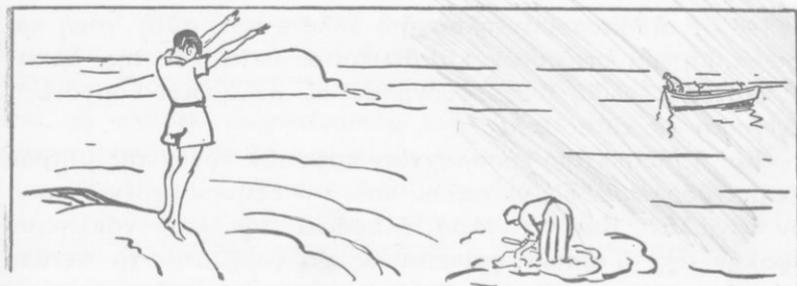
Στράτης Μυριβήλης [Διασκευὴ Α. Παπακόστα.]

Ε΄
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Μονάχα ἡ καλοσύνη
ὅλα στὸν κόσμον χάνονται, μὴν ἀπομένει ἐκεῖνη.
Ἰ. Πολέμης.*

Ο ΓΙΑΝΝΙΟΣ

Μαυρομαντηλού.

Κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ ὠραίου τριπλοῦ λιμένος τῆς παραθαλασσίου κώμης μας, ὅπου τὸ κύμα σκάζει, ἐκεῖ σηκώνει τὴν κεφαλὴν τῆς ἠ Μαυρομαντηλοῦ.

“Ὅλοι οἱ βράχοι στέκονται γύρω ἀσάλευτοι καταφρονούντες τὰς ἀπληπισμένας προσπάθειας τῶν μανιασμένων κυμάτων.

Μόνον ἡ Μαυρομαντηλοῦ νεύει* ἀπὸ μακρὰν, νεύει μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς εἰς τὸν τολμηρὸν ναυτικόν, ὃ ὁποῖος ἐπάνω εἰς μίαν σαθρὰν σανίδα παραδέρνει εἰς τὸ πέλαγος, διὰ τὸ ἀνεύρη εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου τροφήν διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ διὰ τοὺς φιλάτους.

Ἄλλὰ δὲν κινεῖται καμία κεφαλὴ. Εἶναι ἀπάτη. Τὸ κύμα μόνον σπάζει ἐπάνω τῆς καὶ θορυβεῖ καὶ ἀφρίζει καὶ τὴν περιχύνει μὲ τὸ ἀλμυρὸν νερόν του. Τὸ κύμα, τὸ ὁποῖον κινεῖται, φαίνεται, ὅτι κινεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς Μαυρομαντηλοῦς.

Ἄπὸ πλησίον, εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ Μαυρομαντηλοῦ εἶναι εἷς βράχος, εἷς θαλάσσιος σκόπελος.

Λέγεται, ἀλλὰ τίς τὸ πιστεύει ; — καὶ ὅμως ἂν ἦτο ἀλη-

θές! — ὅτι ἡ Μαυρομαντηλοῦ ἦτο ἄλλοτε καὶ αὐτὴ γυνὴ καὶ μητέρα, μητέρα ἑπτὰ υἱῶν, καὶ ὅτι καὶ οἱ ἑπτὰ υἱοὶ τῆς, ἔμπευροι ναυτικοί, ἐπειδὴ τοὺς ἐφθόνησαν αἱ θαλάσσιαι Γοργόνες*, ἐπνίγησαν εἰς τὸ πέλαγος.

Καὶ ἡ Μοῖρα ἀπὸ εὐσπλαχνίαν πρὸς τὸν πόνον τῆς μητρὸς τὴν μετεμόρφωσεν εἰς σκόπελον καὶ τὴν ἐφύτευσεν ἐκεῖ παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Καὶ νῦν τὴν ἀνυψώνει τὴν κεραυνόπληκτον κεφαλὴν τῆς, ἣ ὁποία φαίνεται ὡς νῦν φορῆ ἀπὸ τὸ πένθος μαύρην μανδήλαν καὶ μόλις βλέπει ναυτικούς νῦν θαλασσοπνίγωνται, νεύει διαρκῶς διὰ τῆς κεφαλῆς εἰς τοὺς ναυτικούς νῦν εἰσέλθουν ἀνατολικώτερον εἰς τὸν λιμένα, νῦν σωθοῦν, διὰ νῦν μὴ αἰσθανθοῦν καὶ ἄλλαι μητέρες τὸν ἰδικόν τῆς μαῦρον πόνον!

Εἰς τὰ νερά τῆς.

Δὲν γνωρίζω τίνα μυστικὸν σύνδεσμον εἶχον ἡ Μαυρομαντηλοῦ καὶ ὁ Γιαννιός, ὁ ἐξαδελφός μου ψαράς. Ἄλλ' εἶναι βέβαιον, ὅτι αὐτὴ, ὅταν διέβαινεν εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν τὸν ἐκάλει, τὸν ἐτραβοῦσε πλησίον τῆς. Καὶ ἔπλεε συχνὰ ὁ Γιαννιός εἰς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς, τρέφων παράδοξον στοργὴν πρὸς τὸν ἔρημον καὶ μοναχικὸν ἐκεῖνον βράχον.

Ἐν λοιπὸν Σάββατον τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς, γέρον τὴν τῶρα πλέον, ἐπέβη εἰς τὴν γεροντικὴν λέμβον τοῦ καὶ ἤρχισε νὰ κωπηλατῆ πρὸς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ἐπάνω εἰς τὴν λέμβον ἔφερε τὰ ἀλιευτικά του σύνεργα, τὸν γάντζον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀνέσυρε τὰ ὀκταπόδια, τὸ καμάκι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐλόγγιζε τὰ λαβράκια καὶ τοὺς ἀστακοὺς, καὶ μερικὰ ἄλλα δευτερεύοντα.

Μετὰ ἡμισεαῖς ὥρας κωπηλασίαν ἔφθασεν εἰς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ἐφθασεν ἀπλῶς, διὰ νῦν διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν τοῦ, διότι ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν δὲν εἶχεν ὄρεξιν διὰ ψάρευμα. Ἦσθάνετο μίαν ἀνεξήγητον στενοχωρίαν, ἔν ἀνεξήγητον βάρος εἰς τὴν καρδίαν.

Ἦτο ἡμέρα ἢ ἡμέρα καὶ ὁ ἥλιος κλίνων πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἐκτύπα κατὰματα τὸν γέροντα ἀλιέα, ἐχρύσωνε τὴν ἀργυρόλευκον κόμην του, ἐφώτιζε τὸ τετράγωνον εὐρὺ πρόσωπόν του, τὸ πλήρες καλοκαγαθίας καὶ ὑπομονῆς, ἐθέρμαινε τὸ γηρασμένον καὶ ἀσθενικὸν σῶμα του.

Ἦτο πλέον ἀνοιξίς περὶ τὰ μέσα Μαρτίου καὶ εἶχεν ἀρχίσει νὰ στολίζῃ μὲ ἀνθούς τὰ δένδρα καὶ ἡ θάλασσα ἔστελλε τὴν ζωτικὴν ἄλμην τῆς εἰς τοὺς θάμνους, οἱ ὅποιοι ἔθαλλον εἰς τοὺς ἀντικρινούς γραφικοὺς λόφους.

Ἄσκάνδαλος εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἄσκόπελος «Μαυρομαντηλοῦ» δὲν ἀπέχει περισσότερον ἀπὸ πενήκοντα μέτρα ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου ἀνοίγεται γραφικὴ ὠραία ἀγκάλη καὶ ὅπου τὸ κύμα ὀρμᾷ καὶ χύνεται εἰς τὴν ἀμμουδιάν.

Ἐκεῖ βλέπει ὁ Γιαννιὸς μίαν χωρικὴν γυναῖκα νὰ πλύνῃ τὰ ροῦχα τῆς εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς βράχου, ὁ ὁποῖος ἐπροχωροῦσε μυτερὸς εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου τὰ νερὰ ἤρχιζον νὰ βαθύνουν. Ὁ βράχος αὐτὸς ἐκαλεῖτο «Μύτικας» καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν του οἱ κολυμβηταὶ τὸ θέρος συνηθίζουν νὰ ἐκτελοῦν τὰ παράτολμα ἐκεῖνα εἰς τὴν θάλασσαν πηδημάτα.

Ἄσκόπελος τῆς γυναικὸς αὐτῆς, παιδίον ἕξ ἐτῶν, εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν τῆς μητρὸς του καὶ εἶχε καταφέρει μὲ ἐπιτηδειότητα νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ὅπου ἐστέκετο ὄρθιος.

Ἐξαφνα ἡ μητέρα του ἐνόησεν, ὅτι τὸ παιδί τῆς δὲν ἦτο πλησίον τῆς, ὕψωσε τὴν κεφαλὴν τῆς καὶ τὸ βλέπει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου νὰ τεντώνῃ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὰς χεῖρας, νὰ σφίγγῃ τοὺς γρόνθους του καὶ νὰ κύπτῃ ὀλίγον τὴν κεφαλὴν.

Ἄσκόπελος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἰδεῖ τὸ περασμένον θέρος τοῦς κολυμβητὰς νὰ πηδοῦν ἀπὸ τὰ ὕψος τοῦ βράχου αὐτοῦ, ἔκαμνεν, ὅτι τάχα ἤθελε νὰ «δώσῃ βουτιά», ὅπως κάμνουν οἱ μεγάλοι.

Ἡ μητέρα του ἤρχισε νά τόν καλῆ πλησίον της. Ὁ Γιαννιός, ὁ ὁποῖος ἐσκάλιζε μέ τήν ἀρπάγην του—τόν γάντζον— γύρω ἐκεῖ εἰς τήν Μαυρομαντηλοῦ, ἤκουε τὰς φωνάς της :

— Κατέβα, σκάνδαλε ! Κατέβα, λύκε ξυδάτε !

Ἄλλ' ὁ μικρός ἔκαμνε τόν κωφόν. Ἡ μητέρα του ὠργισμένη ὕψωσεν ἀπειλητικόν τόν κόπανόν της, μέ τόν ὁποῖον ἐκοπάνιζε τὰ ροῦχα της καί ἤρχισε νά τόν ἀπειλῆ μ' αὐτόν :

— Τό βράδυ, σάν ἔρθῃ ὁ πατέρας, σκάνδαλε, ἀπό τό χωράφι, δώσε λόγον εἰς αὐτόν.

Ὁ μικρός ὅμως ἐξακολουθοῦσε τό παιγνίδι του, χωρίς νά διδῆ προσοχήν εἰς τὰς κραυγὰς τῆς μητρὸς του· καί ἐνῶ ἔκυπτε ὀλίγον περισσότερον, ὀλισθαίνει*, ἀφήνει μίαν πνιγμένην φωνήν καί πίπτει εἰς τήν θάλασσαν.

Τό παιδίον βυθίζεται μέσα εἰς τό νερόν καί πάλιν ἀνέρχεται εἰς τήν ἐπιφάνειαν καί σπαρταρᾷ καί παραδέρνει καί ἔπειτα βυθίζεται διὰ δευτέραν φοράν.

Ἡ γυνή ἀφήκε μίαν σπαρακτικὴν κραυγὴν καί ὠχρά, ἀγρία ἀπό τόν πόνον, καθὼς ἐκράτει τόν κόπανόν της, ἐμβαίνει εἰς τήν θάλασσαν. Τό κύμα φθάνει ἕως τήν μέσην της, ἔπειτα μέχρι τοῦ στήθους, ἐνῶ ἐκείνη ἀγωνίζεται μέ τόν κόπανόν της νά φθάσῃ τό παιδίον, τό ὁποῖον ἐπνίγετο καί δέν ἐφαίνετο πλέον εἰς τήν ἐπιφάνειαν.

Ἄλλ' ὁ μικρός εὐρίσκεται μακρὰν καί ἡ μητέρα του δέν ἠδύνατο νά προχωρήσῃ περισσότερον. Ἦτο ἀδύνατον νά τό φθάσῃ καί μέ τόν κόπανον ἀκόμη. Ἦρχισε νά φωνάζῃ καί πάλιν βοήθειαν, ἀλλά τήν στιγμὴν ἐκείνην κανεὶς χωρικός δέν εὐρίσκετο ἐκεῖ πλησίον.

Ἡ σωτηρία.

Ὁ Γιαννιός ὅμως εἶδε καί ἤκουσε τὰς σπαρακτικὰς τῆς μητρὸς φωνάς καί μέ ἀπίστευτον ταχύτητα, τήν ὁποῖαν ἔδωσεν εἰς τήν ὑπόσαθρον* λέμβον του μέ μίαν δυνατὴν κωπηλασίαν, ἔφθασεν ἤδη εἰς τό μέρος, ὅπου εἶχε βυθισθῆ τό παιδίον.

“Αμα τὸν εἶδεν ἡ μητέρα, ἤρχισε νὰ ἐλπίζῃ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ της.

Ὁ Γιαννιὸς ἔλαβε τὴν ἀρπάγην του καὶ ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ τὸν βυθόν. Τὸ βάθος τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἦτο ἄνισον καὶ ὁ βυθὸς ἀνώμαλος.

Δὲν παρῆλθον ὀλίγαι στιγμαὶ καὶ ὁ γέρον ἀλιεύς ἀνέσυρε τὸ παιδίον μὲ τὴν ἀρπάγην του, ἀφοῦ τὸ ἔπιασε μὲ ἐπιδεξιότητα ἀπὸ τὰ ροῦχα. Τὸ παιδίον ἐφαίνετο ἀναίσθητον. “Ἴσως νὰ μὴ ἦτο ἐντελῶς πνιγμένον.

Ἡ μήτηρ ἐξακολουθοῦσε νὰ μένῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ ἐδροσίζετο ἐκεῖ ἡ ἀγωνία της, καὶ μόλις εἶδε τὸν Γιαννιὸν ν’ ἀνασύρῃ τὸ τέκνον της, ἄφησε μίαν φωνὴν χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ φόβου :

Ἡρώτα ἂν ἦτο ζωντανόν.

— Πρέπει νὰ ζῆ, ἀπήντησεν ὁ Γιαννιὸς. Κρέμασμα θέλει ἀνάποδα, νὰ βγάλῃ τὸ νερό.

Μετὰ σύντομον κωπηλασίαν ἔφερον ὁ Γιαννιὸς τὸν μικρὸν εἰς τὴν ἀμμουδιάν, ὅπου μὲ τὰς περιποιήσεις τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ γέροντος ἀλιεύς ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του.

— Νὰ χρωστᾷς χάρη στὸ Γιαννιό, τοῦ εἶπε τότε ἡ μητέρα του· κί’ ἂν σ’ ἀρέσῃ, κάνεις πάλι τοῦ κεφαλιοῦ σου, σκάνδαλε!

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης [Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου.]

«Οἱ Μάγισσες»

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

'Ο χωρισμός.

'Ο μικρός κριτής, Σπύρος λεγόμενος, ήταν και δέν ήταν δέκα χρονών, όταν για πρώτη φορά, ακολουθώντας το άναγκαιο έθιμο της πατρίδας του, ξεκίνησε για την ξενιτιά, την Κίρκη* αυτή του 'Ηπειρωτικοῦ κόσμου. 'Ο πατέρας του ο κύρ Χρίστος, Κριτής λεγόμενος άπ' όλη την έπαρχία, γιατί ήταν πραγματικώς ο δικαστής της, τον συνόδεψε ως τα Γιάννενα Τήν ώρα του χωρισμοῦ, που ο Ρόβας ο караβανάρης* είχε έτοιμα τὰ μουλάρια του και τ' άλλογά του και φώναξε σάν άλλος δήμιος: «Τὸ караβάνι* εἶν' έτοιμο», όλοι οἱ συγγενήδες, που παρακολουθοῦσαν τούς ξενιτεμένους τους, τούς ξεμονάχιαζαν και τούς έλεγαν τὰ ύστερα λόγια του χωρισμοῦ- 'Ηταν καμιά είκοσαριά οἱ ξενιτεμένοι. "Άλλος είχε μάνα, άλλος πατέρα, άλλος θειό ή θειά κι άλλος μεγαλύτερο άδερφό ή άδερφή.

Τι πικρή ώρα, ή ώρα του χωρισμοῦ. "Όλο τὸ αίμα μαζώνεται στην καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει και τὰ μάτια βουρκώνουν από τὰ δάκρυα.

'Ο караβανάρης ο Ρόβας έσχιζε από τή μιὰ τήν άκρη ως τήν άλλη τήν πλατύχωρη αύλή του χανιοῦ κι έλεγε: «Τελείωσε γλήγορα, πέρασε ή ώρα».

Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὄρες του χωρισμοῦ. Οἱ καρδιές χτυποῦσαν δυνατώτερα. Τὰ μάτια δάκρυζον και κάπου ακούταν ξεφωνητὸ μάνας ή άδελφής. Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὄρες του χωρισμοῦ. Καί φτερά άν είχαν, δέν θά περνοῦσαν και δὲ θάφευγαν γρηγορώτερα.

Τέλος ο караβανάρης καβαλίκεψε ένα χρυσοκάπουλο* μουλάρι και χτυπώντας το με τούς φτεριστήρες του πετάχτηκε έξω από τήν ὀρθάνοιχτη θύρα του χανιοῦ σάν άστραπή. "Όλοι οἱ ξενιτεμένοι άγκαλίστηκαν και φιλήθηκαν με τούς δικούς των και καβαλίκεψαν κι αυτοἱ με μάτια θολωμένα από

δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους κι ἔκαναν τὸ σταυρό τους.

Τὴν ὥρα ποῦ ὁ Σπύρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπύρο μου, στάσου νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπύρος σταμάτησε τὸ μουλάρι κι ὁ κύρ Χρῖστος, μαρ-
μένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του
καὶ τοῦ πιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ἄλλα, τοῦ λέει:

— Παιδί μου, ἅμα σκαπετήσης* τὸ Μέτσοβο, εἶσαι ἢ δὲν
εἶσαι παιδί μου, εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας. Ἄλλὰ
ἔσὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτέ, ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακριὰ ἀπὸ
φέμα, κλεψιά καὶ φονικό! Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι ἂν
βρεθῆς, νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸ Θεό! Καὶ βσι-
λιάς ἂν γένης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τ' ἄκου-
σες, παιδί μου;

— Τ' ἄκουσα, πατέρα μου!

— Ὡρα καλὴ σου τώρα! Ὁ Θεὸς κι ἡ εὐχὴ μου μαζί σου.

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι, γιὰ νὰ φτάση τὸ ξεμακρυ-
σμένο караβάνι κι ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ
χανιοῦ κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰ βρύσες.

Ἡ ἀπροσδόκητη φιλονικία.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ κύρ Χρῖστος βρισκότανε στὸ χωριὸ
καὶ δικάζεε τοὺς πατριῶτες του, ποῦ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ
βροῦν τὸ δίκιο τους. Κι ὁ Σπύρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσο-
βο κι ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲ γνώριζε κι οὔτε
τὸν γνώριζαν.

Τὸ караβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὄλο τῆς στεριάς.
Εἴκοσι μέρες χρειαζόταν τότε, γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπὸ τὰ
Γιάννενα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμ-
πόδιο.

Εἶχαν περάσει δέκα μέρες δρόμο. Πέρασαν τὴ Θεσσαλο-
νίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξη κανένα κακό. Ἦταν ὄλοι ἀγαπη-
μένοι, ὄλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγου-

δώντας και κουβεντιάζοντας σὸν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπήκε ὁ πειρασμὸς στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καραβάνι εἶχε πέσει ἡ σακούλα του μὲ ὅ,τι χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε βρεῖ ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιώτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωσε κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακούλα, γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα κι ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρεῖ, δὲν τόδινε λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ βρετικά κι ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν κι ἄρχισαν νὰ χτυπιῶνται στὰ γερά, φωνάζοντας τὸ « βιὸς μου » ὁ ἕνας, τὸ « δίκιο μου » ὁ ἄλλος. Μπήκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν κι ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὅπου εἶχε βρεῖ τὴ σακούλα, ἐπέμενε νὰ βαστάῃ τὰ μισὰ, λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, διότι ἂν δὲν τὸ φανέρωνα, ὅτι βρήκα τὴ σακούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι, ποὺ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάῃ ὅλα, λέγοντας:

— Δεν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν εἶμαστε ἀπ' ἄλλο καραβάνι ἐσὺ κι ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλὰ εἶμαστε ἀπ' τὸ ἴδιο καραβάνι· κι εἶμαστε συντρόφοι κι ὡς συντρόφοι εἶμαστε ἀδέλφια καὶ ὑποχρεοῦμαστε ὁ ἕνας νὰ βοηθήῃ τὸν ἄλλο κι ὄχι νὰ κερδιζῶμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Φιλονικώντας φιλονικώντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶνε, κι ἄρχισαν πάλι τὴ φιλονικία.

Ἐδωσε, πῆρε ὁ Ρόβας ὁ καραβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Καὶ τὰ δυὸ μέρη εἶχαν κάποιον δίκιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία κατάληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράβηγμα κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό:

— Ἐ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτὴ μας, τὸν κύρ Χριστό ἐδωπέρα ἀπὸ καμιὰ μεριά, πῶς θάφευγε ὁ τρισκατάρατος* ἀπὸ τὴ μέση μας καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι καὶ γάλα!

—Μοῦρθε μιὰ ἰδέα, εἶπε ἕνας ἄλλος.

—Τί ; τὸν ρώτησαν.

—Τί ; ... ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα ...

—Καὶ σὰν τόχομε ;

—Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του ... κριτὴ.

—Μπρὲ ἀλήθεια. Νὰ τὸ βάλωμε κριτὴ. "Ἄν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρι νὰ εἰπῆ κάτι ὡς παιδί τοῦ κριτὴ μας. Σπύρο —φώναξε—Σπύρο ! Τί γίνεται ὁ Σπύρος τοῦ κύρ Χριστοῦ ;

Ἐκεῖ ὁ Σπύρος δὲν ἀκούοταν τὸν εἶχε καταλάβει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκι του, στῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάπα του.

Καὶ ὁ ἀπροσδόκητος κριτὴς.

Ἡ πρόταση ν' ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί εἶχε γίνει δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία, ὁ Ρόβας ὅμως, ἀκούοντας καὶ παίρνοντας τὸ πράμα γιὰ ἄστεῖο, τοὺς εἶπε :

—Τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποὺ λέτε ; Ἄφηστε τὸ παιδί νὰ κοιμηθῆ. Τί ξέρει αὐτό ;

—"Ὅχι ! "Ὅχι ! Φώναξαν πολλοί, πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Τοῦ φώναξαν. Τὸ παιδί ἄνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

—Γιατί παραπονιέσαι ; τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

—Ἐβλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἤμουν στὸ σπῆτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου ... Μανὰ δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

—Μπρὲ κριτὴ ποὺ σοῦ διάλεξαν ! Εἶπε μόνος του ὁ καρβανάρης.

—Ξέρεις γιατί σὲ ξυπνοῦμε, Σπύρο ; τοῦ εἶπε ἕνας ἀπὸ κείνους, ποὺ τὸν ξύπνησαν.

—Ποῦ νὰ ξέρω ; εἶπε ὁ Σπύρος τρίβοντας τὰ μάτια του.

—Σὲ ξυπνήσαμε, γιὰ νὰ μᾶς κάνης κρίση τῆς φιλονικίας. Τὸ παιδί τὸν κοίταξε μὲ στόμα ἀνοιχτό.

—Μπρέ, τί σὰς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο! Εἶπε ὁ караβανάρης.

—Ἄντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ караβανιοῦ, γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἄπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβωμε, ἂν θὰ γίνης σὰν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδί καλοκάθισε σταυροπόδι κι εἶπε στοὺς μαλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

—Ἐλάτε ἐδῶ!

Πῆγαν καὶ οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

—Ξέρετε ποῦ εἴμαστε; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ караβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του προσέχοντας ν' ἀκούσῃ καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

—Νὰ σὰς εἰπῶ ποῦ εἴμαστε. Εἴμαστε, κακορίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας· εἴμαστε ξένοι, πεντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα! Ἡ ξενιτιά μᾶς ἀδελφώνει ὄλους.

Ὁ караβανάρης ἄρχισε ν' ἀπορηῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ.

—Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο! Αὐτὸ εἶναι σοφὸ!

—Θέλετε νὰ σὰς κάνω κρίση; τοὺς ρώτησε σοβαρὰ σοβαρά.

—Θέλομε—τοῦ ἀπολογήθηκαν—κι ὄσα μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε ἔτσι κάναμε καὶ μὲ τὸν πατέρα σου.

—Γιὰ νὰ σὰς κάμω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι ὅστερα νὰ σὰς κρίνω.

Οἱ δυὸ μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο περίλυποι, σὰν νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἔλεγε. Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους, τοὺς φώναξαν:

—Κάνετε ὅπως σὰς λέει ὁ κριτῆς! Τί καμαρώνετε;

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

—Πηγαίνετε τώρα! Εἶπε τὸ παιδί, τελείωσε ἡ κρίση σας.

—Καὶ πῶς τελείωσε, εἶπαν οἱ πολλοί, ὁ ἓνας κρατᾷ κι ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

—Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί ἡ διαφορὰ τους ἦταν τὸ μίσος.

Ἐφοῦ μπήκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μίσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκαιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικά ἐκεῖνος, ποῦ βαστοῦσε τὰ μισὰ χρήματα. τὰ βγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τὰ δώσε στὸν ἄλλο, ποῦ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας :

— Πάρτα, ἀδερφέ !

Κι ἐκεῖνος ποῦ τὰ ζητοῦσε, τοῦ ἀπολογήθηκε :

— Ὅχι, ἀδερφέ, ὄλα ! Βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα κι ὄλα . . .

— Ὅχι, ὄχι εἶναι δικό σου βιό, εἶπε ἐκεῖνος, ποῦ τὰ εἶχε βρεῖ, μακριὰ ἀπὸ μένα τὸ ἄδικο !

— Πάρτα, τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πήρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακούλα κι ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιόστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Μπράβο, Σπύρο, φώναξαν οἱ ἄλλοι εἶσαι ἀληθινὸ παιδί τοῦ κύρ Χρίστου. Καὶ πήγαν ὄλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδί καὶ τοῦ εὐχήθηκαν νὰ προκόψη.

Ὁ καρabanάρης, ποῦ κοροίδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτή, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε λέγοντας :

— Παιδί μου, νὰ μὲ συχωρέσης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνης ἀφέντης. Καὶ πραγματικά ἔζησε καὶ πρόκοψε.

Χρῖστος Χριστοβασιλῆς.

« Διηγήματα τῆς ξενιτιάς »

«ΤΑ ΚΑΛΑΝΔΑ»

(Ζωγραφικός πίνακας Νικηφόρου Λύτρα)

Ποιό παιδί δὲν ἔψαλε τὰ κάλανδα ; ἀλλὰ καὶ ποιό παιδί, ποῦ δὲν ἔτυχε νὰ τὰ ψάλῃ, δὲ λαχτάρησε νὰ τὰ εἰπῇ ἢ καὶ δὲν τὰ εἶπε ἔστω στὸ σπίτι του ἢ στὰ συγγενικά του σπίτια ;

Ὁ ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας, θαυμαστής καὶ ἐξυμνητῆς τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, μᾶς δίνει στὸν πίνακά του «Τὰ Κάλανδα», μιὰ ζωντανή εἰκόνα τοῦ ὥραίου αὐτοῦ θρησκευτικοῦ ἔθιμου.

Τὰ παιδιὰ φοροῦν τὸ καθένα τὴν ἐνδυμασία τοῦ τύπου τους, γιὰ νὰ δείξῃ μ' αὐτὸ ὁ καλλιτέχνης, πὼς τὸ ἔθιμο εἶναι πανελλήνιο καὶ πανελλήνιος ὁ συναγεμῶς τῶν παιδιῶν, ποῦ ψάλλουν τὰ κάλανδα. Ἀπέριττη καὶ ἀπλή εἶναι ἡ ἐνδυμασία τους, ἀλλὰ γραφικὴ καὶ μὲ πολλὴ χάρη περιβάλλει τὰ γερὰ καὶ καλοφτιασμένα παιδικὰ σώματα.

Οἱ μικροὶ ψάλτες εἶναι μὲ ἔξοχη συμμετρία τοποθετημένοι στὸν πίνακα. Τοποθετημένοι οἱ τέσσαρες ἀνὰ δύο, ἀποτελοῦν μελωδικὰ ζευγάρια, ποῦ ἐργάζονται σὲ κοινὴ προσπάθεια· καὶ ὁ πέμπτος, στηριγμένος ἐλαφρά, ἀλλὰ στερεὰ στὸ δένδρο τῆς αὐλῆς, ἀποτελεῖ τὸ κοινὸ συμπλήρωμα τῆς ὅλης μελωδίας.

Αἱ φυσιογνωμίαι τῶν μικρῶν εἶναι τέλειαι καὶ ἡ εὐχαρίστησή τους, ὀλοφάνερη, εἶναι χυμὴν εἰς τὰ ἀθῶα πρόσωπά τους. Ἐνοοῦν ὅλοι καὶ συναισθάνονται, πὼς κάνουν μιὰ κοινωνικὴ ὑπηρεσία. Ψάλλοντας τὰ κάλανδα μὲ τὰ ἐγχώρια ὄργανά τους σκορπίζουν εἰς τὸν κόσμον τὴν χαρὰ· φέρουν τὴν εὐτυχία σὲ κάθε σπίτι, ποῦ τὰ λένε.

Γι' αὐτὸ ἡ ἔκφρασή τους εἶναι γεμάτη ἱκανοποίηση, γιὰτὶ πιστεύουν, πὼς προσφέρουν κι αὐτοί, ἂν καὶ μικροί, μιὰ μεγάλη συμβολὴ στὴν ψυχαγωγία τῆς κοινωνίας. Μὲ ἐξαιρετικὴ σοβαρότητα εἶναι ἀφοσιωμένοι στὸ μεγάλο κοινωνικὸ καὶ θρη-

Τὰ κάλαντα.

[Εἰκὼν Νικηφόρου Λύτρα.]

σκευτικό τους ἔργο. Εἶναι τόσο ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸ σκοπὸ τους, ὥστε φαίνονται, πῶς οὔτε βλέπουν οὔτε ἀκούουν τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χαρούμενη ἀρμονία τῶν καλάνδων.

Νομίζει κανεὶς, πῶς ἀκούει τὴ μελωδία :

Χριστούγεννα, πρωτόγεννα,
πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου!
Ἐβγάτε, ἀκοῦστε, μάθετε,
πῶς ὁ Χριστὸς γεννιέται.
Γεννιέται κι ἀνατρέφεται
στὸ γάλα καὶ στὸ μέλι . . .

ἢ

Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχροινιά
κι ἀρχὴ καλὸς μας χρόνος.
Ἄγιος Βασίλης ἔρχεται
ἀπὸ τὴν Καισαρία . . .
Ἐδῶ ποὺ τραγουδήσαμε
πέτρα νὰ μὴ ράτση
κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ
χιλίους χρόνους νὰ ζήσει . . .

Καὶ γιὰ νὰ συμπληρῶση τὸν πίνακά του ὁ καλλιτέχνης τοποθετεῖ λίγο ψηλότερα, γιὰ νὰ διακρίνεται, τὴν οἰκοδέσποινα. Κρατεῖ μὲ στοργὴ τὸ μικρὸ τῆς τέκνο στὴν ἀγκαλιά της καὶ ἀκούει εὐχαρίστως τὰ χαρμόσινα κάλανδα. Αἰσθάνεται δὲ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση γιὰ τὰ ἐγκώμια ποὺ τῆς ψάλλουν γιὰ τὴν εὐτυχία τῆς οἰκογενείας της.

Τὰ Κάλανδα τοῦ Λύτρα, μὲ λίγα λόγια, εἶναι μιὰ ἠθογραφία ἐκλεκτῆ, ποὺ φανερώνει ψυχὴ ἐξευγενισμένου λαοῦ. Καὶ μὲ τὴν εἰκόνα του αὐτὴ ὁ ζωγράφος θέλει νὰ διαιωνίσῃ τὴν ὥραία αὐτὴ παράδοση τοῦ ἑλληνικοῦ βίου.

Τὸ ἔργο βραβεύτηκε στὴν ἐκθεση τοῦ 1886 καὶ βρίσκεται στὴν ἰδιωτικὴ συλλογὴ Φ. Σερπιέρη.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Δόξα στο πνεύμα τῆς δουλειᾶς, πού σμίγει
τις χώρες, τις καρδιές καὶ τοὺς ἀνθρώπους.
Ρόδο τινάζει ἢ πέτρα, ἀνθός ἀνοίγει
καὶ σπέρνει τὴ ζωὴ σ' ἄνανθους τόπους.

Δόξα στὰ χέρια, πού νικοῦν καὶ πλάθουν
στ' ἀμόνι*, στὸ σφυρὶ καὶ στὸ λιθάρι·
στὰ νιάτα, πού ἀγρυπνοῦν νὰ ἴδουν νὰ μάθουν,
στ' ἀλέτρι, στὸ κουπί καὶ στὸ δοξάρι*.

Σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ, τῆς Γῆς λουλούδι,
χαρὰ ἔγινε ἡ δουλειά, θεὰ ἡ Ἐργάνη,
τ' ἀνθρώπου ὁ μόχτος γένηκε τραγοῦδι
καὶ τὸ κλωνάρι τῆς ἐλιᾶς, στεφάνι.

Κι ἐμεῖς, τ' ἀρχαίου δέντρου νιὰ κλωνάρια,
στὸ κύμα, στὸ βουνὸ καὶ στ' ἀργαστήρι,
χαρούμενες κοπέλες, παλικάρια,
κινοῦμε στῆς δουλειᾶς τὸ πανηγύρι.

Στὰ χέρια μας, στὰ μάτια μας ἀστράφτει
τῆς γῆς μας, τ' οὐρανοῦ κρουστή λαμπάδα,
μέσ στὴν καρδιά γλυκὸς καημὸς ἀνάφτει
γιὰ Σένα, μάνα Ἑλλάδα! Ἑλλάδα! Ἑλλάδα!

Στράτης Μυριβήλης.

ΗΣΙΟΔΟΥ "ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ,,

(Άποσπάσματα)

ΕΡΓΑΣΙΑ

Σὺ ἄδερφέ, πάντοτε ἐνθυμοῦ τὸ τί σοῦ παραγγέλλω
 κι ἐργάζου, Πέρση * εὐγενικέ, γιὰ νὰ σὲ φεύγη ἢ πείνα
 κι ἢ σεβαστὴ νὰ σ' ἀγαπᾶ ἢ Δήμητρα ἢ ὥραια
 καὶ νὰ γεμίζη ἀπὸ βιὸς * τὸ θέρος τὴν καλύβα.
 Ἡ πείνα εἶναι συντρόφισσα τ' ἀνθρώπου τ' ἀκαμάτη
 γιὰτὶ οἱ θεοὶ κι οἱ ἄνθρωποι μισοῦν τὸν σταυροχέρη *,
 ποὺ ζῆ παρόμοιος στὴν ὀκνιά * μὲ τοὺς ἀργοὺς κηφήνες,
 ὅπου χαλοῦν τὸν κάματο * τῶν μελισσῶν καὶ τρώγουν.
 Μόν' ἐσύ, Πέρση, δούλευε κι ἀγάπα τὴ δουλειά σου
 γιὰ νάσαι τὰ κελάρια σου βιὸς ὁμορφο γεμάτα.
 Μὲ τὴ δουλειὰ κερδίζομε καὶ πρόβατα καὶ πλούτη.

Μετάφρ. Σίμου Μενάρδου.

ΑΡΕΤΗ

Ἄμυαλε Πέρση, συμβουλές ἔχω γιὰ σένα κι ἄλλες.
 Εὐκόλο πράμα νὰ ριχτῆ κανένας στὴν Κακία,
 τὶ ὁ δρόμος, ὅπου φέρνει ἐκεῖ, εἶν' ἴσιος καὶ κοντὰ μας.
 Ὅμως τῆς Ἀρετῆς, οἱ θεοὶ τὸν ἔβρεξαν μὲ ἰδρώτα
 καὶ στὴν ἀρχὴ εἶναι μακρινός, τραχὺς καὶ μπερδεμένος·
 μὰ στὴν κορφή του ἂν πάη κανεὶς, χάνεται ἢ δυσκολία
 καὶ γίνεται ἴσιος κι ὁμαλὸς ἐκεῖθενες καὶ πέρα.
 Τὶ ἐκεῖνος εἶναι πιὸ σοφός, ποὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του
 παίρνοντας παραδείγματα, πράξεις ἀνανογιέται *
 φρόνιμες καὶ καλύτερες. Ἐκτιμημένος εἶναι
 κι ὅποιος ἀκούει τὴ συμβουλὴ καὶ τὴν καλὴν ὁρμήνεια *.
 ὅμως εἶναι ἄχρηστος ἐκεῖός, ποὺ δὲν ἀκούει κανέναν,

Μετάφρ. Σωτήρη Σκίση.

ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἄκριβομέτρα ὅ,τι δεχτῆς ἀπὸ τὸ γείτονά σου
καὶ ξαναγύρισέ του το ὅμοιο καὶ παραπάνω
χρεῖα μιά μέρα ἂν σοῦ δοθῆ, νὰ βρῆς γοργή βοήθεια.
Φεύγα τὰ κέρδη τ' ἄνομα, ποὺ μὲ φωτιὰν εἶν' ὅμοια ...
Τὶ θεληματικὰ κανεῖς ὅταν χαρίζη κάτι,
ἀναγαλλιέται μέσα του καὶ χαίρεται ἡ καρδιά του·
μὰ σὰν ἀπὸ ξετσιπωσιά κλέψη κανέννας κάτι,
ὅσο μικρὸ κι ἀσήμαντο, πορώνεται * ἡ καρδιά του.

Στὸ λιγοστὸ τὸ λιγοστὸ συχνὰ σὰν τὸ προσθέτης,
σ' ἀπόλιγο θενὰ βρεθῆς μὲ βιὸς * πολὺ μεγάλο.
Τὶ ὅποιος προσθέτει στὸ ἔχει του, τὴν πείνα τὴν ξεφεύγει.
Κι ὅ,τι εἶν' στὸ σπίτι σίγουρο, κρατᾶ τὸ νοικοκύρη
ἤσυχο. Προτιμότερο νάν' ὅλα μὲς στὸ σπίτι,
μιά καὶ ποὺ τρέχουν κίνδυνο νάν' ὀξω ἀραδιασμένα.
Γλυκὸ ἔναι νὰ τὰ χαίρεται παρόντα τ' ἀγαθὰ του
κι εἶναι σκληρὸ νὰ χρειάζεται κανεῖς τ' ἀλαργεμένα.

Μετάφρ. Σωτήρη Σκίπη.

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑπόγειον. Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο συντετριμμένος. Ἐξεπλάγη νὰ ἴδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρώτατον καὶ λεπτόν πρεσβύτην. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ὁμοῦ μὲ ἓνα στεναγμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἦλθε μιά πνοή ναυτιώδης καὶ ὑγρὰ.

— Τί γυρεύετε, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ; τοῦ εἶπα, ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἀληθινὸς Ἄδης ! Εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μία φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἓνα δυστυχή, ποὺ κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἦλθα νὰ τὸν ἴδω. Ἡ δυστυχία δὲ ποὺ βρῆκα, ὑπερβαίνει

καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν, ποῦ μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. "Ένας πατέρας ἄρρωστος στὸ κρεβάτι, μία μητέρα φθισικὴ, φαίνεται, ἢ ὁποῖα μόλις σύρεται καὶ τρία παιδιά ἀνήλικα, καχεκτικὰ καὶ ἄθλια! Καὶ δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ ζεσταθοῦν, οὔτε ν' ἀνάψουν φῶς. "Έχουν μόνο κάτι κουρέλια ρυπαρά, τὰ ὁποῖα τοὺς χρησιμεύουν ὡς κλίνη. "Έ, γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος! Εἶναι πολλὴ δυστυχία. Ἐμποροῦσε ὁμοίως νὰ μετριασθῆ πολὺ, ἂν ἔκαμναν ὅλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθήκον ποῦ ἔχουν πρὸς τοὺς ὁμοίους των.

Καθ' ὁδὸν εἰσηλθεν εἰς φαναρτζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἓνα ἐλαιόλυχνον. "Έπειτα ἐχωρίσθημεν. "Όταν δὲ τὸ βράδυ διέβαινα ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρῶι τὸν εἶχα συναντήσῃ, εἶδα φωτισμένον τὸ ὑπόγειον, διέκρινα δὲ καὶ φωτιάν, τῆς ὁποίας αἱ λάμπεις ἐσημάτιζον φαιδρὸν χορὸν. Καὶ τρία παιδάκια καθισμένα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

Ἐμάντευσα ποῖος ἐφώτισε τὸν "Άδην ἐκεῖνον· ἀπὸ τὴν ὑπηρέτριαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα: Κατὰ τὸ δειλινὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε· κάπου ἔχομε ἓνα παλαιὸ μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρῃς εἰς τὴν ὁδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε· εἶναι ὑπόγειον, ὅπου κατοικεῖ μία πολὺ δυστυχῆς οἰκογένεια. Θὰ πάρῃς ἓνα λουστορο νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ κάρβουνα ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἔχομε. Ἐγὼ φωτιὰ δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπ' αὐτὸ ποῦ ἔχομε. Θὰ πᾶς νὰ τοὺς ἀνάψῃς φωτιὰ καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω ἐδῶ ἓνα λυχνάρι γιὰ λάδι. Ἐχω ἐδῶ ὀλίγο ρύζι καὶ ὄσπρια, γιὰ νὰ τοὺς κάμῃς μιὰ σούπα. Καὶ αὔριο πάλι βλέπομε. "Ά! μὴ λησμονήσῃς νὰ τοὺς πῆς, ὅτι αὔριο θὰ τοὺς πάω γιατρό.

Ἡ ὑπηρέτρια ἐξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ "Άδης μετεβλήθη εἰς παράδεισον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιόυσαν διερχόμενος εἶδα τὰ τρία παιδάκια τοῦ ὑπογείου νὰ παίζουσι εἰς τὸν δρόμον.

— Ἦλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος; εἶπα πρὸς τὸν μεγαλύτερον.

Μὲ ἐνόησεν ἀμέσως.

— Ἦλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος. Καὶ ἔφερε καὶ τὸ γιατρό. Ὑστερα ἔστειλε καὶ γιατρικὰ γιὰ τὸν μπαμπά. Ἔδωσε καὶ λεπτὰ τῆς μαμάς.

Χθὲς τὸν συνήντησα πάλιν.

— Πῶς εἶναι οἱ προστατευόμενοί σου;

— Καλύτερα ἀπὸ πρὶν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ ὁ πατέρας, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῆ. Τοὺς βοηθῶ ὅσον ἤμπορῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραὶ. Ξεύρεις, ὅτι τὸ εἰσόδημά μου μόλις μὲ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ. Διὰ νὰ βοηθήσω ἄλλον πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στέρησιν. Ἄλλὰ τοιαύτην στέρησιν τὴν ὑποφέρω εὐκόλα, διότι ἡ μεγαλύτερα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου, εἶναι, ὅταν ἤμπορῶ νὰ βοηθήσω ἕνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἄλλ' εἶναι τόση ἡ δυστυχία! Γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον, νὰ ἦμουν πλούσιος.

— Ὡστε ἤθελες νὰ εἶσαι πλούσιος! Καὶ ὁμως, ἐνῶ ἡδύνασο νὰ γίνῃς, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὄχι, ἤθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἄλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ βάθος τὰς ψυχικὰς μου διαθέσεις· ὅταν δὲ τὰς ἐγνώρισα, ἦτο πλέον ἀργά, διὰ νὰ προσπαθῆσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία, ἡ μεγίστη ἴσως, νὰ ἤμπορῆ κανεὶς νὰ πολεμῆ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἐλαττώσῃ τὸν πόνον καὶ νὰ ἀυξάνῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα.

Ἰωάννης Κονδυλάκης.

Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Θεὰ τοῦ πόνου, ταπεινὴ περνᾷς τὰ μονοπάτια,
 ποὺ φέρνουν στ' ἄχαρα λημέρια
 κι ἔχεις πλουσία τὴν καρδιά καὶ πρόθυμα τὰ χέρια
 κι ἀγγέλου ἀγαθότητα στὰ σπλαχνικά σου μάτια.

Εἶσαι ἡ πλουσιώτερη τῆς γῆς, Ἐλεημοσύνη,
 κι ὅταν ἀκόμα φτωχικά τὸ χέρι σου χαρίζη.
 Δὲν εἶναι πλούσιος κανεὶς γιὰ ὅσα θησαυρίζει,
 ἀλλὰ γιὰ ὅσα μὲ χαρὰ καὶ μὲ ἀγάπη δίνει.

Διαβαίνεις κι ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει
 λουλούδια ὀλόγυρά σου σπέρνεις,
 δίνεις χροᾶ κι ἀνάσταση καὶ γιὰ μισθὸ σου παίρνεις
 δάκρυ, ποῦ σὰν ἀγίασμα τὰ χέρια σου ραντίζει.

Λάμπει ἡ ἐλπίδα, ἅμα φανῆς μὲ μάτι ἀπελπισμένο,
 τὸ κλάμα γίνεται τραγούδι
 καὶ ἡ ζωὴ, ποῦ κείτεται σὰ δέντρο μαραμένο,
 νιώθει κοντὰ σου ἄνοιξη, πετᾶ γιὰ σὲ λουλούδι.

Μὲς στὴν καλύβη τοῦ φτωχοῦ, τὴν πιὸ σκοτεινιασμένη,
 τὸ φωτεινὸ σου θρόνο στήνεις
 κι ἡ ὄψη σου φεγγοβολᾷ σὰν ἄστρο τῆς γαλήνης,
 λαμπρότερο μὲς στὴν καρδιά τὴν πιὸ δυστυχισμένη.

Κρύβεσαι, ἀλλ' ἡ χάρη σου σὲ μύριες ὄψεις λάμπει,
 σ' ἀμέτρητες καρδιὲς μυρίζει,
 σὰ λούλουδο, ποῦ ταπεινὸ βαθιὰ στὰ χόρτα ἀνθίζει,
 μὰ τὸ γλυκὸ του ἀνάσαμα μυροβολοῦν οἱ κάμποι.

Τὴ δύναμή σου, ὦ θεά, τὴ μαγεμένη, οὐράνια,
 δὲ χτίζεις σὺ μὲ περηφάνια
 ἐπάνω εἰς τὰ μάτια τοῦ κόσμου μεγαλεῖα,
 τὴ θεμελιώνεις στὴν εὐχὴ καὶ εἰς τὴν εὐλογία.

Οἱ πιὸ ἀδύνατοι τῆς γῆς, ἴδου ἡ δύναμή σου!
 χῆρες, παιδάκια ὀρφανεμένα,
 ποῦ τὰ γλυκαίνει, ὡσὰν τὸ φῶς, ἡ μητρικὴ στοργή σου,
 σηκώνουνε τὸ θρόνο σου μὲ χέρια εὐλογημένα.

Ἐλεημοσύνη, ταπεινὴ περνᾷς τὴν οἰκουμένην
 κι ἐνῶ τὸ γόνυ ἐμπρός σου κλίνει
 καὶ μ' εὐλογίεις καὶ μ' εὐχέεις καὶ δάκρυα σὲ ραίνει,
 Σὺ γονατίζεις σπλαχνικὴ στής συμφορᾷς τὴν κλίνει !

Ἀριστομένης Προβελέγγιος.

« Ποιήματα »

Ο ΚΥΡ ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἦταν Ἰούλιος μήνας καὶ μεσημέρι καφετερό, νυσταγμένο.
 Δυὸ τρεῖς σκονισμένες ἐλιές ἔριχναν τὴ λεπτὴ τους σκιά στὸ
 πυρωμένο χωράφι καὶ ψηλά στὰ κλαδιά τους τραγουδοῦσαν
 τὰ τζίτζικια.

Ἡ Μαυρούκα κι ἡ Γοργή, δυὸ μυρμηγκάκια, ἀνέβαιναν ἀπὸ
 τὶς ἐλιές, γιὰ νὰ βροῦν κάτι νὰ προσθέσουν στὸν πλοῦτο τῆς
 ἀποθήκης τους. Προχωροῦσαν βιαστικά· μὰ ἡ δίψα τὰ βασά-
 νιζε καὶ στάλα δροσιὰ δὲν ἦταν στὴν ξηρασία γύρω.

—Γιὰ κοίτα, Μαυρούκα, εἶπε ἔξαφνα ἡ Γοργή, τυχερὸ θη-
 ρίο ποῦ εἶναι ὁ τζίτζικας ! Κοίτα μακάρια ποῦ πίνει ἀπὸ μιὰ
 πηγὴ, ποῦ βρῆκε στὸ κλαδί.

—Ἄστεία μοῦ φαίνεσαι, Γοργή, σὰ λὲς « βρῆκε μιὰ πηγὴ ».
 Δὲν τὸ ξέρεις, πὼς ὁ τζίτζικας ἔχει ἓνα τρυπάνι καὶ μόνος του
 ἀνοίγει τὶς πηγές στὰ κλαριά ;

Ἡ Γοργὴ εἶχε σταθῆ καὶ σὰ μαγεμένη κοίταζε τὸ θηρίο,
 ποῦ ἔπινε.

—Ἄχ, Μαυρούκα, ὁ χυμὸς ξεχειλᾷ τριγύρω στὸ πηγάδι !
 Νὰ τολμοῦσα νὰ ρουφήξω λιγάκι !

—Θάρρος, Γοργή ! Εἶναι κουτὸς ὁ τζίτζικας καὶ πίνει τόσο
 λαίμαργα καὶ τραγουδεῖ τόσο τρελά, ποῦ δὲ θὰ μᾶς ἰδῆ, οὔτε
 θὰ μᾶς ἀκούση, ἂν τὸν πλησιάσωμε.

—Φοβοῦμαι, Μαυρούκα, φοβοῦμαι ! Μὲ μιὰ ποδάρα του
 ἂν μᾶς πλακώση, πάει χαθήκαμε !

Μὰ ἡ δίψα δὲ βασιτίοταν πιά καὶ πλησίασαν τὸ θηρίο καὶ ρούφηξαν μιὰ στάλα χυμό.

Ὁ τζιτζικας δὲν τὰ πρόσεξε.

— Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε! Τραγουδοῦσε τρελά.

— Καλὸς ποῦ εἶναι ὁ χυμός! Ψιθύρισε ἡ Γοργή, γλίσφοντας τὰ χεῖλη της.

— Δὲ σοῦ εἶπα, πὼς εἶναι κουτὸς ὁ τζιτζικας; εἶπε θριαμβευτικά ἡ Μαυρούκα. Πίνω στήν ὑγεία του, νὰ μᾶς ζήσει πολλοὺς μῆνες

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὶς καλὲς εὐχές. Εἶπε ὁ τζιτζικας.

Τὰ μυρμήγκια τρόμαξαν κι ἔφυγαν τρεχάτα.

— Ἔ, ποῦ πάτε, γειτόνισσες; τί φοβᾶστε; φώναξε τὸ θηρίο.

Πῆραν πάλι θάρρος τὰ μυρμήγκια καὶ πλησίασαν λιγάκι.

— Δὲ μοῦ λές, κύρ τζιτζικα, εἶπε μὲ περισσότερη τόλμη ἡ Μαυρούκα, μήπως ἐνοχλεῖ τὴν ἀφεντιά σου νὰ ρουφοῦμε τὸ χυμό, ποῦ ξεχειλᾷ ἀπὸ τὸ πλούσιό σου πηγάδι;

— Ἄ, μπά, καθόλου! Εἶπε μὲ καλοσύνη ὁ τζιτζικας. Πιὲ ὅσο θέλεις, γειτόνισσα. Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε!

— Εὐχαριστοῦμε, κύρ τζιτζικα! Εἶπαν τὰ μυρμήγκια καὶ ἀμέσως ἄρχισαν νὰ ρουφοῦν τὸ μεθυστικὸ χυμό . . .

Μὰ τὸν τζιτζικα τὸν συνεπῆρε πάλι τὸ μονότονο τραγούδι του. Ξέχασε τὰ μυρμήγκια. Ἡ καρδιά του ξεχειλοῦσε ἀπὸ χαρὰ νὰ ζῆ στήν πλατιά φύση μέσα, ὅπου ὁ ἥλιος πύρωνε καὶ ὁ χυμός ἔτρεχε ζεστὸς καὶ μεθυστικὸς κάτω ἀπὸ τὸ φλοιὸ τῶν κλαδιῶν.

Τὰ μυρμήγκια εἶχαν ξεχάσει κι ἐκεῖνα τὸ φόβο τους. Εἶχαν τώρα ἔρθει κι ἄλλα πολλὰ. Καὶ τὰ πιὸ μικρά, γιὰ νὰ βροῦν θέση νὰ πιοῦν κι αὐτά, περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά τοῦ θηρίου κι ἐκεῖνο σηκωνόταν φιλόφρονα ψηλὰ στὰ πόδια του, νὰ τοὺς ἀφήσῃ τόπο.

— Τί καλὸς ποῦ εἶναι ὁ κύρ τζιτζικας! Εἶπε ἕνα ἀνοιχτομάτικο μυρμηγκάκι.

— Ἄ, μπά! Εἶπε ἡ Μαυρούκα, εἶναι ἕνας παλιοεγωιστής.

Ἐνῶ εἴμαστε τόσο πολλοί, οὔτε ἀρκετὴ θέση μᾶς ἀφήνει, οὔτε ἀρκετὸ χυμὸ. Μόνος του πίνει παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι πίνομε ὅλοι μαζί.

— Μὰ δικό του εἶναι τὸ πηγάδι. Εἶπε ἡ Γοργή. Καὶ καλοσύνη του, ποὺ ἀφήνει νὰ πιούμεε καὶ ἀπὸ τὸ περίσσειμα ἀκόμη.

— Δικό του; γιατί δικό του; γιατί βρέθηκε πιὸ μεγάλος καὶ πιὸ δυνατὸς ἀπὸ ὅλους μας; γι' αὐτὸ τὸ λές δικό του, Γοργή; Τί εἶναι αὐτὸς ὁ κύρ Τζιτζικας, νὰ ἔχη δικό του πηγάδι; Εἶναι ἕνας, ποὺ ζοῦσε ὡς χθές στὸ χῶμα μέσα, ἕνας ἐγνωστῆς, ποὺ τώρα ξεαφνα βάλθηκε νὰ μᾶς κἀνη τὸν εὐεργέτη καὶ τὸ σπουδαῖο!

— Μὰ μοναχὸς τρύπησε τὸ φλοιό. Διαμαρτυρήθηκε ἡ Γοργή. Σὺ ἢ ἴδια τὸ εἶπες, Μαυρούκα, καὶ τώρα λές, πῶς τὸ πηγάδι δὲν εἶναι δικό του!

— Μήπως ὄλα τὰ πηγάδια εἶναι δικά του, ἐπειδὴ ἔχει τρυπάνι; Ὁραῖα! Τότε ἐμεῖς, ποὺ δὲν ἔχομε, πρέπει νὰ φοφοῦμε ἀπὸ τὴ δίψα; Καλὰ ποὺ θὰ περνούσαμε, ἂν ἦταν δικό μας τὸ πηγάδι! Τότε θὰ ἔπιναν ὄλα μας τ' ἀδέρφια.

— Ἐρχεστε νὰ βαλθοῦμε ὅλοι μαζί, νὰ διώξωμε τὸ θηρίο; εἶπε ἕνα τολμηρὸ μυρμήγκι.

— Μπράβο! Καὶ γιατί ὄχι; εἶπαν τὰ ἄλλα,

Μέσα στὸ ἄναμα τοῦ τραγουδιοῦ, αἰσθάνθηκε ὁ τζιτζικας ἕνα μυρμήγκι νὰ τοῦ τσιμπᾷ τὸ πόδι, ἄλλο ἕνα νὰ τὸν τραβᾷ ἀπὸ τὸ φτερό, τρίτο νὰ τοῦ γαργαλᾷ τὶς κερατῆς. Ἐνα δυὸ τοῦ σκαρφάλωσαν στὴ ράχη καὶ τὸ πιὸ ἀδιάντροπο, ἡ Μαυρούκα, προσπαθοῦσε νὰ τοῦ βγάλῃ ἀπὸ τὸ πηγάδι τὴν προβοσκίδα του, ποὺ τὴ μεταχειρίζοταν γιὰ ἀντλία.

— Ἄ, μὰ τὸ παραξήλωσαν οἱ γειτόνισσες, σκέφτηκε ὁ τζιτζικας· θὰ τιμωρήσω τὶς ἀχάριστες κλέφτρες καθὼς τοὺς πρέπει.

Μὰ σὰν τὶς κοίταξε, τοῦ πέρασε ὁ θυμὸς.

— Δὲν ἀξίζει νὰ τὰ βάλω μὲ τόσα δὰ πρᾶματάκια. Εἶναι μεγάλος ὁ κόσμος κι ἔχει θέση γιὰ ὄλους. Σκέφτηκε μέσα του.

— Πιέτε ἐλεύθερα, γειτόνισσες! Εἶπε ἔπειτα δυνατὰ σιὰ

μυρμήγκια τὸ θηρίο καὶ μὲ ἓνα γοργὸ ξετίναγμα τῶν φτερῶν του πέταξε μακριά,

— Καλὰ τὰ καταφέραμε ! Εἶπε ἡ Μαυρούκα.

— Τί λές ! Ἀπάντησε λυπημένη ἡ Γοργή. Φανήκαμε πλεονέχτρες κι ἀχάριστες. Καὶ τιμωρηθήκαμε μόνες μας. Τώρα, ποὺ ἔπαψε ν' ἀντλῆ τὸ θηρίο, στείρεψε τὸ πηγάδι.

Καὶ ἀλήθεια δὲν μπόρεσαν νὰ σβήσουν τὴ δίψα τους κι ἔφυγαν σκεφτικὰ καὶ λυπημένα.

— Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε ! Τραγουδοῦσε θριαμβευτικὰ ἀπὸ ἄλλο δέντρο ὁ τζίτζικας. Οὔτε θυμόταν πιά, πὼς ζοῦσαν τὰ ἐνοχλητικὰ μυρμήγκια στὸ μεγάλο αὐτὸν κόσμο.

Τὰ εἶχε περιφρονήσει· δὲν εἶχε ἀφήσει τὴν ἀγανάκτηση νὰ διώξη τὴ χαρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα πάλι ρουφοῦσε τὸ χυμό, ὁ ἥλιος τὸν ζέσταινε καὶ τὸ ἀπαλὸ ἀεράκι τὸν χάιδευε.

Καὶ ἔζησε καλὰ ὡς τὸ φθινόπωρο καὶ τότε πέθανε μαζί μὲ ὅλα τὰ ἄλλα τζίτζικια, ποὺ εἶχαν ἰδεῖ τὸ φῶς.

Ἰουλία Δραγούμη.

«Στὸ νησί τους».

Η ΚΑΜΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾶς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
ξελαγιασμένο ἀψήλωσε στὸ γαλανὸ τὸ βράδου.

Ἦ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
ὄλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.

Μὲ σὲ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν
καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδου, σὰ γυρνοῦν.

Μὲ τὴ φωνὴ σου σταματᾶ ἡ κόρη τ' ἀργαλειὸ
καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζει στὸ χωριό.

Ὁ δουλευτῆς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾶ
καὶ τὸ σταυρὸ του κἀνοντας ἀπάνω σου κοιτᾶ !
Ἐσύ 'σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανό,
ποὺ τίς κρυφές λαχτάρες του τίς λές στὸν οὐρανό !...

«*Ἀνοιχτὰ μουσικὰ*»

Ἀλέκος Φωτιάδης.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Θέλω νὰ χτίσω ἕνα σπιτάκι
στὴ μοναξιὰ καὶ στὴ σιωπῆ.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχοῦλα...
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατὺ
μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους...
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὄλο τὸ κύμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτ' εἶναι ἡ ἀμμουδιά του...
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

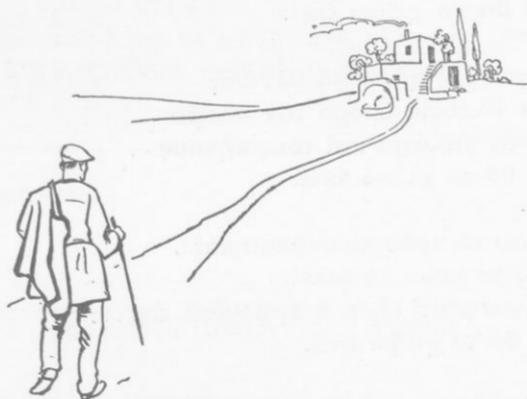
Ἀτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
κι ὁ λίβας τὴ χτυπᾶ,

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη,
τὸν καβαλάρη νηστικό,
τὸν πεζοδρόμο διψασμένο
θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Έκει τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή·
πάντα ἡ γωνιά του θὰ καπνίζη
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμάς.

«Σκληροὶ καὶ δελοὶ σίγιοι»

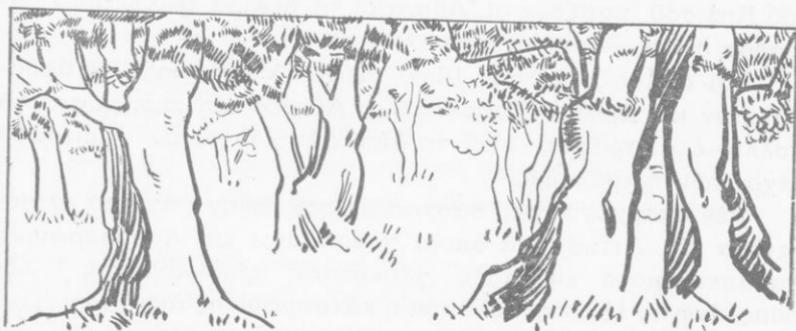
ΣΤ΄.
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ
ΤΟΠΟΥΣ

---

*Φαντάζεις σὰν τὸν ἥλιο σου κι ἐσύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου στὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.*

Α. Μαβίλης.

Ο ΕΛΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ Φάληρον ἐπροχωροῦσαν πρὸς τὴν πόλιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὰ ἐλαιόδενδρά μας καὶ κατελάμβανον ὄλην τὴν κοιλάδα τῶν Ἀθηνῶν, σχηματίζοντα τὸν «Λόγγον»*. Κατόπιν ἐτρέποντο διὰ πλαγιοδρομιῶν πρὸς τὸν Ὑμηττόν, πρὸς τὸν Βριλησσόν*, πρὸς τὴν Πάρνηθα καὶ σκιάζοντα ἐκατέρωθεν τὸν Αἰγάλεων ἔφθαναν εἰς τὸ Δαφνὶ καὶ κατέληγον εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμίνος.

Ἐγνώριζον πολὺ καλά καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ Πεντελικοῦ ἄνοιγμα καὶ δι' αὐτοῦ ἐξεχύνοντο εἰς ὄλην τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, εἰς ὅλα τὰ Μεσόγεια.

Εἰς πολλὰ καὶ ποικίλα τμήματα ἐχωρίζετο ὁ ἐλαιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ μέγας ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν δένδρων του. Πρὸ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατόπιν τόσων καταστροφῶν τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Ἀττικῆς ἀνήρχοντο εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν πενήντα χιλιάδων.

Ὁ περιηγητὴς Κρούσιος σημειώνει κατὰ τὸ ἔτος 1576 εἰς τὴν «Τουρκογραφίαν»* του καὶ τὰ ἑξῆς: «Διὰ τῶν ὑδάτων

τοῦ Κηφισοῦ ποτίζουν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ δένδρα τῶν ἐλαιῶν, χιλιάδας ὄντα».

Καὶ ὁ Μπωζοῦρ * τὸν 18ον αἰῶνα ἀποθαυμάζει τὸ ἀφθονώτατον καὶ ὠραῖον ἔλαιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ περιγράφει τὰ πολλὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔν καὶ μόνον περισώθη μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Δὲν ὑπάρχει, λέγει, θαυμασιώτερον θέαμα ἀπὸ τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Ἀττικῆς, τὰ ὁποῖα πρόσκεινται ὡς ἀσπροπράσινα παραπετάσματα εἰς τοὺς γλυκύτετα προσκλίνοντας * λόφους, ἐνῶ τὸ ἔδαφος καλύπτει ἢ καταπράσινος ἀκμή των . . .

Ἄν ἔν ἀρχαῖον μνημεῖον μαρτυρῇ, ὅτι ὑπῆρξαν κάποτε αἱ Ἀθῆναι, τὸ καλλιστέφανον ἐλαιόδενδρόν μας ἀποδεικνύει τὴν συνέχειαν τοῦ βίου των. Διδάσκει, ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ ζοῦν, ὅπως καὶ ἡ Ἑλαία των.

Εὐλογημένοι νὰ εἶναι αἱ γ λ α υ κ α ἰ * παιδοτρόφοι, τὰς ὁποίας ἐξύμνησεν ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἐτραγούδησεν ὁ Ὅμηρος. Ἀσφαλῶς τοῦ πρώτου ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐλαῖαι σύγχρονοὶ του.

Ὅλαι αὐταὶ διακηρύττουν, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ὑπῆρξε χώρα βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται τὸ φῶς. Θὰ ζῆ πάντοτε ἡ ἀρετὴ εἰς τὸν ταπεινὸν οἰκίσκον, πού τοῦ φωτίζει τὴν γωνίαν ὁ γλυκὺς τοῦ ἐλαίου λύχνος. Διότι τὸ φῶς του προέρχεται ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς θεᾶς * τῆς εἰρήνης, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς σοφίας.

Τὸ φῶς τοῦτο, πού φέγγει τὸ αὐτὸ ἀπὸ τότε ἕως τώρα, διὰ μυστικῆς ὁδοῦ μᾶς συνδέει μὲ τοὺς δοξασμένους ἐκείνους χρόνους . . .

Ἄλλὰ τώρα; ἐλάχισται ἔχουν ἀπομείνει. Αἱ λησμονημένοι αὐταὶ ὄς κηρυχθοῦν ἱερά. Ἀσημένιον κγκλίδωμα πρέπει νὰ τὰς περιβάλῃ. Τῆς μεγάλης του πύλης αἱ στρόφιγγες * ὄς κινουῦνται ἀπὸ τὸν εὐτυχισμένον φύλακα μόνον διὰ τοὺς μύστας τοῦ Ὁραίου!

Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους.

« Ἀναδρομῆς »

Η ΓΛΑΥΚΟΦΥΛΛΗ ΕΛΙΑ

Γλαυκόφυλλη ἡ ἑλιά τὸν ἴσκιο ἀπλώνει
 στὸ φουντωμένο κλήμα· τοῦ καὶ τοῦ
 τὸ ψηλαφοῦν οἱ χαμηλοὶ τῆς κλώνοι
 γερμένοι ἀπὸ βάρος τοῦ καρποῦ.

Ἄντικρυ σκοτεινὸ τὸ ἔρημοκλήσι
 μὲ πόθο καὶ μ' ἀγάπη τῇ θωρεῖ,
 γιατί τὸ καντηλάκι, πούχει σβήσει,
 τὸ φῶς του ἀπ' τὸν καρπὸ τῆς καρτερεῖ.

Ἰωάννης Πολέμης.

« Σπασμένα μάγουρα »

ΛΕΒΑΔΕΙΑ

Ἡ Ἑρκυνα.

Ὀλίγην Ἑλλάδα, ἐν μικρὸν τμήμα τῆς πατρίδος μας, θὰ παρουσιάσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου, μίαν γωνίαν γῆς, τὴν ὁποῖαν κατοικοῦμέν. Καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὴν Λεβάδειαν.

Κατάπληξιν ἤσθάνθην, ὅταν ἔμαθα, ὅτι ἡ ἀείμνηστος βασιλισσα Ἀμαλία ἐπέδωκε τὴν μετάθεσιν τῆς πόλεως βορειότερον, ἐπὶ λόφου ὀμαλοῦ καὶ μακροῦ, καταφύτου ἐξ ἀμπελώνων σήμερον. Ἀναμφιβόλως ὁ ὀρίζων τῆς πόλεως θὰ ἦτο μᾶλλον ἀνοικτός, θὰ τὴν περιέλουεν ὁ ἥλιος καὶ αἱ ὑγιεῖναι συνθηκαὶ ἴσως θὰ ἦσαν καλύτεραι. Ἀλλὰ οὔτε τὰς γραφικὰς * καλλονάς, τὰς ὁποίας πάντες θαυμάζουν, θὰ παρουσίαζεν, οὔτε θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου, εἰμὴ πτωχὴ καὶ στερημένη τῆς Ἑρκύνης τῆς, δηλαδὴ τοῦ πλουτοδότου ποταμοῦ τῆς.

Μὲ αὐτὸν τὴν ἐπροίκισεν ἡ φιλοστοργία τοῦ Ἑλικῶνος, ὁ ὁποῖος ἤνοιξε τὰ στήθη του τὰ λάσια * καὶ ἀφήκε νὰ ἐκκι-

νήση ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ὀ ποταμὸς Ἔρκυνα, ἡ χαρὰ καὶ ὁ πλοῦτος τῆς Λεβαδείας.

Χαριέστατος εἶναι ὁ μῦθος, μὲ τὸν ὁποῖον ἡ φαντασία τῶν προγόνων ἡμῶν περιέβαλε τὴν γέννησιν τῆς Ἐρκύνης.

Ἔπαιζε, λέγουν, ἡ Κόρη τῆς Δήμητρος μὲ τὴν νύμφην Ἔρκυναν, ἡ ὁποία τότε δὲν ἦτο ποταμὸς. Καὶ ἐνῶ ἡ Ἔρκυνα ἐκρατοῦσε μίαν χῆνα, αὕτη, ἀφοῦ ἐξέφυγε τῶν χειρῶν τῆς, ἐπέταξε καὶ ἐκρύβη εἰς τὸ σπήλαιον ὑποκάτω ἑνὸς λίθου. Εἰσέρχεται τότε ἡ Κόρη, ἀποσύρει τὸν λίθον, συλλαμβάνει τὴν χῆνα καὶ ἀμέσως ἀναπηδᾷ ὁ ποταμὸς Ἔ ρ κ υ ν α.

Σήμερον δὲν θὰ συναντήσετε πλέον ἐκεῖ τὸν κόσμον τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, τὸν ὁποῖον περιγράφει ὁ Πausanias. Ὁ χρόνος κατέστρεψε τὰ πάντα.

Ἄλλὰ ζῆ, χωρὶς νὰ γηράσκη, μὲ ὄλον τὸ κάλλος τῆς νεότητος ἡ Φύσις. Καὶ σήμερον πλάτανοι ὑψίκορμοι * καλύπτουν τὰ ρεῖθρα τοῦ ποταμοῦ. Καὶ θάμνοι φίλυδροι * στεφανώνουν τὰς ὄχθας καὶ ἀγριάμπελοι * καὶ κισσοὶ καὶ περιπλοκάδες ἐναγκαλίζονται τοὺς πλατάνους. Καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μὲ κόπον εἰσδύουν, διὰ νὰ τονίσουν τὰς ἐναλλαγὰς τοῦ πρασίνου. Καὶ παφλάζουν τὰ ἀργυρᾶ νερά τῆς καὶ ἀναπηδοῦν εἰς τοὺς καταρράκτας εἰς κόνιν λευκὴν καὶ ἀναλύονται αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διὰ μέσου τῶν ψεκᾶδων * εἰς τὰ ἀρμονικὰ τῆς Ἴριδος * χρώματα.

Ἔργατικὴ καὶ φιλόξενος.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει μόνην τὴν ποιητικὴν τῆς μορφῆς ἡ Ἔρκυνα. Εἶναι κόρη ἐργατικὴ καὶ ρωμαλέα. Κινεῖ διὰ τῶν ὑδάτων τῆς ἐργοστάσια ἐκκοκκιστικά * τοῦ βάμβακος, νηματουργεῖα, ὑδροτριβάς*, ἀλευρομύλους καὶ ὄλα αὐτὰ μὲ κινητήριον δύναμιν ἀδάπανον. Οὔτε λεπτὸν δὲν ἐξέρχεται τῆς πατρίδος μας, δι' ἀγορὰν ἄνθρακος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων τῆς Λεβαδείας, χάρις εἰς τὴν Ἔρκυναν.

Ὅπου καὶ ἂν βαδίσετε, ὅπου καὶ ἂν στραφῆτε, θὰ βλέ-

πετε ἢ θὰ ἀκούετε τὴν Ἑρκυναν παρὰ τὸ πλευρόν σας ἢ κά-
τωθεν ὑμῶν, στεγασμένην διὰ γεφυρῶν ἢ καὶ διὰ σανίδων, εἰς
τὰ προαύλια τῶν οἰκιῶν ὡς καὶ τῶν καφενειῶν. Ἄλιμονδον δὲ
εἰς τὴν ράβδον σας, ἂν ἀφηρημένος τὴν ἀφήσετε νὰ διολισθή-
σῃ * διὰ μέσου τῶν σανίδων ἢ διὰ τῶν ὀπῶν αὐτῶν μετ' ὀλί-
γας ὥρας θὰ τὴν δεχθῆ ἢ διῶρυξ * τῆς Κωπαΐδος καὶ βραδύ-
τερον ἢ θάλασσα τοῦ Εὐρίπου *. Κάτι γνωρίζω περὶ τούτου.

Καὶ ἐνῶ ἡ Ἑρκυνα εἰς τὴν πόλιν εἶναι μηχανουργός, εἰς
τοὺς πλουτοφόρους ἀγροὺς τῆς Λεβαδείας γίνεται πολύτιμος
θεράπαινα * τῆς Δήμητρος. Ἐκεῖ διακλαδιζομένη, διανεμομέ-
νη, χύνει τὰ ἀργυρᾶ ἢ μᾶλλον χρυσᾶ νερά της εἰς τοὺς πλου-
σίους κόλπους τῶν ἀγρῶν τῆς Λεβαδείας.

Δὲν ἐγνώρισα παραγωγικωτέραν γῆν, ἀλλὰ καὶ φιλεργο-
τέρους κατοίκους.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνώμαλον καὶ ἐξαιρετικόν. Λόγω τού-
του δὲ τὸ ἀναγράφω. Συνήθως ἡ γῆ ἢ ἀχάριστος καὶ ξηρὰ
προκαλεῖ τὸν πόνον, τὴν στοργήν, τὸν ἰδρώτα τοῦ γεωργοῦ·
φιλόστοργος καὶ πλουτοφόρος τρέφει τὴν νάρκην καὶ τὴν
ὄκηνηριάν. Ἐδῶ τὰ πράγματα συμβαίνουν ἀντιθέτως. Διότι
πράγματι δὲν ὑπάρχει φιλεργότερος κόσμος. Χειροτέχναι καὶ
γεωργοὶ βαίνουν εἰς τὸ ἔργον ἀπὸ τὴν νύκτα. Προσέτι δὲ ὁ
κόσμος εἶναι ἡμέρος, πολιτισμένος, πρὸς τὸν ξένον δὲ πολὺ
συμπαθῆς καὶ φιλόξενος.

Ὁ πλοῦτος τῆς Λεβαδείας εἶναι ὁ βάμβαξ. Ὑπῆρξεν ἐπο-
χή, ἡ τοῦ μεγάλου πολέμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Λεβάδεια ἠδύ-
νατο νὰ ἀνοικοδομηθῆ μόνον ἐκ χρυσοῦ. Ἐτη μυθῶδους πλού-
του. Ἄλλ' ἐβεβαιώθη καὶ ἐδῶ ὅ,τι καὶ εἰς τὰς σταφιδοφόρους
ἐπαρχίας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν παχειῶν ἀγελάδων τοῦ Φα-
ραῶ. Ἡ ἔλλειψις πνεύματος ἀποταμιεύσεως, γνώρισμα δυσ-
τυχῶς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι ὅλος ἐκεῖνος ὁ πλοῦτος διε-
σκορπίσθη ἀκάρπως!

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης. [Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου.]

« Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας »

ΖΑΚΥΝΘΟΣ

Ψήλωμα.

Ὁ πιό δροσερός καὶ ὁ πιό θαυματικός περίπατος τῆς Ζακύνθου εἶναι τὸ Ψήλωμα.

Ὁ δρόμος ξεκινάει ἀπὸ τὴν πλατεῖα τοῦ Σολωμοῦ καὶ μὲ στροφὲς ἀνεβαίνει στὴ βορεινὴ πλαγιὰ τοῦ κατάφυτου λόφου. Στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου κρέμεται τὸ παλιὸ βενετσιάνικο* κάστρο, μισοσειπωμένο. Μιά ταράτσα κρεμαστὴ πάνω στοὺς ἀνθισμένους κήπους καὶ στὰ γαλάζια τὰ κύματα.

Ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ κάστρου ἐκεῖ ψηλὰ ἀγναντεύει κανεὶς τὸ λουλουδένιο νησιὸλόγυρα.

Ἀνεβαίνοντας τὸ δρόμο στὸ Ψήλωμα, θὰ ἀπαντήσωμε τὰ πιό γραφικὰ τοπία κοντὰ στὴν πόλη.

Νὰ τὸ ἱστορικὸ ἐρημοκλήσι τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνα, ὅπου ὀρκίστηκαν γιὰ τὸ μεγάλο Ἄγωνα τοῦ 21 οἱ ἥρωϊκοὶ συντρόφοι τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ χορταριασμένο τὸ καμπαναριὸ τοῦ ὑψώνεται ἕνας λιγνόκορμος φοίνικας. Καὶ ἀποκάτω ἀπὸ τὴν πέτρινη, τὴ χλοϊσμένη σκάλα τοῦ μιὰ γάργαρη βρυσούλα σιγοτραγουδάει.

Πρὶν φτάσωμε στὸν Ἅγιο Νικόλα, ὅπου ξανοίγεται ἀπὸ κάτω μ' ὄλα τοῦ τὰ χρώματα καὶ τὰ μάγια τὸ μοναδικὸ τὸ πανόραμα τοῦ κάμπου τοῦ νησιοῦ, πέρα ὡς τὸ Γερακαριὸ κι ἀντίπερα ὡς τὸ Καταστάρι—μιὰ εἰκόνα ποικιλόχρωμη καὶ πολυδαίδαλη σάν τὴ λουλουδένια ποδιὰ τῆς βασιλοπούλας τοῦ παραμυθιοῦ—ὁ δρόμος μας σταυρώνεται μὲ δυὸ ἄλλους πλαγινούς.

Ὁ πρῶτος, ἀριστερά μας ὅπως ἀνεβαίνομε, περνάει μέσα ἀπὸ τοὺς σύσκιους, ἀνθισμένους κήπους τῆς Πόχαλης καὶ ἀνεβαίνει στὸ βενετσιάνικο τὸ κάστρο.

Τὸν ἀκολουθοῦμε καὶ ἀνεβαίνομε στοῦ κάστρου τὴν πιὸ ψηλὴ μεσημβρινοδυτικὴ κορυφὴ.

Ὁ ἥλιος γερμένος πάνω ἀπὸ τὶς βουνοκορυφές πλησιάζει νὰ κρυφτῆ πίσω ἀπὸ τοῦ βουνοῦ τὸ φρύδι. Σκορπάει παντοῦ πάνω στὶς στεριές καὶ στὶς θάλασσες τὰ ροδόχρυσα γέλια του καὶ κάμνει τὸ μαγικὸ νησί νὰ πλῆ σὰ μυθικὸ καράβι σ' ἓνα φανταχτερὸ πανηγύρι χρωμάτων, « ὅπου δὲν ἔχουν ὄνομα κι ἔχουν περίσσια χάρη », ὅπως λέει ὑποβλητικὰ ὁ ἀφάνατος ζωγράφος τῶν ζακυνθινῶν δειλινῶν ¹.

Τὰ ἀκρογιάλια τῆς Κεφαλλονιάς μὲ τὸν κρεμαστό της Αἶνο ἀποπάνω, τὰ ἀκρογιάλια ἀπέναντι τὰ Μωραΐτικα, οἱ χιονισμένες κορυφές τῆς Κυλλήνης στὸ βάθος, ἡ Γλαρέντζα* με τὸ Χελμούτσι*, τὸ ἵπποτικὸ Φραγκόκαστρο, ποῦ εἶδε λησιμονημένες ἡμέρες δόξας· ὅλα γύρω ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο, στεριές καὶ πέλαγα, φωτομεθοῦν βυθισμένα στῆ μενεξεδένια ἀγκαλιὰ ἐνὸς ἀποθεωτικοῦ ἡλιοβασιλέματος.

Ὁ ἄλλος δρόμος, ὁ δεύτερος δεξιὰ μας, ἀνεβαίνει ἀνηφορικὸς στοὺς ζωγραφιστοὺς καὶ κατάφυτους λόφους τοῦ φημισμένου Ἀκρωτηριοῦ.

Ἀριστερά, ὅπως ἀνεβαίνομε τὸν ἀνηφορικὸν ἀμαξιτὸ δρόμο γιὰ τοὺς λόφους τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ἓνα στενὸ μονοπάτι μᾶς ὀδηγεῖ στὸ λόφο τοῦ Στράνη.

Ἐδῶ ἐπάνω, στὴν ἀκύμαντη παράμερη γαλήνη του, ὅπου μόνο οἱ βαθιοὶ κι ἀπόμακροι ἀντίλαλοι τῶν κανονιῶν τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγοῦ ἔφταναν πότε πότε, ἀπομονωμένος ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν « Ὑμνο τῆς Ἐλευθερίας », κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τοῦ αἰωνόβιου αὐτοῦ πριναριοῦ.

Στοὺς καταπράσινους λόφους τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ποῦ μοιάζουν μὲ τοὺς κρεμαστοὺς τῆς Γραφῆς κήπους, εἶναι τὰ ἀνθηρότερα περιβόλια καὶ οἱ πιὸ δροσερές ἐπαύλεις στῆ Ζάκυνθο.

Ἐκεῖ ἐπάνω μαυρισμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ, μισοχαλασμένη ἀπὸ τοὺς σεισμούς, κλεισμένη ἀπὸ τὸ Χάρο, ὑψώνεται ἀκόμη ἡ ἔπαυλη τοῦ Σολωμοῦ.

1 Ἐννοεῖ τὸν ποιητὴν Δ. Σολωμόν.

Ἄκρωτήρι.

Ὁ γύρος τοῦ Ἄκρωτηριοῦ, ἂν μάλιστα προχωρήσῃ κανεῖς ἀπὸ τὸ Κρουονέρι στὸ κυπαρισσόσκεπο ἔρημοκλήσι τῶν Τριῶν Μαρτύρων καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατεβῆ στὸ ἄμμουδερὸ ἀκρογιαλὶ τοῦ Τσιλιβῆ, εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη σειρά τοπιῶν γελαστῶν.

Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν πόλη ξετυλίγεται στὴν ἀκρογιαλιὰ βρεχόμενος ἀπὸ τὸ κύμα ὡς τὸ Κρουονέρι. Κι ἐπάνω του σκύφτει κάθετα κομμένος ὁ Κόκκινος Βράχος, σηκώνοντας στοὺς ὤμους του ψηλὰ τὶς καταπράσινες ἐπαύλεις του.

Στὴν ἄκρη τοῦ κάβου*, στὸ Κρουονέρι κοντά, ὁ Κόκκινος Βράχος χαμηλώνει ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἄγρυπνο φάρο, τὸ Ἄκρωτήρι χωνεῖ: ὁμαλὰ στὸ Ἴόνιο κύμα, πού τὸ χαϊδεύουν οἱ Ἴόνιοι ζέφυροι, καὶ ὁ δρόμος ἐκεῖ κλώθει χαριτωμένος πίσω ἀπὸ τὸ φάρο καὶ ἀνεβαίνει ἐπάνω ἀπὸ ἀτέλειωτους ἀνθόκηπους καὶ φωτεινὰ ἀκρογιαλῖα.

Ἐδῶ μοσκοβολάει τὸ κύμα, μοσκοβολοῦν οἱ κῆποι καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγο ἀπὸ τὴν εὐωδιὰ τῶν χρυσῶν κίτρων.

Τὴν ἡμέρα ὁ ἥλιος δένει σὲ γλυκοὺς καρπούς τοὺς ἀνθούς τῶν κήπων καὶ τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι « πλέουσι γέμοντα φωνῶν θαλάσσια ξύλα »¹.

Ἐνας παραμυθένιος ἀνθόκηπος μέσα στὰ κύματα. Ἐνα καράβι λουλουδισμένο, πού ταξιδεῖ μαγεμένο μέσα στοῦ ὄνειρου τὰ πέλαγα.

Στὶς γαλανὲς αὐγὲς καὶ στὰ ρόδινα ἡλιοβασιλέματα οἱ κρεμαστοὶ ἀνθόκηποι ραίνουν τοὺς μοσκοβολημένους κλώνους ἐπάνω στὰ κύματα καὶ ὄλα τὰ γλαφυρὰ ἀκρογιαλῖα γύρω ἀχνοβάφονται λουλουδισμένα ἀπὸ τὰ τρυφερώτερα χρώματα.

Οἱ ἀκρογιαλιὲς τῆς Κεφαλλονίδας ξεχωρίζουν ὀλοκάθαρως ἀγνάντια, ροδοφωτισμένες στὸ γλυκὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ ὁ Αἴνος τῆς χαράζει ἔντονα στὸν ξάστερο τριανταφυλλένιον ὀρίζοντα τὶς κοντυλένιες, ἀπαλὲς του γραμμές.

1 Στίχος ἀπὸ τὸ ποίημα «Φιλόπατρις» τοῦ μεγάλου Ζακυνθίου ποιητοῦ Ἀνδρέου Κάλβου (1792—1867).

Ἄπέναντι στοῦ Ἀκρωτήρι οἱ κάβοι τῆς Κεφαλλονιάς, ὁ Κατελιός, ἢ Σκάλα, χωνεύουν μέσα στὰ κύματα σκεπασμένα ἀπὸ μιὰ γάζα ροδοβύσσινη.

Βαθύτερα οἱ πελοποννησιακὲς ἄκρες, ἀπὸ τῆ Γλαρέντζα ὡς τὸ Κατάκωλο, ξεβγαίνουν μέσα στὴν τριανταφυλλένια θάλασσα γλαυκόγραμμες, σὰ νὰ πηγαίνουν νὰ σμίξουν τὰ ροδόχρυσα νησιώτικα ἀκρωτήρια.

Στεριῆς καὶ θάλασσες ἀρωματίζουν μεθυστικὰ τὸν ἀγνὸν αἰθέρα καὶ μέσα στὰ τρυφερά, φευγαλέα χρώματα τῶν ζακυνθινῶν δειλινῶν, ποῦ παντοῦ λουλουδίζουν, δὲν ξέρει κανεὶς νὰ εἰπῆ ποῦ τελειώνουν οἱ ἀνθόκηποι τοῦ Ἀκρωτηριοῦ καὶ ποῦ ἀρχίζουν τὰ σμαραγδοανθισμένα τὰ κύματα.

Κώστας Πασαγιάννης.

« Ἡμερολόγιον Ὀδοιπορικῶν Συνδέσμου » 1925

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΜΑΣ

᾽Ω σεῖς ποῦ αἰώνια χαίρεστε
τὴν πελαγίσια τὴ δροσιά,
νεράιδες φυκοστόλιστες,
χαριτωμένα μας νησιά.

Γυρω τριγύρω στέκεστε,
ἀνάμεσά σας θάλασσα γαλάζια,
καὶ σὰν ἀδέρφια καμαρώνετε
καὶ χαιρετιέστε πέρ' ἀπ' τὰ μπουγάζια*.

Μελτέμια * σὰς δροσιζουνε
καὶ σὰς χαϊδεύουν μαϊστράλια*,
μ' ἀσῆμι τ' ἀγριοκαίρια στεφανώνουνε
τὰ μυριοχάραχτά σας ἀκρογιάλια.

Κι αὐτά, σάν πύργοι γιγαντόχτιστοι,
 ἀσάλευτοι στῆς τρικυμίας τῆ μανία
 ὀλόγουρα φυλάγουν τὰ λαγκάδια σας,
 πού χαίρονται μιάν ἄνοιξη αἰωνία.

Στολίζουε βαρκοῦλες λευκοφτέρουγες
 τῆ θάλασσά σας καί βοσκοῦ φλογέρα
 κάτω στίς ρεματιές σας καί στούς λόγγους * σας
 ἤχολογᾶ μέσα στὸν ἥσυχον ἀγέρα...

Βασίλειό σας τὸ Αἰγαῖον ἔχετε.
 Κι ἡ ζαφειρένια * του κορόνα,
 πού τὴν φυλάγουε νεράιδες ἀφρογέννητες,
 δική σας εἶναι στὸν αἰῶνα.

ᾠδὴ Αἰστομένης Προβελέγγιος.

« Τὰ νησιά μας »

Η ΜΑΡΟΥ

Ἡ Μαρού! Μιά ἀπὸ τίς συμπαθητικώτερες σκυριανές ἀναμνήσεις μου τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ. Στὸ νοῦ μου τίς ἔχω ἀκόμη τίς μεγάλες σάν κάστανα κόρες τῶν ματιῶν της, τὸ καμαρωτό, μὰ ἀκούραστο περπάτημα καί τὸ χαριτωμένο πείσμα της.

Τὸ γυναικεῖο αὐτὸ νησιώτικο ὄνομα εἶχε—δὲν ξέρω πῶς— τὸ μουλάρι, πού μὲ πῆγε μὲ τὸ σύντροφό μου μαζὶ τὸ βράδυ τῆς 5 Αὐγούστου ἀπὸ τὴ Λιναριά στὴ χώρα καί μὲ κατέβασε πάλι τὸ βράδυ τῆς ἄλλης ἡμέρας.

Πρὶν καθίσω στὴ ράχη τῆς Μαροῦς τὴν κοκκινόστρωτη, τὸ συλλογιζόμενον λίγο. Ὑστερα ἀπὸ δεκαοχτῶ χρόνια, πού εἶχα νὰ καθίσω σὲ ξυλοσάμαρο, θὰ μπορέσω τάχα νὰ στυλωθῶ καλά; Οὔτε ἤξερα καί τὸ δρόμο καί τίς πιθανές κακο-

τοπιές του και θάπρεπε νά εἶμαι πάντα καλοσφιγμένος κι ἔτοιμος γιά κάθε ἀπρόβλεπτο.

Ἄλλά τά ἦσυχά καί γεμάτα αὐτοπεποίθηση μάτια τῆς Μαρούς καί ἡ καλοσύνη, πού μέ δέχτηκε στή ράχη της, μούδωσαν θάρρος ἀπό τὰ πρῶτα βήματα, πού ἴσα ἴσα ἦταν καί τὸ μεγαλύτερο ἀνηφόρισμα τοῦ δρόμου κι οἱ περισσότερες λοξοδρομίες.

— Ἄφοῦ ἔτσι καλά ἀρχίσαμε, Μαρού, καλά θά πάμε ὡς τὸ τέλος. Εἶπα μέσα μου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πῶς ὁ δρόμος ἀπὸ τῆ Λιναριά* ὡς τὸ Κάστρο τοῦ Λυκομήδη* — πού ἐξακολουθητικὰ τὸ περιστοιχίζουν τὰ σπίτια τῆς χώρας, σὰ νὰ φοβοῦνται ἀκόμη τὴν ξαφνικὴ ἐπιδρομὴ πειρατῶν— δρόμος δύο ὥρων μέ ἦσυχό περπάτημα· δὲν ἔχει ἀπότομα ἀνηφορίσματα καί κατηφορίσματα· δὲν ἔχει δένδρα πυκνά μέ κρεμαστά κλαδιά, ἔτοιμα νὰ παρασύρουν τὸν καρβαλάρη, ἂν δὲν τὰ προσκυνήσῃ ταπεινὰ περῶντας ἀπὸ κάτω τους.

Ὁ δρόμος αὐτὸς ὁ σκυριανὸς μοῦ θύμισε πολὺ τὸ δρόμο, πού ἔκανα στὰ νεανικά μου χρόνια ἀπὸ τὸ Ξηροχώρι* πηγαίνοντας κάθε καλοκαίρι στὸν εὐλογημένο Πύργο τῶν Γουβῶν*, πού μέ πρόσμενε.

κάτασπρος σὲ ψήλωμα ὀλοπράσινο
καί βαρὺς σὰν κάστρο ἢ σὰ μετόχι*,
μέ δυὸ στρογγυλάδες ἀνεμόμυλου,
μέ τὰ λίγα παραθύρια πόχει...

Παχύτερη βέβαια ἡ γῆ ἐκεῖ στοὺς σταχοφόρους ἀγρούς, ἀλλὰ μέ τὴν ἴδια βλάστηση στολισμένη. Τὰ πεῦκα, τὰ πλατάνια, τὶς ἐλιές, τὰ καλαμπόκια στὰ χαμηλώματα· κι οἱ ροδοδάφνες πλούσια ἀνθισμένες στοὺς ὄχτους κι οἱ λυγαριές μέ μιὰ ἀφάνταστη πολυχρωμία, ἀπὸ τὸ ἄσπρο τῆς μυγδαλιᾶς ὡς τὸ βαθυγάλαζο τοῦ μενεξέ, ἀπλώνοντας τὶς ἀνθοκορφές τους πρόθυμες ὡς τὰ χέρια μας, γιά νὰ κόψωμε καμιάν ἄκρη τους.

Καημένη καλοπερπάτητη Μαρού, σέ σένα χρεωστῶ τὴν ἀπόλαυση τοῦ δρόμου αὐτοῦ, πού τόσο τὸν εἶχα ποθήσει! Τὸ ξαναγύρισμα στὸ ἔρημο μονοπάτι, ὕστερα ἀπὸ τοὺς στενοὺς ἢ καὶ πλατεῖς δρόμους τῆς πολυκοσμίας. Ἡ ἐμπιστοσύνη, πού αἰσθάνθηκα σέ σένα ἀμέσως, μ' ἔκαμε νὰ χαρῶ ἐλεύθερα τὶς ὁμορφιές τοῦ τόπου, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἔννοια, μὴν κατακυλῆσω ἀπὸ κανένα σου ξάφνιασμα ἢ κανένα ξεγλιστρημα τοῦ ποδιοῦ σου.

Καὶ ὄχι μόνο αὐτό. Ἄλλὰ σὰ νὰ ἦσουν ὁ καλύτερος ὁδηγὸς τοῦ δρόμου ἐσύ, πού δὲν κάνεις ἄλλο, παρὰ νὰ τὸν πηγαινοέρχεσαι, κοίταξες πῶς νὰ κοντοστέκεσαι στὰ ξέφωτα* καὶ στὰ ψηλῶματα, σὰν νὰ ἤθελες νὰ μοῦ εἰπῆς:

—Κοίταξε τί ὠραία πού εἶναι ἡ θέα ἀπὸ δῶ!

Κι ὅταν εἶχα τὴν ἀχαριστία νὰ σέ χτυπῶ κάποτε μὲ τὸ σκοινί, κουνουσιες τ' αὐτιά, σὰ νὰ μ' ἔλεεινολογοῦσιες:

—Καημένε, τί βιάζεσαι νὰ τελειώσῃ ὁ ὠραῖος αὐτὸς δρόμος; δὲ λογαριάζεις, πῶς δὲ θὰ τὸν χαρῆς κι αὔριο; Χόρταινε τώρα τὸ μοσχολίβανο τῶν πεύκων, πρὶν πᾶς ν' ἀνασάνῃς πάλι τὰ ξεθυμάσματα τῶν πόλεων. Γέμισε τὰ μάτια σου πρασινάδα, πρὶν πᾶς νὰ τὰ τυφλώσῃς μὲ τὴ σκόνη καὶ τὴν κάπνα.

Εἶχες δίκιο, Μαρού, κι ἐγὼ ὁ μωρὸς εἶχα ἄδικο νὰ βιάζωμαι, γιὰ νὰ φτάσω. Τώρα τὸ μετανιώνω καὶ σοῦ ζητῶ συγχώρεση γιὰ τὰ χτυπήματα πού σοῦ ἔδωσα μὲ τὸ σκοινί.

Ναί! Σοῦ ὑπόσχομαι καλὴ μου Μαρού, πῶς ἂν θελήσῃ ὁ Θεὸς νὰ ξανάρθω στὸ χαριτωμένο νησί σου, ἐσένα θὰ διαλέξω, γιὰ νὰ με ξανανεβάσῃς στοῦ Λυκομήδη τὸ Κάστρο καὶ θὰ σ' ἀφήσω στὴν ὄρεξή σου νὰ με πᾶς ὅσο θέλεις σιγὰ σιγὰ, τόσο πού ποτὲ νὰ μὴν τελειώσῃ ὁ δρόμος μας...

Γεώργιος Δροσίνης.

ΒΟΥΝΟ

Βουνό! Ἄγαπῶ τὸ ψῆλος σου καὶ τὸ γραφτὸ κορμί,
τὸν ἴσκιο τῶν συννέφων σου, τὸ γοργοπέρασμά των,
τοῦ μακρινοῦ πελάγου σου τὴ γαλανὴ γραμμὴ,
τοῦ γλάρου τὸ φτερούγισμα στὴν ἄκρη τῶν κυμάτων.

Καὶ τὴν κορφή σου τὴν ψηλὴ στα σύννεφα ἀγαπῶ,
τὴ νύχτα στὴ ραχοῦλα σου, τὴ μυστικὴ φωτιά σου,
καὶ τίς αὐγές, ὅταν ξυπνᾷς καὶ βλέπης χαρωπὸ
στὴ θάλασσα τὸν ἴσκιο σου καὶ τὸ καθρέφτισμά σου.

Ἄλέκος Φωτιάδης.

« Ἀνοιχτὰ μυστιὰ »

ΚΑΛΑΜΑΣ

Νά ὁ Καλαμάς, ὁ σκοτεινὸς Ἀχέροντας ἐκεῖνος,
ποῦ ἦταν ποτάμι τῶν νεκρῶν. Πλούτωνα, αὐτὸ ποῦ βλέπω,
ἂν εἶναι Ἄδης, κλείσε πιά τὰ Ἡλύσια * ντροπιασμένα!
Δὲ θά θελήσῃ ὁ ἴσκιος μου ποτὲ νὰ μπῆ σὲ κεῖνα.

Λόγδος Βύρων. [Μετὰφρ. Δ. Σάργου.]

« Τσίλιδ Χάρολδ »

ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ ΜΟΥ

Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα
λίγο σας χῶμα θησαυρὸς, ὦ μέρη ἀγαπημένα.
Ἄπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ,
τοῦ ἀντικρυνοῦ
κι ἀπὸ τὸν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπειριά ἔχω πάρει,
καὶ τάκλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

”Αν κάποτε ξενιτευτώ, τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ
στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,
ποῦ δὲ θὰ βρῖσκω ἄλλοῦ·
μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ’ τὴν κορφοῦλα ἐκεῖνη
καὶ μιὰ ἄλλη, τοῦ καθάριου μου γιαιοῦ.

Στέλιος Σπεράντσας.

«Ὁταν φεύγουν οἱ Ὁρες»

Ζ΄.

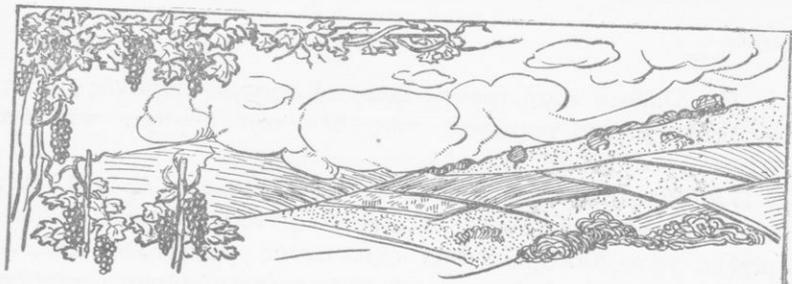
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗΙ ΖΩΗΝ

---

*Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τή ζωή σας,
τήν άπλοϊκή σας τή ζωή, πόχει περίσσιες χάρες.*

Κ. Κρυστάλλης.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Ὁ οὐρανὸς σήμερα εἶναι ἀσυννέφιαστος, ὀλογάλανος καὶ ὁ ἥλιος λάμπει καὶ θερμαίνει σάν καλοκαιριάτικος. Κοιτάζοντας ἔξω ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, θὰ μπορούσα νὰ γελαστῶ καὶ νὰ νομίσω, πὼς ὁ ἡμεροδείκτης τρελάθηκε. Μὰ οἱ φωνές, πού ἀκούω ἀπὸ τὸ δρόμο, μὲ πείθουν πάλι, πὼς εἶναι Ὀκτώβρης.

Ἐνας ἀπὸ δῶ φωνάζει:

—Κάστανα! Κάστανα ζεστά!

Κι ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ:

—Κούμαρα! Κούμαρα!

Ἐπειτα εἶναι ἡ μυρωδιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Σήμερα μυρίζει ναφθαλίνη. Καταλαβαίνετε γιατί. Ἐχουν βγεῖ ἀπὸ τὰ μπαοῦλα τὰ χειμωνιάτικα ροῦχα κι εἶναι ἀπλωμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ νὰ ξεζαρώσουν καὶ νὰ ξεμυρίσουν: Χοντρά κοστούμια, βαριά ἐπανωφόρια, φανέλες, χαλιά, μπερντέδες*—ἡ πανοπλία, πού θὰ φορέσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ πολεμήσουν μὲ τὸν ἄγριο χειμῶνα, πού ἔφτασε.

Ὅχι, ὁ ἡμεροδείκτης μου ὁ καημένος δὲν τρελάθηκε. Μόνον ὁ οὐρανὸς ἔχει σήμερα τὶς ἰδιοτροπίες του. Καὶ ἀντὶ νὰ φορῆ κι αὐτὸς ἢ νὰ ἐτοιμάζη τὰ χειμωνιάτικὰ του, τὰ φθινοπωρινὰ του τουλάχιστο, παρουσιάζεται ψιλοντυμένος μὲ τὰ γαλάζια του.

Μὰ ἀλήθεια τόση τρέλα ἔχει σήμερα ὁ οὐρανός; πῶς τὸν ἀφήνει ὁ γερο-χειμώνας, πῶς δὲν τοῦ θυμίζει, πῶς θὰ κρυώση μὲ τὰ λινά;

Βγαίνω στὸ παράθυρο, γιὰ νὰ ἰδῶ καλύτερα. "Α, ὄχι! "Ο,τι γίνεται στὸ σπίτι, γίνεται καὶ στὸν οὐρανὸ: Σύννεφα, ἀτμοί, ὀμίχλες, νάτα ἄπλωμένα ἐκεῖ κάτω στοὺς μακρινούς ὀρίζοντες. Λὲς πῶς ὅ,τι βγήκαν κι αὐτὰ ἀπὸ τὰ οὐράνια μπαούλα καὶ κρεμάστηκαν στὶς ἄκρες, γιὰ νὰ ξεζαρώσουν καὶ νὰ ξεμυρίσουν ἀπὸ τὴ ναφθαλίνη. Κι αὔριο μεθαύριο ὁ οὐρανὸς θέλοντας καὶ μὴ θὰ τὰ φορέση καὶ τὸ γαλάζιο του φόρεμα θὰ σκεπαστῆ κι ὁ λαμπρὸς του ἥλιος θὰ κρυφτῆ.

Ὅστοςο τὸ θέαμα εἶναι ὠραῖο. Κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ, πῶς ἡ φθινοπωριάτικη φύση παρουσιάζει ἕνα σωρὸ ὁμορφιῆς. Τὸ φῶς κάνει χίλια τρελοπαίχνιδα μ' ἐκεῖνα τὰ μακρινὰ σύννεφα, τοὺς ἀτμούς, τὶς ὀμίχλες. Τὰ χρωματίζει μὲ τρόπο, ποὺ θάφερνε σ' ἀπελπισία οἰοδῆποτε ζωγράφο.

Καὶ τὰ βουνὰ ὀλόγυρα, τὶ ζωηρὰ χρώματα ποὺ παίρνουν! Καὶ τὰ δένδρα μὲ τὰ κίτρινα ἢ κοκκινωπὰ φύλλα πόσο ἀλλιώτικα φαίνονται! Κι ἡ χλόη ἀκόμα ἢ πράσινη, μὲ πόσα χρυσάφια ἔχει στολιστῆ! Καὶ τὸ χῶμα, τὸ σχεδὸν ἄσπρο χῶμα τοῦ καλοκαιριοῦ, πῶς ἔγινε βαθύτερο, ζωηρότερο! Κι ὄλο τὸ τοπίο, πόλη μαζί κι ἐξοχή, πῶς φαίνεται σὰν καθαρισμένο, σὰν ξανανιωμένο! Γιατὶ καὶ τὸ φθινόπωρο γιὰ μιὰ στιγμή παρουσιάζει τὸ ξανάνιωμα τῆς ἀνοιξεως. Μὲ τὴ διαφορὰ, πῶς αὐτὸ εἶναι σταθερὸ, ἀληθινὸ, ἐνῶ ἐκεῖνο, τοῦ φθινοπώρου, εἶναι ἀπατηλό, ψεύτικο.

Τὸ φθινόπωρο εἶναι λιγάκι ὕπουλο. Προσποιεῖται τὸ καλοκαίρι, ἀλλὰ στὸ βάθος εἶναι πάντα χειμώνας. Ἰδιοτροπιές σὰν τὶς σημερινές τ' οὐρανοῦ, ποὺ βγήκε μὲ τὰ λινά του, εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες.

Γρηγόριος Ξενόπουλος.

«Διάπλασις τῶν παιδῶν» 1920

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ

Ἡ χαρούμενη ζωή του.

Μέσα στη μεγάλη αὐλή, ἐπάνω ἀπὸ τὸ πηγάδι, ὕψωνόταν τὸ δέντρο. Ἦταν ἕνας μέγας πλάτανος κατάχοντρος, μὲ παχύ, ἄσπρο καὶ γυαλιστερό κορμὸ καὶ μὲ χοντρά πλατιά κλαριά, ποὺ γέμιζαν τὸν τόπο. Στεκόταν ἐκεῖ μέρα νύχτα, χειμῶνα καλοκαίρι, σὰν πιστὸς δοῦλος, ποὺ νοιαζόταν τὸ σπίτι.

Τὸ καλοκαίρι ἄπλωνε τὴ φορεσιά του σ' ὄλη τὴν αὐλὴ μὲ τὰ μεστωμένα μπράτσα του κι ἐμπόδιζε τὸν ἥλιο νὰ ρίχνη τις φλόγες του στοῦ σπίτι. Καὶ στὴ δροσερὴ σκιά του ἔπλενε ἡ νοικοκυρά, ἔπαιζαν τὰ παιδιά, ἔβοσκαν τὰ ζωντανά: ἡ κατσίκια, οἱ κότες, τὰ περιστέρια· καὶ τὸ πυρωμένο ἀπομεσήμερο, ποὺ ἔξω καίόταν ὁ κάμπος, ὁ νοικοκύρης ξάπλωνε ἐπάνω στ' ἀμάξι, ποὺ ἔμενε ἀργὸ μὲ τὰ τιμόνια καταγῆς, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ στάβλο, καὶ τὸν ἔπερνε γλυκὰ γλυκὰ τὸν ὕπνο.

Τὸ χειμῶνα, ποὺ ὁ ἥλιος εἶναι καλὸς καὶ τὰ πλάσματα ποθοῦν τὴ ζεστασιά του, τὸ ἀφοσιωμένο δέντρο ἔριχνε τὰ φύλλα του, ἔμενε γυμνὸ, γιὰ ν' ἀφήσῃ τὸν ἥλιο τὸ σωτήρα νὰ ζεστάνῃ τ' ἀφεντικά του ἀπὸ κάτω του.

Εἶχε φυτρώσει καὶ τὸ δέντρο μαζί μὲ τὸ παλιὸ σπίτι. Εἶχαν τὴν ἴδιαν ἡλικία, καμιὰ σαρανταριά χρόνων. Ὁ γέρος, ποὺ ἔβγαине τώρα τελευταῖα βράδυ βράδυ στὴν αὐλὴ καὶ καθόταν στοῦ μεγάλο λιθάρι καὶ ἀκουμποῦσε τὴ ράχη του στοῦ ἀντρεωμένο τὸν κορμὸ—ὁ πατέρας τοῦ σημερινοῦ τοῦ νοικοκύρη—ἄμα ἔχτισε τὸ χαμόσπιστο μὲ τὸ μακρὸν ἐξώστη, φύτεψε καὶ τὸ πλατάνι, ἕνα τρυφερὸ δεντράκι, δίπλα στοῦ πηγάδι, γιὰ νὰ χαίρεται νερό. “Υστερα μάντρωσε τὸ σπίτι, παντρεύτηκε, πήρε τὴ μοναχοκόρη τοῦ γείτονά του τοῦ ἀμαξῆ κι ἄρχισε νὰ κἀνῃ τὴ φωλιά του.

Μεγάλωναν τὰ παιδιά του, μεγάλωνε κι ὁ πλάτανος. Δέντρο καὶ παιδιά εἶχαν γίνει ἕνα. Νιώθανε μὲ τις ἴδιες ψυχές, μιλούσανε τὴν ἴδια γλῶσσα: τὴ γλῶσσα τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι

μία. "Όταν ήταν καλοσύνη, τὸ δέντρο ἔλεγε ἕνα χαρούμενο τραγούδι καὶ τὰ παιδιά ἔτρεχαν στὴν αὐλή, σὰ ν' ἄκουαν μιὰ πρόσκληση. Τότε ἀνέβαιναν στὰ κλαριά του κι ἐκεῖνο τὰ κουνοῦσε ἀπαλά, παιχνιδιάρικα, λυγίζοντας τοὺς κλώνους του, σὰ νὰ τὰ φοβέριζε, πῶς θὰ τὰ ρίξει κάτω, μὰ πάλι τὰ κρατοῦσε δυνατά, πιστά, καὶ τοὺς μιλοῦσε μὲ τὴν τραγουδιστὴ μουρμούρα του, τοὺς ἔλεγε τὴν ὁμορφιά τῆς πλάσης, τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς. Οἱ κότες κάθε ἀπόβραδο πηδοῦσαν καὶ κούρνιαζαν ἐπάνω του· σὰν προστάτης ὁ πλάτανος τὶς σκέπαζε μὲ τὴν παχιά του φυλλωσιά, τὶς φύλαγε ἀπὸ τὴ βροχὴ κι ἀπὸ τὸ κρύο.

Στὴν πλύση βαστοῦσε τὰ σκοινιά, ποὺ ἀπλώνονταν τὰ ροῦχα. Στὸ τζάκι ἔδινε τὸν ἀγκαθωτὸ καρπὸ του, γιὰ προσάναμμα, καὶ τὸ χειμῶνα ζέσταινε τὴν οἰκογένεια μὲ τὰ κλαδεμένα του ξερόκλαδα. Ἦταν κι αὐτὸς σὰν ἕνας σύντροφος τοῦ νοικοκύρη, σὰν ἕνας συγγενῆς, ποὺ δούλευε κι αὐτὸς ὅσο μποροῦσε, γιὰ τὸ σπίτι, τὸ σπίτι ποὺ μεγάλωσε κι ἔζησε· τίμιος σύντροφος καὶ ἀφοσιωμένος συγγενῆς.

Μὲ τὸν καιρὸ ὁ νοικοκύρης γερνοῦσε καὶ τὰ παιδιά μεγάλωναν. Οἱ δυὸ κόρες παντρεύτηκαν πρῶτες καὶ ἔκαναν δικό τους σπιτικό. "Υστερα ὁ δεῦτερος πῆγε νὰ βρῆ δουλιὰ στὴν ξενιτιά. "Ἐμεινε ὁ μέγας ποὺ πῆρε τὴ δουλιὰ τοῦ γέρου· μαραγκὸς σὲ ἀμαξάδικο.

"Ἐνα καλοκαίρι παντρεύτηκε κι αὐτὸς καὶ στὴ μεγάλη αὐλή, κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο ποὺ εἶπ' ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τὸ πιὸ χαρούμενο τραγούδι του, ἔγινε τὸ γλέντι τῆς χαρᾶς.

Ὁ θάνατός του.

Ἄρκετὰ χρόνια πέρασαν ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα. Κι ἡ ζωὴ ξαναγύρισε ἢ ἴδια κι ἀπαράλλαχτη. Ἡ νέα νοικοκυρὰ δούλευε ὅπως κι ἡ παλιά, δίπλα στὸ πηγάδι· ὁ νέος νοικοκύρης ὅπως ὁ παλιός, ἔβγαινε κάθε πρωὶ μὲ τὸ πουκάμισο καὶ πλενόταν ἀπὸ τὸν κουβά. Τὰ νέα παιδιά, ὅπως τὰ παλιά, σκαρφάλωναν ξυπόλυτα στὸ δέντρο, ποὺ εἶχε γίνει τώρα μεγάλο

καί πλατύ καί βούιζε δυνατά, ὅπως κι ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν— ὁ παλιός του σύντροφος— ἦταν τώρα ἕνας ἄντρας μεγάλος καί ψηλός καί μιλοῦσε τώρα μὲ φωνὴ ἀντρίκια, δυνατὴ.

“Ἐνα χειμωνιάτικο πρωί, κρύο καί συνεφιά καί μὲ χιονό- νερο, ὁ νοικοκύρης βγήκε στὴν αὐλὴ καί στάθηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καί στύλωσε τὰ μάτια του.

“Εκεῖνος ὁ χειμῶνας μπήκε ἄγρια. ”Ἐπιασε τοὺς ἀνθρώπους σὰ ληστής καί τοὺς γύρευε κάρβουνα καί ροῦχα. Καί τὸ μαγκά- λι ἦταν σβηστό, τὸ ντουλάπι ἄδειο· τὰ ἀντιπροπέρσινα τὰ ροῦχα ἦταν λιωμένα.

“Ὁ δουλευτὴς γύρισε μέσα στὸ νοῦ του γρήγορα ὅλη τὴν τραγωδία τῆς βαρυχειμωνιάς καί μὲ τὴν ἀπλότητα, ποὺ ἔχουν οἱ σκέψεις τῶν ἀπλῶν καί μὲ τὴ γρηγοράδα, ποὺ παίρνουν μίαν ἀπόφαση, κοίταξε τὸ δέντρο καί βρῆκε τὴ βοήθεια.

Καί δίχως νὰ μιλήσῃ κανενός, πήγε στὸ στάβλο, πήρε τὸ μεγάλο τὸ τσεκούρι, στάθηκε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο τὸ ξερό, ἄνοιξε τὰ σκέλη του, στερεώθηκε καλά, σήκωσε τὸ τσεκούρι κι ἄρχισε νὰ χτυπᾶ λοξά, σύρριζα μὲ ὅλη του τὴ δύναμη.

Στὴν πρώτη τσεκουριά τὸ δέντρο βόγκησε καί σείστηκε καί τὰ λίγα τελευταῖα του ξερόφυλλα τινάχτηκαν μὲ μιὰ τρεμού- λα σὰν τὴν τρεμούλα τοῦ θανάτου. Τὸ πλάσμα, ποὺ στεκόταν κι αὐτὸ ἀπελπισμένο καί γυμνὸ ἔμπρὸς στὴ συμφορὰ τοῦ χει- μῶνα, δέχτηκε ξαφνικὰ τὴ φονικὴ ἐπιβουλή.

Τὸ πλάσμα τῆς γῆς, τὸ πιὸ ἀθῶο, τὸ πιὸ εὐγενικό, τὸ ἀπρο- στάτευτο, ποὺ ἡ ζωὴ τὸ κάνει καί τ’ ἀφήνει ἔρημο στὴν τύχη του, σκλαβωμένο ἐκεῖ ποὺ βρέθηκε, μὲ τὴν κατάρρα νὰ μάχεται αἰώνια μὲ τὸν ἄνεμο, μὲ τὴν καταιγίδα, μὲ τὸ λιοπύρι, μὲ τ’ ἀστροπελέκι, μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα, ποὺ τυραννοῦν τὴν πλάση, τὸ καλὸ τὸ δέντρο, δίχως νὰ μπορῇ νὰ σαλέψῃ, νὰ φύγῃ, νὰ γλιτώσῃ, ἔτρωγε τὶς τσεκουριές, ποὺ βυθίζονταν στὴ σάρκα του καί λίγο λίγο τούκοβαν τὴ ζωὴ.

Σὲ κάθε χτύπημα βογκοῦσε πιὸ ἀδύνατα κι ἔτρεμε πιὸ δυ- νατά. “Ἄλλο φύλλο δέν τοῦ εἶχε μείνει. Εἶχαν πέσει σωρια- σμένα κάτω στὴν αὐλὴ. Καί τὸ δέντρο ἀπόμεινε τεντώνον-

τας τὰ κόκαλά του, πού ἔτρεμαν σὰ γέρος, πού τὸν σκοτώνει ἕνας ἄνανδρος.

Ὁ γέροντας πατέρας σέρνοντας τὰ πόδια του ἦρθε καὶ στάθηκε στὴν πόρτα. Σὰν εἶδε τὸ φονικό, πού ἔκανε ὁ γιός του στὸν καλὸ σύντροφο ὅλης τῆς ζωῆς του, ἔγινε πιὸ κίτρινος, τὰ μάτια του χώθηκαν πιὸ βαθιά, τὰ δασιά τὰ φρύδια του μαζεύτηκαν. Ἄπλωσε τὰ ἀδύνατα τὰ χέρια του καὶ τὰ δυό, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἐμποδίσει τὸ κακὸ, νὰ ξεορκίσει τὸ φονιά.

Μουρμούρισε μ' ὅλη τὴ γεροντική του δύναμη στὸ γιό του :

— Κωσταντή!... Βρέ, Κωσταντή!...

Ἄλλὰ ἡ ἀδύνατη φωνή του δὲν ἀκούστηκε. Τὸ τσεκούρι ἔπεφτε καὶ δάγκανε καὶ ξέσχιζε καὶ μούγκριζε.

Ὁ γέρος βγῆκε παραέξω καὶ ξαναφώναξε μὲ τὰ φρύδια ἀγριεμένα :

— Βρέ Κωσταντή!... Τί κάνεις;...

Ὁ Κωσταντῆς σήκωσε τὸ κεφάλι του, εἶδε τὸ γέρο καὶ μὲ τὸ λαχάνιασμα τῆς ὀργῆς τοῦ φωνάζει :

— Θὰ τὸ κόψω !

Καὶ ξανάσκυψε :

Γκάπ! "Ἄλλο χτύπημα.

— Θὰ τὸ κάμω κάρβουνα νὰ ζεσταθῆς.

Γκάπ! Γκάπ! Σὲ κάθε τσεκουριά ἔβγαζε κι ἕνα ἄγριο λαχάνιασμα, πετοῦσε κι ἕνα ὀργισμένο λόγο.

Καὶ χτυποῦσε ὀλόγυρα στὴ βάση κι ἔχωνε τὸ τσεκούρι πιὸ βαθιά. Ὁ κορμός, χοντρός σὰν ἀνθρώπινο κορμί, εἶχε λιγνέσει ἐκεῖ κάτω· κι ὁ τόπος εἶχε γεμίσει ἀπὸ ξεσκλῖδια*, πού τινάζονταν τριγύρω.

Ἡ γυναίκα ἀνασκουμπωμένη εἶχε πεταχτῆ ἀπὸ τὴ δουλειά της νὰ ἰδῆ τί γινόταν ἔξω στὴν αὐλὴ καὶ τί χτυποῦσε ἔτσι δυνατὰ καὶ τί ἔλεγε ἔτσι δυνατὰ ὁ ἄντρας της.

Σὰν τὸν εἶδε, πού ἔσφαζε τὸ δέντρο, τὸν φοβήθηκε. Ἐκεῖνες τὶς μέρες ἦταν ἀμίλητος.

Δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Μόνο ἔπιασε τὸ γέρο, πού μουρμούριζε καὶ τὸν τραβοῦσε μέσα.

‘Αλλά ό γέρος δέν ήθελε νά φύγη, σά νά είχε μαρμαρώσει άσπρος και χλομός, κοίταζε τό φονικό του άγαπημένου του συντρόφου και δίχως νά μιλή, δίχως νά μπορή νά κουνηθή, άπλωνε τά χέρια του και μέ τά κρεμάμενα τά χείλη του κάτι μουρμούριζε, σά νά ήθελε νά δώση βοήθεια στόν πολύτιμο φίλο του, πού άβοήθητος έπεφτε άδικα νεκρός...

Εύστράτιος Εύστρατιάδης. [Διασκευή Ν. Α. Κοντοπούλου.]

«*Η ζωή πόν περνά*»

Ο ΘΕΡΟΣ

Πέρ’ από τή βαθιά ρεματιά, εκεί ψηλά πού καμπουριάζει ό κάμπος όλοκίτρινος, δουλεύει από τά χαράματα στό θέρο ή έργατιά του γερο - Θύμιου. ‘Η λαύρα του μεσημεριού, λιωμένο μάλαμα πέφτει βαριά στά πλάσματα, στίς έλιές, πού στέκονται μουγκές, στά μουλάρια, πού σκύβουν πλάι στό κάρο, στίς πλάτες, πού γέρνουν στη δουλειά, στά στάχια, πού άργολυγίζουν ένα λαχάνιασμα άπέραντο βγαίνει θερμό από τό χώμα.

“Όλο τό σόι του γερο - Θύμιου είν’ εκεί άραδιασμένο, στη δουλειά: ή γριά του, ή καλύτερη δουλεύτρα, τά τρία παλικάρια του, οί νυφάδες του. Τά δυό έγγόνια πηγαίμενα κάτω στό αύλάκι, παίζουν στό νερό.

‘Από κάτω από τήν έλιά, πού είναι κρεμασμένα τά ταγάρια, κάθετα κι ό γέρος, τυλιγμένος μ’ ένα χράμι*, κίτρινος σάν τό χωράφι, άδύνατος σάν άχερο. Κάπου κάπου άργοσηκώνει τό κεφάλι, κοιτάει άν πάη στρωτά ή δουλειά, μπήγει μιá άδύνατη φωνή στό Γιάννη, τό γαμπρό του, πού πήγαινε στραβά— «έκανε ούρά»— και οί άλλοι τόν κοροϊδευσαν και πάλι σκύβει στη δική του τή δουλειά, σ’ ένα παλιό δρεπάνι σκουριασμένο, πού σιγά σιγά τ’ άκόνιζε μέ λίμα.

Λίγο λίγο τό χωράφι σωνόταν, ή έργατιά πήγαινε μακριά από τήν έλιά, ό γέρος δέν ξεχώριζε τό ένα από τ’ άλλο τά παιδιά του.

Δόξα σοι ό Θεός! ‘Ανήμερα τής ‘Αγια - Τριάδος έκλεισε

τὰ οὐδόντα δυό. Κι ὅμως δὲν ἠθελε νὰ μείνη σπίτι μοναχὸς τέτοιες ἑορτάσιμες μέρες. Πρῶτη φορά ἀπὸ ἐξήντα δυὸ χρόνια ποὺ δούλευε, τὸ θέριζαν ἄλλοι τὸ χωράφι. Καί μ' ὅλα του τὰ γηρατειὰ θέλησε νὰ παρασταθῆ τουλάχιστο στὸ θέρισμα καὶ κείνης τῆς χρονιάς.

— Κάθισε, πατέρα, δῶ ποὺ κάθεσαι, τούλεγε ὁ μεγάλος γιὸς του, ὁ Βασίλης.

Ἄλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἠσύχαζε· ἄρχισε νὰ κλαίη σὰν τὸ μωρό. Καὶ τὸν κουβάλησαν μαζὶ τους.

Χέρι χέρι πήγαιν' ἡ δουλειά· οἱ θεριστάδες στὴν ἀράδα κόβανε καὶ μάζωναν, μάζωναν καὶ σώριαζαν. Τὰ χειρόβολα γίνονταν δεμάτια. Ἡ γριά, σιωπηλή, ἦταν ἡ πιὸ δουλεύτρα ἀπ' ὄλους. Εἶχε ἀνοίξει δρόμο κι εἶχε χωθῆ βαθιά μὲς στὸ σπαρτό. Ὁ Γιάννης ὁ ἀργοκίνητος ἠθελε νὰ τὴ φτάση, ἀλλὰ πήγαινε στραβὰ καὶ τὸν περιγελοῦσαν ἀπὸ πίσω.

— Γιάννη, μάζεψ' τὴν οὐρά σου, τοῦ φώναζαν οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνος γύριζε νὰ ἰδῆ κι ἔβλεπε, πῶς ἀπὸ τὴ βιασύνη του, γιὰ νὰ φτάση τὴ μάνα του, εἶχε ἀφήσει ἀθέριστη μιὰ μακριὰ λουρίδα. Ἡ Κατίγκω, ἡ μικρή, ποὺ κουβαλοῦσε στὸ Θανάση τὸ δεματικό, γιὰ νὰ τὰ κάνη δεμάτια, φώναζε τοῦ ἀδέξιου θεριστῆ.

— Τώρα θαρθῶ, γιὰ νὰ σὲ περάσω.

Ἐριξε τὸ δεματικό μπροστὰ στὸν ἀδερφό της, ἄρπαξε τὸ δρεπάνι του κι ἄρχισε νὰ θερίζη ἀμάθητα, μὲ βία, ὅπου πάει τὸ λεπίδι κι ὅσα ἠθελε ἀδράξει τὸ χεράκι της.

Ὁ Γιάννης τὴν κοίταξε μὲ τὸ πλάι γυρεύοντας ἕνα λόγο τσουχτερὸ καὶ τῆς κάνει:

— Κοίτα, μὴν κόψῃς τὰ λάθος αὐτά, ποὺ ἔχεις στὴν παλάμη σου

Γελάσανε ὅλοι. Ἡ Κατίγκω πειράχτηκε. Πέταξε χάμω δρεπάνι καὶ χειρόβολο καὶ τόβαλε στὰ πόδια.

— Σπύρο, λέει τοῦ ἐγγονοῦ της ἡ γριά Θύμιανα, σύρε στὸν παπποῦ νὰ ἰδῆς μὴ θέλη τίποτε.

‘Ο μικρός ἔριξε μπροστά του τὴν ἀγκαλίδα μὲ τὰ δεματικά καὶ πῆρε τὸν ἀνήφορο.

‘Ο γέρος χάρηκε, σὰν εἶδε τὸ πιὸ ἀγαπημένο του ἐγγόνι. Εἶχε πέσει τὸ χράμι ἀπὸ πάνω του καὶ πάσχιζε νὰ τὸ πιάσῃ τὸ παιδί τὸν βοήθησε.

— “Ἐχε τὴν εὐχὴ μου, μουρμούρησε μὲ βογκητό. “Ἐλα, κάθισε ἐδῶ, κοντὰ στὸν παππού, τοῦ ξαναλέει.

‘Ο Σπύρος ἦρθε καὶ μαζεύτηκε στὸ πλάϊ του. ‘Ο γέρος τὸν χάιδεψε καὶ τοῦ εἶπε κοιτάζοντας πέρα πρὸς τὴν ἐργατιά.

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ χωράφι ;

‘Ο μικρὸς κούνησε τὸ κεφάλι του.

— Αὐτὸ τὸ χωράφι ἦταν μιὰ φορὰ μικρὸ, δυὸ πιθαμὲς γῆς, κι ἐγὼ ἤμουν παιδάκι σὰν κι ἐσένα, ὅταν μοῦ τὸ παράδωσ’ ὁ πατέρας μου. Αὐτὸ ἦταν ὄλο του τὸ βιὸς καὶ μοῦ εἶπε σὰν πέθανε: Νὰ τὸ δουλεύῃς, παιδί μου, κι αὐτὸ μονάχο του θὰ μεγαλώσῃ. Κι ἀπὸ κείνη τῆ χρονιά ὡς τὰ πέρσι ποῦ ἤμouνα γερός, τὸ δούλευα. “Οργωμα, διβόλισμα *, σπάρσιμο, σβάρνισμα *, βοτάνισμα, θέρισμα, ὅλα μονάχος μου τάκανα. Δούλευα. Καὶ νὰ πῶς τὸ χωράφι σιγὰ σιγὰ μεγάλωσε.

— Μονάχο του μεγάλωσε ;

— Χρόνο μὲ τὸ χρόνο δούλευα καὶ τὸ μεγάλωνα μὲ τὴ δουλειά μου !

Στὴν ἀρχή, σὲ μιὰ μέρα τελείωνα μονάχος μου καὶ τὸ θέρισμα καὶ τὸ δεμάτισμα. Τώρα τὸ δουλεύουν ἐννιά ζευγάρια χέρια καὶ εἶναι πέντε μέρες, ποῦ τὸ ἐργάζονται.

Τὸ θέρισμα τελείωνε· λίγο λίγο τὸ σπαρτὸ σωνόταν. “Ἐγινε ἓνα μεγάλο μισοφέγγαρο, ὕστερα μιὰ μακρουλὴ γραμμὴ, ἓνα μπαστοῦνι χρυσαφένιο καὶ κόνταινε καὶ μίκραινει. “Ἐνας ἓνας, ποῦ σχόλαζε, ἔκανε τὸ σταυρό του, γυρίζοντας μ’ εὐλάβεια πρὸς τὸν ἥλιο, ποῦ βασίλευε, φιλοῦσε τὸ δρεπάνι του, τὸ κρέμαγε στὸν ὄμο, ἔλεγε « καὶ τοῦ χρόνου μὲ ὑγεία » καὶ καθόταν καταγῆς περιμένοντας τοὺς ἄλλους.

Βράδιαζε· ἐν’ ἀγεράκι ἔπαιρνε νὰ φυσάη κι ἀνάσαιναν τὰ πλάσματα, σὰν νὰ ἦταν ἡ ζωὴ, ποῦ ξαναρχόταν· Τὸ μα-

κρινό τραγούδι τῶν τελευταίων θεριστῶν ἀπόσβησε· κάτω στο μεγάλο δρόμο, ἕνα ἕνα γύριζαν τὰ κάρα, ἀργοκίνητα, βαριοφορτωμένα μὲ χρυσάφι. Κι ὁ ἀγέρας μοσκοβόλαγε ἀπὸ τὸ κομμένο ἄχυρο. Σιγὰ σιγὰ ὁ ἥλιος χάθηκε καὶ σὰν ἐχθρὸς, πού παραμόνευε, τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ κρυφοβγαίνει ἀπὸ τὶς κουφάλες τῶν ἐλιῶν, ἀπὸ τὴν πέρα ρεματιά, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι, ἀπὸ τὸ μακρινὸ ἐρημοκλήσι, ἀπὸ τὰ δεμάτια, πού κείτονταν στὴν κουρεμένη καλαμιά. πού ἀπόμεινε στὸν κάμπο.

Ἡ ἐργατιά ὅλη μαζί, μὲ κουρασμένα βήματα, μὲ τὰ δρεπάνια στὸν ὄμο, σὰν πολεμιστές, πού ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴ νίκη, συμμαζεύτηκαν γύρω στὴν ἐλιά, φίλησ' ἕνας ἕνας τὸ χέρι τοῦ γέροντα, τὸν κουβάλησαν στὸ κάρο καὶ γύρισαν στὸ χωριό.

Εὐστράτιος Εὐστρατιάδης

« Τὸ Ρημάδι »

ΑΓΡΙΟ ΤΡΙΦΥΛΛΙ

Τ' ἄγριο τριφύλλι χύθηκε στὸν κάμπο καταρράχτης.
Δὲν τὸ ἀντικόβει ἀνηφοριὰ κι οὐδὲ τ' ὀρίζει φράχτης.
Θεριεύει, ἀντριεύει, ἀπλώνεται τρομαχτικὴ πλημμύρα,
στὸ πέρασμά του πνίγοντας ὅ,τι τοῦ φέρει ἢ μοῖρα :
κι ὄχτους καὶ λάκκους καὶ πλαγιές καὶ χέρσα κι ὄργωμένα
καὶ κάθε ρίζας βλάστημα καὶ κάθε σπόρου γέννα.

Στενεύει τὰ πλατύστρατα καὶ κλεῖ τὰ μονοπάτια.
κάνει τῶν τάφων τοὺς σταυροὺς ἀθώρητους στὰ μάτια
κι ὅπου κατῶφλι καλυβιοῦ σκαλί σκαλί ἀνεβαίνει,
διαβαίνει ἀκάλεστο, ὅπου βρῆ πόρτα μισανοιγμένη·
στῶν δέντρων τὰ ριζόκορμα πράσινη σφίγγει ζῶνη
καὶ τὸ μαρμαροχάλασμα τὸ χλωροστεφανώνει.

Στ' ἄνθη του—σάλπιγγες χρυσές— πετώντας τὸ μελίσι
τὸν ἐρχομὸ τῆς Ἄνοιξης ζητᾶ νὰ διαλαλήση.

Τὴ νύχτα κάθε φύλλο του σφαλώντας σὰ χεράκι,
κρατᾷ μὲς στὴν παλάμη του σταλαματιὰ νεράκι
καὶ τὴν αὐγή, ὅταν ξέκορφος ὁ ἥλιος τὸ φῶς του ρίχνη,
κάθε χεράκι ἀνοίγεται κι ἓνα διαμάντι δείχνει.

Γεώργιος Δροσίνης.

« Κλειστά βλέφαρα »

ΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα μὲ τὴν ἀστροφεγγιὰ κατεβήκαμε στό χωριό. Τ' ἀ-
λυχτήματα τῶν σκύλων ἀπὸ τὶς μάντρες, οἱ φωνές τῶν φρύ-
νων* ἀπὸ τοὺς βάλτους, τὸ λάλημα τοῦ γκιώνη ἀπὸ τὰ χα-
λάσματα μᾶς χαιρέτησαν. Μπήκαμε μέσα στοὺς ἴσκιους τῶν
περιβολιῶν, περάσαμε στενὰ δρομάκια λιθοστρωμένα τριγυρι-
μένα ἀπὸ τὸν ὕπνο τοῦ χωριοῦ.

“Ὅλα τὰ παράθυρα κλειστά, οἱ πόρτες κλειδωμένες. Ποῦ
καὶ ποῦ ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῶν παραθυριῶν μιὰ ἀχτίνα φευ-
γάτη ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο εἰκονοστάσι, μιὰ χρυσὴ ἀχτίνα περνᾷ,
τρυπᾷ τὸ βουβὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου καὶ μᾶς χαιρετᾷ,

Τ' ἀστέρια, πού τρεμόσβηναν ἀνάμεσα στὰ μαῦρα φουν-
τωτὰ κλαδιά, ἔχουν τόση γλύκα. Τὸ φῶς αὐτὸ ἔχει μαζί κάτι
ἀνθρώπινο καὶ κάτι θεϊκό.

Βαστοῦμε τὴν ἀναπνοή μας καὶ διαβαίνομε.

Κοίταξε πῶς μοιάζουν σφιχτοδεμένα ἀπὸ μιὰν ἀσύγκριτη
ἀγάπη σπίτια, δέντρα, ψυχές, ἴσκιои, φωνές, ταιριασμένα σὰν
ἀπὸ χέρι δεξιοῦ ζωγράφου σὲ μιὰ ἀφάνταστη ζωγραφιά.

Τὸ κλημα γυρεύει νὰ σφίξη τὸ μικρὸ καλύβι μέσα στὴν
ἀγκαλιά του, ἢ μουριά ἀπλώνει μὲ φροντίδα τὰ κλαδιά της ἐμ-
πρὸς τὸ χαμηλὸ παραθύρι· ἢ μιὰ στέγη ἀκουμπάει μὲ ἀγάπη
στὴ γειτόνισά της, μιὰ περικοκλάδα δένει δυὸ σπίτια μαζί μὲ
τὰ παραβλάσταρά της καὶ τὰ κάνει ἓνα. Τὸ καθετὶ ἀγκαλια-
σμένο, δεμένο, ταιριασμένο ἀρμονικὰ κι ἀγαπημένο.

“Ὅλα ἔχουν ζωή, ὅλα ψυχή, ὅλα μιλοῦν κι ὅλα ἀγρι-

κιοῦνται. Ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ ἐπάνω δὲ χωρίστηκε ἀκόμη ἀπὸ τὴν περίγυρά του ζωῆ. Κοίταξε γύρω κι ἐπάνω σου. Ὁ οὐρανὸς σμίγει μὲ τὴ γῆ καὶ τ' ἀστέρια χορεύουν μέσα στὰ κλαδιά τῶν δέντρων.

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ζήσης γιὰ νὰ χαρῆς τὴ ζωὴ!

Παῦλος Νιρβάνας.

« Ἐκλεκταὶ σελίδες »

ΣΤΟ ΚΑΛΟΪΣΚΙΩΤΟ ΧΩΡΙΟ

Στὸ καλοῖσκιωτο * χωριὸ βρεθήκαμε μιὰ μέρα
τ' ἀγόρια, οἱ κοπελοῦδες,
ἐγώ, ἡ μητέρα* πλούμιζαν χιονάτες τὸν ἄερα
τοῦ Μάρτη οἱ πεταλοῦδες.

Στῆς ἐκκλησιᾶς ἐγείραμε τὸ πέτρινο πεζοῦλι,
γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε
καὶ χέρια πού τὰ ρόζωσε * σκληρὰ τὸ μεροδοῦλι,
μᾶς φέρανε νὰ πιοῦμε.

Τὴ δίψα μας τὴν ἔσβησε στὸ ἴδιο τὸ ποτήρι
τὸ κρῦο νερὸ ἀπ' τὴ βρύση,
καὶ μιᾶς αὐγῆς ἀπόλαψες, ψυχὴ μας, πανηγύρι,
καὶ μιᾶς δροσιᾶς μεθύσι.

Χωριατοποῦδες θέρισαν γιὰ μᾶς ἀπ' τὸ κηπάρι
μυρτιές καὶ βιόλες πλήθια
κι εἶδαμε τὸ καμαρωτὸ καὶ τ' ἄσπρο πετεινάρι
σὰ θάμα στ' ἄλλα ὀρνίθια.

Ἀπὸ τῆς χλόης νοτίζεται * τοὺς δροσοσταλαχτίτες
τὸ γοργοπέρασμά μας
καὶ μὲς στὰ κρεβατάκια τους ξυπνάει τὶς μαργαρίτες
διαβάτρα ἢ συντροφιά μας.

Όλανθιστή ή βερυκοκιά και σάν τριανταφυλλένια
 κι ασάλευτα τὰ πεύκα·
 και νάτην όλοτρέμουλη και νάτην άσημένια
 κι ασύγκριτ' εΐναι ή λεύκα.

Οί παπαροϋνες πύρωναν τὸ πράσινο χωράφι
 τ' άπάτητο, και οί κρίνοι
 τρέμουν στὸν ήλιο και κρατοϋν τήν εϋωδιά· και οί τάφροι
 βλαστάρια εΐχαν κι εκείνοι.

Βαθιά, λιγνοζωγράφιστα γύρω βουνά γεράνια*,
 και πέρα τοϋ έλαιώνα
 τὰ πυκνερά τὰ ίσκιώματα κι από τ' άδρά πλατάνια
 μιάν άλλη άγνάντια εικόνα.

Και από κάτω στρώσαμε ξεφάντωσης τραπέζι
 με μιá ψυχή παιδούλα·
 στην άρπα πάνω τῶν κλαδιῶν κομμάτι γλύκας παίζει
 μιá μουσική πνοούλα·

Κωστής Παλαμάς.

« *Η πολιτεία και ή μοναξιά* »

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Βρέθηκα κάποτε ανάμεσα σ' έναν εϋτυχισμένο λαό. Ό λαός
 αυτός ήτανε χαριτωμένος. "Ημερος, αγαθός, ειρηνικός. "Επαιρ-
 νε τή ζωή, όπως τήν παίρνουν οί άγνες ψυχές. Χαιρόταν
 τόν ήλιο, τόν άέρα, τις όμορφιές της Πλάσης, χωρίς τίποτε
 νά τοϋ λείπη, χωρίς τίποτε νά γυρεύη. Ό κόσμος ήτανε πλα-
 σμένος γι' αυτόν, όσο πιό τέλεια μπορούσε. Και δέν εΐχε κα-
 νένα παράπονο με τὸ Θεό, πού τόν έπλασε, καμιά βαρυγκό-
 μια για τούς νόμους, πού τόν κυβερνοϋνε. "Όλα τριγύρω του
 ήτανε τέλεια, ώραία, αγαθά. Και μέσα του βασίλευε ή από-
 λυτη γαλήνη της ψυχής και ή λαμπρότερη ξαστεριά τοϋ λο-
 γισμοϋ.

Ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ ἐπαναστάσεις, ἀπὸ πολέμους, ἀπὸ αἵματα. Ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη βασιλεύε στὴν πολιτεία του. Ἦξερε καλὰ ὡστόσο τὰ καθήκοντά του καὶ τὰ δικαιώματά του. Ποτὲ ὅμως καθήκοντα καὶ δικαιώματα δὲ βρέθηκαν σὲ ἀμάχη μέσα στὸ λαὸ αὐτό. Καὶ ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἕνας νὰ κλέψη τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦτανε κοινὰ γιὰ ὅλους καὶ τὰ δίκια μοιρασμένα. Πλούσιοι καὶ φτωχοὶ δὲν εἶχανε σταθῆ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτόν. "Ὅλοι μαζί ἦτανε πλούσιοι κι ὅλοι μαζί φτωχοί. "Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἕνας, εἶχε κι ὁ ἄλλος. "Ὅταν εἶχε τροφή ὁ ἕνας, εἶχε κι ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἐπεφτε ἐπάνω τους, κανένας δὲν ἦτανε πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμα, ἦτανε ὅλοι εὐτυχισμένοι.

Αὐτὸ τόβλεπε κανεὶς ζωγραφισμένο στὰ ἡμερα, τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, πού τὸ ἀνάβλεμμά τους καθρέφτιζε τὸν οὐρανὸ καὶ ἦτανε σὰ μιὰ προσευχὴ καὶ σὰν ἕνας ὕμνος πρὸς τὸ Δημιουργό.

Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιά του. Ἐνα βασιλιά ξένον ἀπ' τὴ γενιά του. Μὰ αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιάς τοῦ κόσμου, μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς Γῆς. Ὁ λαὸς τριγύριζε τὸ βασιλιά του μὲ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση. Τίποτε ἄλλο δὲν τοῦ ζητοῦσε ἀπ' τὴν ἀγάπη του. Κι αὐτὸς δὲ ζητοῦσε ἀπ' τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅτι ζητάει ἕνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Ὁ βασιλιάς κρατοῦσε ἕνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπὸ ἀγριλιά στὸ χέρι του καὶ μ' αὐτὸ κυβερνοῦσε. Μὰ τὸ σκῆπτρο του ἦτανε παντοδύναμο. « Μπροστά! » ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; Μπροστά! Πίσω; Πίσω. Τραβοῦσε μπροστά ὁ βασιλιάς; τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Στεκόταν νὰ ξεκουραστῆ; ὁ λαὸς του τὸν τριγύριζε μὲ λαχτάρια. Ἦτανε ἕνας βασιλιάς, πού ποτὲ δὲ θὰ χάσει τὸ θρόνο του. Γιατί ὁ θρόνος αὐτὸς ἦτανε θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη καὶ στὴν ὁμορφιά.

Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σ' ἕνα λαὸ κι ἕνα βασιλιά. Δὲν

εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρυνὸς ὁ τόπος. Ἦτανε κάποιο ἀπ' τ' ἀνοιξιάτικα αὐτὰ δειλινὰ καὶ ἦτανε ἀπάνω στὸν καταπράσινο κάμπο τῆς Ἀθήνας: Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβροσκε τὸ κοπάδι του!

Παῦλος Νιρβάνας.

« *Νουμάς* » 1927

ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

Κατὰ τὴ δική μου αἰσθητικὴ, ἡ συρτὴ εἶναι τὸ ποιητικώτερο ψάρεμα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ψάρεμα μὲ τὴ συρτὴ εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτήν, καὶ οἱ ποιητικὲς ἐντυπώσεις, ποὺ προκαλεῖ, εἶναι πολλῶν εἰδῶν καὶ αὐτές.

Σὰς ἀρέσει ἔξαφνα ἡ ἰστιοπλοῖα* μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὄλα τὰ πανιὰ ἀνοιχτά; σὰς θέλγει νὰ σκίζη τὴ θάλασσα ἢ βάρκα καὶ νὰ γέρνη περήφανη μὲ τὴν κουπαστή* σχεδὸν ἔως τὰ νερά πλαγιασμένη, ἐνῶ ἐπάνω τῆς σκάζει τὸ κύμα καὶ σὰς ραντίζει μὲ ἀρμυρὴ ὑγρὴ σκόνη; Ἄν ὄλα αὐτὰ σὰς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαίως ἡ προτίμησή σας θὰ εἶναι τὸ ψάρεμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτὴ. Καὶ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ ἰστιοπλοῖα ἀπὸ κάβο* σὲ κάβο, μὲ βόλτες στὰ μεταξὺ τῶν γειτονικῶν νήσων στενὰ ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια τῶν κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πολὺ πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρεμα, ὅπου πολλὲς φορὲς εἶχα ἀπεριγράπτους συγκινήσεις, πότε ἀποσύροντας ἀπελπισμένους κομμένη συρτὴ, πότε ξαγκιστρωμένη καὶ μεγαλοπρεπὴ συναγρίδα, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥρα μὲ τυράννησε σ' αὐτὴ τὴν πάλη, καὶ ἄλλοτε ἀνασύροντας πανευτυχὴς χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων καὶ πέντε ὀκάδων...

Ἄλλὰ ἴσως δὲν σὰς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρεμα. Ἴσως προτιμᾶτε γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκιῆς καὶ ἤρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ μελαγχολικὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτὴ, ἀλλὰ

πολύ διαφορετικά. Ἡ βάρκα σὲ ὥρα γαλήνης προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κουπί, γύρω ἀπὸ κάβους καὶ ἀπὸ νησάκια καὶ γενικὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές. Ἡ συρτή, πιὸ λεπτή καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, ποὺ λέγεται συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ καὶ χωρὶς δόλωμα. Ἀντὶ γιὰ δόλωμα, δύο τρία φτερά γλάρου δένονται ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι μὲ μιὰ λευκὴ λωρίδα ἀπὸ δέρμα σὲ σχῆμα ψαριοῦ. Ψαρεύονται μ' αὐτὸ τὸ ψάρεμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολλιοὶ καὶ γουφάρια*.

Τὸ ἀπολαυστικώτερον ὅμως ψάρεμα μὲ συρτή εἶναι ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖον καὶ κυρίες καὶ κορίτσια ἀκόμη τέρπονται σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν κατὰ πυκνότετα στίφη ἕνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαυρίδια.

Τὸ ψάρεμα αὐτὸ γίνεται σὲ μικρὴ συρτή, ἢ ὁποῖα ἐπίσης ὀνομάζεται συρταρόλι καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ λίγες ὀργιές λεπτῆς κλωστῆς ἀπὸ ἀλογότριχα στριμμένη. Στὴν ἄκρη τῆς εἶναι δεμένο τὸ ἀγκίστρι καὶ λευκὸ φτερὸ γλάρου. Γίνεται δὲ ἀπὸ ἡμέρα, ὁποιαδήποτε ὥρα καὶ ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὄρες, ποὺ περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἠμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ εὐχαριστήθηκα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας στὸ λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου ἐπίνειου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἔλκυστικὸ τοῦτο ψάρεμα.

Στὰ ἄλλα ψαρέματα τῆς συρτῆς ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ χτυπήσῃ ψάρι, ἠμπορεῖ καὶ ὄχι. Πολλὰς φορές ὁ ψαράς τῆς συρτῆς γιὰ χοντρά ψάρια ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του, ἐνθουμούμενος ἕνα δίστιχο, ὄχι καὶ τόσον ἐνθαρρυντικὸ :

Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρά τὸ πιάτο
δέκα φορές εἶν' ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

Ἄλλα ψαρεύοντας μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαυρίδια δὲν τρέ-

χει ποτέ αυτό τον κίνδυνο, αρκεί να είναι πέρασμα από στίφη αυτού του ψαριού. Τότε ο ψαράς δεν προφταίνει να παίρνει επάνω τη συρτή από απόσταση και μέχρι τεσσάρων ὀργιών, να ξαναγκιστρώνει τὰ σαυρίδια και να τὴν ξαναρίχνη, γιὰ νὰ τὴν ἀνασύρη και πάλι. Γίνεται τότε μεταξύ τῶν σαυριδιῶν ἕνας τρελὸς διαγωνισμὸς, ποῖο νὰ ἔχη τὴν εὐτυχία νὰ ἀρπάξη τὸ φτερό τοῦ γλάρου. Καὶ συνωθοῦνται και παλαίουν και πηδοῦν και ἡ θάλασσα ἀφρίζει. Ἐντὸς ὀλίγης ὥρας τὸ πανέρι εἶναι γεμάτο ἀπὸ σαυρίδια, ποῦ ἀσημοκοποῦν.

Καὶ τώρα τέλος ἐνθυμοῦμαι ὡς ὄνειρον ἕνα ψάρεμα, στὸ ὁποῖον, πολὺ μικρὸ παιδί, ἤμουν ἀπλῶς θεατῆς.

Ὁ πατέρας μου ἀγαποῦσε τρελὰ τὸ νυχτερινὸ ψάρεμα τῶν λαυρακιῶν μετὰ τὴ συρτή, μετὰ ἑλαφρὸ κουπί, στὴ λιμνοθάλασσα, ποῦ ἀπλώνεται στὸ Ναύπλιο, κάτω ἀπὸ τὸ ὄπλοστάσιο πρὸς τὴν Τίρυνθα.

Γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα μετὰ συρτή και χρησιμοποιοῦν ὡς δόλωμα μιὰ μεγάλη γαρίδα. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Δένεται ἔμπρὸς στὸ ἀγκίστρι μετὰ λεπτὴ κλωστή ἀπὸ τὴν οὐρὰ και ἄλλη μιὰ γαρίδα ζωντανή. Διατηροῦνται ζωντανές οἱ γαρίδες μέσα σ' ἕνα καλάθι κρεμασμένο ἔξω ἀπὸ τὴ βάρκα, στὴ θάλασσα. Αὐτὴ ἡ ζωντανὴ γαρίδα μετὰ τίς κινήσεις τῆς ἐξαπατᾷ τὰ λαυράκια, τὰ ὁποῖα χτυποῦν ὡς τρελὰ.

Ἐνα βράδυ μετὰ εἶχε πάρει μαζί του ὁ πατέρας μου. Γυρίσαμε στὸ σπίτι κοντὰ τὰ ξημερώματα μετὰ δεκαεξὶ λαυράκια (ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὸν ἀριθμὸν, ἂν και ἤμουν τότε δέκα περὶπου ἐτῶν). Καὶ ἦταν λαυράκια μισῆς ὁκάς τὸ καθένα. Σὰν νὰ ἤμουν ἐγὼ ὁ θριαμβευτῆς, τὰ σκόρπισα μετὰ μιὰ περήφανη χειρονομία ἔξω ἀπὸ τὸ κάνιστρο!

Ἐμμανουὴλ Δουκούδης.

« Παράδειξες ἱστορίες »

ΤΟ ΠΥΡΟΦΑΝΙ *

Καίει τὸ πυροφάνι τοῦ ψαρᾶ
 κι οἱ σταλαχτίτες λάμπουν σὰν ἀστέρια
 καὶ στῆς σπηλιᾶς τὰ διάφανα νερά
 φεγγοβολοῦν καντήλια κι ἀγιοκέρια.

Τῆς νυχτερίδας τρίζουν τὰ φτερά
 καὶ στὶς φωλιές ξυπνοῦν τὰ περιστέρια
 Καὶ σπαρταροῦν τὰ ψάρια ἀστραφτερά
 ἀπ' τὸ καμάκι στοῦ ψαρᾶ τὰ χέρια.

Ἀπάνω στῆς σπηλιᾶς τὴν κορυφή,
 μέσ ἀπ' τὰ μούσκλια * κι ἀπ' τὰ πολυτρίχια,
 σταλάζει βρῦση ἀνώφελη, κρυφή.

Καὶ πέρα, ἀπὸ μιὰ τρύπα σκοτεινὴ,
 στοὺς βράχους ἀκονίζοντας τὰ νύχια
 μιὰ φώκια ἀπαρηγόρητα θρηνεῖ.

Γεώργιος Δροσίνης.

« Γαλήνη »

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ *

Γιὰ τὸν κόσμο, ποῦ περνᾶ μὲ τὸ βαπόρι, ὁ κάβος δὲν εἶναι
 παρὰ ἓνα μέρος ἀκατοίκητο, ἔρημο, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὠρύ-
 ονται * οἱ τρικυμίες καὶ κλαῖνε τὰ θαλασσοπούλια. Ὁ ταξι-
 διώτης δὲ βλέπει ἐκεῖ παρὰ τὴν ἄγρια ἐρημιὰ καὶ τὸ γυμνὸ
 βράχο, ποῦ δίνει ἄσυλο σ' ἓνα ναυαγό.

Μὰ γιὰ τοὺς ψαράδες τὸ πράμα διαφέρει. Γι' αὐτοὺς ὁ
 κάβος εἶναι ἓνα δεῦτερο σπίτι, ὅπου περνοῦν ὄρες μακρινές, ἓνα
 λημέρι ἐνωμένο στενὰ μὲ τὴ ζωὴ τους, ἓνα ὄρμητήριο γιὰ τὰ
 ψαρέματά τους κι ἓνα μόνιμο κατάλυμα γιὰ τὸ φαί τους καὶ
 γιὰ τὸν ὕπνο τους.

Πρῶι, μεσημέρι, βράδυ οἱ ψαράδικες βάρκες πᾶνε κι ἔρ-
 χονται στὸν κάβο. Ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος συναντήσεως τῶν ψα-
 ράδων, τὸ μόνο τους ἐντευκτήριο * μέσα στὴν ἀπέραντη ἐρη-

μιά. "Άλλοι γυρίζουν από τὸ ψάρεμα κι ἄλλοι φεύγουν, γιὰ νὰ πᾶνε ἐκεῖ, ἀναλόγως τοῦ ψαρέματος, ποῦ κάνει ὁ καθένας.

Στὸ χωριό, στὸ λιμάνι, στὸ σπίτι, στὰ μαγαζιά, δὲν πηγαίνουν παρά τὸ Σαββατοκύριακο, γιὰ νὰ ἀνανεώσουν τὶς προμήθειές τους καὶ γιὰ νὰ ἴδουν τοὺς ἰδικούς τους ἢ γιὰ νὰ τοὺς γράψουν, ὅταν τοὺς ἔχουν μακριά. "Ὅλη σχεδὸν τὴν ἄλλη ἑβδομάδα τὴν περνοῦν στὸν κάβο. Τοὺς κρατεῖ ἐκεῖ ἡ δουλειὰ τους καὶ καμιά φορὰ κι ἡ φουρτούνα.

Μέρες μπορεῖ νὰ μείνουν ἀποκλεισμένοι σ' ἓναν κάβο ἀπὸ τὴ φουρτούνα, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀσχολία τῆς ψαρικήs. Ἡ ὥρα τῆs γενικῆs συναντήσεωs στὸν κάβο εἶναι τὸ βραδάκι. Ἐκείνη τὴν ὥρα γυρίζουν τὰ χταποδιάρικα* ἀπὸ τὸ ὁλόημερο κουρασμένο κυνήγι τοῦ χταποδιοῦ καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἀκριβῶs — ἐπάνω στὸ ἡλιοβασίλεμα — ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν κάβο τὰ διχτυάρικα * καὶ τὰ παραγαδιάρικα * γιὰ τὸ νυχτερινὸ ψάρεμά τους.

"Ὅλη μέρα οἱ διχτάδες *, ἀραγμένοι στὸν κάβο, στεγνώνουν καὶ σιγυρίζουν τὰ δίχτυα τους κι οἱ παραγαδιάρηδες * καθαρίζουν τὰ παραγάδια, ἐνῶ ἄκρη ἄκρη στὸ γυαλὸ οἱ χταποδιάρηδες * ψάχνουν γιὰ χταπόδια μὲ τὸ γυαλί, σκυμμένοι ἐπάνω στὶς κουπαστές.

Στὸν κάβο ἐπάνω εἶναι ἀπλωμένα τὰ δίχτυα γιὰ τὸ στέγνωμα, εἴτε χάμω καταγῆs σ' ἓνα μέρος καθαρὸ εἴτε ψηλὰ σὲ ἀντένες * στημένες ὀριζόντια. Παρακεῖ τὰ παραγάδια * στέκουν καθαρὰ σὲ μαύρους σωροὺs κι οἱ ψαράδες ὄλοι πέρα πέρα, ξαπλωμένοι σὲ ἓνα μέρος ἀπάγγιο * καὶ ἰσκιερὸ, τὰ λένε σιγὰ σιγὰ μεταξύ τους ἢ ἐτοιμάζουν τὴν κακαβιά *.

Εἶναι τὸ φαῖ τους, τὸ φαῖ τοῦ κάβου, μαγειρεμένο ἐπάνω σὲ δυὸ πέτρες τοῦ γυαλοῦ, μὲ τὴν πρωτόγονη μαγειρικὴ τέχνη, ποῦ τοὺς ἔμαθε ἡ ἔρμηιά καὶ ἡ θάλασσα καὶ μὲ τὰ ἀπλά ύλικά, ποῦ τοὺs παρέχει πάντα ἡ ψαρόβαρκά τους: Νερό, ἄλατι, λάδι καὶ ψάρια φρέσκα.

Ἐκεῖ στὸ βράχο θὰ γίνῃ τὸ φαῖ, χωρὶς πολλῆs φασαρίες, μ' ἓνα τσουκάλι μονάχα πλάι στὰ δίχτυα καὶ στ' ἄλλα σύνερ-

γά τους και πλάι στη θάλασσα, που τους δίνει την τροφή. Είναι μια σκηνή βιβλική*, μια σκηνή γεμάτη όμορφιά και γαλήνη. Ο ήλιος του δειλινοῦ χρυσώνει την άκρογιαλιά κι ανάβει μικρές φωτιές επάνω στα νοτισμένα βότσασα*. Γλάροι πετοῦν στὸν ἀέρα κι ἀφήνουν ζωηρές κραυγές. Πέρα, δυὸ τρία μίλια ἀνοιχτά, περνοῦν οἱ ψαροπούλες φορτωμένες ψάρια και τραβοῦν γιὰ τὰ λιμάνια. Ἡ κακαβιά σιγοβράζει και ἕνας γαλάζιος καπνὸς ἀνεβαίνει στὸν ἀέρα.

Ἐνας ψαράς τραγουδεῖ, δυὸ τρεῖς ἄλλοι καπνίζουν παραπέρα, ἕνας ἄλλος διορθώνει ἕνα κομμάτι δίχτυ κι ἕνας προσέχει τὴν κακαβιά. Ἐπειτα ὄλοι μαζεῦονται κοντὰ στὸ τουκάλι και κουβεντιάζουν, ὅσο νὰ ἐτοιμαστῆ τὸ φαί. Μιλοῦν γιὰ τὸ μέρος, που θὰ ψαρέψουν τὴν ἄλλη μέρα, ἢ διηγοῦνται μεταξὺ τους παλιές ιστορίες, εὐθυμα ἢ δραματικὰ ἐπεισόδια τῆς θαλασσινῆς ζωῆς, μιὰ ἱστορία ναυαγίου, μιὰ ἐξιστόρηση τῆς ψαράδικης ζωῆς τους σ' ἕνα μέρος μακρινό, ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ναυτικῶν.

Ὅταν ἡ κακαβιά ἐτοιμαστῆ, μαζεῦονται πιὸ κοντὰ ἀκόμη και τρῶνε ἀπὸ τὸ ἴδιο βαθὺ πιάτο, ἕνα πιάτο μεγάλο πῆλινο, βουτώντας τὸ ψωμί τους μέσα στὸ ψαροζούμι. Τρῶνε ἀργὰ ἀργὰ, χωρὶς νὰ σταματοῦν τὴν κουβέντα και ρίχνουν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ καμιὰ ματιά στὴ βάρκα τους, που ἀναδεύεται σιγὰ σιγὰ επάνω στὸ νερὸ λίγες ὀργιές παρακάτω ἢ κοιτοῦν τὰ βαπόρια, που περνοῦν μακριὰ γεμίζοντας τὰ οὐρανοθέμελα μὲ ὀλόμαυρους καπνοὺς,

Ἐπειτα επάνω στὸ ἥλιοβασίλεμα μπάζουν στὴ βάρκα τὰ σύνεργά τους και ξεκινοῦν γιὰ τὰ « καρτέρια » ἢ γιὰ ἄλλους ψαρότοπους. Θὰ ψαρέψουν ὄλη νύχτα, θὰ ρίξουν μιὰ δυὸ φορὲς τὰ παραγάδια ἢ τὰ δίχτυα, θὰ τὰ σηκώσουν, θὰ τὰ ξεψαρίσουν, θὰ πάρουν δυὸ τρεῖς ὄρες ὕπνο ὅπου βρεθοῦν, και τὸ πρωὶ θὰ ξαναγυρίσουν στὸν κάβο, γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν, καθὼς βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν καταχνιά τῆς νύχτας και νὰ τοῦ δώσουν καινούργια ζωὴ.

Θέμος Ποταμιάνος.

« Γύρω σ' ἀκρογιαλία »

ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα πού φυσούν βοριάδες
καί τὸ κύμα εἶναι ψηλό,
ἄχ! ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύχτα στὸ γιαλό.

Τ' ἄσπρο κύμα νὰ μᾶς λουζή
σκάζοντας στὴν κουπαστή*,
τ' ἄγριοβόρι νὰ μᾶς τσουζή
κι ὅμως νάμαστε ζεστοί.

Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγη οὔτ' ἓνα ψάρι
ἄπ' τὴν κάθε μας ριξιά.

Κι ὅταν ἀποσταίν' ἡ τράτα
μεσημέρι ἀποβραδὺ
ἄπ' τὰ πλούσια μας τὰ πιάτα
νὰ χορταίνωμε φαγί.

“Ὅταν ράβωμε τὰ δίχτυα,
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ μερονύχτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι' ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μὲς στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὄρες
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας.

«*Ημερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος*» 1929

Η ΜΠΕΚΑΤΣΑ

Προσοχή, διότι έχετε άπέναντί σας μίαν «άγγλοπρεπε-
στάτην» * κυρίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου *. Πάντα τὰ κατ' αὐ-
τήν εἶναι μέθοδος, ρυθμός, τάξις, πρόγραμμα.

Θά πετάξῃ ἀπό τὰ χαμόκλαρα, ἅμα φανῆ τὸ πρῶτον
ἄστρον. Γὸ δρομολόγιόν της εἶναι τόσο τυπικόν, ὥστε πα-
λαιοὶ πρακτικοὶ κυνηγοὶ βεβαιοῦν, ὅτι τὸ γνωρίζουν μέχρι τε-
λευταίας γραμμῆς καὶ τὸ παραθέτουν εἰς τὰ βιβλία των ὡς
πρόγραμμα τελετῆς: Τὴν τάδε ὥραν βγαίνει ἀπὸ τὰ χαμό-
κλαδα, τὴν δεῖνα θά περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ, τώρα εἶναι εἰς τὸν λό-
φον, ὕστερα θά εἶναι εἰς τὸ ρεῦμα. "Αν εἶναι ὕγρασία, ἰδέτε
ἀνατολικά· ἂν εἶναι ξηρὸς καιρὸς, καταβῆτε τοὺς ὄχθους, κτυ-
πήσατε ἐκείνην τὴν τούφαν κτλ.

Ἄφοῦ λοιπὸν τὸ πουλι αὐτὸ ἔχει τόσην τάξιν εἰς τὴν ζωὴν
του, ἀφοῦ τὸ πρόγραμμά του κατῶρθωσαν νὰ τὸ μάθουν οἱ
κυνηγοί, ἀφοῦ ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ νοστιμώτερον κρέας, ἀπὸ ὅσα
τρέφει ὁ λόγγος, πῶς ζῆ ἀκόμη; πῶς, μολονότι αὐξάνονται
καὶ πληθύνονται οἱ κηρυγοὶ του, αὐτὸ μ' ὅλα ταῦτα ἔρχεται
κάθε χρόνον ἀφθονώτερον μὲ τὰ πρῶτα δροσόπαγα * τοῦ
Ἰκτωβρίου;

Εἶναι βεβαιωμένον, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε κανὲν πλάσμα
μὲ τόσην στοργικὴν πρόνοιαν. Πρῶτα πρῶτα εἶναι διφυῆς *
ὑπαρξίς: χωριστὴ ζωὴ ἢ μύτη της, χωριστὴ ἢ μπεκάτσα.

Ἡ μύτη της ἀναμοχλεύει τὴν γῆν διὰ σκουλήκια, καὶ τὰ
μάτια της, ξένα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἑνασχόλησιν, ἀνιχνεύουν σκιάς,
θορούβους, ἀνέμους, φύλλα, κάθε πνοὴν τοῦ λόγγου, "Αν αντι-
ληφθῆ τὸν κίνδυνον μακρινόν, σπεύδει νὰ πετάξῃ κατ' ἀρχὰς
τρικλίζουσα εἰς τὸν ἀέρα, ὡσάν νὰ εἶναι μεθυσμένη, καὶ κα-
τότιπιν εὐθυγραμμίζουσα τὸ πέταγμά της ὡς βέλος. Δι' αὐτὸ οἱ
πολύπειροι κυνηγοὶ συνιστοῦν ἀναμονήν, μέχρις ὅτου «στρώσῃ»,
τουτέστι μέχρις ὅτου περάσῃ τὸ γραμμικὸν πέταγμα.

"Αμα ὅμως ὁ κίνδυνος εἶναι πολὺ πλησίον, ὥστε νὰ μὴ

ἔχη καιρὸν νὰ πετάξῃ, τότε στρώνεται ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα καὶ γίνεται «ἕνα» μ' ἐκεῖνο. Ἄν τυχὸν ὁ χρωματισμὸς τῆς εἶναι ἀταίριαστος, τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ τὴν πάρετε ὡς ἕνα λίθον ἢ διὰ μίαν τούφαν ξηρῶν φύλλων ἢ διὰ μίαν ρίζαν, παρὰ νὰ νομίζετε, ὅτι ἐκεῖνο, ποῦ βλέπετε, εἶναι ζωντανὸν πρᾶγμα.

Κανεῖς δὲν τῆς ἠρνήθη τὴν σοφίαν διὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκλέγει τὰ βοσκοτόπια τῆς. Δὲν πρέπει νὰ ἔχουν μόνον σκουλήκια καὶ ἔντομα, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ κάμνουν καμίαν παραφωσίαν μὲ τὸν χρωματισμὸν τῆς.

Ἐν μόνον λησμονεῖ κάποτε: "Ὅτι ἡ γῆ σφίγγει τὴν νύκτα ἀπὸ τὸν πάγον καὶ τὸ πρωὶ τὴν εὐρίσκουν οἱ χωρικοὶ ὡσὰν σπαθὶ σφιγμένην μὲ τὴν μύτην τῆς εἰς τὸ χῶμα.

Τί τῆς εἶχεν ὅμως γράψει ἡ Μοῖρα τῆς! Νὰ τὴν ἐνδύσῃ ὁ Θεὸς μὲ τόσῃν πρόνοιαν, νὰ τῆς χάριση τόσῃν νοημοσύνην, ὥστε νὰ χρησιμοποιῇ τὰ εἰς χρώματα, εἰς μύτην καὶ εἰς μάτια δῶρα τῆς, καὶ νὰ τῆς παρουσιασθῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ τηλέγραφος.

Αὐτὸ τὸ πουλὶ στερεῖται τηλεγραφικοῦ αἰσθητηρίου. Ἄν εἶναι ἐμπρὸς τοῦ τηλεγραφικὸν σύρμα, θὰ πέσῃ ἐπάνω του καὶ θὰ σκοτωθῇ. Πρὶν ἀνακαλυφθῇ ὁ τηλέγραφος, ἐχθροὺς μεγάλους εἶχε μόνον τοὺς φάρους. Οἱ φυσιοδίφαι ἀπελπισθέντες ν' ἀνακαλύψουν ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, ἐζήτησαν μὲ μελέτας ἐπὶ τῶν φάρων ν' ἀνακαλύψουν τὴν προέλευσίν του καὶ τὴν διεύθυνσίν του.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ ἐχύθη τόση μελάνη, ὅση διὰ τὴν ἐξέλιξιν ἑνὸς πλανήτου, κατέληξαν εἰς τὴν βεβαίωσιν, ὅτι ἔρχεται ἀπὸ παντοῦ καὶ πηγαίνει παντοῦ.

Στέφανος Γρανίτσας.

*« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »*

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΟ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμὸν τῆς Λαχαναγορᾶς Πειραιῶς ἐνεφανίσθη μίαν τῶν ἡμερῶν εἰς ἀνέλπιστος πληγωμένος πρόσφυξ. Δὲν ἦτο οὔτε Μικρασιάτης οὔτε Θρᾶξ. Ἦτο ἀπλουστάτα εἰς ἀθῶος σπουργίτης. Καθὼς ἐπετοῦσεν εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ λάστιχον ἑνὸς μικροῦ ἐντοπίου ληστοῦ τὸν ἐτόξευσεν εἰς τὰ ὕψη καὶ δὲν εἶχε τὴν εὐσπλαχνίαν νὰ τοῦ δώσῃ τουλάχιστον τὸν θάνατον. Τοῦ ἐσόκισε τὸ ποδαράκι του.

Καὶ ὁ πληγωμένος σπουργίτης, λιπόθυμος ἀπὸ τὸν τρομερὸν πόνον, ἔπεσεν, ὡς νεκρὸν σῶμα, εἰς τὸ χῶμα. Ὁ μικρὸς ληστὴς ἔσπευσε νὰ τὸν αἰχμαλωτίσῃ καὶ νεκρὸν ἀκόμη. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ περωτὸς τραυματίας εὗρηκε τὴν δύναμιν τῶν πτερῶν του. Καὶ ἐσώθη πάλιν εἰς τὰ ὕψη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπεσε.

Τὰ πτερά του ὁμῶς ἀπέκαμαν εἰς τὴν οὐρανίαν περιπλάνησιν. Ἐδοκίμασε ν' ἀκουμπήσῃ εἰς ἕνα κλάδον δένδρου νὰ ξεκουρασθῇ. Ἀλλὰ πῶς; Μόλις ἐπροσπάθησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὸ ποδαράκι του, τρομεροὶ πόνοι τὸν ἔκαμαν νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ κάθε ἰδέαν ἀναπαύσεως. Καὶ μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις, ποῦ ἀπέμεναν εἰς τὰ μουνδιασμένα πτερά του, ἐδοκίμασε πάλιν νὰ πετάξῃ.

Ἐνιωθε τώρα, ὅτι ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα λεπτά, ὀλίγα δευτερόλεπτα, θὰ εὕρισκετο κάτω εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος πλέον νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους ληστὰς τῆς γειτονίας. Εἰς ὅμοιον περιστασίῳ ὁ ἀεροπόρος, τοῦ ὁποῖου ἔξαφνα ἐσταμάτησεν ἡ μηχανή, κατοπτεῦει βιαστικὰ τὸ ἔδαφος καὶ ζητεῖ τὸ κατάλληλον μέρος, διὰ νὰ προσγειωθῇ, ὅσον ἀσφαλέστερα ἢμπορεῖ.

Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ μικρὸς περωτὸς ἀεροπόρος. Ἡ μηχανή του δὲν ἐδοῦλευε πλέον. Κατώπευσε τὸ ἔδαφος. Παντοῦ δρόμοι μὲ τρομερὰ παιδιὰ, ποῦ ἐπερίμεναν μὲ τὰ λάστιχα τετωμένα. Παντοῦ ἄξενά κεραμίδια, ὅπου εἰς τραυματίας σπουργίτης, ἀνίκανος ν' ἀναζητήσῃ ἄλλοῦ τὴν τροφήν του, θὰ ἐκινδύνευεν ἀσφαλῶς ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ ἀσιτίαν.

Ἐξαφνα ὄμως εἰς ἓν σημεῖον τοῦ ἐδάφους διέκρινε μίαν αὐλήν, ὅπου ἐνόμισεν ὅτι εἶδε καλοὺς ἀνθρώπους. Καί μὲν ἔν τελεῖον ζύγισμα εὐρέθη μέσα εἰς αὐτήν, κατάκοιτος εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος νὰ κινηθῆ, ἔτοιμος ν' ἀποθάνῃ. Καί ἡ αὐλή αὐτὴ ἔτυχε νὰ εἶναι ἡ αὐλή τοῦ προσφυγικοῦ καταυλισμοῦ.

Ἄλλὰ δὲν ἤργησε νὰ βεβαιωθῆ, ὅτι εὐρίσκεται μεταξύ πονετικῶν ψυχῶν. Μία ἀτμόσφαιρα συμπαθείας καὶ ἀγάπης ἐσηματίσθη γύρω ἀπὸ τὴν δυστυχίαν του.

Τὰ παιδάκια ἐδῶ δὲν ἦσαν σκληρὰ καὶ ἄσπλαγχνα, ὅπως τὰ ἄλλα παιδιά, ποὺ τὸ ἐπλήγωσαν καὶ τὸ ἐκυνηγοῦσαν. Οἱ μεγάλοι δὲν ἦσαν κακοὶ καὶ ἀδιάφοροι. Ἄγαθὰ χέρια τὸ σήκωσαν ἀπὸ τὸ χῶμα. Πνοὴ ἀγάπης τὸ ἐθέρμανε.

Καὶ διὰ νὰ συμπληρωθῆ ἡ εὐτυχία του, μία ἀκόμη πονετικὴ ψυχὴ ἔσκυψεν ἀποπάνω του, ὡς Θεῖα Πρόνοια. Ἦτο ἡ ἀγαθὴ Πρόνοια τῶν ἀνθρώπων, ἡ δεσποινίς, ἡ ὁποία ὑπηρετοῦσε τὴν φιλανθρωπίαν εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμὸν.

—Τὸ καημένο τὸ πουλάκι! Εἶπεν ἡ δεσποινίς. Ἔχει σπασμένο τὸ ποδαράκι του. Πρέπει νὰ τὸ κρατήσωμεν κι αὐτὸ ἐδῶ, νὰ τὸ γιατρέψωμε, ὥσπου νὰ μπορέσῃ νὰ ξαναπετάξῃ.

Ὁ μικρὸς σπουργίτης, μολονότι δὲν ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνόησε πολὺ καλὰ τί ἔλεγεν ἡ δεσποινίς, διότι ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης εἶναι μία δι' ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔσπευσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν δεσποινίδα μ' ἓνα γλυκύτατον τοῖου τοῖου.

—Εὐχαριστῶ, καλὴ μου κόρη, εὐχαριστῶ πολὺ. Ὅταν γίνω καλά, θάρθω νὰ σοῦ εἰπῶ ἓνα ὠραῖο τραγουδάκι στὸ παράθυρό σου. Δὲν τραγουδῶ σὰν τ' ἀηδόνι. Ἄλλὰ τὰ γλυκύτερα τραγούδια δὲν εἶναι τὰ τεχνικώτερα. Εὐχαριστῶ, καλὴ μου κόρη, εὐχαριστῶ. Τοῖου τοῖου!

Δύο τρυφερὰ χεράκια ἐπῆραν τὸν μικρὸν πτερωτὸν πρόσφυγα, τοῦ ἔδεσαν τὸ ποδαράκι του, τὸν ἐτάγισαν, τὸν ἐπότισαν καὶ ὕστερα τὸν ἐτοποθέτησαν εἰς μίαν ζεστὴν καὶ μαλακὴν φωλίτσαν.

Ἦτο καὶ αὐτὸς ἓν προσφυγόπουλον τοῦ οὐρανοῦ...

Παῦλος Νιρβάνας. [Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου].

« Ἡ εὐθυμὴ ζωὴ »

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Ήταν Αύγουστος. Καθόμαστε, ἐγὼ κι ὁ συνάδελφός μου, στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου καὶ κοιτάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας. Ὁ Πηνεῖος κυλοῦσε τὰ ρεῦματά του πολὺ κοντὰ μας. Εἶχαμε μπροστὰ μας ἕνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα πού εἶχαν κι ἀπὸ τὰ κεραμίδια πού κοκκίνιζαν.

Ἀπὸ μακριὰ μᾶς ἐρχόταν ὁ ἦχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, πού βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καὶ ἡ γῆ διψοῦσε γιὰ νερό, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιατί δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύγνεφο δὲ φαινόταν πουθενὰ κανένα καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλο τὸν κάμπο.

Σὲ λίγο ἕνα συγνεφάκι, ὡς μιὰ ψάθα, ἄσπρο, κάτασπρο, σὰ λάγαρο ἀσήμι, κάθισε στὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Ἐκείνη τῆ στιγμή ἦρθεν ἕνας γέρος τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ ζητήσῃ κάτι καὶ στάθηκε μπροστὰ μας. Εἶδε τὸ συγνεφάκι στὸ κεφάλι τοῦ ξακουσμένου Ὀλύμπου πού στέκεται ἀνάμεσα σὲ τόσο ψηλὰ βουνά, σὰ βουνοβασιλιάς, μὲ τὶς σαράντα δυὸ του κορφές καὶ τὶς ἐξήντα δυὸ του βρυσοῦλες

Τὸ σύγνεφο μεγάλωνε, ὅπως μεγαλώνει ὁ καπνός, ὅταν παίρνη δρόμο τὸν ἀνήφορο.

— Τοῦ βλέπτι αὐτὸ τοῦ σιγνιφάκι ; εἶπε.

Καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσωμε τίποτε ἐμεῖς, ξακολούθησε :

— Θὰ φέρ' νηρουπουντιά. Εἶνι βλουγημένου . . .

Μιὰ ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο κι ἄστραμμα φεγγοβόλησε μέσα στὸ σύγνεφο, πού γιγάντευε καὶ θέριευε κι ἐγίνε γιὰ μιὰ στιγμή κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἐκεῖνο τὸ συγνεφάκι γίνηκε γίγαντας, καὶ χύθηκε σ' ὅλο τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοβερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του ὡς τ' Ἄγραφα κι ὡς τὰ βουνά τ' Ἀσπροπόταμου. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀριές ἀριές οἱ πρῶτες σταλαματιές τῆς βροχῆς χοντρές σὰν καρύδια καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ σὰ φλο-

γισμένα φίδια και σε λίγο ακόμα όλη ή Θεσσαλία λουζόταν άπ' άκρη σ' άκρη και φεγγοβολούσε και τρανταζόταν άπ' τ' άστροπελέκια.

Άπ' τις πρώτες σταλαματιές αφήσαμε τόν έξώστη και μπήκαμε στην άπέραντη κρεβάτα τοῦ πύργου και κοιτάζαμε με χαρά τή χοντρή βροχή, πού έπεφτε και χτυπούσε τὰ γυαλιὰ τῶν παραθυριῶν. Έκεῖ πού καθόμαστε και χαιρόμαστε τὸ περίλαμπρο θέαμα, άκοῦμε «τράγκ!» τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ και δυὸ μεγάλα πουλιὰ κατάρβρεχα, τὸ ένα μπροστὰ και τ' άλλο πίσω, μπήκαν μέσα. "Όλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι και γλιτώσαμε τὸ θυμὰ ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιά του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, πού γιὰ τή σωτηρία του πετοῦσε σὰ μολύβι και ἔσπασε τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ, ἦταν μιὰ ὠραία πετροπέρδικα και τὸ άλλο, με μάτι άγριο, μ' αἰμοδιψιά, ἦταν ένα γεράκι!" Ἐρχονταν ἀπὸ τὰ Πετροβούνια, γιατί μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες, «πόχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά, τὰ κόκκινα ποδάρια», ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπίσιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τις βουνίσιες, κι οὔτε οἱ βουνίσιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσιες στὰ βουνὰ. Οἱ βουνίσιες εἶναι μεγαλύτερες, άγριώτερες κι ὁμορφότερες ἀπὸ τις καμπίσιες και τις βουνίσιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, πού ἔχουν μανία νὰ σκλαβώνουν τὰ καημένα τὰ πουλιὰ και νὰ τὰ βάνουν στὰ κλουβιά, γιὰ ν' άκοῦν τὸ σκλαβωμένο τους λάλημα και νὰ εὐχαριστοῦνται με τή δυστυχία τους.

Πιάσαμε και τή δειλὴ πέρδικα, πού μαζεῦτηκε σὲ μιὰ γωνιά κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο της, και τὸ ὀρμητικὸ γεράκι, πού εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα άγριο και φοβερό, και τὰ βάλαμε σὲ χωριστὰ κλουβιά.

Ἡ πέρδικα ἦταν προορισμένη ἀπὸ τὸ συνάδελφό μου γιὰ τὸ κλουβὶ και τὸ γεράκι γιὰ δῶρο σὲ κανέναν κυνηγὸ, πού μποροῦσε νὰ τὸ γυμνάσει νὰ κυνηγήσει στὸν άέρα πουλιὰ.

Τὴν νύχτα, ὅταν τραβηχτήκαμε ὁ καθέννας στὸ κρεβάτι του, δὲ με κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλα-

βιάς της πετροπέρδικας. Συλλογιόμουν τὰ βάσανά της. Συλλογιόμουν, ὅτι ἦρθε στοῦ κατοικιῷ μας ζητώντας σωτηρία καὶ βρίσκει σκλαβιά.

Γιὰ τὸ γεράκι δε μ' ἔνοιαζε. Ἡ ἰδέα, ὅτι ἔτρωγε πουλιά κι ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ καὶ νὰ τὸ μισῶ καὶ νὰ μὴν ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό.

Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ πού γύριζα ἄυπνος στοῦ κρεβάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κερί καὶ πῆγα ἐκεῖ, ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα τὰ δυὸ κλουβιά. Ἡ πέρδικα πήγαινε ἄνω κάτω μέσα στοῦ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κοιμόταν μὲ τὸ λαιμὸ του χωμένο στὶς πλάτες καὶ μονάχα ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα.

Ξεκρέμασα τὸ κλουβί τῆς πέρδικας καὶ τὸ πῆγα στοῦ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ κι εἶπα στοῦ σκλαβωμένο πουλί:

—"Αἰ, στοῦ καλὸ σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες κι ὅπου εἶναι ὁ προορισμὸς σου καὶ ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις μικρά, πού σὲ καρτεροῦν!

Ἡ πέρδικα, σὰ νὰ μὴν πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σὲ λίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι ἔνα δυνατό φτερουγίσμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ τὰ πόδια μου φαινόταν, πῶς δὲν πατοῦσαν σιὸ πάτωμα.

Κρέμασα τὸ κλουβί στὴ θέση του καὶ γύρισα νὰ πάω στοῦ κρεβάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρίστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ζητοῦσε κι αὐτὸ τὴ λευτεριά του καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη φωνή:

—Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἔλεημοσύνη!

Ἔστριψε ἡ καρδιά μου. Θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φωνικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ: Πόσα πουλιά ἄφησε χωρίς μάννα καὶ πόσες μάνες χωρίς πουλιά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴ βουβὴ φωνή, ποῦ μοῦ φώναξε:

—Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Δῶσ' μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἔλεημοσύνη!

Θυμήθηκα, ὅτι εἶμαι κι ἐγὼ δοῦλος, ραγιάς τοῦ Σουλτάνου¹, κι ἦρθα στὴ θέση του. Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράβηξα ἴσα στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο γυαλί...

—'Αλλὰ... τί πάω νὰ κάμω; εἶπα μέσα μου. Ἄπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα² ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάση πουθενά...

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο κατὰ τὴ νοτιά, ὅπως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἄνοιγω τὸ παραθυρόφυλλο καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει, ἀπόχτησε κι αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά! Ὡρα του καλή!

Κρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτὴ κοντὰ στ' ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας (γιὰ νὰ μὴ μὲ ὑποπτευτῆ ὁ συνάδελφός μου καὶ τοῦ κακοφανῆ) καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σὰ στὸν Παράδεισο. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ!

Χρῖστος Χριστοβασιλῆς.

« Διηγήματα Θεσσαλίας »

ΣΚΛΑΒΙΑ

Βλέπω στ' ἀντικρυνό μου παραθύρι.
ὅσες φορὲς τὸ μάτι μου στραφῆ,
μιὰ γλάστρα στὸ πλατὺ του ἀκουμπιστήρι
κι ἓνα κλουβὶ ψηλὰ στὴν κορυφή.

1. Ἡ Ἡπειρος, ἡ πατρίς τοῦ συγγραφέως, ἦτο ἀκόμη τότε ὑπόδουλος.

Στὴ γλάστρα ἀνθοβολοῦν χιονάτοι κρίνοι
 κι ἄργοσαλεύουν φύλλα σπαθωτὰ
 καὶ στὸ κλουβὶ κλεισμένο καναρίνι
 γλυκολαλεῖ κι ἀνήσυχο πετᾶ.

Βλέπω τὸ καναρίνι καὶ τοὺς κρίνους
 κι ἄθελα νιώθω λύπη στὴν καρδιά.
 Παίρνω τὰ κελαδήματα γιὰ θρήνους,
 παίρνω γιὰ στεναγμούς τὴν εὐωδιά.

Φαντάζομαι στοὺς κήπους τ' ἄνθη τ' ἄλλα
 ἐλεύθερα ν' ἀνθίζουν, νὰ μαδοῦν·
 τ' ἄλλα πουλιά στὰ δέντρα τὰ μεγάλα
 ἀσκλάβωτα, τρελὰ νὰ κελαδοῦν.

Φαντάζομαι καὶ θλίβομαι κι ἀκόμα
 νιώθω πὼς εἶν' ἀπάνθρωπη σκλαβιά
 γιὰ τ' ἄνθη οἱ γλάστρες μὲ τὸ λίγο χῶμα·
 γιὰ τὰ πουλιά τὰ ὀλόκλειστα κλουβιά.

Ἰωάννης Πολέμης.

« Κειμήλια »

ΕΝΑ ΓΑΤΑΚΙ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Μὰς ἔδωσαν ἀπὸ τὴ γειτονιά ἓνα γατάκι. Ἐνα χαριτωμένο ἄσπρο γατάκι, θηλυκὸ—ἀλλὰ μὲ πολὺ μακριὰ μουστάκια—ἐξυπνότατο καὶ ζωηρότατο. Μὰς τρέλανε ὅλους. Δὲν τ' ἀφήνομε ἀπὸ τὰ χέρια, τὸ διαμφισβητοῦμε, τὸ ταΐζομε, τὸ πλένομε, τὸ παίζομε, τὴ νύχτα τὸ παίρνομε καὶ στὰ κρεβάτια μας. Τρέμομε γιὰ τὴ ζωὴ του, τὴ μικροσκοπικὴ αὐτὴ ζωούλα.

Νὰ σὰς περιγράψω τὰ καμώματά του, τὸ θεωρῶ ὅλας διόλου περιττό. Ἔχετε καὶ σεῖς γατάκια καὶ τὰ ξέρετε. Ἐνα μόνον θὰ σὰς πῶ : Πὼς τὸ γατάκι μου εἶναι πιὸ ὁμορφο καὶ πιὸ ἐξυπνο ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν κόσμο. Εἶν' ἓνα γατάκι ἐξαιρετικό, «ὕπερφυσικό» μπορῶ νὰ πῶ.

Τὸ μαρτυροῦν τὰ μουστάκια του καὶ τὰ μάτια του, ποὺ ὄσων χρόνων ἄνθρωπος εἶμαι, ποτέ μου δὲν εἶδα—σὲ γατάκι δυὸ μηνῶν—μακρύτερα, μεγαλύτερα, φωτεινότερα.

Ναί, ἀλλὰ τὸ ἔκτακτο αὐτὸ γατάκι εἶναι τάχα κι εὐτυχισμένο; Σεῖς τώρα θὰ νομίζετε, πὼς εἶναι καὶ πολὺ. Ἄφοῦ τ' ἀγαποῦμε ὅλοι τόσο, ἀφοῦ ἔχει ἓνα ὀλόκληρο σπίτι δικό του, ἀφοῦ μπορεῖ νὰ τρώῃ καὶ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ παίξῃ ὅσο θέλει· τί τοῦ λείπει γιὰ μιὰ τέλεια γατίσια εὐτυχία;

Ἄλθθεια κι ἐγὼ αὐτὴ τὴν ἰδέα εἶχα ὡς προχθές. Εἶδα ὅμως, πὼς ἤμουν γελασμένος. Τὸ γατάκι μας δὲν εἶναι τέλεια εὐτυχισμένο! Κάτι τοῦ λείπει. Κι αὐτὸ εἶναι ἢ συντροφιά τῶν δικῶν του, τῶν ὁμοίων του, ἢ ἀγκαλιά, τὸ γάλα κι ἡ περιποίηση τῆς μητέρας του, τὰ χάρδια, τὰ παιγνίδια καὶ τὰ μαλωματάκια τῶν ἀδελφῶν του.

Δὲν νομίζετε, πὼς εἶναι πολὺ σπουδαῖο αὐτὸ ποὺ τοῦ λείπει καὶ πὼς τίποτε, καμιὰ ἀνθρώπινη ἀγάπη καὶ φροντίδα, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ;

Στὸ σπίτι μας αὐτὸν τὸν καιρὸ δὲν ὑπάρχει ἄλλη γάτα ἀπὸ τὴν Πίσσα. Ἄλλὰ ἡ Πίσσα ζήλεψε τὸ γατάκι κι ὅταν τόβλεπε μπροστά της, τοῦ ἔκανε γρρρ! Τῆς εἶπαμε:

— Δὲν ντρέπεσαι; γάτα ἐσὺ μεγάλη κι ἔνδοξη, νὰ ζηλεύῃς ἓνα μικρό, ἄσπρο κι ἄδοξο γατάκι; Τί πὼς τὸ περιποιούμαστε; καὶ σένα σὲ περιποιούμαστε, ὅταν ἤσουν μικρή.

Τοῦ κάκου Ἡ ζηλιάρα ἐξακολουθοῦσε τοὺς ἀπειλητικούς της γρυλισμούς. Φοβηθήκαμε μὴν τοῦ βγάλῃ τὰ μάτια, μὴ μᾶς τ' ἀγριέψῃ—τόσο ἤμερο ποὺ δὲ λέγεται! Καὶ δὲν ἀφήνομε πιά τὴν Πίσσα ν' ἀνεβαίνῃ ἐπάνω, ὅπου τὸ γατάκι ζῆ περιορισμένο θέλοντας καὶ μὴ, γιὰτὶ σκάλες δὲν κατεβαίνει ἀκόμη.

Ἔτσι δὲ βλέπει κανένα δικό του, οὔτε φίλο, οὔτε ἔχθρο. Μόνο ἀνθρώπους.

Προχθές ὅμως εἶδε ἓνα: Εἶδε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του στὸν καθρέφτη. Κι εἶναι ἀδύνατο νὰ φαντασθῆτε τὴν ἔκπληξή

και τη χαρά του! "Αρχισε άμέσως νά μυρίζη, νά φιλά, νά γλίσφη και νά όρμα για παιγνίδια. Με μεγάλη άπορία, πού έτρωγε τά μούτρα του στο γυαλί, κοίταζε άπό πίσω ν' άνακαλύψη τόν άπρόοπτο και παράξενο αυτόν σύντροφο. "Επειτα ξαναγύριζε και ξανάρχιζε τις δοκιμές.

Έπί τέλους είδε, κατάλαβε, πώς τó γατάκι του καθρέφτη δέν ήταν σαν τ' άλλα πού θυμόταν άπό τó σπίτι του, — δέν πιανόταν, δέν άγγιζόταν, νά!—και τ' άφησε για πάντα.

Κάθε λίγο όμως τó θυμόταν και ξαναγύριζε νά τó βλέπη. Θάλεγε, πώς του έφτανε κι αυτό, για νά παρηγοριέται . . .

"Έτσι πρό όλίγου είδα μιάν εικόνα, πού με συγκίνησε πολύ. Ζητούσα τó γατάκι, πού δέ φαινόταν, πού δέν άκουγόταν καθόλου. Και τó βρήκα ξαπλωμένο στη ράχη μιás πολυθρόνας, πού ήταν πολύ κοντά στην ντουλάπα, με τή μουρίτσα του κολημένη στο γυαλί του καθρέφτη!

Πλησίαζα σιγά σιγά και είδα, πώς δέν κοιμόταν. Κάθε τόσο μισάνοιγε τά μάτια του και κοίταζε τó άλλο γατάκι, πού ξαπλωμένο κι αυτό στη ράχη μιás πολυθρόνας, είχε τή μουρίτσα του τόσο κοντά στη μουρίτσα του άλλου,—ένα γυαλί, ένα κρύο, σκληρό γυαλί τις χώριζε,— μισάνοιγε τά μάτια του και τó κοίταζε στα μάτια.

"Ω, νάι, του έφτανε κι αυτό, για νά παρηγοριέται τó δυστυχισμένο μου γατάκι.

Πώς τó λυπήθηκα! Κι όταν είδα ύστερα τή γυναίκα μου νά τó πλένη με νερό, σαπούνι και πανάκι κι εκείνο ν' άντιστέκεται σ' ένα τόσο άφύσικο για γάτα πλύσιμο, τής είπα:

— Δέν τó δίνομε πίσω στη μητέρα του: έκείνη με τή γλωσσίτσα της και τó σάλιο της τó πλένει πολύ καλύτερα και χωρίς νά τó βασανίζη . . .

Γρηγόριος Ξενόπουλος.

« Διάπλασις τών παιδων » 1928

Βοσκόπουλον τοῦ Παργασσοῦ.

[Φωτογρ. Ν. Ζωγράφου.]

ΤΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ

Εύρισκόμεθα εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ χειμῶνος καὶ εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἑορτῆς τοῦ φωτός, τοῦ χρυσοῦ ἕαρος. Ὁ παγωμένος ἄνεμος πνέει φορτωμένος μὲ τὰ πρῶτα μύρα, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἀπὸ τοὺς ἀναγεννωμένους κήπους. Τὸν πόνον, ποῦ προξενεῖ τὸ ψῦχος, μετριάζει ἡ γλυκεῖα προσδοκία· τὸ πένθος, τὸ ὁποῖον ρίπτουν κάτω διερχόμενα νέφη, δὲν εἶναι τόσο βαρὺ καὶ τόσο καταθλιπτικόν. Κάποια ἀκτῖς χρυσοῦ φωτός χαρακῶνει τὸν μελανὸν ὀρίζοντα. Αἱ πρῶται δὲν εἶναι ἀκόμη τελείως γαλαναί. Εἰς τὴν θερμάστραν παλαίου αἱ τελευταῖαι φλόγες καὶ ἀφήνουν τὸν τελευταῖον τριγμὸν τὰ ξύλα. Τὸ παραμῦθι τελειώνει, τὸ βιβλίον κλείνει καὶ ἀνοίγει τὸ παράθυρον εἰς τὸ φῶς.

Περνοῦμεν ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν, ἀπὸ τὴν νύκτα εἰς τὴν ἡμέραν.

Ἄκόμη εἶναι χειμῶν, ἀλλὰ χειμῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ δύναμις ἐξευτελιζεται εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης εὐεργετικῆς ἀκτίνος. Πνέει ἀκόμη ἄνεμος, ἀλλ' ἄνεμος μυρωμένος. Καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη τεμάχια πάγου, ἀλλ' εὐωδιάζουν ὄλα, ὡς νὰ εἶναι θρύμματα ἀνθοδόχης κρυσταλλίνης.

Ξημερώνει.

Ἡ νύκτα ἡ ἀτελείωτη, ἡ νύκτα ἡ χειμερινὴ δὲν ἔχει τὴν ἕκτασιν αἰῶνος, ἡ ἡμέρα ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι τέταρτον ὥρας. Καὶ τὴν αὐγὴν, τὴν ὥραν ποῦ ἐγεννήθη ἡ Καλοσύνη, θορυβοῦν εἰς τοὺς κλάδους τὰ μουδιασμένα πτερά τῶν ἐπανερχομένων τραγουδιστῶν.

Ἡ παλιννόστησις * γίνεται ἀθορύβως καὶ μὲ προφυλάξεις, διότι ἀκόμη ὁ ἔχθρος ἀγρυπνεῖ· διότι ἀκόμη τὰ μελανὰ σημεῖα του, τὰ πελώρια σύννεφα, κυματίζουν εἰς ἰὰ ὕψη. Ἄλλὰ γίνεται ἡ παλιννόστησις· τὸ τραγούδι γυρίζει εἰς τὸ δένδρον καὶ τὸ πράσινον οὔρεται ἐπάνω εἰς τὸν φλοιὸν καὶ ζητεῖ νὰ καλύψῃ τὴν κιτρίνην καὶ ἀρρωστημένην ὄψιν.

Δὲν ὑπάρχει ἀγὼν φοβερώτερος ἀπὸ αὐτόν, ποῦ συνάπτεται τώρα εἰς τὴν φύσιν μεταξὺ γιγάντων καὶ νάνων' μεταξὺ τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ ἄσματος, τοῦ παγετοῦ καὶ τῆς σταγόνης τῆς δρόσου, μεταξὺ τῆς καταγίδος καὶ τοῦ φύλλου.

Παλαίουν τὰ ἀπαλώτερα πράγματα πρὸς τὰ τραχύτερα καὶ δυνατώτερα. Ὁ σπουργίτης θέλει νὰ ἐπιβληθῆ μετὰ τὸ ἀδύνατον κελάδημά του εἰς τὸν φρενιασμένον ἄνεμον καὶ ν' ἀντιτάξῃ μίαν ἀγγελικὴν στροφήν εἰς τὸ διαβολικὸν σφύριγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνατριχιάζει ἡ φύσις. Καὶ καταπλήσσει τὸ θάρρος τοῦ ἄνθους τῆς ἀμυγδαλῆς, τὸ ὁποῖον φυτρώνει εἰς τὴν κορυφήν τοῦ δένδρου καὶ προκαλεῖ τὸν θάνατον. Καὶ καταπλήσσει ἀκόμη περισσώτερον ἢ τόλμη τοῦ μικροῦ φύλλου, ποῦ φυτρώνει εἰς τὸν ὀλόγυμνον κλάδον, ἐνῶ γύρω του ξεκλειδώνονται μετὰ ἀπαισίους τριγμοὺς οἱ σκελετοὶ τῶν δένδρων. Μπουμπούκια τοσοῦτσικα καὶ φυλλάκια ἀδύνατα καὶ πούπουλα πουλιῶν, σταλίτσες ζωῆς, προχωροῦν κατὰ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ μετὰ πεποίθησιν, ὅτι θὰ νικήσουν. Καὶ θὰ νικήσουν οἱ μικροὶ μαχηταί. Οἱ πάγοι ἐπὶ τέλους θὰ ὑποκύψουν καὶ θὰ καταρρεύσουν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ θὰ συρθοῦν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ θὰ τοὺς ποτίσουν, οἱ χεῖμαρροι θὰ ταπεινωθοῦν, θὰ γίνουν ρύακες καὶ θὰ περνοῦν μετὰ σεβασμὸν ἐνώπιον τοῦ θάμνου. Θὰ πληρώσῃ λοιπὸν καὶ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν ὁ ἐχθρός. Θὰ καταβάλλῃ ἑκατομύρια ἀργυρῶν σταγόνων εἰς τὴν ἄνοιξιν καὶ θὰ δώσῃ τοὺς χυμοὺς καὶ ὅσα χρειάζονται διὰ τὴν καλοπέρασιν τοῦ νικητοῦ . . . .

... Μετὰ συγχωρεῖτε ... Μοῦ φαίνεται, ὅτι ἐβιάσθηκα πολὺ. Ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰσῆλθεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μία κρύα πνοή, ποῦ μ' ἔκαμε νὰ μετανοήσω δι' ὅσα ἔγραψα παραπάνω. Τὸ φύσημα σάν νὰ μοῦ ἐσφύριξεν, ὅτι περιέπεσα εἰς ἀνακριβείας καὶ ὅτι ὀφείλω νὰ ζητήσω συγγνώμην. Πιθανὸν νὰ ἔσφαλα. Ἀλλὰ πάλιν τὰ τερετίσματα * τῶν πουλιῶν ; ὁ μυρωμένος ἄνεμος ; τὰ συντρίμματα τοῦ πάγου, ποῦ εὐωδιάζουν ὡς κρυστάλλινα θρύμματα ἀνθοδοχείου ; Τίποτε, τίποτε!

ἔχω δίκαιον. Ὁ χειμὼν θνήσκει, ἡ καλὴ ἄνοιξις ἔρχεται. Ἄς σφυρίζῃ ὅ,τι θέλει εἰς τὸ παράθυρόν μου ὁ ἄνεμος. Δὲν ἀκούω τίποτε . . .

Τίμος Μωραϊτίνης.

« Πανακοθήκη » Τόμ. Θ'.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Τώρα εἶν' Ἀπρίλης καὶ χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι,
τὸ λέν τ' ἀηδόνια στὰ κλαριά κι οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
τὸ λέν οἱ κοῦκοι στὰ ψηλά, ψηλά στὰ καταράχια.
Πᾶν τὰ κοπάδια στὰ βουνά, νὰ ξεκαλοκαιριάσουν,
πᾶν καὶ κοντὰ οἱ τσοπάνηδες, βαρώντας τὴ φλογέρα,
νὰ τὰ τυροκομήσουνε κατ' τὴ νομὴ νᾶ βγάλουν
κατ' νὰ γιορτάσουν τ' Ἄι - Γιωργιοῦ, νὰ ρίξουν στὸ σημάδι,
νὰ πιοῦν νερὸ ἀπὸ τὰ βουνά, νὰ πάρουν τὸν ἀέρα.

Δημοτικόν.

Η ΑΝΟΙΞΗ

Νάτην, προβάλλει ἡ Ἄνοιξη χίλιοχαριτωμένη,
μὲ χίλια μύρια χρώματα, μὲ μύριες ὁμορφάδες,
μὲ κατακάθαρο οὐρανὸ καὶ χρυσαφένιες νύχτες.
Ὁ ἥλιος καίει χαϊδευτὰ, ξαστράφτει τὸ φεγγάρι,
λιώνουν τὰ χιόνια στὰ βουνά, οἱ κάμποι λουλουδίζουν,
φουντώνουνε τὰ σύδεντρα*, μαυρολογοῦν τὰ λόγγα*,
ἀνθίζουνε χαρούμενα μύριων λογιῶν λουλούδια,
ἄλλα στοὺς κλώνους τῶν δεντριῶν κι ἄλλα στὶς χλόες μέσα,
καὶ χύνουνε μοσχοβολές, ποὺ εὐφραίνουνε τὸν κόσμον.
Καὶ μὲς ἀπὸ τίς εὐωδιές καὶ μὲς ἀπ' τὰ λουλούδια
σηκώνεται ἓνα ἀθάνατο τραγούδι στὸν αἰθέρα,
σὰ νὰ ἦταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Νάτην, προβάλλει ἡ "Ανοιξη, σὰ νύφη στολισμένη.
 Τὰ χελιδόνια τὰ φαιδρά, τὰ κλαψερὰ τρυγόνια
 κι οἱ πελαργοὶ οἱ περήφανοι μὲ τὰ κροκιά ποδάρια
 ἀπὸ τῆ μαύρη Ἄραπιὰ ἐφτάσανε τρεχάτα,
 γιὰ νὰ τῆς ποῦνε μ' ἄπειρη χαρὰ τὸ «καλῶς ἦρθες».
 Μυριάδες τραγουδιάρικα πουλιὰ γλυκολαλοῦνε
 ἄλλα κρυμμένα ντροπαλὰ στὸ φύλλωμα τῶν δέντρων,
 ἄλλα πατώντας μαλακὰ στὰ χόρτα τ' ἀνθισμένα
 κι ἄλλα πετώντας μὲ χαρὰ στὸ γαλανὸν αἰθέρα.
 Κι ὁ βασιλιάς τοῦ τραγουδιοῦ, τ' ἀθάνατο τ' ἀηδόνι,
 κι ὁ μαυροφόρος κόσσυφας κι ὁ παιγνιδιάρης σπίνος
 κι ὁ κοῦκος ἀνθρωπόφωνος κι ἡ ὄμορφη γαλιάντρα
 ἕνα γλυκὸ ταιριάζουνε κι ἀσύγκριτο τραγούδι,
 ποὺ ὑψώνεται περήφανο στὸν ξάστερον αἰθέρα,
 σὰ νὰ ἦταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Νάτην προβάλλει ἡ "Ανοιξη ροδοστεφανωμένη
 κι ἡ Πασχαλιά μας ἡ Λαμπρὴ μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη
 ὄλο τὴν "Ανοιξη ἔρχεται καὶ θάρχεται γιὰ πάντα.
 Ὅ κάθε πόθος τῆς καρδιάς δρομάει * καὶ φτερώνει
 κι ἀνθρώποι, ζῶα καὶ φυτὰ προσπέφτουμε μπροστὰ τῆς
 καὶ σὰ θεὰ τὴν προσκυνοῦν καὶ τὴν ὑμνολογοῦνε
 κι ἕνα τραγούδι θεϊκὸ πετάει στὸν αἰθέρα,
 σὰ νὰ ἦταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Γιὰ σου, χαρὰ σου, "Ανοιξη χιλιοχαριτωμένη,
 βασίλισσα τῶν ἐποχῶν καὶ καύχημα τοῦ Πλάστη,
 ἃς ἦταν δώδεκα φορές νυχρόσουνα τὸ χρόνο !

Χρῖστος Χριστοβασίλης.

ΛΕΛΕΚ ΚΑΙ ΠΟΥΛΑΚΙ

[Είναι γνωστόν, ὅτι τὰ λελέκια προτιμοῦν νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείναν, παρὰ ν' ἀφήσουν τοὺς γέρους γονεῖς των πεινασμένους.]

- Ὅχτῶ χρονῶν ἐπάτησες
καὶ τόσο μοῦ ἀδυνατίσες ;
Συχνὰ σκυμμένο στὰ νερά,
μήπως δὲ βρίσκεις πιά νὰ φᾶς
κι ὅλο λασπόνερο ρουφᾶς ;
Ποῦ πᾶς μὲ βιαστικά φτερά
δίχως τὴν πρώτη σου χαρά,
μήπως σοῦ κλέψαν τὰ μωρά ;
- Τὰ χρόνια ἐκεῖνα πέρασαν,
τώρα οἱ γονιοὶ μου γέρασαν,
ἀπ' τὴ φωλιά τους δὲν πετοῦν...
Κι οἱ πόνοι τους μ' ἀδυνατοῦν
ὅ,τι ἐγὼ βρίσκω στὸ νερό,
νὰ τρώω μονάχο δὲν μπορῶ !
- Δὲν τόλπιζα, ἄσχημο πουλί,
νὰ εἶσαι καλὸ τόσο πολὺ.

Γιάννης Περγιαλίτης

« Παιδαγωγικοὶ Μῦθοι »

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- ἀβάκιον — μικρά τετράπλευρος σανίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔστρωνον κηρὸν καὶ ἔγραφον χαράσσοντες.
- ἀβροδίαιτος — λεπτομαθημένος, ἐκεῖνος ποῦ ζῆ με πολλὴν καλοπέρασιν.
- ἀγγλοπρεπεσιάνη — ἐκεῖνη ποῦ ἔχει τρόπους Ἑγγλίδος, πολὺ τυπικὴ καὶ τακτικὴ εἰς τὴν ζωὴν τῆς.
- ἀγριάμπελος — λέγεται καὶ ἀγράμπελη ἢ ἀγριαμπελιά=φυτὸν ἀναρριχητικὸν με πολὺ εὖοσμα ἄνθη, λευκὰ ἢ λευκοκίτρινα.
- ἀλογολάτης — ἐκεῖνος ποῦ τρέφει καὶ ὀδηγεῖ ἄλογα.
- ἀμόνι — ὄγκος ἐπιχαλυβδωμένου σιδήρου με ξυλίνην βάσιν· ἐπάνω εἰς αὐτὸν σφυρηλατοῦνται τὰ μέταλλα κτυπώμενα με τὸ σφυρί. (Εἰς τὴν ἀρχαίαν = ἄκμων).
- ἀναγοιέμαι — ἀνανοοῦμαι, συλλογίζομαι.
- ἀνένα, ἢ — κεραία τοῦ πλοίου.
- ἀνιράποδο — (ἀνδράποδον) = αἰχμάλωτος πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐπωλήθη ὡς δοῦλος.
- ἀνώφλι — τὸ ξύλον ἢ τὸ μάρμαρον, ποῦ συνδέει τὰς πλευρὰς τῆς θύρας ἢ τοῦ παραθύρου εἰς τὸ ἐπάνω μέρος αὐτῶν (ὑπέρθυρον).
- ἄξεστος — τραχὺς, βάρβαρος εἰς τοὺς τρόπους, ἀμόρφωτος.
- ἀπάγγιο — μέρος ὑπήνεμον, ποῦ δὲν τὸ κτυπᾷ ὁ ἄνεμος.

- ἀπλοκαμίδι* — λέγεται καὶ *πλοκαμίδι* = μέρος τοῦ παραγαδιοῦ, ποῦ ἔχει ὡς δόλωμα πόδια λευκασμένα χταποδιοῦ (βλ. λέξιν *παραγάδι*).
- ἄραξος* — ἀκρωτήριον εἰς τὰ Δ. τῆς Ἀχαΐας (κοινῶς κάβο - Πάπας).
- ἀσπίς Ἀχιλλέως* — Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ Ἴλιον, ἔθυσίασεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀφιέρωσε τὴν πανοπλίαν του, λαβὼν ἀντ' αὐτῆς ἐκ τοῦ ναοῦ ἄλλα ἱερὰ ὄπλα σωζόμενα ἐκ τοῦ τρωικοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀσπίδα τὴν θεωρουμένην τοῦ Ἀχιλλέως. Ταύτην ἐκράτει ὁ σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Πευκέστας, προπορευόμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὰς μάχας.
- ἀστυφιλία* — ἡ συρροή τῶν κατοίκων ἀπὸ τὰ χωριά εἰς τὰς πόλεις.
- ἀτενίζω* — βλέπω κατὰματα, προσηλώνω τὰ βλέμματά μου.
- αὐτάνδρον* — μέ ὄλους τοὺς ἄνδρας τοῦ πληρώματος.
- ἀφνειὸς* — (ἐπίθ.) = εὐπορος, πλούσιος.

B

- βαρυνόμιζω* — λυποῦμαι, στενοχωροῦμαι (βαρυγνώμῳ)
- Βασιλάδι* — τὸ ἱστορικὸν νησίδιον εἰς τὴν εἴσοδον τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογίου.
- βενεσιάνικος* — ἔνετικός.
- Βενεσιάνοι* — Ἐνετοί. Οὗτοι εἶχον ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν των κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐπὶ τῆς Β. Ἰταλίας, Δαλματίας, Ἀλβανίας, τμήματος τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1687 εἶχον περιέλθει εἰς πόλεμον μετὰ τὴν Τουρκίαν καὶ ἔφθασαν μέχρις Ἀθηνῶν, ὅπου ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀκρόπολιν (τὸ Κάστρο).

- βιβλική σκηνή* — σκηνή (σύνολον πράξεων) ὁμοία μὲ ἐκείνας, πού ἀναφέρονται εἰς τὴν Βίβλον, δηλαδὴ εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν.
- βίος, τὸ βότσαλο βραγιά, ἡ* — ἡ περιουσία, ὁ πλοῦτος πού ἔχει κανεῖς.
— πετραδάκι στρογγυλὸ τῆς παραλίας, χαλικάκι.
— πρασινάδα λαχανοκήπου, ἀνθόφυτον χάρισμα κήπου.
- Βριλλησός* — ἡ Πεντέλη, ὄρος τῆς Ἀττικῆς.

Γ

- γαβάθα* — βαθὺ πῆλινον δοχεῖον.
- Γαλάτι* — προάσιον τῶν Ἀθηνῶν μεταξύ Πατησίων καὶ Ψυχικοῦ.
- Γενίτσαροι* — σῶμα ἐπιλέκτων πεζῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἰδρυθὲν τὸ 1227 ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Οὐρχάν. Τοῦτο ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ χριστιανόπαιδα, τὰ ὁποῖα ἐξισλαμίσθησαν.
- γεράνια* — τὰ ἔχοντα χρῶμα ὅμοιον μὲ τὸ τοῦ πτηνοῦ γερανοῦ, δηλ. τεφρὸν (σταχτί).
- Γερηνιώτης* — ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν *Γερηνίαν*, ἀρχαίαν πόλιν τῆς Μεσσηνίας. Γερηνιώτης (Γερήνιος) ὀνομάζεται εἰς τὴν Ὀδύσειαν ὁ Νέστωρ, βασιλεὺς τῆς Πύλου.
- γιατάκι* — μικρὰ κατοικία, τόπος διαμονῆς, φωλεά.
- Γλαζέντζα* — ὄνομα δοθὲν ἐπὶ φραγκοκρατίας εἰς τὴν παράλιον πόλιν τῆς Ἡλείας, τὴν καλουμένην Κυλλήνην.
- γλανκός* — ἀργυρόχρυσος, γυαλιστερός, γαλάζιος.
- Γοργόνα* — δαίμων θαλάσσιος τῆς νεοελληνικῆς μυθολογίας, μὲ κεφαλὴν, χεῖρας καὶ στήθος γυναικός, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ἰχθύος.
- Γοῦβες* — χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἰστιαίας (Ξηροχωρίου), εἰς τὸ Β. μέρος τῆς Εὐβοίας.
- γραφικός σουφάρι* — ὠραῖος, ἄξιος νὰ ζωγραφηθῆ (γιὰ ζωγραφιά).
— εἶδος ψαριοῦ ὁμοιάζοντος μὲ σαυρίδι.

Δ

- Δαφνί* — τοποθεσία εις τὴν Ἀττικὴν πρὸς Δ. τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἐλευσίνα. Εἰς τὸ Δαφνί εὐρίσκεται περίφημος ἀρχαία βυζαντινὴ μονή.
- Δίαιος* — Ἕλληνας στρατηγὸς τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας, νικηθεὶς ἀπὸ τὸν Λεύκιον Μόμμιον παρὰ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου τὸ 146 π. Χ.
- Διακονία* — ὑπηρεσία, ἡ ἐργασία ποῦ γίνεται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν κάποιου σκοποῦ.
- διβόλισμα* — τὸ δευτερον ὄργωμα τοῦ ἐδάφους.
- διολισθαίνω* — γλιστρῶ, ξεγλιστρῶ.
- διφυῆς* — (ἐπίθ.) ἐκεῖνος ποῦ ἔχει διπλὴν ζωὴν, δύο εἰδῶν ὕπαρξιν.
- διχτάδες* — οἱ ψαράδες ποῦ ψαρεύουν μὲ δίχτυα· τὰ δὲ πλοιάρια, ποῦ χρησιμοποιοῦν οὗτοι, λέγονται *διχτιάρικα*.
- διῶρυξ Κωπαΐδος* — ἡ διῶρυξ ποῦ συνδέει τὴν ἀποξηρανθεῖσαν ἐν Βοιωτίᾳ λίμνην τῆς Κωπαΐδος μὲ τὴν θάλασσαν.
- δοξάρι* — τὸ τόξον ἐν γένει, καθὼς καὶ τὸ εἰδικὸν ἐπίμηκες ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον ψαύονται αἱ χορδαὶ τοῦ βιολιοῦ πρὸς ἀπόδοσιν ἤχου.
- δρομάω* — παίρνω δρόμον, τρέχω γρήγορα.
- δροσόπαγο* — παγερὴ δροσιά, ἰσχυρὸν ψυχός.

Ε

- ἐκκοκκιστικὸς* — ἐκκοκκιστικὰ ἐργοστάσια = ἐκεῖνα, ποῦ βγάζουν, καθαρίζουν τοὺς κόκκους.
- ἐλευθεροκοινωνῶ* — ἔχω τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπικοινωνῶ μὲ τοὺς ἄλλους.
- ἐμβριθῶς* — στοχαστικὰ, μὲ βαθεῖαν κατανόησιν.
- ἐντευκτῆριον* — τόπος συναντήσεως.
- ἐξανίσταμαι* — ἐδῶ: ἐγείρομαι, σηκώνομαι.

- ἐπαλξίς* — ἐξώστης ὀδοντωτοῦ σχήματος ἐπάνω εἰς πύργους, φρούρια ἢ τεῖχη καὶ γενικῶς κάθε προφυλαγμένον ὕψωμα, ἀπὸ τὸ ὅποῖον οἱ πολεμισταὶ κτυποῦν τοὺς ἀντιπάλους.
- ἐπίστεγον* — τὸ διαμέρισμα τοῦ πρυμναίου καταστρώματος, τὸ ὅποῖον προορίζεται διὰ τὸν πλοῖ-
αρχον καὶ τοὺς ἀξιωματικούς.
- Ἑστιάδες* — Ἑστιάδες ἐλέγοντο αἱ παρθέναι, ἰέρειαι τῆς θεᾶς Ἑστίας, ἡ ὅποια ἐπροστάτευε τὴν οἰκογένειαν. Αἱ Ἑστιάδες τῶν Ῥωμαίων ἐφύλαττον ἡμέραν καὶ νύκτα ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἑστίας.
- Εὐρύπιος* — τὸ θαλάσσιον στενόν, ποῦ χωρίζει τὴν νῆσον Εὐβοίαν ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν.
- ἐφόλκιον* — λέμβος.

Z

- ζαφειρένιος* — ἐκεῖνος ποῦ ἔχει χρῶμα βαθύ κυανοῦν (σαπφείρινος).
- ζωοτροφία* — τὰ τρόφιμα, ποῦ εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς.

H

- Ἡλύσια* — μυθικὴ χώρα, ὅπου κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων διέμενον ἀθάνατοι καὶ εὐδαίμονες οἱ διαπρέποντες εἰς ἀρετὴν καὶ ἀξίαν.

Θ

- θεὰ τῆς εἰρήνης* — θεὰ Ἀθηνᾶ, ἡ ὅποια ἐδώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ἐλαίαν, ὡς σύμβολον εἰρήνης.
- θεράπαινα* — ὑπηρέτρια, ἐκεῖνη ποῦ ὑπηρετεῖ.
- θηροδέζνω* — κτυπῶ ξένας θύρας, ζητιανεύω.
- θωράκιον* — μικρὸς θώραξ, μετάλλινον ἢ εὐλίον προφύλαγμα τοῦ στήθους.

I

- Ἰμβραήμ* — (καὶ Ἰμπραήμ). Υἱὸς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰμβραήμ τῷ 1824 κατ' αἵτησιν τοῦ Σουλτάνου ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ κατάρθωσε νὰ κυριεύσῃ μέγα μέρος τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινε μέχρι τοῦ 1828.
- Ἰρις* — τὸ οὐράνιον τόξον.
- Ἰστιοπλοῖα* — θαλασσία συγκοινωνία μὲ ἰστιοφόρα.

K

- κάβος* — ἀκρωτήριο.
- κάβο-Πάπας* — ὁ Ἄραξος, ἀκρωτήριο εἰς τὰ Δ. τῆς Ἀχαΐας.
- κάθαροις* — καθαρισμὸς τῶν ἐπιβατῶν τῶν προερχομένων ἀπὸ ἄλλην χώραν πρὸς ἀποφυγὴν μεταδόσεως λοιμωδῶν νόσων.
- κακαβιά, ἦ* — ὅ,τι μαγειρεύεται εἰς τὸ καράβι (χύτραν).
- καλόγενετος* — καλὰ γενεσμένος (ἀπὸ τὸ *γένεθω* = κλώθω).
- καλοῖσκιωτος* — ἐκεῖνος ποῦ ἔχει καλὸν ἴσκιον, μεταφορικῶς = καλότυχος, εὐτυχισμένος.
- κάματος* — κόπος, μόχθος, κούρασις.
- καραούλι* — φρουρός, σκοπὸς (καὶ ἡ φρουρήσις).
- καραβανάρης* — ὁ ἀρχηγὸς караβανίου.
- καρβάνι ἦ* — συνοδεία ἀνθρώπων, ποῦ ταξιδεύουν μὲ ζῶα καὶ ἀποσκευὰς εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις.
- καρβάνι* — φρούριον. Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐχρησίμειεν ὡς φρούριον.
- Κάστρο* — Τοῦρκος στρατάρχης δράσας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.
- Κιουταχῆς* — μυθικὴ μάγισσα, ἡ ὁποία ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ πλησίον τῆς τὸν Ὀδυσσεῆα μεταφορικῶς = πλανεύτρα.
- κοπέλι* — παιδί· ἔπειτα σημαίνει καὶ ὑπηρετῆς, δοῦλος.

- κορβέτα* — πλοῖον ἰστιοφόρον μὲ τρεῖς ἰστούς, ἐμπορικόν ἢ καὶ πολεμικόν.
κουβέρτα — τὸ κατὰστρωμα τοῦ πλοίου.
κουπαστή — τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν τοιχωμάτων τοῦ πλοίου.
κουσέτα, ἦ
κρικέλα — ἡ καμπίνα, ὁ μικρὸς κοιτῶν τοῦ πλοίου.
 — μέγας κρίκος.

Λ

- λαζουρί* — λαζουρίτης λίθος· λίθος ἡμιπολύτιμος, ποῦ ὁμοιάζει μὲ σάπφειρον.
λάσιος — πυκνός, δασώδης.
λεγέτι — λέγεται καὶ *λαγήτι* (λάγηνος) = στάμνα.
λεγεών, ὁ καὶ ἦ — σῶμα στρατιωτικόν τῶν Ῥωμαίων, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν σημερινὴν μεραρχίαν.
Λεονάτος — σωματοφύλαξ καὶ φίλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.
λιακωτὸ ἄλωνι — ἄλωνι ἀνοικτόν, ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἥλιον.
λίβας — ἄνεμος Ν.Δ. πολὺ θερμός.
Λιναριά, ἦ — χωρίον τῆς νήσου Σκύρου.
λόγγος, ὁ — λέγεται καὶ τὸ *λόγγο* καὶ ἡ *λογγιά* = δάσος, φάραγγι γεμάτο δένδρα.
λοιμοκαθαρήριον — τόπος πρὸς καθαρισμόν ἀπὸ μολυσματικὰς νόσους.
λυγαριά — φυτὸν αὐτοφυὲς μὲ πολὺ εὖοσμα ἄνθη.
Λυκομήδης — μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Σκύρου.

Μ

- μαῖστράλι* — ἑλαφρὸς βορειοδυτικὸς ἄνεμος.
μασιά, ἦ — εἶδος τσιμπίδας, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰ κάρβουνα.
μελιτέμα, τὰ
μετόχι — καλοκαιρινοὶ περιοδικοὶ βόρειοι ἄνεμοι.
 — κτήμα, παράρτημα ἢ ναὸς μονῆς.

- Μόμμιος, Δεύκιος* — ὕπατος Ρωμαῖος καταστρέψας τὴν Κόρινθον τὸ 146 π.Χ.
- μούσκλη* — βρυόφυτον, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται εἰς βαλτώδεις ἢ σκιεροὺς τόπους ἢ ἐπὶ βράχων, δένδρων, τοίχων κτλ.
- μοῦτσος* — ναυτόπαις, μαθητευόμενος ναύτης.
- μπάντα, ἦ* — (λέξις Ἰταλική) = ὁμάς μουσικῶν, ὀρχήστρα.
- μπερκέτια, τὰ* — ἀφθονία, πλοῦτος.
- μπερντὲς* — παραπέτασμα, κουρτίνα.
- Μπιζάνι* — χωρίον Ν.Α. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου βουνοῦ, περίφημον ὄχυρόν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν πόλεμον 1912—1913.
- μπουγάζια, τὰ* — (λέξις τουρκικὴ) = θαλάσσια στενά.
- Μπωζοῦρ Λουδοβίκος* — Γάλλος διπλωμάτης (1765 — 1836). Οὗτος διετέλεσε γενικὸς πρόξενος ἐν Σμύρνη καὶ ἔγραψε βιβλίον μετὸν τίτλον «Ταξίδιον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν», ὅπου ἐξέθετε τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς χώρας, τὰς ὑποδοῦλους τότε ὑπὸ τοῦ Τούρκου.
- μυχὸς* — τὸ ἐνδότερον μέρος, τὸ βάθος.

N

- νεῦμα* — γνέψιμο.
- νεύω* — γνέφω, κάνω νεῦμα, κάνω νόημα.
- νιέρι* — βάσανον, στενοχωρία, καημός.
- νοτίζω* — ὑγραίνομαι, ἔχω ὑγρασίαν.

Ξ

- Ξεσκλίδι* — σχισμένο κομματάκι, ἀπόκομμα.
- Ξέφωτο* — ἀνοικτόν, ἀπλωτόν μέρος.
- Ξηροχώρι* — πόλις τῆς Εὐβοίας εἰς τὰ Β. τῆς νήσου. Λέγεται καὶ Ἰστιαία.

Ο

- ὄκνηιά, ἡ — ὄκνηρία τεμπελιά.
 ὀλισθαίνω — γλιστρῶ.
 ὀλολύζω — φωνάζω δυνατά, ξεφωνίζω θρηνώ.
 ὀρμήνεια — (ἐκ τῆς λέξεως ἐρμηνεία) = συμβουλή, διδασχία, παραγγελία. Καὶ ὀρμηγεύω = συμβουλεύω.
 ὀρυμαγδός — κρότος δυνατός, ποδοβολητός.
 οὔριος ἄνεμος — ἄνεμος βοηθητικός, εὐνοϊκός, πνέων ὀπισθεν τῆς πρύμνης (στὰ πρύμα).

Π

- πάλα, ἡ — σπάθη.
 παλιννόστησις — ἐπιστροφή εἰς τὴν πατρίδα.
 πανερία — ποσότης ἴση μὲ τὸ περιεχόμενον ἑνὸς πανεριοῦ.
 παραγάδι — ἄλιευτικὴ συσκευὴ μὲ πολλὰ ἀγγίστρια. Οἱ ψαράδες, πού ἀσχολοῦνται μὲ τὰ παραγάδια = παραγυδιάρηδες· τὰ καϊκία των = παραγαδιάτιζα.
 παρασιάτης — τετραγωνικὸς τοῖχος, δοκὸς ἢ κίων (κολόνα) παρὰ τὸ ἄνοιγμα θύρας ἢ παραθύρου.
 Πέρονης — ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνει τὸ μεγάλο ποίημά του «Ἔργα καὶ Ἡμέραι».
 πεσσοί — τὰ πίνια, τὰ κομμάτια, μὲ τὰ ὅποια παίζονται διάφορα παιγνίδια (ζατρίκιον, τάβλι, ντάμα κ.τ.δ.).
 Πενκέστας — Μακεδῶν σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φέρων κατὰ τὰς μάχας τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως.
 πλησίσιος — μὲ ὅλα τὰ πανιά, μὲ φουσκωμένα πανιά.
 πλουμιστός — στολισμένος μὲ διάφορα χρωματιστὰ στολίδια.

- ποδίζω — στρέφω καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὸν λιμένα ἔνεκα κακοκαιρίας.
- πορθμεὺς — ἐκεῖνος ποῦ περνᾷ τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος ποταμοῦ, λίμνης ἢ στενῆς θαλάσσης (περαματάρης).
- πορώνομαι — ἐξαχρειώνομαι, διαφθείρομαι.
- Πούλα, ἡ — αἱ Πλειάδες (ἀστερισμός).
- πουρνὸ — πολὺ πρῶι.
- προσκλίνοντες
λόφοι — λόφοι ποῦ γέρνουν, κατηφορίζουν ὀμαλῶς.
- προσορμίζομαι — ἀράζω.
- πρόστεγον — ὁ ἐστεγασμένος χώρος τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου κατὰ τὴν πρῶραν.
- προφυλακαὶ — τὸ τμῆμα τοῦ στρατοῦ, ποῦ προηγεῖται ἀπὸ τὸ κύριον σῶμα ἢ ἐκεῖνο ποῦ φυλάσσει ἐμπρός.
- πυροφάνι — ἐσχάρα σιδηρᾶ, προεξέχουσα ἀπὸ τὴν πρῶραν ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου καὶ ἔχουσα ἀναμμένα φρύγανα, δαδί, ρητίνην ἢ φανὸν ἀσετυλίνης, διὰ νὰ προσελκύη τοὺς ἰχθῦς κατὰ τὴν νυκτερινὴν ἀλιεῖαν.

Ρ

- ρεῖθρα — τὰ χεῖλη τῆς ὄχθης.
- ροζώνω — ἀποκτῶ ρόζους ἀπὸ τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν,

Σ

- σβάρισμα — τὸ τρίψιμον τῶν βῶλων τοῦ ἀγροῦ μετὰ τὴν σβάραν, δηλ μετὰ εἰδικὸν ξύλινον ἐργαλεῖον.
- σκαπειάω — ὑπερπηδῶ, περνῶ ὕψωμα.
- σκέπη — σκέπασμα, κάλυμμα.
- σκιάδιον — πῖλος πλατύγυρος ψάθινος.
- σκίζα, ἡ — ἀπόσχισμα ξύλου, σχετικῶς λεπτὸν καὶ αἰχμηρόν.

- σκούζω — φωνάζω δυνατά, ξεφωνίζω.
- σοφοί — οἱ ἑπτὰ σοφοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ζήσαντες κατὰ τὸν Ζ' π.Χ. αἰῶνα ἦσαν: Σόλων ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, Πιττακὸς ὁ τύραννος τῆς Μυτιλήνης, Κλεόβουλος ὁ τύραννος τῆς Λίνδου ἐν Ρόδῳ, Περίανδρος ὁ τύραννος Κορίνθου, Βίας ὁ δίκαιος δικαστὴς τῆς Ἴωνικῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ πόλεως Πριήνης, Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος ὁ πρῶτος ἔφορος ἐν Σπάρτῃ καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ὁ ἰδρυτὴς τῆς θεωρητικῆς γεωμετρίας καὶ ἀστρονόμος.
- σταυροχέρης — ἀργός, χασομέρης, τεμπέλης.
- στόμφος — ὕφος προσποιητόν, πομπῶδες, λόγια φουσκωμένα.
- στόνος — στεναγμός.
- στρόφιγξ, ἦ — ὁ σιδερένιος στροφεύς, μὲ τὸν ὅποιον στρέφεται ἡ θύρα.
- συλοβάτης — ἡ βᾶσις τοῦ στόλου, τὸ στήριγμα.
- σύ(ν)δειπνος — ὁ συνδαιτυμών, ὁ συμμετέχων εἰς τὸ δεῖπνον.
- σύ(ν)δεντρο — τόπος μὲ πολλὰ δένδρα, δάσος.
- σφύζω — τινάσσομαι, κτυπῶ ζωηρά, ὀρμῶ.

Τ

- τερέισμα — κελάδημα, σιγοτραγούδισμα.
- Τουρκοβούνια — μακρὰ σειρὰ χαμηλῶν λόφων εἰς τὰ Β.Α. τῶν Ἀθηνῶν.
- Τουρκογραικία — τίτλος βιβλίου γραφέντος ἀπὸ τὸν ἔξοχον Γερμανὸν ἐλληνιστὴν Μαρτίνον Κρούσιον (1526 — 1607). Μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὴν Ἑλλάδα (Γραικίαν), τὴν ὑπόδουλον τότε εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰς δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦτο δίδει πολὺ χρήσιμους πληροφορίας περὶ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Τουρκοκρατίας.

- τρεχαντήρι* — μικρὸν ἄκτοπλοῖκὸν ἱστιοφόρον καὶ ἀλιευτικὸν πλοιάριον.
- τριακόντορος* — ἀρχαῖον πολεμικὸν πλοῖον μὲ 30 κώπας.
- τριζόνι* — ὁ γρύλος, ἔντομον τῆς οἰκογενείας τῶν γρυλιδῶν.
- τρισκατάρατος* — ὁ διάβολος, ὁ σατανάς.
- τσαπράζια, τὰ* — ἄργυρᾶ κοσμήματα, φερόμενα σταυροειδῶς ἐπὶ τοῦ στήθους εἰς τὰς ἐθνικὰς ἐνδυμασίας κυρίως τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Υ

- ὑδροτριβή* — ἡ νεροτριβή, ὅπου μὲ τὸ νερὸν ποῦ πίπτει, κατεργάζονται τὰ ἐγγύρια μάλλινα σκεπάσματα καὶ φορέματα οἱ χωρικοί.
- ὑδροχαρῆς* — ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ τὰ νερά, ποῦ εὐχαριστεῖται ἀπὸ τὰ νερά.
- ὑπόσαθος* — μισοσάπιος, μισοχαλασμένος.
- ὑφάδι* — τὸ κατὰ πλάτος νῆμα τοῦ ὑφάσματος.
- ὑψίκομος* — ἐκεῖνος ποῦ ἔχει πολὺ ὑψηλὸν κορμόν. Λέγεται κυρίως διὰ τὰ δένδρα.

Φ

- φάδι* — Βλ. ὑφάδι. Κατ' ἐπέκτασιν = ἡ ὑφαντικὴ τέχνη.
- φαντάζω* — προκαλῶ ζωηρὰν ἐντύπωσιν.
- Φιλοποίμην* — στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, καταγόμενος ἐκ Μεγαλοπόλεως (253—183 π.Χ.), καταβαλὼν μεγάλας προσπάθειάς πρὸς ἀναβίωσιν τῆς ἰσχύος τῆς Ἑλλάδος. Ἐπωνομάσθη ἔνεκα τούτου «ὁ τελευταῖος Ἑλληλην».
- φίλυθρος* — ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ τὰ νερά.
- φλέγμα* — ψυχραιμία, ἀταραξία.

- φλωρί — παλαιὸν χρυσοῦν νόμισμα (φλουρί).
 φρεγάτα — Λέγεται καὶ *φρεγάδα* = πολεμικὸν πλοῖον μὲ
 τρεῖς ἰστούς.
 φρόνος — εἶδος βατράχου.

X

- χε(υ)ρόβολο — ὄ,τι πιάνει ὁ θεριστῆς μὲ τὴν χούφταν του,
 δεματάκι.
 Χελμούτσι — Λέγεται καὶ Χλιμούτσι. Περιφημον κατὰ τοὺς
 χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας κάστρον τῆς
 Ἡλίδος, ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρωτήριο καὶ τὸ
 βουνὸν Χελωνάτα.
 χλαμύδιον — μικρὰ *χλαμύς* = βραχὺς μανδύας κοσμητικός.
 χράμι — μάλλινον κλινοσκέπασμα.
 «Χρονικά» — ἡμερησίς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ
 Ἑλβετοῦ φιλέλληνος Μάγερ ἀπὸ 1 Ἰανου-
 αρίου 1824—20 Φεβρουαρίου 1826.
 χταποδιάρικα — τὰ καΐκια, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ
 ψάρεμα τῶν ὀκταποδιῶν. Οἱ ψαράδες, πού
 ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ψάρεμα τοῦτο, λέγονται
χταποδιάρηδες.
 χρυσοκάπονλον — τὸ ζῶον, πού ἔχει τὸ σαμάρι (σάγμα) καὶ τὰ
 νῶτα στολισμένα μὲ χρυσοκεντημένα κα-
 λύμματα.

Ψ - Ω

- ψεκάς, ἡ — μικρὰ σταγὼν ὕδατος ἢ βροχῆς, ψιχάλα.
 ῶριος — ὠραῖος.
 ῶριων — λαμπρὸς ἀστερισμὸς, ὁ ὁποῖος φαίνεται ζω-
 ρότατος ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος.
 ὠρύομαι — οὐρλιάζω.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΓΡΑΣ ΤΕΛΛΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Εὐαγ. Ἰωάννου. Ἐγεννήθη τὸ 1899 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἔσπούδασε νομικὰ, ἀλλ' ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Μετέφρασε καὶ ἀρκετὰ ξένα ἔργα. Εἰς τὰ ποιήματά του ἐκδηλώνει μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν.

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἔσπούδασε νομικὰ καὶ ἐχρημάτισε βουλευτὴς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ του συλλογαὶ εἶναι : «*Πρωῶνὸν ξεκίνημα*», «*Καιρὸς πολέμου*», «*Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο*». Ἐκ τῶν διηγημάτων του ἡ συλλογὴ «*Ἀπλοῖκὲς ψυχῆς*» ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ANNINOS ΜΠΑΜΠΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἦτο δημοσιογράφος. Ἔργα του : «*Λυκανγῆς*», «*Ἐδῶ κι ἐκεῖ*», «*Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα*», «*Νῆκαι κατὰ βαρβάρων*», «*Ὁ Σύλλογος τῶν εἰσαγγελέων*» κ. ἄ.

ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Κατὰ πρῶτον ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔπειτα δὲ ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του εἰς τὴν Ἴονιον Βουλὴν Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρῶτων βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρας Ἑπτανήσου εἰσῆλθον εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινοβούλιον. Διεκρίθη ὡς ποιητῆς διὰ τὴν μεγάλην φαντασίαν του καὶ τὸν ἀσυγκράτητον πατριωτισμὸν του. Ἔργα του: «*Συχορρογήματα*», «*Μνημόσυνα*», «*Κυρὰ Φροσύνη*», «*Ἀθανάσιος Διάκος*», «*Φωτεινὸς*» κ. ἄ.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε δὲ καθηγητῆς Γυμνασίου εἰς Ἀθήνας. Ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔργα του ποιητικά: «*Ἀττίδες αὔραι*», «*Ποιήματα*».—Πεζά: «*Τὸ ἁμάρτημα τῆς μητρὸς μου καὶ ἄλλα διηγήματα*», «*Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου*», «*Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον*».

ΒΥΡΩΝ (ΛΟΡΔΟΣ)

Τὸ ἀγγλικὸν του ὄνομα Μπάυρον (Γεώργιος Γόρδων). Διάσημος Ἄγγλος ποιητῆς καὶ ἔνθερμος φιλέλλην. Ἐγεννήθη εἰς Λονδῖνον τὸ 1788. Εἶχε ψυχὴν φλεγομένην ἀπὸ τὰ ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφιέρωσεν ὅλας τὰς δυνάμεις του διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέθανεν ἀπὸ τὰς κακουχίας εἰς Μεσολόγγιον τὸ 1826. Ἡ ποίησις του περιέχει εὐγενεῖς καὶ ὑψηλὰς ἰδέας. Ἔργα του εἶναι: «*Τσαΐλδ Χάρολδ*», «*Δὸν Ζουάν*», «*Ὁ Κουρσάρος*» κ. ἄ.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του ἔχει τὸν τίτλον «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1937 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἔνωρις ὅμως κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Εἶναι κατὰ κύριον λόγον δημοσιογράφος καὶ ποιητής. Τὰ ἔργα του εἶναι πλήρη πατριωτισμοῦ καὶ ἀγάπης διὰ τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις. Τὸ κυριώτερον τούτων εἶναι «Οἱ Κρηῖτες μου», συλλογὴ διηγημάτων.

ΔΕΛΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1905. Ἠσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀκολουθοῦσα τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρὸς της, διηγηματογράφου Πηνελόπης Δέλτα. Ἐγραψεν εἰς ἀπλὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τοὺς «Μύθους καὶ Θρύλους» κ. ἄ.

ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΙΟΥΛΙΑ

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1937. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀγγλιστί. Ἐγραψεν ἐπίσης διάφορα διηγήματα εἰς τὴν μητρικὴν τῆς γλῶσσαν, κυρίως

παιδαγωγικού περιεχομένου υπό τούς τίτλους: «*Στὴν Κοζάνη*», «*Ὅλοι μαζί*», «*Στὸ νησί τους*», «*Πορωτικές ιστορίες*», «*Παραδόσεις καὶ παραμύθια*» κ. ἄ.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ γονεῖς Μεσολογγίτας. Μετὰ τὰς σπουδὰς του εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων καὶ ἀρκετὰ πεζά, διηύθυνε δὲ καὶ διάφορα περιοδικά. Ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὸ τελευταῖον του πεζὸν ἔργον φέρει τὸν τίτλον «*Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου*».

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1871. Λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε τὰς συλλογὰς διηγημάτων: «*Ἡ ζωὴ τοῦ περῶ*», «*Διηγήματα ἐλληνικῆς ζωῆς*» κ. ἄ., εἰς τὰ ὅποια περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου. ✕

ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κλεάνθους Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μόλυβον τῆς Μυτιλήνης τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἄν καὶ νέος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐν τούτοις ἠσχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Τὰ ἔργα του διακρίνει πρὸ παντός ἐξάιρετος ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας. Κυριώτερα τούτων εἶναι: «*Νησιώτικες ιστορίες*», «*Φυλλάδες τοῦ γέρο-Δήμου*», «*Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης*» κ. ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης ἐμμέτρως καὶ τὴν «*Ὀδύσειαν*» τοῦ Ὀμήρου.

ΗΣΙΟΔΟΣ

Ἕλλην διδακτικὸς καὶ ἐπικός ποιητὴς γεννηθεὶς εἰς Ἄσκραν τῆς Βοιωτίας περὶ τὸ 750 π. Χ. Ἐγραψεν: «*Ἔργα καὶ Ἡμέρας*»,

ὅπου παρέχει συμβουλὰς περὶ τῶν γεωργικῶν κυρίως ἐργασιῶν καὶ τὴν «*Θεογονίαν*», εἰς τὴν ὁποίαν γράφει περὶ τῆς γενέσεως τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων.

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν ποίησιν, τὴν πεζογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἦτο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του εἶναι λαογραφικὰ καὶ κυρίως λογοτεχνικά. Τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «*Ἡ ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν*», εἰς τρεῖς τόμους, «*Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες*», «*Ἀναδρομάρης*», «*Θρύφαλα*» κ. ἄ.

ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Βιάννον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1920 εἰς τὸ Ἡράκλειον. Ἦτο διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην καὶ διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «*Ὁ Πατούχας*», «*Ὅταν ἤμουν δάσκαλος*» κ. ἄ.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ἐγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἦτο δικαστὴς καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικά ἔργα του εἶναι: «*Κίμων Ἀνδρεάδης*», «*Τὸ σπιτάκι τοῦ γιάλοῦ*», «*Διηγήματα*», «*Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας*», «*Ψαράδικες ἱστορίες*» κ. ἄ. Ἐγραψε καὶ νομικὰ συγγράμματα.

ΜΑΡΤΙΝΕΛΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1836 εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔσπούδασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἦτο ποιητὴς καὶ διεκρίθη διὰ τὴν φιλοπατρίαν του. Ἔργα του : «*Οἱ ἥρωες τοῦ Μαυροβουνίου*», «*Τραγούδια*».

ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κύπρον τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. Ἔσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Ὁξφόρδην. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τὸ δὲ 1926 ἐγένετο Ἀκαδημαϊκός. Ἐκτὸς ἄλλων ἔργων ἐδημοσίευσε συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐπιγράμματα*», μετάφρασιν τῆς «*Ἱστορίας τῆς ἐλληνικῆς λογοτεχνίας*» τοῦ Μώρρου καὶ τὸν «*Στέφανον*», συλλογὴν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ποιημάτων μεταφρασμένην εἰς δημοτικούς στίχους.

ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Μυτιλήνην τὸ 1892. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας κατέγιεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνειργάσθη εἰς πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας, ὅπου ἐδημοσίευσε διηγήματα, χρονολογήματα καὶ διαφόρους μελέτας. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς : «*Τὸ πράσινο βιβλίον*», «*Τὸ τραγούδι τῆς γῆς*», «*Ἡ δασκάλα μὲ τὰ χρυσὰ μάτια*», «*Τὸ γαλάζιον βιβλίον*» κ.ἄ.

ΜΩΡΑΓΓΙΝΗΣ ΤΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1885 εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἶναι ἐκλεκτὸς θεατρικὸς συγγραφεὺς καὶ χρονολογῆς. Συνειργάσθη καὶ συνεργάζεται εἰς διαφόρους ἔφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Ἔγραψε : θεατρικὰ

ἔργα, μυθιστορήματα κ. ἄ. ἔργα, τὰ ὅποια διακρίνει κατὰ κανόνα εὐθυμος διάθεσις καὶ σάτυρα τῶν κακῶς ἐχόντων εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν μας.

ΝΙΡΒΑΝΑΣ ΠΑΥΛΟΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀπέθανε τὸ 1938 εἰς Ἀθήνας. Ἦτο ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, δημοσιογράφος καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ τὴν «Γλωσσικὴν αὐτοβιογραφίαν του».

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1867 εἰς Κωσταντινούπολιν καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν καὶ εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν πολλοὺς τόμους διηγημάτων, μυθιστορημάτων κ. ἄ. καὶ τρεῖς τόμους «Θεάτρων». Ἐγραψε καὶ «Παιδικὸν Θεάτρον» διὰ μαθητὰς. Ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν δημοσιεύει ἐπιστολὰς μὲ τὸ ψευδώνυμον «Φαίδων» εἰς τὸ περιοδικὸν «Διάπλασις τῶν Παίδων».

Ο Μ Η Ρ Ο Σ

Ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ποιήματά του εἶναι ἡ «Ἰλιάς» καὶ ἡ «Ὀδύσσεια». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὄλου τοῦ κόσμου καὶ ὄλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Πάτρας, κατάγεται δὲ ἐκ Μεσολογγίου. Ἀπέθανε τὸ 1943. Ἐπὶ ἔτη ὑπηρετήσεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῶρα δὲ εἶναι Ἀκαδημαϊκός. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ἔχει γράψει καὶ πεζά. Ὅλα τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν 35 περίπου τόμους. Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι: «Ὁ Τάφος», «Ἀωδεκάλωτος τοῦ γύφτου», «Ἡ Φλόγα τοῦ βασιλιᾶ», «Ἀσάλευτη ζωὴ» κ. ἄ. Τὸ ἐκτενὲς διήγημά του «Θάνατος παλικαριοῦ» ἔχει μεταφρασθῆ καὶ εἰς ξένας γλώσσας.

✕ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ἑλληνας διηγηματογράφους. Τὰ ἔργα του ἀναφέρονται εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, τὴν ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν παράδοσιν. Τὰ γνωστότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα» καὶ «Πασχαλινὰ» διηγήματα, ἢ «Γυναικὸς πούλα», ἢ «Φόνισσα», οἱ «Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΣΙΝΟΗ

Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ βραδύτερον εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Διετέλεσε καθηγήτρια παρθεναγωγείου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ κατέγινεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα της εἶναι: «Ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Μέγας Ἀλέξανδρος», «Ἀπὸ παντοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς», «Παιδικὰ παραμῦθια» κ. ἄ.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ ΚΛΕΩΝ

Ἐγεννήθη τὸ 1896 εἰς Πύργον τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τῆς νεανικῆς τοῦ ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν κριτικὴν. Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας, ὅπου ἐδημοσίευσε ποιήματα, πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις, κριτικὰς μελέτας κ. ἄ. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξεδόθησαν αἱ «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα νεοελληνικὰ ποιήματα», «Μορφῆς καὶ ἰδέες», κριτικαὶ μελέται βραβευθεῖσαι κ. ἄ.

ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀνδρούσαν τῆς Μεσσηνίας τὸ 1872, καταγόμενος ἐκ Μάνης. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησεν ὡς δικαστὴς καὶ ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος. Ἠσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἔγραψεν ἕμμετρα καὶ πεζά. Ἔργα του: «Τὰ πρῶτα παραμύθια», «Μοσκιές», διηγήματα, «Σπάρτη—Μυστράς», «Μανιάτικα μοιρολόγια» κ. ἄ.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἰ. Γιαννούκου. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Σπέτσας τὸ 1866. Ὑπηρέτησεν ὡς δημοδιδάσκαλος. Ἐγράψε διάφορα διηγήματα καὶ ποιήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν τὰ: «Τραγούδια τῆς ἀκρογιαλιᾶς», «Τρελὰ τραγούδια», «Παιδαγωγικοὶ μύθοι» — εὐτράπελοι, παιδαγωγικοὶ καὶ λίαν σύντομοι — κ. ἄ. Μετέφρασεν ἑμμέτρως τοὺς μύθους τοῦ διασήμου Ρώσου λογοτέχνου Κριλώφ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας καὶ ἔζησε τὸν πρῶτον αἰῶνα μ. Χ. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: «Παράλληλοι βίοι» καὶ «Ἡθικά».

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ἀφῆκε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι εἶναι: «*Χειμῶνάνθοι*», «*Τὸ παλιὸ βιολί*», «*Σπασμένα μάρμαρα*», «*Ὁ τραγουδιστής*», «*Ὁ βασιλεὺς Ἀνήλιαγος*», «*Τὰ πρῶτα βήματα*» διὰ παιδιὰ. Μετέφρασε καὶ τὰ «*Εἰδύλλια*» τοῦ Θεοκρίτου.

ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ ΘΕΜΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1888 τέως ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκονομικοῦ τοῦ Β. Ναυτικοῦ. Ἐγραψε μὲ πολλὴν χάριν διὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ζωὴν καὶ ἐξέδωκεν εἰς τόμους τὰ ἑξῆς: «*Θαλασσοῦς σελίδες*», «*Τ' ἀργογίαμα μας*», «*Σιλουῖτες τῶν βυθῶν*» κ. ἄ.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1935. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε ποιήματα καὶ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι: «*Νικηφόρος Φωκᾶς*», «*Παλαιὰ καὶ νέα*», «*Διπλῆ ζωή*», «*Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄπειρον*» κ. ἄ.

ΡΑΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1932. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλολογίαν ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς ἱστορικές μελέτας. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

Ἐγραψε πολλὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα ἱστορικοῦ καὶ ναυτικοῦ περιεχομένου καὶ τρεῖς τόμους διηγημάτων.

ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Δικελὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ 1874. Ἐνωρὶς ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ὑπηρετήσεν ὡς καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐγραψεν εἰς πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἡμερησίδας. Ἐξέδωκε πολλὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «*Θανάσιμα*», «*Μαῦρα κρίνα*», «*Τραγούδια τοῦ λυτρωμοῦ*» κ. ἄ.

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1881, καταγόμενος ἀπὸ Σουλιωτικὴν οἰκογένειαν. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσεν πλεῖστα ποιήματα καὶ πεζὰ, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι: Ποιητικαὶ συλλογαί: «*Μεγάλῃ αὔρα*», «*Ἁγία Βαρβάρα*», «*Ἀπέθαντος*» κ. ἄ. — Μεταφράσεις τοῦ Ἡσιόδου, ὡς καὶ ξένων ποιητῶν. — Δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Χριστὸς Ἀνέστη*» κ. ἄ.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1796 εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1857 εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν εἶχε ὅμως μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν. Εἶναι ὁ ἔθνικός μας ποιητὴς καὶ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὰ ἔργα συνέλεξε καὶ ἐξέδωσε μετὰ τὸν θάνατόν του πρῶτος ὁ φίλος του ποιητῆς καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ποιημάτων του εἶναι: «*Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν*» (ὁ Ἐθνικός μας Ὕμνος), ἢ «*Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος*», οἱ «*Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι*», ὁ «*Κρητικός*», ὁ «*Λάμπρος*». Ἐγραψε καὶ ποιήματα εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν.

ΣΠΕΡΑΝΤΖΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1885. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ ἤδη ὑπηρετεῖ ὡς καθηγητὴς τοῦ Ὀδοντοϊατρικοῦ σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων ἐδημοσίευσεν πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς τυχῶν πολλῶν φιλολογικῶν βραβείων καὶ διεκρίθη εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του : «*Ἰάδες αἶθραι*», «*Συμφωνίες*», «*Ψηφιδωτά*», «*Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες*»—βραβευθὲν—, «*Παιδικὲς ψυχές*», «*Τραγουδιστὴς τῶν παιδιῶν*» κ. ἄ.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὰς Σπέτσας καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μετὰ ταῦτα διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη δημόσιος ὑπάλληλος. Ἐγραψε διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα, ἀλλὰ κυρίως διεκρίθη ὡς ποιητής. Αἱ γνωστότεραι ποιητικαὶ συλλογαὶ του εἶναι : «*Τὰ τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ*», «*Τὶ λὲν τὰ κόμματα*» κ. ἄ. Ἐπίσης κατέγινε καὶ εἰς μεταφράσεις ἔργων τῆς ξένης λογοτεχνίας.

ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1863 εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἠπείρου, κατήγετο ἀπὸ γονεῖς Σουλιώτας, ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε κυρίως διηγηματογράφος, εἰς τὰ ἔργα του δὲ περιέγραψε τὴν ζωὴν τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΓΥΖΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Τήνον τὸ 1842. Ἐνωρίτατα ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὰς ὥραϊας τέχνας. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν Σχολὴν τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ μετέβη καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὸ Μόναχον. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς πλέον, ἐσταδιοδρόμησε καὶ διεκρίθη ὡς ἑξοχος ζωγράφος. Ἐτιμήθη μάλιστα διὰ τῆς θέσεως καθηγητοῦ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου. Δὲν ἐλησμόνησεν ὁμως τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποῖαν δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγαπᾷ. Ἀπέθανεν εἰς Μόναχον τὸ 1901. Γνωστότεροι ζωγραφικοὶ πίνακες τοῦ Γύζη εἶναι: τὸ «Κρυφὸ σχολεῖο», ἢ «Δόξα τῶν Ψαρῶν», τὸ «Παραμῦθι τῆς γαριᾶς», ἢ «Ἱστορία», ἢ «Ἀρμονία», ὁ «Ὀλυμπιονίκης», ὁ «Μικρὸς σοφός», τὸ «Πνεῦμα τοῦ πόνου» κ. ἄ.

ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Λέσβον τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1930 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Μόναχον. Διετέλεσεν ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης καὶ καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν. Διεκρίθη ἰδίως ὡς ζωγράφος παιδιῶν. Τὰ ἔργα του κοσμοῦν διαφόρους πινακοθήκας τῆς Εὐρώπης. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: ἢ «Παιδικὴ συναυλία», ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἐθνικὴν μας Πινακοθήκην, «Τὰ πρῶτα βήματα», «Ὁ κακὸς ἔγγονος», «Τὸ κτένισμα τῆς ἔγγονῆς», «Ὁ παιδικὸς ναυγᾶς» κ. ἄ.

ΛΥΤΡΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Τήνον τὸ 1832 καὶ ἀπέθανε τὸ 1904. Ἐσπούδασε ζωγραφικὴν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Μόναχον ὡς ὑπότροφος τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐμόρφωσε πολλοὺς διακεκριμένους ζωγράφους. Τὰ θέματά του ἐλάμβανε κυρίως ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν μας λαϊκὴν ζωὴν. Ἦτο καὶ προσωπογράφος. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «Τὰ κάλαντα», «Ἐπιστροφή ἀπὸ τὸ πανηγύρι τῆς Πεντέλης», «Ψαριανὸ μοιρολόι», «Ἡ πυρόπολις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη», «Τὸ λιβασι-
σμα» κ. ἄ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, <i>Ἰω. Δαμβέργη</i>	7
2. Τὸ εἰκονοστάσι μας, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	11
3. Στὰ εἰκόνισματα (ποίημα), <i>Γ. Στρατήγη</i>	14
4. Χριστούγεννα (ποίημα), <i>Τέλλου Ἄγρα</i>	16
5. Τ' Ἅγιου τὸ καντήλι, <i>Δ. Γρ. Καμπούρογλου</i>	16
6. Οἱ δύο καβαλάρηδες (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	17

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ὁ Ἄριων, <i>Ἀλεξάνδρας Δέλτα</i>	21
2. Πῶς ἰδρύθηκε τὸ Βυζάντιο, παράδοσις. Γλωσσικὴ δια- σκευὴ <i>Μιχ. Οἰκονόμου</i>	25
3. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, <i>Ἀρσινόης Παπαδοπούλου</i>	27
4. Φιλοποίμενος ἀσχολία, κατὰ <i>Πλούταρχον</i> . Ἀπόδοσις <i>Ν.</i> <i>Α. Κοντοπούλου</i>	32
5. Τὸ γενναῖο Ἑλληνόπουλο, <i>Θ. Μακροπούλου</i>	34
6. Ὁμήρου Ὀδύσσεια: Πῶς θυσιάσαν οἱ ἀρχαῖοι, μετάφρ. <i>Ἀργύρη Ἐφταλιώτη</i>	37
7. — — — — — Τὰ παλάτια τοῦ Ἀλκίνου, μετάφρ. <i>Ἀργ. Ἐφταλιώτη</i>	39
8. — — — — — Ὁ Ὀδυσσεὺς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του, ἀπόδ. <i>Κλ. Παράσχου</i>	41
9. Ὀλυμπιακὸς ὕμνος (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	43

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Σελίς

1.	Πατριωτικά Χριστούγεννα, <i>Κ. Ράδου</i> , Διασκευή <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	47
2.	Κλέφτικα τραγούδια: 'Η ζωή τῶν κλεφτῶν	52
3.	— — Τὸ κλεφτόπουλο	53
4.	— — Τῶν Κολοκοτροναίων	53
5.	'Ο Δήμος καὶ τὸ καριοφίλι (ποίημα), <i>Ἀρ. Βαλαωρίτου</i>	54
6.	Πῶς ἐσώθη ὁ Παρθενῶν, <i>Ἀρ. Βαλαωρίτου</i>	56
7.	'Η 25η Μαρτίου (ποίημα), <i>Γ. Μαρτινέλλη</i>	57
8.	'Απὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, <i>Χαρ. Ἀννίνου</i>	58
9.	Στὸ Μπιζάνι (ποίημα), <i>Ἀγγέλου Σημηριώτου</i>	64
10.	"Ὑμνος εἰς τὴν Σημαίαν (ποίημα), <i>Στεφ. Δάφνη</i>	65
11.	'Εθνικὴ λιτανεία, <i>Θ. Μακροπούλου</i>	66
12.	"Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	68

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

1.	Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, <i>Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη</i>	74
2.	'Η ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), <i>Ἀρ. Προβελεγγίου</i>	82
3.	Τὰ τρία ἀδελφία, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	84
4.	Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλή (ποίημα), <i>Γ. Ἀθάνα</i>	87
5.	Τὸ ὁμορφότερο παιδί, λαϊκὸς μῦθος. Γλωσσ. διασκευή <i>Μιχ. Οἰκονόμου</i>	88
6.	Νανάρισμα (ποίημα), <i>Ἀριστ. Βαλαωρίτου</i>	89
7.	«'Η σάλπιγγα», <i>Μιχ. Οἰκονόμου</i>	90
8.	Νοσταλγία (ποίημα) <i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	94
9.	'Ο γάτος, <i>Στρατὴ Μυριβήλη</i>	95

Ε'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1.	'Ο Γιαννιός, <i>Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη</i>	101
2.	'Ο μικρὸς κριτής, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	106

	Σελίς
3. «Τὰ κάλανδα», <i>N. A. Κοντοπούλου</i>	112
4. Τὸ τραγούδι τῆς δουλειᾶς (ποίημα), <i>Στρ. Μυριβήλη</i>	115
5. Ἔργα καὶ Ἡμέραι, Ἑσιόδου, (ποίημα), μετάφρ. <i>Σίμου Μενάρδου</i> καὶ <i>Σωτῆρη Σκίπη</i>	116
6. Νὰ ἦμουν πλούσιος, Ἰω. <i>Κονδυλάκη</i>	117
7. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα), Ἀρ. <i>Προβελεγγίου</i>	119
8. Ὁ κύρ Τζιζικας, Ἰουλίας <i>Δραγούμη</i>	121
9. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα), Ἀλ. <i>Φωτιάδου</i>	124
10. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	125

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

1. Ὁ ἐλαιὼν τῶν Ἀθηνῶν, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	129
2. Γλαυκόφυλλη ἐλιχ (ποίημα), Ἰω. <i>Πολέμητ</i>	131
3. Λεβάδεια, Ἐμμ. <i>Δυκούδη</i>	131
4. Ζάκυνθος, <i>Κ. Πασαγιάννη</i>	134
5. Τὰ νησιά μας (ποίημα), Ἀριστ. <i>Προβελεγγίου</i>	137
6. Ἡ Μαρού, <i>Γ. Δροσίνη</i>	138
7. Εουνὸ (ποίημα), Ἀλ. <i>Φωτιάδου</i>	141
8. Καλαμάς (ποίημα), <i>Δόρδου Βύρωνος</i> , μετάφρασις <i>Δ. Σάργου</i>	141
9. Τὸ φυλαχτὸ μου (ποίημα), <i>Στ. Σπεράντσα</i>	141

Ζ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤῃ ΖΩΗΝ

1. Φθινόπωρο, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	145
2. Τὸ δρᾶμα τοῦ δέντρου, <i>Εὔστρ. Εὔστραιιάδου</i>	147
3. Ὁ θέρος, <i>Εὔστρ. Εὔστραιιάδου</i>	151
4. Ἄγριο τριφύλλι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	154
5. Νύχτα στὸ χωριό, <i>Π. Νιρβάνα</i>	155
6. Στὸ καλοῖσκιωτο χωριό (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	156
7. Ἕνας λαός, ἕνας βασιλιάς, <i>Π. Νιρβάνα</i>	157
8. Μὲ τὴ συρτή, Ἐμμ. <i>Δυκούδη</i>	159
9. Τὸ πυροφάνι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	162

	Σελίς
10. Στόν κάβο, <i>Θ. Ποταμιάνου</i>	162
11. Ψαράδες (ποίημα), <i>Γ. Ἀθάνα</i>	165
12. Ἡ μπεκάτσα <i>Στεφ. Γρανίτσα</i>	166
13. Τὸ προσφυγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ, <i>Π. Νισβάνα</i>	168
14. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	170
15. Σκλαβιά (ποίημα), <i>Ἰω. Πολέμη</i>	173
16. Ἐνα γατάκι στόν καθρέφτη, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	174
17. Τὸ ξημέρωμα, <i>Τ. Μωραϊτίνη</i>	178
18. Ἀπρίλης (δημοτικόν).	180
19. Ἡ Ἄνοιξη (ποίημα), <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	180
20. Λελέκι καὶ πουλάκι (ποίημα), <i>Γ. Περγιαλίτη</i>	182
Παράρτημα Α'. Λεξιλόγιον	183
Παράρτημα Β'. Βιογραφία συγγραφέων	196
— Βιογραφία καλλιτεχνῶν	207

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΕΙΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Νικ. Κοντοπούλου.

	Σελίς
1. Τ' Ἁγίου τὸ καντήλι, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	16
2. Οἱ δύο καρβαλάρηδες (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	17
3. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, Ἐρσινόης Παπαδοπούλου	27
4. Φιλοποίμενος ἀσχολία, <i>κατὰ Πλούταρχον</i> (Διασκευὴ)	32
5. Πατριωτικὰ Χριστούγεννα, <i>Κ. Ράδου</i> (Διασκευὴ)	47
6. Πῶς ἐσώθη ὁ Πορθενών, Ἐρ. Βαλαωρίτου	56
7. Ἡ 25ῃ Μαρτίου (ποίημα), <i>Γ. Μαρτινέλλη</i>	57
8. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, <i>Χαρ. Ἀννίνου</i>	58
9. Ὕμνος εἰς τὴν σημαίαν (ποίημα), <i>Στ. Δάφνη</i>	65
10. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, Ἐλεξ. Παπαδιαμάντη	74
11. Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴν (ποίημα), <i>Γ. Ἀθάνα</i>	87
12. Νανάρισμα, Ἐρ. Βαλαωρίτου	89
13. Ὁ Γιαννιός, Ἐλεξ. Παπαδιαμάντη	101
14. «Τὰ Κάλανδα», ...	112
15. Ὁ κύρ Τζιζικας, Ἰουλίης Δραγοῦμη	121
16. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα), Ἐλ. Φωτιάδου	124
17. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	125
18. Ὁ ἐλαιῶν τῶν Ἀθηνῶν, <i>Δ. Καμπούρογλου</i>	129
19. Γλαυκόφυλλη ἐλιά (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	131
20. Λεβάδεια, Ἐμμ. Δυκούδη	131
21. Τὰ νησιά μας (ποίημα), Ἐριστ. Προβελεγγίου	137
22. Ἡ Μαρού, <i>Γ. Δροσίνη</i>	138
23. Βουνὸ (ποίημα), Ἐλ. Φωτιάδου	141
24. Τὸ φυλαχτό μου (ποίημα), <i>Στ. Σπεράντσα</i>	141
25. Φθινόπωρο, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	145
26. Τὸ δράμα τοῦ δέντρου, <i>Εὔστρ. Εὔστρατιάδου</i>	147
27. Ὁ θέρος, <i>Εὔστρ. Εὔστρατιάδου</i>	151

28. Νύχτα στο χωριό, <i>Π. Νιρβάνα</i>	155
29. Στο καλοσκιωτο χωριό (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	156
30. Στόν κάβο <i>Θ. Ποταμιάνου</i>	170
31. Ψαράδες (ποίημα), <i>Γ. Ἀθάνα</i>	173
32. Ἡ μπεκάτσα, <i>Στ. Γρανίτσα</i>	174
33. Τό προσφυγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ, <i>Π. Νιρβάνα</i>	176
34. Σκλαβιά (ποίημα), <i>Ἰω. Πολέμη</i>	181
35. Ἐνα γατάκι στόν καθρέφτη, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	182
36. Λελέκι καί πουλάκι (ποίημα), <i>Γ. Περγιαλίτη</i>	190

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Μιχαήλ Οἰκονόμου.

1. Τό εἰκόνημα τῆς Παναγίς, <i>Ἰω. Δαμβέργη</i>	7
2. Τό εἰκονοστάι μας, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	11
3. Στά εἰκονίσματα (ποίημα), <i>Γ. Στρατήγη</i>	14
4. Ὁ Ἀρίων, <i>Ἀλεξάνδρας Δέλτα</i>	21
5. Πῶς ἰδρύθηκε τό Βυζάντιο (ἀρχαία παράδοσις· διασκευῆ)	25
6. Ὀλυμπιακός ὕμνος (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	43
7. Κλέφτικα τραγούδια: «Ἡ ζωὴ τῶν κλεφτῶν»	52
8. — — «Τό κλεφτόπουλο»	53
9. — — «Τῶν Κολοκοτρωναίων»	53
10. Ὁ Δήμος καί τό καριοφίλι του (ποίημα), <i>Ἀρ. Βαλαωρίτου</i>	54
11. Τό Μπιζάνι (ποίημα), <i>Ἀγγέλου Σημηριώτου</i>	64
12. Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	68
13. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), <i>Ἀρ. Προβελεγγίου</i>	82
14. Τὰ τρία ἀδέρφια, <i>Δ. Καμπούρογλου</i>	84
15. Τό ὁμορφότερο παιδί (λαϊκὸς μῦθος)	88
16. Ἡ «Σάλπιγγα»	90
17. Νοσταλγία (ποίημα), <i>Γ. Βυζιηνοῦ</i>	94
18. Τό τραγούδι τῆς δουλειᾶς (ποίημα), <i>Στρατῆ Μυριβήλη</i>	115
19. Νὰ ἤμουν πλούσιος, <i>Ἰω. Κονδυλάκη</i>	117
20. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα), <i>Ἀριστ. Προβελεγγίου</i>	119
21. Ζάκυνθος, <i>Κ. Πασαγιάννη</i>	134
22. Ἄγριο τριφύλλι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	154
23. Ἐνας λαός, ἕνας βασιλιάς, <i>Π. Νιρβάνα</i>	157
24. Μὲ τὴ συρτή, <i>Ἐμμ. Λυκούδη</i>	159
25. Ἀπρίλης, (δημοτικόν),	180
26. Ἡ Ἀνοιξη (ποίημα), <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	180

III. Ἐκ τῆς συλλογῆς Θεοδώρου Μακροπούλου.

	Σελίς
1. Χριστούγεννα (ποίημα), Τέλλον Ἄγρα	16
2. Τὸ γενναῖο Ἑλληνόπουλο	34
3. Ἐθνικὴ λιτανεῖα	66
4. Ὁ μικρὸς κριτής, Χρ. Χριστοβασίλη	106
5. Ἔργα καὶ ἡμέραι Ἡσιόδου. Μετάφρ. Σίμου Μενάρδου	116
6. Τὸ πυροφάνι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	162
7. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χριστοβασίλη	170
8. Τὸ ξημέρωμα, Τ. Μωραϊτίνη	178

IV. Ἐκ τῆς συλλογῆς Ἀγγέλου Παπακώστα.

1. Ὁ γάτος, Στρατῆ Μυριβίλη	95
2. Καλαμάς (ποίημα), Δόρδου Βύρωνος. Μετάφρ. Δημ. Σάργου	141

V. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κλέωνος Παράσχου.

1. Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας :	
α') Πῶς θυσίαζαν οἱ ἀρχαῖοι, μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη	37
β') Παλάτια τοῦ Ἀλκίνου, μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη	39
γ') Ὁ Ὀδυσσεύς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του. Ἀπόδοσις Κλέωνος Παράσχου	41
2. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ Ἡσιόδου. Μετάφρ. Σωτ. Σκίπη	116

Ἡ καλλιτεχνικὴ διακόσμησης τοῦ βιβλίου ἐσχεδιάσθη ἀπὸ τὸν ζωγράφον κ. Βάσον Γερμενήν αἱ προσωπογραφίαι τῶν συγγραφέων ἀπὸ τὸν κ. Γεώργιον Λυδάκιν.

*Ἀνάδοχοι ἐκτύπωσης καὶ βιβλιοδεσίας : « Βιβλιακαὶ Τέχνη »
Τυπογραφικὰ καταστήματα Α. Σιδέρη καὶ Γ. Μπαντή, Βερανζέρου 24.

